

A woman with her hair pulled back, wearing a traditional Slovenian folk costume. She has a wide, multi-layered necklace made of silver and gold beads. Her blouse is white with intricate lace detailing on the sleeves and a ruffled collar. She is looking towards the camera with a slight smile, her hand resting near her face. The background is a patterned fabric with a repeating floral and scrollwork design.

Slovenski
SVETOVÝ KALENDÁR

Slovenskij
SVETOVÝ KALENDÁR

na priestupný rok

2020

ročník 4

**Slovenský svetový kalendár vychádza pod záštitou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí**

**Zakladateľ a šéfredaktor
VLADIMÍR VALENTÍK**

**Zástupkyňa šéfredaktora
KATARÍNA MOSNÁKOVÁ-BAGĽAŠOVÁ**

Redakční spolupracovníci

ANDRES KOLEC – **Argentína**, JÁN KULÍK, DANA SLÚKOVÁ – **Austrália**,
PAVEL CIHLÁR – **Bosna a Hercegovina**, LUCIA ŠTRONCEROVÁ – **Belgicko**,
VIERA MÍČKOVÁ – **Cyprus**, VIERA KUČEROVÁ – **Česko**, ZUZANA COLINET
FODOROVÁ, VIERKA PRIDALOVÁ-D'AGOSTINI – **Francúzsko**, SANDRA
KRÁĽOVÁ-VUKŠIČOVÁ, MILOSLAV STREHÁRSKY – **Chorvátsko**, KATARÍNA
MOSNÁKOVÁ-BAGĽAŠOVÁ – **Island**, DUŠAN TÓTH, JOZEF STAROSTA, PAUL
STACHO – **Kanada**, BOŽENA FARHATOVÁ – **Libanon**, TÜNDE TUŠKOVÁ,
IMRICH FUHL, ANTON PAULÍK – **Maďarsko**, JARMILA BUCHOVÁ –
Nemecko, MILICA MAJERIKOVÁ-MOLITORIS – **Poľsko**, INGRID ŽALNEVA,
MIRIAM SPRING – **Rakúsko**, ADRIANA FÚRIKOVÁ – **Rumunsko**, KATARÍNA
MOSNÁKOVÁ-BAGĽAŠOVÁ – **Srbsko**, ANNA SIMONOVÍČOVÁ – **Španielsko**,
MONIKA ŠVAJLENOVÁ – **Švajčiarsko**, NAĎA GYLLENHAMMAROVÁ –
Švédsko, LUCIA KUBICOVÁ, TERÉZIA DAVIDOVÁ, KATARÍNA BRUNARIOVÁ,
MAJA STRAKOVÁ – **Taliansko**, DARINKA HABOR-OGRAZANSKÁ, GABRIELA
BROVDIOVÁ – **Ukrajina**, LENA LAMB – **USA**, DANA KLAMPÁROVÁ, JULIANA
SERSENOVÁ – **Veľká Británia**

Redakční spolupracovníci zo Slovenska

MILINA SKLABINSKÁ, GUSTÁV MURÍN, JARMILA GERBOCOVÁ, ZUZANA
PAVELCOVÁ, SVETLANA SUROVÁ-FÁBRYOVÁ, autorský tím projektu
Party v 21. storočí

S finančnou podporou

**Úradu pre Slovákov
žijúcich v zahraničí**

K štvrtému ročníku Slovenského svetového kalendára

Slovenský svetový kalendár už nie je novinkou. Poznajú ho a čítajú vo všetkých kútoch sveta a, zrejme, našich krajanov vo svete poteší aj tento štvrtý ročník našej jedinečnej a špecifickej periodickej publikácie. Aj najnovší zošit našej ročenky je rôznorodý. Okrem toho, že informuje, dúfame, že aj pobaví, ale máme nádej, že bude aj podnetný k zachovaniu nášho slovenského jazyka a identity v širom svete. Práve preto sme sa v tomto ročníku v hodnej miere venovali pestovaniu a zachovávaniu slovenského jazyka a identity u našich najmladších krajanov a niektorým z početných krajanových škôl vo svete (Cyprus, Francúzsko, Belgicko, USA, Veľká Británia), ale aj na Slovensku. Slovenčina je vlastne ústrednou témou Slovenského svetového kalendára na rok 2020. Slovenčine sa venujeme aj v rámci našej rubriky Krajanská téma. Ani informovanie v materinskom slovenskom jazyku vo svete sme nenechali bokom.

Okrem jazyka jednou zo základných charakteristík našej slovenskej identity sú aj folklórne tradície, náš ľudový odev, tance, spevy a hudba. Na túto skutočnosť si pripomíname najmä cez fotografie slovenských folklórnych súborov zo sveta v kalendáριοvej časti, ale aj príspevkami o pestovaní folklórnych tradícií v rôznych krajinách. Medzi ne patrí aj Belgicko, o ktorom prvýkrát píšeme.

Prvýkrát píšeme aj o Španielsku a slovenskom príspevku do súčasného španielskeho divadelníctva, tiež o slovenských stavebných impulzoch na Islande.

Minulosť slovenských krajanových komún, zaujímavé osudy a životné historiky jednotlivcov v rôznych krajinách sveta nás tiež zaujali, najmä tie z Argentíny a Austrálie. Aj súčasný krajanový život vie však byť rovnako zaujímavý.

Avizujeme aj niektoré jubileá, akými su napríklad 50. výročie založenia Svetového kongresu Slovákov alebo 250 rokov príchodu Slovákov do Starej Zovony v Srbsku.

Minulý ročník Slovenského svetového kalendára sme uviedli do života v Poľsku a predstavili sme ho aj na Slovensku v Banskej Bystrici a na Detve. Tento ročník hádam ani nebude treba osobitne predstavovať. Ak však mienite opačne, dajte nám o tom vedieť. Slovenský svetový kalendár rád k Vám zavíta.

**Vladimír Valentík,
Katarína Mosnáková-Baglašová**

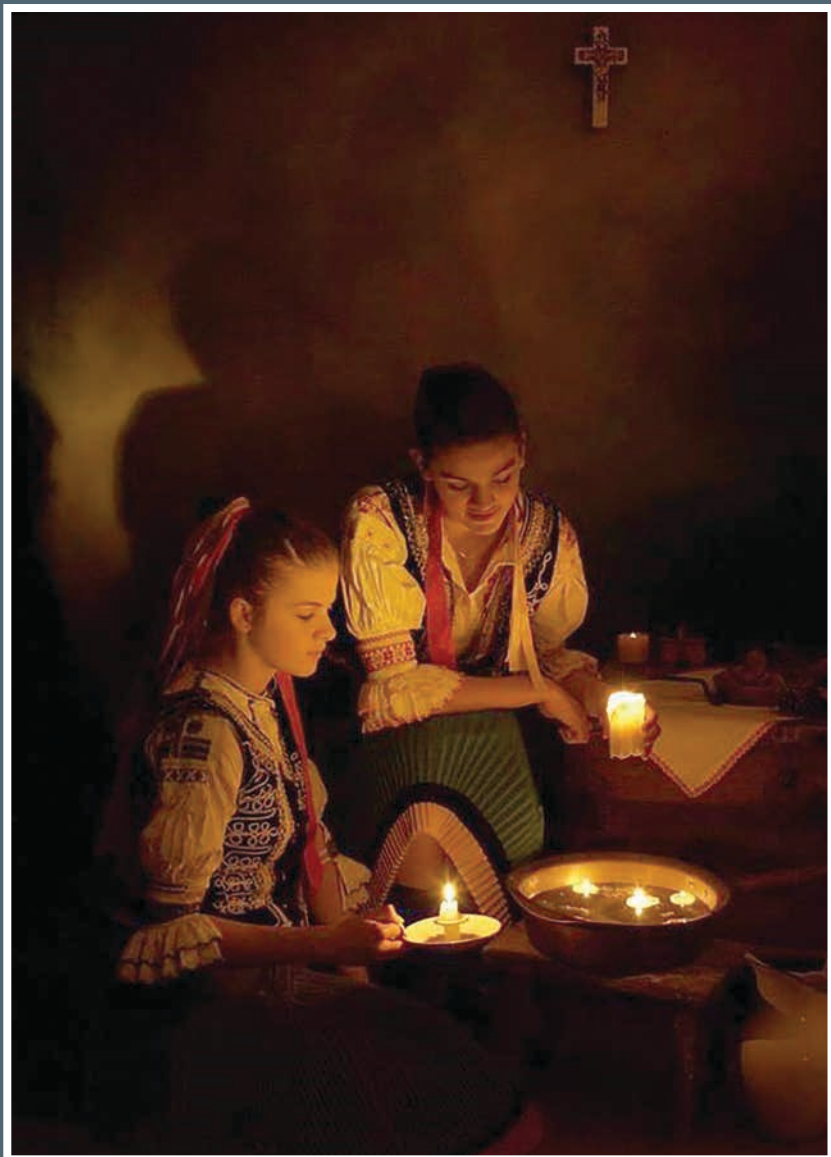

Folklórny súbor Liptár, Melbourne, Austrália

Folklórny súbor Limbora, Praha, Česko

Folklórny súbor Matice slovenskej, Ilok, Chorvátsko

Tanečné štúdio Fenix, Podgorica, Čierna Hora

Folklórny súbor Nádeje, Paríž, Francúzsko

Jún

- 1 P Žaneta
*Medzinárodný deň detí
Svätodušný pondelok*
- 2 U **Xénia, Oxana**
- 3 S Karolína
- 4 Š Lenka
- 5 P Laura
- 6 S Norbert

- 7 N **Róbert, Róberta**
Svätá Trojica
- 8 P Medard
- 9 U Stanislava
- 10 S Margaréta
- 11 Š Dobroslava
- 12 P Zlatko
- 13 S Anton

- 14 N **Vasil**
- 15 P Vít
- 16 U Blanka, Bianka
- 17 S Adolf
- 18 Š Vratislav
- 19 P Alfréd
- 20 S Valéria

- 21 N **Alojz**
- 22 P Paulína
- 23 U Sidónia
- 24 S Ján
- 25 Š Tadeáš, Olívia
- 26 P Adriána
- 27 S Ladislav, Ladislava

- 28 N **Beáta**
- 29 P Peter, Pavol, Petra
- 30 U Melánia

Poznámky

Folklórny súbor Ostroha, Dublin, Írsko

Detský folklórny súbor Sovičky, Londýn, Veľká Británia

Folklórny súbor Klasy, KUS hrdinu J. Čmelíka, Stará Pazova, Srbsko

Folklórny súbor Salašan, Nadlak, Rumunsko

Folklórny súbor Naša fajta, Storožnica, Ukrajina

Folklórny súbor Šarišan, Michigan, USA

Folklórny súbor Dolina, Krempachy, Poľsko

Tanečný súbor Tešedík, Sarvaš, Maďarsko

Kalendár na rok 2020

január

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

február

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

marec

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

apríl

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

máj

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1 2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

jún

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1 2 3 4 5 6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

júl

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

august

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

september

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1 2 3 4 5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

október

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

november

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

december

Ne	Po	Ut	St	Št	Pi	So
						1 2 3 4 5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Koľko je Slovákov a Čechov v cudzine?

Podľa posledných správ skoro dva a pol milióna Čechov a Slovákov žije za hranicami Československej republiky, teda pätina celého národa. V jednotlivých štátoch žije nasledujúci počet Slovákov a Čechov:

v Spojených štátoch	1380 tisíc (ako v Prahe, Plzni, Brne a Bratislave spolu)
v Maďarsku vyše	200 tisíc (ako v Mor. Ostrave)
v Juhoslávii	150 tisíc (ako v Bratislave)
v Rakúsku vyše	100 tisíc (ako v Plzni)
v Poľsku vyše	60 tisíc (ako v Olomouci)
v Nemecku vyše	50 tisíc (ako v Českých Budejoviciach)
v Rumunsku	50 tisíc (ako v Tepliciach-Šanove)
vo Francúzsku skoro	50 tisíc (ako v Opave)
v Kanade vyše	40 tisíc (ako v Ústí nad Labem)
v ZSSR asi	30 tisíc (ako v Pardubiciach)
v Argentíne vyše	25 tisíc (ako v Trnave)
v Brazílii	7 tisíc (ako v Podebradoch)
v Belgicku	6 tisíc (ako v Uhorskom Brode)
v Bulharsku	3 tisíc (ako v Přelouči)
vo Švajčiarsku	3 tisíc (ako v Přelouči)
v Taliansku a Uruguaji	po 2 tisíc (ako v kúpeľoch Bělohradě)

Menej ako po tisíc krajanov žije vo Veľkej Británii, v Holandsku, v Mandžúrsku a v Mexiku a menej ako päťsto na Kube, Paraguaji, v Španielsku, Turecku, v Alžíri, v Maroku a v Austrálii.

Povedali o Slovenskom svetovom kalendári

Ján Varšo,
predseda ÚSZZ,
Slovensko

Milí priatelia, krajanovia a rodáci,
koncom druhej dekády 21. storočia sa dostáva do vašej pozornosti Slovenský svetový kalendár na rok 2020, ktorého štvrté vydanie opäť zeme-pisne a žánrovo mapuje váš pestrý (vzdelávací a kultúrno-spoločenský) život v jednotlivých domovských štátoch a tiež prezentácie v materskej Slovenskej republike. Dúfam, že napriek uponáhľanej dobe si nájdete čas a zoznámite sa s výstupmi autorov v tomto kalendári, ktorých cieľom je zbližiť nás s pulzovaním života Slovákov a priateľov Slovenska v súčasnom svete.

Ján Varšo

Myslím, že právom môžeme byť hrdí na každého Slováka v zahraničí, ktorého srdce inklinuje k slovenskosti a duša nabáda na vyvíjanie aktivít na jej udržiavanie a reprezentovanie v prostredí nášho pôsobenia. Činnosť na poli slovenskom sa podieľa na formovaní obrazu nášho národa medzi ostatnými bez ohľadu na to, na ktorej časti zemegule a v akom rozsahu tak činíme. Ako užité na to pasujú slová Matky Terezy: „Všetko, čo robíme, je iba kvapka v mori, ale keby sme to nerobili, tá kvapka by tam chýbala.“ Slovenský jazyk, kresťanské tradície a svetské obyčaje našich predkov sú dielikmi ruženca, ktoré nás vinú k materskému Slovensku a identifikujú nás s ním.

Neustále opakujeme, že v súčasnosti sa zužuje priestor na voľnočasové aktivity aj v oblasti národného angažovania najmä u mladých ľudí, ktorí sa (*celkom prirodzene*) usilujú zabezpečovať živobytie svoje i svojich rodín, našich slovenských potomkov. Navyše, v dnešnom svete sú hybnou silou (*aj*) krajanského života peniaze, ktoré sú jeho dúchadlom a kyslíkom pre patriotických nadšencov. S potešením môžeme konštatovať, že najmä v prostrediach strednej, južnej a východnej Európy sa stále darí udržiavať vzdelávanie, duchovnú a svetskú kultúru, vydávanie kníh, magazínov a tlače, hoci niektoré z nich (*najmä Srbsko či Ukrajina*) sú kvantitatívne i kvalitatívne oslabované odchodom Slovákov do zahraničia vrátane ich migrácie na Slovensko.

Na druhej strane, vo väzbe na vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a s tým spojeného voľného pohybu osôb, sa nám v západnej Európe, ale tiež v zámorí (*najmä v USA a Kanade*), vytvárajú (*takmer dve dekády tohto storočia*) ostrovy slovenských komunit, v ktorých sa dobrovoľníci usilujú udržiavať (*najmä*) u mladej generácie slovenský jazyk i tradície vo víkendových vzdelávacích centrách. Pri niektorých z nich fungujú aj (*detské*) folklórne súbory, čo umožňuje praktizovať nadobudnuté vedomosti vo väzbe na naše tradície. Ťažiskovou výzvou tretej dekády tohto storočia bude tak udržiavanie slovenskosti v doterajších (*historických/autochtónnych*) prostrediach a napomáhať pri podpore novovznikajúcich enkláv Slovákov v krajinách západnej Európy a zámoria, ako aj udržiavanie ich väzieb so Slovenskou republikou.

V tomto ročníku kalendára sa možno zahĺbiť do príspevkov z Dolnej zeme (*Bosna, Chorvátsko, Maďarsko, Rumunsko, Srbsko*), ale aj z Poľska a Ukrajiny. Západnú Európu reprezentujú vstupy z Francúzska, Rakúska, Švajčiarska, Talianska a iných európskych krajín a zo zámoria z Austrálie i Ameriky, ale tiež napríklad z exotického Libanonu. Premiéru v doterajších štyroch kalendárnych ročníkoch majú príspevky zo Španielska a Belgicka, pričom sa nezabúda ani na predstavenie krajanského života v materskom Slovensku. Vstupné strany sú venované slovenským folklórnym súborom (*12 súborov z 12 krajín sveta*), v ktorých pozornosti nemôže uniknúť ani slovenský ľudový kroj zo všetkých kútov sveta.

Verím, že Slovenský svetový kalendár sa už etabloval v slovenskom zahraničí a stal sa súčasťou krajanského života vo svete. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí jeho vydanie opäť podporil a chcem vyjadriť presvedčenie, že (*čitateľské*) poznávanie krajanského života vo svete a na Slovensku sa stáva kvapkou v mori sebauvedomenia a posilňovania národného povedomia.

Dovoľte mi, aby som vyjadril poďakovanie autorom príspevkov do kalendára a vopred tiež všetkým jeho čitateľom. Osobitné poďakovanie však

---

patrí Vladimírovi Valentíkovi, riaditeľovi Slovenského vydavateľského centra v Báčskom Petrovci, ktorý so svojimi spolupracovníkmi kalendár zostavil.

V závere rád využívam príležitosť, aby som poďakoval všetkým našim krajanom, rodákovi a priateľovi Slovenska za aktivity, ktoré vykonávajú v zahraničí na udržiavanie a prezentovanie slovenských duchovných a kultúrnych tradícií. Na konci roka 2019 želám čitateľom Slovenského svetového kalendára spokojné prežitie sviatkov Vianoc a úspešný nový rok 2020 v osobnom, rodinnom i pracovnom živote a zároveň vyjadrujem aj pranie, nech sa nám darí aj v našej rodine krajanov.

Ingrid Žalneva,
šéfredaktorka Pohľadov,
Viedeň, Rakúsko

Keď sa v rámci osláv 60 rokov vydávania časopisu Slovákov v Poľsku uvádzal do života Slovenský svetový kalendár, prekvapilo ma, že je to vlastne kniha. Človek by očakával skôr kalendár, aký si vešiame na stenu alebo kladieme na pracovný stôl či kuchynskú linku. Šéfredaktor Vladimír Valentík síce prisvedčil, že by sme publikáciu mohli nazvať ročenkou alebo almanachom, ale zámerne je to kalendár, nielen kvôli tomu, že obsahuje kalendárium, ale hlavne preto, že vychádza zo silnej tradície vydávania podobných ročeniek-kalendárov už v minulosti.

Ingrid Žalneva

Vladimír Valentík je riaditeľom Slovenského vydavateľského centra a predsedom Slovenského kultúrneho klubu v Srbsku, kde v roku 1997 po prvýkrát zostavoval Národný kalendár. Táto publikácia bude čoskoro oslavovať storočnicu, vychádzať začala na prelome rokov 1919 a 1920. Avšak podobné kalendáre sa medzi Slovákami tešia obľube už od polovice 19. storočia, vychádzali ešte v predpisovnej slovenčine. Ujali sa hlavne v USA, Argentíne, Maďarsku a dnešnom Srbsku. Na Slovensku sa napríklad kalendár s názvom

---

Domová pokladnica tešil masovej popularite, bolo to poučno-zábavné čítanie, prinášajúce zaujímavosti zo sveta, informácie z domova, najčastejšie z poľnohospodárstva. Dnes by sme ho zaradili k magazínom rodinného typu.

Idea vydať svetový kalendár vznikla v Békešskej Čabe, kde v roku 2010 vtedajšia riaditeľka Slovenského domu organizovala malú konferenciu pri príležitosti jubilea ich národného aj čabianskeho kalendára. Hovorilo sa tiež o tradícii slovenských kalendárov, z konferencie sa mal vydať zborník. Vladimír Valentík hovorí: „Zborník chcel byť zároveň svetovým kalendárom, ale obsahovo nebol, skôr by som ho označil za dolnozemský. Obsahoval 5 – 6 referátov z konferencie a zvyšok bolo to, čo sme mali uložené v našich počítačoch. Ani som netušil, že to všetko bude zverejnené... Potom prešlo niekoľko rokov. Hoci sa nám to zdalo ako dobrý nápad, nikto nad tým seriózne nerozmýšľal. No potom som v jednom momente pochopil, že práve internet je jednou zo základných podmienok vydávania svetového kalendára. A tak som sa rozhodol, že do toho pôjdem. Od začiatku spolupracujem s profesorkou slovenského jazyka a literatúry Katarínou Mosnákovou-Baglašovou, ktorá dlhé roky pracovala na dokumentačnom oddelení Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v Novom Sade. A hoci teraz už dva roky žije na Slovensku, v tejto kombinácii to funguje veľmi dobre, každý využívame svoje kontakty v rôznych krajinách. Mnohých predsedov krajských komunit poznám už roky a s ďalšími som sa zoznámil práve pri zostavovaní kalendára. Priznám sa, že som ani neočakával až takú odozvu a ústretovosť. Môžem povedať, že túto publikáciu dnes dokonca robím rýchlejšie a s väčšou radosťou ako kalendár, čo zostavujem pre Slovákov v Srbsku. Mám oveľa väčší okruh potenciálnych spolupracovníkov, ktorý sa stále rozširuje.“

Prvý Slovenský svetový kalendár mal svoju predpremiéru na Belehradskom knižnom veľtrhu, oficiálne bol uvedený do života 28. októbra 2016 na Stálej krajskej konferencii v Bratislave, ktorú organizuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Do jeho prípravy sa zapojili prispievatelia z 20 krajín. Šéfredaktor dodáva: „Som spokojný s tým, ako sa to vyvíja. Pre druhý ročník som oslovil pár literátov, spisovateľov, národopiscov aj vedeckých pracovníkov. Vlani nám pekné veršičky napísal Lubomír Feldek a zaujímavý príbeh stretnutia so Slovákom v Indii nám poskytol Gustáv Murín. Tohto roku máme zas od neho vydarený príbeh o jednej slovenskej rodine v Mexiku... Kalendárium sme sa v minulom ročníku pokúsili spestriť – k jednotlivým mesiacom sme pridali fotografie dvanástich sakrálnych stavieb z miest v dvanástich krajinách sveta, kde sa omše konajú v slovenčine. V tomto roku sa mi podarilo zrealizovať moju srdcovku (Vladimír Valentík je autorom početných kníh z oblasti dejín a súčasného stavu výtvarného umenia vojvodinských Slovákov – pozn. redakcie) – pripravili sme malú „výstavu“

---

dvanástich slovenských profesionálnych výtvarníkov z dvanástich krajín sveta, čo je potenciálny základ pre skutočnú výstavu v budúcnosti. Nosnou časťou kalendára ostáva rubrika Slováci vo svete podľa jednotlivých krajín."

Slovenský svetový kalendár na rok 2019 vyšiel v klasickej tlačenej forme, v mäkkej väzbe, v počte 500 kusov. Má aj vlastnú webstránku, a tak si v ňom môžu listovať Slováci na celom svete. Na rozdiel od tlačenej formy na internete sú fotografie farebné. Podieľalo sa na ňom takmer 100 spolupracovníkov z 30 krajín a Slovenska. Po prvýkrát je v ňom predstavený aj Rakúsko-slovenský kultúrny spolok v príspevku od Miriam Spring. Ilustračné fotografie z našich spolkových podujatí poskytla redakcia Pohľadov. Kalendár bol pokrstený v Novej Belej ovsom. Redaktorka časopisu Slovákov v Poľsku Milica Majeriková-Molitoris: „*Rozmýšľali sme, čo je spoločné pre všetkých Slovákov. Zhodli sme sa na tom, že v minulosti to boli väčšinou roľníci. Všade si síce pestovali niečo iné, ale krstilo sa u nás v Poľsku, preto sme vybrali plodinu, ktorá dáva našim ľuďom obživu pre nich i pre dobytok a pomáhala im prežiť. Prostredníctvom nej želáme kalendáru, aby sa i naďalej rozrastal a bol pre všetkých Slovákov.*“ A Vladimír Valentík na záver dodáva: „*Rakúsko je zastúpené prvýkrát. Verím, že budeme i naďalej spolupracovať a že aj vďaka novým kontaktom žiaden ďalší Slovenský svetový kalendár bez Slovákov v Rakúsku nevyjde!*“

Viac informácií na: www.slovenskykalendar.com

*(Text bol pôvodne uverejnený
v časopise Pohľady vo Viedni,
roč. 33, č. 3/2018, s. 11)*

Lucia Kubicová,
podpredsedníčka MY@VY,
Turín, Taliansko

V mene Združenia priateľov Slovenska MY@VY so sídlom v talianskom Toríne sa chceme poďakovať vydavateľom a zakladateľom Slovenského svetového kalendára – pánovi Vladimírovi Valentíkovi a pani Kataríne Mosnákovej-Baglašovej za bri-

Lucia Kubicová

lantný nápad a predovšetkým za jeho náročnú realizáciu. Je nesmierne zaujímavé prečítať si a konfrontovať sa s tým, ako žijú Slováci – naši krajanovia v iných štátoch a na iných kontinentoch. Naše združenie autorsky prispelo do 2. a 3. ročníka kalendára. Samotný kalendár sme rozdali našim členom na valnom zhromaždení združenia. Okrem toho sme ho posunuli aj našim rodákmi, s ktorými sme v pravidelnom kontakte. A tak SSK putoval do: Brna, Olomouca, Prahy, ČR; Ríma a Caserty, Tal.; Remešu, Nancy a Marange, FR; Luxemburgu, LU; Viedne, Rak.; Mníchova, Nem.; Londýna, UK; Štokholmu, ŠVE; Moskvy, RF; Bejrútu, Libanon; za oceán, prostredníctvom nášho známeho a úspešného fotoreportéra Paula Stachu, SSK putoval do kanadského Ontaria, Toronta, Ottawy a Vancouveru – a odtiaľ až do Kostariky. Mnohé kalendáre dostali aj Slováci na Slovensku.

S radosťou konštatujeme, že Slovenský svetový kalendár sa dostal do širokého povedomia Slovákov či už doma v SR alebo vo svete a každým rokom je oň čoraz väčší záujem. Veď tento ročník SSK sme osobne doručili až do Wellingtonu na Nový Zéland. Preto nás veľmi teší, že z prvých čitateľov zahraničných Slovákov sa v nasledujúcom roku stávajú už aj aktívni dopisovatelia, ako je to v prípade Kanady, Luxemburgu, Rakúska či Libanonu.

Katarína Brunariová,

členka MY@VY,
Turín, Taliansko

Ja som SSK prečítala od začiatku do konca. A potom som ho požičala mojim sestrám a neteriam, takže kalendár putoval z Talianska cez Bratislavu až do Košíc. To znamená, že jeden výtlačok kalendára si prečíta oveľa viacej ľudí, lebo od pôvodného adresára kalendár putuje niekoľkým ďalším ľuďom. Preto Slovenskému svetovému kalendáru želáme veľa úspechov do ďalších edícií, veľa zaujímavých článkov a prispievateľov, ako aj ďalších nových čitateľov na celom svete.

Katarína Brunariová

Kalendáru zdar a veľa šťastia želá združenie MY@VY z Torína !!!
Buona fortuna!
In bocca al lupo!

Zuzana Colinet Fodorová,
Paríž, Francúzsko

Slováci sa rozkotúlali po svete ako roztrhnuté korálky, z ďalekého juhu po ďaleký sever, z odľahlého západu na vzdialený východ. Na každom kontinente nájdeme slovenskú stopu. A aká nitka spája tieto roztrhnuté korálky? Slovenčina, spoločná kultúra, mentalita, spoločné dejiny, či literatúra. Všetko to, čo robí národ národom. A aby ním mohol ostať aj ďaleko od vlasti, nitku si musí neustále zveľaďovať. Najlepšou investíciou sú práve deti v týchto ďalekých krajinách. Teší nás, že pri spoločných stretnutiach detí Slovákov už nezaznieva angličtina ako dorozumievací jazyk, ale je to prá-

Zuzana Colinet Fodorová

ve slovenčina ako lingua franca. Tak bolo aj na stretnutí detí z parížskej školy a DFS Margarétka s deťmi z DFS Slováčik v Zürichu. A keď sa chceli dorozumieť, museli odložiť francúzštinu a nemčinu a komunikovať v slovenčine. A práve slovenčinu sa deti učia v mnohých slovenských vzdelávacích centrách, či v slovenských školách vo svete. Tomuto cieľu v značnej miere napomáha aj publikácia pre krajanov – Slovenský svetový kalendár, ktorý podrobne mapuje slovenskú komunitu vo svete a jej vývoj. Želáme tomuto kalendáru dlhý a úspešný život.

Vierka Pridalová-D'Agostini,
maliarka a reštaurátorka,
Darney, Francúzsko

V dnešnej dobe bez hraníc, výsad a kríz, my z Francúzska najviac obdivujeme Slovenský svetový kalendár v tom, že vôbec vyšiel a že sú v ňom príspevky z celého sveta. Vzácné je i rôznorodé podanie najdôležitejších vecí pre Slovákov v krajine, kde žijú.

Lebo sú 3 druhy vysťahovalcov:

1. tí, čo odišli a neuspeli a museli sa vrátiť.

2. tí, čo zostali, prijali krajinu a ľud ako ich nové „náboženstvo“ a zapadli bez stopy medzi nich.

3. tí, čo sa dlho snažili pochopiť novú krajinu a nových ľudí, uchytili sa, najmä ich prevýšili svojou húževnatosťou a rozdielnosťou a hlavne sa stále hlásia k Slovákom.

Tu vo Francúzsku, na krajinu „ľudských práv“ má dnes celý svet zamierené oči a sleduje ich „bitku“ za SLOBODU – vyjadrovanie sa, rovnoprávnosť a mier.

V každom štáte to prebieha ináč a vzájomne si, tľmočením našich „potrieb a myšlienok“ vo vašom kalendári, takto dodávame odvalu a chuť na pokračovanie a vytrvalosť v hodnotách, ktoré sú vodítkom v každom našom ďalšom živote. Je to, ako keby sme sa držali za ruky a sila prechádza slovami a myšlienkami medzi nami svetom i k druhým. Lebo by som musela povedať, že tu nikto iný nemá čas na nič iné a ani ich to nezaujíma.

Lebo len ja vás chápem. Ja, ktorá som robila a organizovala podujatia pre Slovákov, s herculesovskou námahou, množstvom prosenia a papierovačiek, ponížením a znovu začínaním, problémami a starosťami, počas 10-tich rokov, sekali mi tu i ruky i nohy a postupne sa uzatváram do svojho pokoja a lásky doma: 96 rue de la République, 57 535 Marange – Silvanse, Francúzsko.

Vierka Pridalová-D'Agostini

Miriam Spring,

Viedeň, Rakúsko

Na projekt Slovenského svetového kalendára som narazila celkom náhodou. Bol pre mňa novinkou a jeho nádherná obálka z roku 2018 ma ihneď dojala. Obrátila som sa na pána Valentíka s prosbou o povolenie publikácie tejto fotografie, pretože som chcela o vydaní kalendára zverejniť článok na našej internetovej stránke. Kladná odpoveď ma veľmi potešila a návrh spolupráce o pár mesiacov neskôr taktiež. Prajem tomuto srdcovému projektu ešte mnoho krásnych vydaní, nadšených autorov, fotografov a čitateľov. Nech prináša aj naďalej všetkým toľko radosť.

Veľmi si vážim, že môžem byť jeho súčasťou.

Nada Gyllenhammarová,

Štokholm, Švédsko

V Slovenskom svetovom kalendári nájdeme každý rok prehľad aktivít, kultúrnych a folklórnych podujatí a tiež milých zábavných podujatí pre deti, ktoré usporadúvajú Slováci v zahraničí. Jeden z cieľov je aj zviditeľniť naše snahy o reprezentáciu Slovenska vo svete a informovať o krásach Slovenska a bohatej kultúre nášho národa. Kalendár to dokumentuje a vlastne archivuje záznamy o našej usilovnej

Miriam Spring

Nada Gyllenhammarová

práci. Táto poväčšine ideálna práca spája aj slovenskú diaspóru. Poznávame sa navzájom, dávame o sebe vedieť a toto si aj zaknihovávame. Boli by sme radi, keby sa kalendáre dostali do knižníc na Slovensku a na slovenské veľvyslanectvá. Náš kalendár by takto spájaj Slovákov v zahraničí so Slovákami doma a tiež Slovákov v zahraničí navzájom.

Srdečná vďaka Vladkovi Valentíkovi zo Srbska, pani Kataríne Mosnákovej-Baglašovej a všetkým ich spolupracovníkom za prácu s týmto médiom.

Božena Farhatová, Libanon, Bejrút

S malým oneskorením sa mi dostal do rúk SSK, z ktorého sa dozvedám, kde všade žijú Slováci, s akou láskou hovoria o rodnom kraji a čo všetko robia pre zachovanie svojho národného a jazykového povedomia. So záujmom čítam o krajanoch v Argentíne, obdivujem čínorodosť krajanov v Austrálii, v Chorvátsku, na Ukrajine, v USA, spoznávam slovenského misionára v Ekvádore... A znova sa presviedčam o obdivuhodnej práci krajanov pri zachovávaní národných tradícií.

Konečne máme kalendár, ktorý mapuje činnosť krajanových spolkov a ktorý bohato zaplňa dlhodobú informačnú medzeru v tejto oblasti.

Vladimír, vďaka ti za nápad, za úsilie, za záslužnú prácu, ktorú robíš so svojimi spolupracovníkmi pri tvorbe tejto významnej a prepotrebnej príručky-ročenky o nás a pre nás Slovákov v zahraničí.

Nech sa vám darí a nech nevyschne žriedlo vašich tvorivých nápadov.

Božena Farhatová

Milica Majeriková-Molitoris,

historička a publicistka,
Krakov, Poľsko

Milé Slovenky, milí Slováci, priatelia Slovákov, kdekoľvek na svete, dovoľte mi, aby som Vás pozdravila v mene Slovákov v Poľsku z poľského Krakova, kde máme svoje sídlo, sídlo Spolku Slovákov v Poľsku, ktorý združuje predovšetkým potomkov autochtónneho slovenského obyvateľstva z oblastí Spiša a Oravy, pripojených k Poľsku na základe rozhodnutia veľmocí v prvej svetovej vojne. Podobne ako iní Slováci v zahraničí aj my sa usilujeme najmä o udržiavanie, kultivovanie, ale aj prezentovanie slovenskosti a slovenského jazyka. Uskutočňujeme rôzne podujatia, vydávame vlastný časopis, máme vlastnú tlačiareň, slovenskú galériu, kde prezentujeme výsledky našej činnosti, pričom robíme aj množstvo iných zaujímavých slovenských a zároveň svetových vecí. Ak sa chcete dozvedieť o tom viac, tak odporúčam našu FB stránku „Slováci v Poľsku“ a taktiež Slovenský svetový kalendár. Vyšli už tri ročníky a vo všetkých troch je aj niečo o Slovákoch v Poľsku. Popritom tu nájdete tiež množstvo iných zaujímavých narácií o Slovákoch z celého sveta, dedičstvo našich predkov i nevšedné príbehy súčasnosti – jednoducho naše slovenské a zároveň svetové. Ak Vás teda zaujíma slovenský život vo svete, určite si nezabudnite zadovážiť Slovenský svetový kalendár.

Milica Majeriková-Molitoris

Slováci vo svete

Slováci v Argentíne

Andres Kolec

Argentínska rodinná kronika Kolecovcov

V roku 1925 Ondrej Kolec a jeho manželka Anna, rod. Molnárová, s deťmi Pavlom, Annou a Štefanom sa presťahovali z dedinky Boľovce v Juhoslávii do ďalekej Argentíny. Spolu s nimi cestovali aj švagrovci môjho starého otca, Pavel a Ondrej Molnárovci so svojimi rodinami. „Argentína – zem veľiká, v širom svete vychválená,“ spievali naši Slováci.

Kolecovci a Molnárovci sa v Argentíne rýchle rozrástli. Podľa cirkevného archívu v Boľovciach môj starý otec Ondrej Kolec sa narodil roku 1883 ako šieste dieťa v rodine a mal ešte starších súrodencov: Katu (1870), Pavla (1874), Máriu (1877), Jána (1878), Mateja (1881) a dvoch mladších súrodencov Annu (1886) a Jozefa (1887).

Moji starí rodičia prišli do Argentíny loďou Kaparkona, ktorou sa dostali do prístavu v Buenos Aires. Môj otec nám rozprával, že to bola veľmi stará loď a bola to vlastne jej posledná cesta. Predsa na však doplavila 27. februára 1925 k cieľu.

Moji starí rodičia boli ubytovaní vo veľkom koncentračnom tábore pre migrantov. Tam pobudli mesiac-dva a potom im pomohli odcestovať vlakom do mesta Sáenz Peña, približne 1200 km na sever do provincie Chaco, kde už žili niektoré slovenské rodiny. Zo Sáenz Peña cestovali ešte 60 km do mestečka La Tigra. Tam zostali žiť rok-dva u jednej slovenskej rodiny a potom si kúpili 100 hektárov zeme a pestovali bavlnu, ktorú v Argentíne ešte pomenovali aj „biele zlato“. Pristáhalci si zem kupovali zo štátnej pôžičky. Sto hektárov bolo optimum, aby sa jedna rodina mohla užiť. Bolo tam však aj 20 – 30 ha lesa, teda mnoho dreva na pečenie chleba, mäsa a koláčov. Pôda tam nie je taká úrodná ako v Európe, ale celkom dobre sa tam darilo pestovanie zeleniny, veľkých červených a žltých melónov, dýň, zemiakov, kapusty,

---

ale aj ovocia, najmä morúš. Zem sa obrábala volmi, neskoršie koňmi, až prišli na rad aj traktory.

Nebolo ľahko zvyknúť si na nový život v Argentíne, byť ubytovaný v poli, a nie v dedine, a znášať vysoké horúčavy, od 38 do 45 °C. Pritom tu bolo mnoho komárov, hmyzu, hadov, ale aj zvierat na poľovačku – srn, zajacov, sviň, tapírov, holubíc, prepelíc a kačiek. Neustále tu dul severný teplý vietor.

Dva roky po príchode do Argentíny sa narodil Kolecovcom ešte syn Ján (22. 2. 1927) a o dva roky neskôr stará mama Anna, rod. Molnárová, zomrela vo veku 39 rokov 29. 8. 1929 na srdcovú porážku.

*Anna Kolecová, rod. Molnárová, a jej deti Pavel, Anna a Štefan
(fotografia z cestovného pasu)*

Sobáš Štefana a Zuzany Kolecovcov

Približne v roku 1937 či 1938 starý otec sa vrátil do Boľoviec a oženil sa s pannou Klinkovou. Rýchlo však zomrel zranený, vo veľkých bolestiach, keď ho zloději prepadli, presvedčení, že z Ameriky priniesol veľa peňazí.

Môj otec Štefan Kolec sa narodil 4. januára 1922 a zomrel 47-ročný 30. 9. 1969. V dedinke La Tigra chodil so sestrou a mladším bratom do španielskej základnej školy. Žiadna slovenská škola tu nebola.

Keď môj otec mal 18 rokov, zoznámil sa so Zuzanou Čjepovou zo Šándoru (v súčasnosti Jánošík v Srbsku). Chodil za ňou na bicykli 30 km a 30. marca 1940 sa sobášili. Toho istého dňa sa aj jeho sestra Anna vydala za Quika Policha.

* * *

V roku 1945 moji rodičia si kúpili 100 ha zeme vzdalenej 10 km od mestečka San Bernardo. Tam sa chodilo na nákup, do pošty a k lekárovi a tiež sa tam predávala bavlna. Ako deti sme začali chodiť do základnej školy dva kilometre pešo cez Kevickovo pole, ale po španielsky sme dobre nevedeli, tak rodičia s nami začali hovoriť čoraz viac po španielsky.

Anna, rod. Kolecová, manžel Quiko Polich a ich deti: Uvaldo, Nidia, Hugo a Jano

Keď sme išli domov zo školy, niekedy spolu s Evou a Máriou Vaškorovými cez ich pole (ich rodičia boli naši krstní rodičia), krstná mama odrezala kúsok domáceho chleba, namočila ho trošku vodou a potom pocukrovala. Bolo nám to sladšie ako čokoláda.

Keď som mal 10 rokov, mama ma naučila orať na koňoch, brániť... neskôr otec kúpil traktor John Deer. Keď som prišiel domov cez školské prázdniny, oral som cez deň a otec v noci, lebo nebolo tak teplo. Tiež som oborával rastúcu bavlnu. Bol som jediný syn a veľmi rád som pomáhal môjmu otcovi v poli.

Od strednej školy nikdy viac som sa nevrátil bývať domov, iba cez prázdniny.

V roku 1956 sme začali chodiť ku konfirmácii každé odpoľudnie u Vaškorovcov, kde nás študent Michal Lavrovich učil počas prázdnin a cez rok nás učil Martin Vaškor, môj krstný otec.

Roku 1957 so sestrami Zuzanou a Annou sme odišli približne 500 km od domova do iného štátu, provincii Corrientes, kde sme chodili do strednej školy. Prvý raz sme odišli z domu ďaleko od rodičov. S plačom sme odchádzali. Spojenie bolo veľmi zlé. Najprv nás otec vo vlečke a na traktore odvie-

---

Ondrej a Zuzana Kolecovci v základnej škole roku 1956: (zľava) Hugo Benitez, Ondrej Kolec, Hugo Muños, Martin Omasta, učiteľova manželka, Zuzana Kolecová, Lýdia Benitezová, Mária Vaškorová, Olga Muñosová, Bety Benitezová (učiteľova dcéra) a učiteľ Miguel Isidro Benitez

dol k maminej sestre Márii Holúbekovej, rod. Čjepovej, približne 10 km. Tam sme spali a na druhý deň sme cestovali po bahne 30 km do mesta Villa Angela. Tam sme strávili nasledujúcu noc a potom ráno sme nasadli na vlak a cestovali 400 km do mesta Resistencia, a stadiaľ do Barranqueras, a odtiaľ sme sa plavili loďou 2-3 hodiny do Corrientes, kde sme začali navštevovať strednú školu. Bola to skutočná odysea. V júli sme prázdniny dva týždne strávili doma a potom zase rovnakou cestou do Corrientesu...

V Corrientes mi bolo veľmi smutno. Plakal som každý deň. Nejedol som dobre. Mal som svoju izbičku s posteľou, skrinkou a stolíkom a žiadneho kamaráta som nemal. Začal som čítať Bibliu. To mi bola jediná potecha. Mama a otec boli ďaleko. Po troch mesiacoch mi bolo lepšie. Ukončil som tam prvý ročník, potom aj druhý.

Veľkou výhodou bol Slovenský internát v Sanz Peña, ktorý bol vystavaný roku 1958. Tam bývalo 20 – 25 detí, ktoré navštevovali základnú alebo strednú školu. Slovenský interát bol veľkou výhodou – boli sme tam medzi svojimi, boli sme tam ako doma. Hrali sme sa, smiali sme sa a bolo nám tam dobre. Pani Mária Darvašová a jej dcéra Anka, pôvodom z Nadlaku, boli naše

---

V Slovenskom internáte

kuchárky, ktoré nám varievali dobré slovenské jedlá a každú sobotu odpoľudnia sme jedávali rejteša, rožky, pampúchy alebo iné koláče a pili sme ar-

Ondrej Kolec pije argentínsky čaj Mate

Záber z divadelného predstavenia Slovenská sirota: (zľava) Zuzana Darvašová, Ondrej Kolec, Anna Pavelová, Jozef Mikuláš, Martin Vrška, Ondrej Kuraj a Zuzana Mikulášová

gentínsky čaj Mate. Argentínčania hovoria: „Toma Mate y avivate.“, čo znamená: „Pi Mate a zmúdreš.“

Z internátu nám bolo treba prejsť autobusom 60 km do San Bernarda a potom sme vždy našli niekoho na voze, aby nás odviezol domov ešte 10 km.

Roku 1966 na podnet pána farára Jána Evina vystavali tam aj jednu veľkú sieň, kde sa hrávali komédie, divadlo a usporadúvali všetky cirkevné programy.

V Slovenskom internáte som bol dva roky a ukončil som strednú učiteľskú školu. V internáte sme hrávali divadlo a učili sme sa slovenské ľudové pesničky, ktoré nás učil Michal Klenovský, učiteľ a riaditeľ internátu. Boli to najkrajšie roky mojej mladosti a môjho života.

(Úryvok z Kroniky Ondreja Koleca)

Slováci v Austrálii

Ján Kulík

Spomienky Jozefa Boboša

Už tu, v Austrálii som čítal nejakú knihu, kde hlavný junák, určitý rakúsky dôstojník, priamo z Viedne, za pokutu dostal rozkaz zbaliť sa a ísť do Banátu, na vtedajšiu vojenskú hranicu. Opis tej jeho cesty do tých krajov a hlavne nekonečné pustatiny zaviate snehom u človeka vzbudzovali pocit hrôzy. Podobalo sa to vyhnanstvu na Sibír.

Aj začiatky Austrálie sú poznačené historkami nedobrovoľných „vystahovalcov“, išlo sa sem z trestu. Na sedem rokov, čo sa pre najmenší priestupok menilo v ďalších sedem, a tak to bolo do konca života. Ak to bol väzeň „Jeho veličenstva“, sotva tam bola nádej na návrat, len vojak, strážca väzňov a im podobní, ešte mali nejakú nádej.

Aká to irónia národných osudov?! Kam iní išli z trestu, my sme sa hnali von dobrovoľne. Vezmime si takú Padinu v Srbsku. Táto dedina sa spomína ako opustená, ešte pred príchodom Slovákov. Ležala na území tzv. vojenskej hranice a vrchnosti sa ju pokúšali osídliť, ale to nešlo. Plán vždy skrachoval. Nikto tam nechcel byť, a ak sa aj niekto nadal, vtrhli Turci a dedina spustla. Konečne, za panovania cisára Františka I. rozhodlo sa sem priviesť Slovákov. Skúsiť to s nimi, či s nami, a tak v roku 1806 prišli sem aj prvé slovenské rodiny z Gemerskej, Nitrianskej, Novohradskej a Peštianskej stolice. Spolu 80 rodín. Na dobrú vojenskú posádku bolo to málo, a preto v roku 1808 presúva sa sem ďalších 80 rodín. Po tejto „druhej vlne“ príchod ďalších je už len sporadický. Do tejto „druhej vlny“ zapadá aj príchod rodiny Bobošovej.

Koľko viem, u nás sa nikdy nevedla žiadna rodinná kronika. Minulosť sa prenášala ústne. Odchádzajúce generácie svoje pamäti prenášali na dochádzajúce, ale predsa, pamätalo sa. Spomínalo sa. Aspoň to, čo sa udialo po príchode na Dolnú zem.

Prišli sme sem niekde zo slovensko-maďarského pomedzia, čiže z nejakej hranice, z oblasti, ktorá dnes patrí k Maďarsku. Vraj otca a jeho synov prilákala vidina žitia na nepokojnej hranici, ale ja si myslím, že to bola skorej vidina získania zeme, lebo hneď po príchode aj získali nejakú zem, za čo teraz bolo potrebné slúžiť vo vojenskom pluku. Toto sa im však nepozdávalo. Rodina si

---

posadala za „okrúhly stôl“ a rozhodovalo sa, a aj sa rozhodlo. Ten najsilnejší, čo vyzerá ako Valibuk, má najlepšie šance na prežitie v zrážkach s Turkami. Rúbanie šablou mu bude len hračkou. Ten odslúži za všetkých.

Kým on slúžil, bratia si v pokoji hospodárili a zakladali si rodiny, kým ten, ako Valibuk, na dôvažok za tú službu v pluku vyslúžil si aj po jednom jutre za každý rok, lenže po 9-tich rokoch sa vrátil živý, zdravý a dožadoval sa svojho podielu. Už nepomohol ani okrúhly stôl. Krv vzplanula a ako zhavranelí bratia vrhli sa jeden na druhého a na majetok. Bolo po rodinnom pokoji. Všetko sa rúbalo, sekalo na štyri čiastky a porozbežovali sa po slovenskom svete na Dolnej zemi. Každý pošiel v inú stranu.

To náhle vzplanutie krvi a tvrdohlavosť je nám asi zakódovaná v génoch a lietanie svetom sme asi dostali pitím tej padinskej vody, z tých hlbokých studní, kde sa voda „mlela“, lebo všetci Padinčania vyletujú do sveta. Nájdeš ich aj v Bulharsku, v Argentíne, Spojených štátoch, v Kanade a aj tu v Austrálii a na Novom Zélande.

Môj prastarý otec Pavel sa vybral do Sriemu, lebo vraj nechce viac trpieť nedostatkom vody. Chce ju mať na dosah ruky a osadil sa priamo na hraničnej rieke Sáve. Z druhej strany bolo Turecko, či ich provincia Serbistán. Boľovce sa nám stali domovom. Rodina sa vzťahala, ale okrem dvoch synov mnoho nevgazdovala. Starší syn Pavel, môj starý otec, priženil sa do majetnejšej rodiny Kolecových a vyplával z toho začarovaného kruhu biedy.

Rodina Kolecová, z ktorej vyšiel aj náš bývalý kňaz, Ondrej Kolec, vlastne časť tejto rodiny sa neskoršie presídlila do Argentíny.

Prišla 1. sv. vojna a toho Uhorska, maďarčenia sme mali dosť. Panslavizmus, ako idea, štekľil. Nažívanie so srbskou dedinskou menšinou bolo dobré, Belehrad bol len na dosah ruky, učinilo to svoje. Kým Slováci z Dolnej zeme bojovali v radoch rakúsko-uhorskej armády, hynuli na Pijave, na ruskom

Jozef Boboš

fronte, zatiaľ časť boľovských Slovákov prebehávala cez Sávu do Srbska a tu vstupovala do srbskej armády, ktorá neustále takticky ustupovala. Cez Srbsko, Albánsko, až po Krf, Solún a takto bojovala za slobodu Slovanov.

Aj ten nový pomník, čo nám prednedávnom postavili v Boľovciach, v čase erupcie „utláčaných“ národných vášní, asi má svoje opodstatnenie. Srbskú „šajkaču“ nosili mnohí „šajkáči“, vojaci R-U ríše. Oni na „šajkách“ (vojenskej čly) chránili hranice ríše pred Turkami. Neskoršie sa im „šajkača“ vkradla do ľudového kroja a odtiaľ do srbskej armády a Slováci – Boľovčania, už ako bojovníci srbského štátu, ju tiež nosili.

Po vojne, pri delení si majetkov na novozískanom území, Vojvodiny, niečo z tej „vojnovkej koristi“ sa ušlo aj našej rodine. Pribudlo zopár jutár zeme.

Na scénu rodinnej histórie dochádza teraz už aj môj otec Pavel a je tu aj druhá sv. vojna. Ako juhoslovanský vojak hneď padol do zajatia Talianom. Odvliekli ho do Albánska. Odtiaľ ho presunuli do Talianska, do mesta Bari, ale keďže tu už bol aj rok 1943, kapitulácia Talianska, dostali ho Nemci. Tu však dlho „netrpel“. Keď zistili, že je Slováč, príslušník „spriateleneho“ národa, že pochádza z územia vtedajšieho Chorvátska, zase „spriatelena“ krajina, poslali ho do Záhrebu a tu mu navliekli rovnošatu domobrana. V nej sa dočkal aj zakončenia vojny.

Z troch bratov, vojnu prežili dvaja. Po vojne nastal „nový poriadok“. Zakladali sa družstvá a zase sa rozvírili vášne. Jeden brat pochopil „význam socializmu“ a súhlasil s družstvom, kým druhý nechcel ani počuť. Majetok sa rozdelil.

Môj otec sa rozhodol pre súkromné hospodárenie. Obrábal si 20 jutár. Choval 5 detí. Nebolo to najľahšie, lebo tá sriemska pôda nie je taká štedrá ako v Báčke. Vždy hovoril, že sestry sa povydávajú a ochrana majetku, rodinného mena je len na mne. Nechcel som o tom ani počuť. Nechcel som byť sedliakom a v škole som nebol najhorší, nuž p. f. Štrbovi sa podarilo presvedčiť otca, aby ma poslali do Petrovca. Do gymnázia. Na tento ústav, kde sa vychovávala slovenská inteligencia, lenže... no lenže práve vtedy zanikol gymnaziálny internát a na súkromné platenie „kostu“, peniaz nepostačoval.

Do rodinnej dilemy sa zamiešal aj najstarší švagor, Juraj Hruškár. Keď už vraj nechcem byť sedliakom, do školy nemôžem, prečo by som nešiel s ním do Starej Pazovy? Tam sa vyučím remeslu sústružníka. Stal som sa učňom.

Po zachodení sa v Pazove, po roku, ma prijali do väčšieho podniku v Zemuně a tu, ako všetka slovenská mládež, aj ja som začal prekračovať Dunaj. Chodieval som do Belehradu, do tamojšieho parku. Toho „pravého, slovenského“. Vo víkendové večery sa tu schádzala Slovač a nadväzovali sa známosti,

---

ktoré vyúsťovali v manželstvá. V tomto parku som objavil aj svoju budúcu. Bola z Padiny.

Prečo sa tá slovenská mládež držala spolu? Tak, boli sme v „cudzom“ svete, a mali sme pocit, že predsa sme len Slováci. Vyhľadávali sme si svoju slovenskú spoločnosť. I keď v materinskej reči som zakončil len prvé štyri ročníky, u učiteľky Krajčovej z Petrovca, predsa aj ďalšie štyri roky som sa vyučoval ako jazyku, tak aj kultúre svojho národa. Tu nás slovenčinu učila bývalá bratislavská štátna učiteľka Marta Kvasová-Okályiová, vdova po farárovi Kornelovi Kvasovi. Bola prísna a tvrdo sme robili, ale nás aj naučila. Podarilo sa jej vštepiť nám lásku k rodu, lásku k reči. Ďakujem jej za tú námahu.

Kým moja budúca navštevovala strednú ekonomickú školu, ja som dostal pozvanie odskákať si vojenskú povinnosť, ale po návrate už aj bola svadba a o pár mesiacov už sme aj vyleteli do sveta. Do sveta ma nehnala *nemožnosť rozvinutia krídel v socializme*, či *tlak čižmy utláčateľa*, *národnostná perzekúcia* a podobné atribúty avanturistickej emigrácie, i keď nejaká „avantúra“ bola aj vo mne. Hlavne to bola vidina a nádej na lepší zárobok, na lepší život, na lepšie zabezpečenie si rodiny a aj vzdialenie sa od osudu žitia na hranici.

V tom čase, v roku 1970, vagónmi sa vyvážalo ľudí. Svetom moje... Ak by to tak nebolo, nastala by hrozná nezamestnanosť. Bolo by tam bedárov na milióny. Ľudia sa hnali do Ameriky, Francúzska, Švédska, Austrálie, ale hlavne do Nemecka. Tam sme šli aj my. A zase na hranicu. Do západného Berlína. Prečo tam? Nuž v tomto meste už dlhšie žil aj ten najstarší švagor, Hruškár, ale nezotrval tu dlho. Prešiel do Austrálie.

Ja, potomok starých hraničiarov, našiel som sa znovu na hranici. Na tej najhorúcejšej hranici „chladnej vojny“. Teraz nepriateľom nebol Turek, ale Rus, Čech, Poliak, Slovák... nevoňalo mi to. Berlín, už jeho meno hovorí, prezrádza, že tu svojho času žili Slovania, bratia. Mestské múzeum je plné pamiatok na ich život. Aký to osud! Život celého národa vmestili do vitrín múzea. Kde je tu moja budúcnosť? Na plátne nejakého hollywoodskeho producenta, ako posledný mohykán?!

Kým som sa ešte nevyznal v reči, v nemčine, to mi ani tak neprekážalo, ale postupne ten kameň zaľahol na moju dušu. I napriek tomu, že som ešte vtedy nepoznal verše Kollárovej „Slávy dcéry“, predsa som cítil, videl, že pred slziacim okom ležala zem, svojho času kolíska môjho národa, a teraz jeho rakev. Hlavne sa ma dotklo, keď mi vedúci raz povedal, že z *Poliakov a Slovákov bývajú výborní Nemci. Bude aj z teba*. Nič, utekaj z tejto krajiny zapáchajúcej smrťou Slovanstva. Ale kam?

V Austrálii som už mal dve sestry a obe písali, že sa im tam dobre voľá. Funguje vraj aj slovenský spolok, cirkevný zbor a pod. Mňa však Austrália nikdy nelákala. Bola ukrutne ďaleko a nedalo sa „odskočiť“ si domov, ako sme to dosiaľ robili. Teraz však vidím, že práve tá blízkosť k domu nás poriadne hatila. Nedovolila, aby sa nám pretrhla „pupočná šnúra“. Tá sa len rozťahovala. Sedeli sme na dvoch stoličkách. *Ani tuto nebudem, ani tatam nepôjdem*. V Nemecku sme robili ako *gastarbeiteri*, uchýľovali sa v maličkých bytíkoch. V tej biede sme však šetrili, aby sme si doma nastavali paláce, v ktorých sotva kedy budeme bývať. Stavali si trpaslíci svoje paláce v ríši motýľov.

Aj my, ako množstvo bývalých Juhoslovanov, zakúpili sme si krásny priestranný byt, rovno v strede Osijeku, v Chorvátsku. Budeme tam, akože bývať. Z tohto kraja sme mali hodne priateľov, ba až aj kmotrovcov, a samo mesto ani nie je tak ďaleko od Boľoviec. Aj tam býva hodne Slovákov. Aké šťastie, že sme ten byt aj predali! Že sme sa tam neusadili! Keď Berlín prestal byť horúcou hranicou chladnej vojny, Osijek ho vystriedal. Stal sa opravdivou ohnivou hranicou. Bili tu delá, hynulo sa... vášne búrali bratstvo, dejiny.

Po deviatich rokoch písania si so sestrami rozhodol som sa urobiť im návštevu a vidieť to na vlastné oči. Prišiel som, videl som, rozhodol som. Po návrate do Berlína podal som si žiadosť. Prijali nás.

Po príchode sem, po rozhladení sa, zohnaní si zamestnania a pod. z ušetrených peňazí v Nemecku, bolo aj na zakúpenie si domu. Osadili sme sa v predmestí North Sunshine.

Ani tento, už druhý začiatok, nebol ľahký. Zase sme sa museli učiť novej reči, novému spôsobu života, novému poriadku, získať si nových priateľov atď., atď. Často sme ľutovali svoje nerozvážne rozhodnutie z roku 1975, keď sme sa v poslednej chvíli odradili od Austrálie. Teraz by sme už mali všetko za sebou.

Prvé zamestnanie, a ešte vždy tam aj robím, zohnal som si v jednom tunajšom mäsokombináte. Vôbec to nie je zlé. V Nemecku som začínal vo svojom remesle, ako sústružník, avšak lepší zárobok bol na stavbách, nuž „prekvalifikoval“ som sa, ale predsa svoju „nemeckú kariéru“ som zakončil v mäsokombináte. V Austrálii som len pokračoval na tejto mojej ceste osudu. Zvyknúť si na Austráliu vôbec nebolo ťažko, veď okolo seba som mal veľa Slovákov. Na tomto pracovnom mieste som sa dopracoval po vedúceho oddelenia údenín a hotových jedál.

S manželkou Annou to bolo trochu ťažšie. Ten prechod z európskeho na austrálsky spôsob života ťažšie znášala. Túžila po „časnosti“, či po tom „*Danas jesmo, sutra nismo*“. Chýbal jej ten bohémsky život, kaviarničky a aj starí priatelia.

S deťmi však bolo najhoršie. Všetky tri dcéry sa narodili v Nemecku. Pred tunajšími zákonmi, a aj v štatistikách, sú to Nemky, avšak aký omyl! Všetky sú roduverné Slovenky. Aj dodnes vedľa angličtiny všetky hovoria po slovensky. Celkom plynule. Ani srbčina im nejak väčšmi neunikla, čiže všetky sú trilinguálne. Trvalo to niekoľko mesiacov, kým prestali zo školy chodiť s plačom. Strašne im bolo, že nevedeli po anglicky. Tú spoločenskú izolovanosť a aj tunajšie horúčavy znášali veľmi ťažko. V Nemecku, keď sa teplomer vyšplhal nad 25 °C, škola nepracovala a tu, no vyjde to aj na 40 °C, a škola pracuje. Akoby nič.

Postupom času aj tu sme si urobili kruh priateľov. V tomto nám najviac pomohol spolok a cirkev. Z dievčienec vyrástli už pravé dievky, ba prvá sa aj vydala. Len za Slováka, takže dnes už mám aj tri vnučky. V rodine sa hovorí len po slovensky. Ved' akoby aj inak?! Viete si predstaviť taký absurd, kde v slovenskej rodine rodičia s deťmi komunikujú po anglicky? Ved' tým im len ubližujú. Pripravujú ich o jednu reč. Pripravujú ich o dedičstvo. Pripravujú ich o kultúru a aj o pochopenie iných. Tu sme predsa z celého sveta a každý má nejaké problémy.

V Nemecku sme sa cítili akoby opustení. Nemali sme tam ani Slovákov a ani krajanský život, vlastný cirkevný zbor a pod. Tu je to celkom inak a dobre je to.

Keď som vyrastal, otec mi bol presbyterom tamojšieho ev. zboru, nuž ten cirkevný život mi chýbal. Po príchode sem mal som možnosť hneď sa aj aktívne zapojiť do krajanského života a – zapojil som sa. V cirkevnom výbore som si odsľúžil zatiaľ tri mandáty (odvtedy mal ešte tri), vo výbore spolku tiež tri mandáty. Priložil som aj svoje ruky a štafetu odovzdávam novej generácii. Táto otázka generáčnej zmeny sa už stáva akútnou. My starneme a nové generácie majú už inú predstavu, ako by ten náš spoločenský život mal vyzeráť. V ktorom smere sa uberať. Tento život budeme mať len taký, aký si ho sami vybudujeme.

Keď nám dcéry „odletia“, keď v dome zostaneme len my dvaja, neraz rozmýšľam, čo budeme robiť. Štekli nás idea zakúpenia si nejakej farmičky a žiť si mimo mesta, mimo tohto hluku, tlačnice... Už by sme chceli mať aj relatívny pokoj. Byť v prírode. Po čase sa určite ozvú aj choroby, reuma a tomu pod., nuž rozmýšľame ísť tam, kde je teplejšie, kde menej prší. Niekde ku povodiu rieky Murray. Tam sú dni krásne, slnečné, vzduch je suchý a celá oblasť je utešená. Všade sa to navodňuje, všade sa to zelená a všetko sa tam rodí. Lenže aj táto rieka je nejakou hranicou. Nachádza sa medzi štátom Victoria a Nový Južný Wales, čiže zase ma ten osud zavedie ku hraniciam, ale

---

teraz už pokojným. Ved' tá hranica vlastne ani nejestvuje, len ako administratívna hranica.

Život, osud, či v mojom prípade osud až niekoľkých generácií, je hraničná čiara. Možno mi aj telo bude odpočívať niekde na hranici tejto novej adaptovanej vlasti, no srdce iste bude len na Slovensku a duša, mám nádej, že u Boha.

* * *

Takto, hľa, Jozef Boboš rezonoval v roku 1995. Po desiatich rokoch situácia sa zmenila. Dcéry sa povydávali. Jedna je za Slovákom, druhá za Macedóncom a tretia za Talianom. Vnúčeniec je už celá kopa. Medzičasom si aj vystavali nový dom, krásny, pravý palác, ale už sú tu aj roky. Začali trápiť aj „vážnejšie“ choroby. Práve teraz je na zdravotnej dovolenke. Od tej roboty v mäsokombináte na rukách sa mu otvorili rany. Lieči si to, ale nejak bez väčšieho úspechu. Asi pôjde do penzie. Či z toho sna o nejakej farmičke v povodí Murray niečo bude, ukáže doba. Ešte vždy o tom rozmýšľa, premýšľa, ale či mu zdravie dovolí aj tento krok, zatiaľ je to veľký otáznik.

V roku 2018 Jozef je so zdravým už nie najlepšie, nuž vyzerá, že tá farmička na rieke Murray nebude. Lepí sa mu choroba, na chorobu.

Dana Sľúková,
umelecká vedúca

Z najnovšieho repertoáru Folklórneho súboru Liptár z Melbourne

Folklórny súbor Liptár pôsobí v rámci Slovenského spolku Ľudovíta Štúra v Melbourne, v Slovenskom dome v Austrálii. Je strediskom združovania slovenskej mládeže na tomto svetadieli a jeho cieľom je zachovávať, pestovať a prezentovať slovenskú kultúru a tradície. Meno Liptár si zvolil v roku 2010, no korene súboru sú oveľa hlbšie.

Začiatky tanečnej skupiny siahajú až do roku 1980, keď začal na podnet Slovenského spolku Ľudovíta Štúra prvý umelecký vedúci súboru Michal Čapeľa nacvičovať prvé tanečné kroky vo svojej garáži, keďže, ako vraví, „na Slovenskom dome chýbali dvere“. Za 39 rokov svojej činnosti sa v súbore vystriedalo mnoho vedúcich, ktorí odovzdávali svoje skúsenosti najlepšie, ako vedeli. V čase bez teraz samozrejme spojenia so Slovenskom vďaka internetu a bez prístupu k archívnym materiálom to nebola a stále nie je jednoduchá úloha.

Slovenský spolok Ľudovíta Štúra bol založený v roku 1966 na podnet slovenských imigrantov zo slovenských osád z Vojvodiny. Keďže pôvodní imigranti neovládali angličtinu, vznikla v nich túžba po stretávaní sa s krajinami, medzi ktorými sa cítili domácejšie. Vyvrcholilo to rozhodnutím založiť spolok, ktorého pôvodný cieľ sa veľmi rýchlo rozšíril aj na zachovávanie materinskej reči a bohatých tradícií. Slovenský dom bol slávnostne otvorený 26. decembra 1981. Tradične sa v ňom organizujú rôzne zábavy a hostia slovenské folklórne súbory. Pôsobí tu aj slovenská škola, Združenie matiek a hudobné, spevácke a tanečné súbory. Prácu s mládežou zastrešuje FS Liptár. Názov si súbor zvolil v roku 2010 na podnet umeleckých vedúcich Dany a Pavla Sľúkovcov a vtedajších fanúšikov „tanečnej skupiny“, ktorej s pribúdajúcimi vystúpeniami akosi chýbalo meno. Názov Liptár vznikol spontánne,

---

keď sa vedúci viedli autom cez Národný park Grampians a cez okná prenikala vôňa eukalyptových stromov, typických pre austrálsku prírodu. Eukalyptus sa tak stal inšpiráciou pre nové meno tak isto, ako aj fúzia s lipou, národným stromom Slovenska. Eukalyptus sa tak skrátil na Lyptus – Liptus a z toho sa neskôr odvodil Liptár (iba sme chceli, aby to znelo „slovenskejšie“). Názov síce znie po slovensky, no zároveň v sebe skrýva kúsok austrálskeho, keďže je to miesto, ktoré členovia súboru nazývajú domovom. Eukalyptový kvet a list si tak svoje miesto našiel aj v logu folklórneho súboru. (eukalyptový oriešok/plod je miesto bodky nad *i* a eukalyptový list je namiesto dĺžňa). FS Liptár má v najnovšom období takýto repertoár:

Ta dala mamka, ta dala dcéru – Svadba zo Selenče

Svadba ze Selenče v podaní FS Liptár ponúka pestrú fresku viacerých vrstiev hudobno-tanečných štýlov – od archaických typov piesní, cez novouhorské čardáše, až k rýchlym starodávnym tancom. Zaujímavá je ornamentika v speve, svadobný kyjačkový tanec, ale aj honosnosť novších krojov, vyslovene originálov prinesených z Dolnej zeme do Austrálie a zachovávaných ako klenoty.

Časť členov folklórneho súboru Liptár

Z rodinnej obradovosti sa u vojvodinských Slovákov najrozšírenejší súbor obyčajových praktík sústredil okolo svadobného obradu. Dôkazom toho, že je tomu tak aj v súčasnosti, je aj fakt, že i súčasná komunita vojvodinských Slovákov v Melbourne vlastní napríklad aj svadobné vence prinesené priamo zo Selenče a len od roku 1992 je zdokumentovaných minimálne 30 svadobných obradov, pri ktorých sa nevesty obliekali do svadobného kroja s týmito vencami. Sobášnym obradom sa naplnila iba jedna časť rozložitého komplexu obyčají. To sa delilo na predsvadobné, svadobné a posvadobné obdobie a trvalo aj niekoľko dní či týždňov. Svadobná obradovosť vojvodinských dolnozemských Slovákov si uchovala základné znaky, aké mala u hornozemských Slovákov na Slovensku.

Terajší členovia FS Liptár sú už treťou generáciou Slovákov narodených v Austrálii, ktorí tak v povojnovom období začali druhý migračný prúd, z Vojvodiny do Melbourne. Ten prvý, z územia najmä stredného Slovenska, však nastal už pred približne 250 rokmi. Aj napriek ich odlúčeniu od materskej krajiny potomkovia týchto Slovákov si dodnes nesú v sebe vedomie svojej slovenskosti.

Choreografia: Dana Slúková; Hudba: Ben Peška

Tance z Dolnej zeme

Tance z Dolnej zeme sú suitou piesní a tanečných motívov Slovákov z Vojvodiny a Chorvátska. Nachádzajú sa tu archaické piesne typické pre toto územie, ale aj novouhorské čardáše, starodávne rýchle tance a takzvané zmáčané/zmáčavé motívy. Zaujímavá je ornamentika v speve z banátskeho Jánošíka, pestrosť originálnych krojov a prekvapí aj hravosť tancov z Iloku, chorvátskej dediny z druhej strany Dunaja, etnologicky však plnohodnotne súvisiacich s Báčkou.

Tanec je rozložený na 5 častí. Prvá časť sa začína sólovým spevom, pieseň z Jánošíka *Hor ulicou idem* s hudobným sprievodom harmonikou. Nasledujúce časti zobrazujú 4 vybrané dediny z Dolnej zeme: Jánošík, Hložany, Pivnica a Ilok. Všetky dediny sú spracované tanečne, hudobne aj spevácky podľa archaických materiálov a výskumu za spolupráce s nositeľmi tradícií priamo z týchto dedín. Tanečníci majú na sebe oblečené dolnozemske kroje z ich osobných zbierok.

Choreografia: Dana Slúková, odborná spolupráca Martin Urban, Katarína Mosnáková-Baglašová; Hudba: Ben Peška

---

Časť členov folklórneho súboru Liptár v dolnozemsých krojoch

Tie polomské dievčatá – tance z Brezianskyh Lazov a Polomky

V tanečnom čísle *Tie polomské dievčatá* sa predstavujú tanečníci v častiach: odzemy z Brezianskyh Lazov, párové tance z Brezianskyh Lazov, polomské kolesá a párové tance z Polomky. Povodie Hrona je nám naozaj srdcu blízke, veď vlastne naše korene siahajú priamo sem. Pri tvorbe tanca sme sa snažili vychádzať tanečne aj hudobne z pastiersko-roľníckej kultúry, ktorá zahŕňa približne 100 rokov tanečných prejavov, ale inšpirovali sme sa aj súčasnými tanečnými prejavmi nositeľov tradícií v z tejto oblasti. Slovenský jazyk si udržiavame v komunite už vyše 250 rokov, ale tentoraz sme sa museli popasovať nielen s náročnými tanečnými motívami, ale aj s polomským nárečím.

Členovia FS Liptár, ktorí tancovali a hrali tance z Polomky

Pri tanci sa stretnú chlapci z Brezianskych Lazov a dievčatá z Polomky. Tu sa vyskytne aj malá zápletka medzi dievčaťom a chlapcom z týchto dedín. Polomčanky ale strhnú svoju kamarátku do tanca s nimi a spoločne si spievajú a tancujú kolesá. Nakoniec to však všetko dobre dopadne, keď si všetci spolu zatancujú na záver. V tanci si môžete všimnúť pomalšie čardášové motívy, ale aj rýchlejšie rytmické dupavé motívy také typické pre túto tanečnú oblasť. Tanečníci su hrdí, že vo svojej zbierke krojov vlastnia aj originálne kroje – klenoty priamo z Polomky.

Choreografia: Dana Slúková; Hudba: Dana Slúková, Ben Peška

Od Tekova vietor veje – tance z Tekova

Tekov predstavuje 11 dedín v kruhu, ktorý sa podobá srdcu, po oboch stranách dolného toku rieky Hron. Tieto dediny tvorili oddávna zaujímavú uzavretú oblasť, ktorá sa výrazne odlišovala od susedných krajov. Inklinujú k pestrým a dekoratívnym krojom. Osobitne zvláštny a zaujímavý je „čilejkársky“ ženský kroj so širokými skladanými sukňami vystuženými papierom, vyšívané pručlíky, potom tzv. lipitky, a najmä „rohate“ čepce, bohato ozdobené okrúhlymi plieškami.

Tekovské tance v podaní FS Liptár ponúkajú pestrú zbierku krúživých tancov staršieho aj novšieho typu. Okrem toho sú tu aj dievocké kolesá, dvojkročkový čardáš, palotáš, ale aj rýchly čardáš – frišká. Typická je aj trase-ná dvojkročka s úklonom. Časté je figliarske doberanie sa partnerov – jeden druhému unikajú, tratia sa.

Choreografia: Martin Urban

Tance zo Šariša

Bašistofska – Tento mládenecký tanec Šariša je vlastne obchádzanie okolo *bašistu* – veliteľa. Je to mužský povelový kruhový verbung. *Bašista* stál v strede kruhu a zmenu pohybu oznamoval pokrikom názvu nasledujúceho motívu, ale aj hvizdnutím, potleskom či predtancovaním nového motívu, pričom sledoval jeho zvládnutie tanečníkmi.

Do kolesa – Kolesá tancovali dievky a mladé ženy. Tanečnú formu usmerňovali vedúce spievajúce tanečnice s krúžením kolesa spravidla v smere pohybu slnka. Hudobným podkladom býva spravidla spievanie

Členovia FS Liptár, ktorí tancovali tance z Tekova

Dievčatá FS Liptár, ktoré tancovali tance z Tekova

piesní, zostavených do súvislého pásma so striedavým alebo narastajúcim tempom. Typický je niekoľkotaktový predspev vedúcej predspeváčky, ku ktorej sa následne pripájajú i ostatné dievky.

Kolesá sa v obradovej funkcii uplatňovali v jarňých a svadobných obyčajach, ale tancovali sa aj pri podvečerných stretnutiach na dedine, na priadkach a v prestávkach tanečných zábav.

Krucena – Krucena patrí medzi najstaršie sedliacke tance krútivého typu. Má tri základné časti: chôdzu, párové krútenie a cifrovanie mužov. Šarišskí tanečníci si radi pred muzikou zaspievajú, a to nielen ako sólisti.

Tanečníci si s obľubou pri tanci pripínajú veľké ostrohy, ktoré pri narážaní a dupaní silne cvendžia. O to sa pokúsili aj členovia FS Liptár.

Choreografia: Martin Urban

Okrem uvedených tancov v repertoári FS Liptár sú aj spevy sólistov a hudobné čísla muzikantov. Vystúpenia sa prispôbujú konkrétnej udalosti, festivalu, resp. podujatiu. Väčšinu z týchto choreografií mali možnosť prednávať aj návštevníci Podpolianskych slávností v Detve, Pamätného dňa zahraničných Slovákov v Bratislave, Akademického Zvolena a iných podujatí na Slovensku, kde v roku 2019 členovia FS Liptár s radosťou a vďakou absolvovali svoje tanečné turné.

Slováci v Bosne a Hercegovine

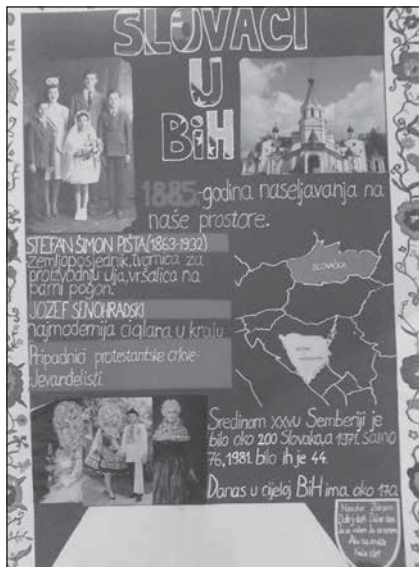
Pavel Cihlár

Krátka história, sčítanie, spolky a sakrálné objekty Slovákov v Bosne a Hercegovine

História potomkov slovenského národa na území dnešnej Bosny a Hercegoviny (usporiadanej po posledných vojnových udalostiach v 90. rokoch na základe Daytonskej mierovej dohody) súvisí aj s históriou Slovákov zo Srijemu, Báčky alebo okolia Osijeky, keď išlo o osídľovanie susedných regiónov – v tomto prípade Sembérie s mestom Bijeljina v druhej polovici 19. storočia.

Známe slovenské rodiny sa neskôr prisťahovali aj do dedín v okolí miest Prijedor a Prnjavor, t. j. do oblastí, kde doteraz žijú z čias rakúsko-uhorskej monarchie viaceré menšiny a jestvuje tu život, aj kultúrny odkaz príslušníkov viacerých národov – sú to Poliaci, Ukrajinci, Rusíni – vtedy známi pod spoločným názvom Galiciáni – podľa miesta pôvodu – Haliče.

V priebehu 20. storočia dochádzalo aj k rozvoju slovensko-balkánskych vzťahov v oblasti Bosnianskej Krajiny, predovšetkým mesta Banja Luka, kde sa prisťahovali Slováci z ostatných juhoslovanských regiónov alebo priamo z Československa. Prisťahovanie z dôvodu spájania rodín bolo vôbec fenoménom medzi národmi Československa a Juhoslávie a v ďalšej časti článku sa mu budeme ešte venovať v demografických súvislostiach.

Plagát – Slováci v B a H

Medzi najznámejšie slovenské rodiny patrili v 19. a 20. storočí Bartošovci, Šimonovci alebo rodina Senohradských. Najčastejšie prichádzali z Pivnice, Kovačice alebo Báčskeho Petrovca a usadili sa v obci Ljeljenč, dnes súčasť mesta Bijeljina. Michael Šimon bol významným konšelom mesta Bijeljina, jeho príbuzný Pavel sa považuje za jediného historiografa príchodu Maďarov a Slovákov za riekou Sávu a Drinu.

Medzi významné podnikateľské rodiny a nositeľov nových technológií v Prnjavore patrili dve rodiny Cipárovcov. Ako hovoria pramene, vraj im chýbali kopce rodného Slovenska, preto sa do obce Ralutinac pri Prnjavore presťahovali z okolia Osijeka.

Slovenská rodina Cipár v Prnjavore

V súčasnosti pôsobia v Bosne

a Hercegovine, konkrétne v jej časti entity Republiky srbskej, dve slovenské združenia. **V meste Banja Luka bol v roku 2004 založený spolok Jánošík.** V tomto meste žijú predovšetkým Slováci narodení v Československu, ktorí prišli do Banja Luky po druhej svetovej vojne alebo v súvislosti so zmenami politického usporiadania na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia.

Spolok Jánošík pôsobí aj v druhom najväčšom meste Republiky srbskej – Bijeljine ako združenie občanov slovenského pôvodu regiónu Sembéria. Toto združenie vzniklo roku 2014 a okrem regionálnych záujmov tiež zastupuje práva potomkov pôvodných evanjelických Slovákov, ktorí už tu mali aj svoju cirkevnú obec.

Združenia využívali možnosť prezentovať sa na **Prehliadke tvorby národnostných menšín Republiky srbskej**, spravidla vystúpili dievčatá a zapievali ľudové piesne alebo predstavili známe melódie zo súčasnej slovenskej populárnej hudby.

Tento rok sa prehliadka uskutočnila už po šestnásty raz – presne 12. októbra 2019 v športovej hale Central v Banje Luke a tentoraz žiaci Základnej školy Vuka Karadžića v Bijeljine si pripravili scénu príchodu Slováka zo Slavónskeho Brodu do rodných domov svojich predkov, keď sa jeden nachá-

dza v dedine Prnjavor a druhý na Slovensku. Toto zinscenovanie vychádza z výchovných projektov pre vyššie ročníky základných škôl po celej Republike srbskej – keď žiaci jednotlivých tried pásmom aj výtvarným dielom predstavujú život konkrétnych národnostných skupín po celej Bosne a Hercegovine. Tu sa ukázalo, že inšpiráciu aj tradíciu môžu potomkovia slovenských prisťahovalcov alebo iných národností hľadať v najbližšom zahraničí – hneď za riekou Sávou vo vnútrozemskom Chorvátsku a Slavónii.

Toto predstavenie bolo možno aj nechtiac veľmi symbolické – lebo je to iba niekoľko týždňov, čo zomrel Vlado Cipár, ktorý sa ako jediný prihlásil pri sčítaní obyvateľstva k slovenskej národnosti a bol považovaný za posledné-

Evanjelický kostol v Bijeljine

---

ho prnjavorského Slováka z Ratunca. Nazývali ho tak spoluobčania a predstavitelia národnostných menšín. Prnjavor je známy životom a dielom mnoho národností a prezýva sa „Malá Európa“ a má aj svoju vlastnú prehlíadku tvorby folklórnych súborov národnostných menšín, ktorá už mala rovnako ako Zväz národnostných menšín prnjavorskej oblasti desať rokov existencie.

V tejto súvislosti by bolo dobré vyjadriť sa k poslednému zisťovaniu štatistických údajov o občanoch Bosny a Hercegoviny z hľadiska národnosti a rodného jazyka.

V prvej polovici októbra roku 2013 sa uskutočnilo prvé povojnové – a dlho očakávané – sčítanie ľudu/obyvateľstva na území Bosny a Hercegoviny – povojnového stavu, ktorý vznikol na základe tzv. Daytonskej zmluvy, okrem nastolenia mieru riešila a rieši (to predovšetkým) povojnové, mocenské a miestne usporiadanie krajiny – podelené na dve entity a tri konštitutívne národy /Bosniaci, Srbi, Chorváti/ – keď predstavitelia druhých národov a národností sú z hľadiska štatistiky aj niektorých volebných zákonov označení ako „ostatní“.

Práve toto usporiadanie malo vplyv na metódy aj vyhodnocovanie údajov, lebo tu existujú tri úrady pre štatistiku – okrem toho pre celú Bosnu a Hercegovinu a Republiku srbskú – aj Federálny úrad – Federácie Bosny a Hercegoviny, druhej entity, ktorá bola kedysi po vojne označovaná ako moslimsko-chorvátska federácia. Jeden z konštitutívnych národov mohol vyhlásiť svoj nesúhlas s výsledkami iného štatistického úradu a odvolať sa tak na preambulu, že výsledky a metódy nie sú v súlade so záujmami národa, čo sa v prípade srbského národa aj stalo.

Z hľadiska počtu Slovákov na celom území (ako aj počtu príslušníkov iných nepočetných skupín) to asi nemalo vplyv na konečné údaje, ale bolo vôbec náročné sa takto dopátrať ku konkrétnym počtom elektronicky – a to i niekoľko mesiacov a rokov od vyplňania formulárov.

Podľa výsledkov sčítania obyvateľstva sa k slovenskej národnosti v Republike srbskej prihlásilo 109 osôb – z toho 55 v Bijeljine, 19 v Banja Luke, 9 v Prijedore, po troch v okresoch Dobojski, Loparski, Srbski, jedného či dvoch Slovákov malo ešte desať okresov.

Vo Federácii Bosny a Hercegoviny sa k slovenskej národnosti prihlásilo 59 osôb, čo je „iba“ o jednu menej ako v prípade príslušníkov českého národa. Zatiaľ čo u Čechov sú v súlade údaje o pohlaví súmernejšie (25 Čechov na 35 Češiek), u slovenskej národnosti tu na 16 mužov pripadne 43 žien. Mohlo by sa tak usúdiť, že ide o príslušníčky slovenského národa pôvo-

---

dom z Československa, ktoré sa vydali do Juhoslávie a nepoznali (či to malo minimálny vplyv) národnostné ani iné pomery v tejto krajine, či nepoznali túto rozmanitú, ale pomerne zložitú špecifickosť národnostného života vtedy v predvojnovnej Socialistickej zväzovej republike Bosne a Hercegovine. Žiaľ, z Federálneho štatistického ústavu sa nepodarilo získať informácie o presnejších miestach pobytu ľudí slovenskej národnosti. Môžeme predpokladať, že ide o okresy a mestá najznámejšie – okrem Sarajeva či Mostaru by tu bola Zenica alebo Tuzla.

Dostávame sa tak k novým rozmerom vzťahu osôb slovenského pôvodu k životu na území dnešnej povojnovej a „postdaytonskej Bosny a Hercegoviny“, keď prichádzali československí štátni príslušníci v časoch rozdielnych socialistických systémov s cieľom spojiť rodiny a ostali aj v rokoch nových spoločenských zmien – rozpadu Juhoslávie, nežnej revolúcie aj rozpadu Juhoslávie i Československa. V časoch nedávnych – v prvom desaťročí nového

Kaplnka v Prnjavore

21. storočia bolo často počuť v centre Banja Luky spisovnú slovenčinu, to keď prebiehala privatizácia kedysi štátneho podniku hygienických výrobkov z celulózy Celeks/Celex, ktorý sa stal spoločnosťou Slavošovsko-harmaneckých papierní, iba táto skratka SHP sa v súvislosti s výrobou hygienického papiera používa ako „Slovak hygienic papir“.

V tomto čase sa obyvateľstvo spoznáva aj s najznámejším Slovákom súčasnosti – Miroslavom Lajčákom, ktorý tu v období rokov 2007 až 2009 vykonával funkciu mimoriadneho splnomocnenca medzinárodného spoločenstva a mal tak široké pole pôsobnosti a svojím spôsobom aj neobmedzenú moc – napr. aj odvolávať politikov či vracieť zákony. Mohlo by sa aj ironicky dodať, že bol vnímaný ako prvý politik Slováka, čiže nebol vnímaný ako český politik, čo sa v podstate „nepodarilo“ ani u Alexandra Dubčeka, jeho

úloha v obrodnom procese 60. rokov je známa, tiež sa vie o jeho aktivite po roku 1989, často ale ľudia v bývalej Juhoslávii nevedia, že bol slovenskej národnosti a aj pri výkone politických funkcií hovoril po slovensky.

Na území entity Republiky srbskej sa nachádzajú aj dva náboženské objekty, ktoré majú súvis so životom Slovákov v okolí Prnjavoru aj Bijeljiny. Výskumom života a viery príslušníkov rôznych národnostných menšín sa zaoberalo Medzinárodné združenie vedeckých pracovníkov pri Banja Luke. Autor tohto článku bol pri tomto projekte, mal za úlohu aj preklad údajov o slovenských a českých objektoch do príslušných jazykov týchto menšín, môžeme teraz priamo citovať z knihy, aj z elektronickej podoby projektu charakteristiku stavby evanjelického kostola v Bijeljine a rímskokatolíckej Kaplnky svätej Anny v Ralutinci pri Prnjavore.

„V Bijeljine bolo v roku 2006 založené Združenie Slovákov a 6. septembra v roku 2009 prebiehala inštalácia kostola slovenskej evanjelickej cirkvi. Kostol je jednoloďový, bez výklenkov pre oltár, s relatívne nízkou zvonnicou, ktorá sa týči nad sedlovou strechou. Vchod zdôrazňuje nadstrešná konštrukcia nadokenného štítu postavená na dvoch vretenovite skrútených stĺpoch. Fasádna výzdoba je jednoduchá, pozostávajúca z lizén na rohoch profilových ríms na pozdĺžnych stranách. Okná sú oblúkovito klenuté, zatiaľ čo v múroch zvonice sú umiestnené dva otvory v tvare kríža. Vnútorne priestory sú riešené jednoducho, strop lode je rovný. Oltár je postavený v súlade s duchom neoklasicizmu, umiestnený na štyroch vrúbkovaných pilieroch s volutami zakončený mifrontómom.“

„Obec Ralutinac patrí administratívne do okresu Prnjavor, nachádza sa juhovýchodne od centra okresu. V obci sa nachádza kaplnka zasvätená Svätej Anne, ktorá bola postavená v roku 1986. Objekt je nevelkých rozmerov, obdĺžnikového základu so sedlovou strechou. Náboženský charakter budovy zvýrazňuje kríž, ktorý je umiestnený na štíte polkruhovitej brány, do ktorej sa vchádza širokým betónovým schodiskom. Interiér je navrhnutý trochu zložitejšie. Na každej z bočných stien sú dve klenuté okná. Vnútorný priestor je delený hlavnou klenbou segmentu, ktorá oddeľuje steny profilovo tvarovanou rímsou, nachádzajúcou sa na podĺžnych aj priečnych stranách.“

Na záver nám tu ostáva ešte jeden pozabudnutý a takmer neprebádaný aspekt prisťahovania sa zo strednej Európy nielen do Bosny, ale napríklad aj do Slavónie alebo Banátu, tzv. príchod obyvateľstva z oblasti dnešného moravského Slovácka, to jest dedín z okolí miest Uherské Hradiště a Uherský Brod. Tohto roku si predstavitelia českých združení z okolia mesta Prnjavor pripomenuli sto rokov od príchodu svojich predkov z obce Polešovice u Uherské-

---

ho Hradišťa na toto územie a presne 100 rokov od založenia prvej zastrešujúcej organizácie.

Miestny novinár, ktorý z poverenia vedúcich predstaviteľov českých združení spracovával historické fakty i za vedomia, že si členovia tohto českého spolku nedávali do súvislosti, že sa ich predkovia možno cítili viac ako moravskí Slováci, potom ako Moravania či ľudia hovoriaci moravskými dialektami, a na záver ako časť českej spoločnosti, tak o prvom spolku napísal, že išlo o Československú besedu. Zo zachovaných pečiatok však vieme, že oficiálne označenie združenia bola Československá beseda. Pre nás to predstavuje špecifický problém, lebo keď sa na nás obráti potomok rodiny *Halupkovcov*, Halupka so žiadosťou, ako sa „česky“ písal jeho pradedo, musíme ho poprosiť, aby sa pozrel do archívov vlastnej rodiny – nech vypátra pravú podobu – lebo tých možností toho času na Slovensku by bolo viac – od tvaru *Chaloupka* cez *Chalúpka* k neutrálnemu *Chalupka*.

Ako vidno, aj pri takomto špecifickom príklade malej pospolitosti ľudí slovenského či slovensko-moravského pôvodu nachádzame v nových či kedysi pozabudnutých kontextoch nové súvislosti, ktoré môžeme preskúmať z rôznych aspektov a veríme, že budeme nachádzať nové dôkazy o živote a tvorbe Slovákov v tejto krajine a o ich vzťahoch so Slovenskom, a že národy Bosny a Hercegoviny budú naďalej rozmanité a početné.

Prehliadka národnostných menšín v B a H v roku 2019

Slováci v Belgicku

Milina Sklabinská

Ako som sa zoznámila so slovenskou komunitou v Belgicku

Moja cesta za krajanmi do Bruselu sa odvíjala celkom neštandardne – cez Rumunsko. Presnejšie cez Novú Hutu, v ktorej sa v roku 2017 konala oslava 200. výročia príchodu Slovákov do tejto malebnej slovenskej obce v rumunskom Bihore. Na počesť tohto úctyhodného jubilea zaspievali a zatancovali mnohí Slováci žijúci v Rumunsku, medzi nimi aj Adriana Fúriková, ktorú som oslovila s ponukou predstaviť sa aj bratislavskému publiku v rámci programu pamätného Dňa zahraničných Slovákov. Vtedy som netušila, že hovorím nielen so skvelou interpretkou a ochrankyňou slovenských autentických piesní z Rumunska, ale aj s úspešnou dámou, ktorá pracuje v Európskej komisii v Bruseli. Adriana Fúriková v roku 2018 úspešne a suverénne vystúpila

v bratislavskom programe, ktorý má pod gesciou ÚŠZZ, a vzápätí porozprávala o komunite Slovákov, ktorá žije v Belgicku a nezabúda na svoje slovenské korene. Neubehlo mnoho času a Adriana Fúriková ma pozvala, aby som aj osobne nakukla do nášho slovenského brusselského sveta.

Na návštevu Bruselu sme si, v čase plánovania cesty vôbec netušiac, zvolili zrovna taký víkend, počas ktorého sa v Bruseli konali až tri slovenské akcie. Náhody zrejme neexistujú, a tak sa táto súkromná návšteva zmenila na spoznávanie slovenského sveta v Belgicku. Vstupenky boli na každú akciu garantované už tým, že takmer v každom účinkovala aj Adriana Fúriková, či už ako tanečníčka, alebo ako interpretka slovenských piesní. Pobyt sa teda začal generálnou skúškou Slovenského folklórneho súboru Ako Doma, ktorý sa pripravoval na svoje druhé vystúpenie. Ako s prvou som sa zoznámila s pani Dankou Sakáčovou, ktorá je svojráznou manažérkou súboru, a práve ona prezradila, že meno spolku prešlo niekoľkými zmenami, kým sa zrodil tento unikátny a originálny názov. Všetci sa svorne zhodli na tom, že domov je to, čo Slovákom žijúcim v zahraničí najviac chýba – rodina, priatelia, tradície, zvyky a pestrofarebný folklór. SFS Ako Doma začal s prácou v marci v roku 2018 a momentálne je jediným slovenským folklórnym súborom v Belgicku. Vedúcimi súboru sú JUDr. Tatiana Mražíková, bývala dlhoročná sólistka a asistentka choreografa FS Železiar z Košíc, Mgr. Veronika Korčeková, bývalá

---

tanečnica a tanečná pedagogička FS Hont z Krupiny, a FS Devín z Bratislavy. Prvé vystúpenie SFS Ako Doma úspešne absolvoval v septembri 2018 v Bruseli, na plese pri príležitosti 100. výročia založenia Československej republiky. Druhé vystúpenie SFS Ako Doma sa konalo v rámci Vianočného večierka v organizácii Slovákov pracujúcich v inštitúciách Európskej únie. Súbor predviedol rusínske tance a Kolomyjku a poukázal tým na ambíciu reprezentovať slovenský folklór v zahraničí na špičkovej úrovni. Súbor dnes pozostáva z asi 40 aktívnych členov, ktorí sa stretávajú raz do týždňa v Bruseli. Na tieto účely si prenajímajú sieň a postupne si zabezpečujú aj slovenské kroje. Súbor Ako Doma zaznamenal úspech aj počas vystúpenia ku Dňu Európy 9. mája 2019, keď v Európskej rade predstavil slovenský folklór pred sedemtisíc návštevníkmi.

Druhá akcia, ktorá si na mňa v Bruseli počkala, bol Slovenský Mikuláš v Bruseli. Usporiadali ho vedúce detského folklórneho súboru Rodinka Linda Kukučková, rodáčka z rumunského Nadlaku, a Lucia Lorková-Štroncerová v Maison des Enfants, kde sa od marca 2018 s deťmi stretávali na pravidelnom folklórnom krúžku. Na slovenského Mikuláša boli detičky náležite pripravené a on ich za to odmenil sladkými dobrotami. Rodinka, folklór pre deti

v Bruseli, je krúžok, ktorý navštevuje zo dvadsať detí. Založený bol s cieľom hravou formou šíriť a rozvíjať slovenské ľudové tance, piesne, riekanky, vinšovačky, vyčítanky, artikulačno-rytmické cvičenia, detské hry... Detičky vo veku 2,5 až 6 a od 6 do 10 rokov si tak osvojujú základy slovenskej ľudovej kultúry a v tom sú nápomocní aj manželia oboch učiteliek, ktorí zabezpečujú hudobný sprievod či video dokumentáciu. Do krúžku chodí pravidelne 15 detí a sú stretnutia, keď sa to číslo vyšplhá na 25.

Tretiu kultúrnu akciu počas tohto aktívneho víkendu usporiadala Slovenská katolícka misia v Bruseli. Tam nás privítal dp. Ivan Ružička na podujatí Slovenské Vianoce v Bruseli. Stretol sa tu veľký počet Slovákov, ktorí si mali možnosť pochutnať na vynikajúcich slovenských jedlách. Pripravovali ich Slovenky aktívne pri Slovenskej katolíckej misii. SKM v Bruseli vznikla po vstupe SR do EÚ, keď sa prudko zvýšil počet Slovákov a Čechov pracujúcich hlavne v EÚ štruktúrach. Na ich podnet vyslala Slovenská konferencia biskupov dp. Ľubomíra Fabčina, aby v Bruseli založil katolícku misiu, ktorá bola oficiálne zriadená v roku 2005. Súčasným správcom misie je dp. Ivan Ružička. Bohoslužby sa konajú v kostole Sacré-Coeur (Najsvätejšieho Srdca Ježišového) na Rue le Corrége 19, ktorý sa nachádza v blízkosti EÚ inštitúcií. Slovenské Vianoce boli o to slávnostnejšie, keď svojim rodákom do Bruselu prišli zatancovať folkloristi z Írska, z folklórneho súboru Ostroha z Dublinu.

Pobyt v Bruseli bol vďaka týmto trom podujatiam a vďaka mnohým ľuďom, s ktorými som sa mala možnosť zoznámiť, skutočne ako doma, lebo domov je tam, kde ľudia hovoria rovnakou rečou a kde ich spájajú rôzne neskutočne silné putá. Pri odchode som si popriala vidieť SFS Ako Doma na pamätnom Dni zahraničných Slovákov v Bratislave, detičky z Rodinky, ako účastníčky súťaže *Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko*, alebo na letných táboroch v Tatrách a šikovných hostiteľov zo Slovenských Vianoc pri SKM na podujatí Krajanský dvor v Detve. Myslím si, že úprimné prania majú šancu na splnenie. Zatiaľ našim Slovákom v Bruseli patrí veľká vďaka za ochotu zachovávať našu slovenskú identitu.

Lucia Štroncerová

Detská folklórna skupina Rodinka

Rodinka je amatérska folklórna skupina v Bruseli pre najmenších. Založená bola s cieľom hravou formou šíriť, učiť sa a rozvíjať slovenské ľudové tance, piesne, riekanky, vinšovačky, vyčítanky, artikuláčno-rytmické cvičenia, detské hry a pod. Vedúcimi skupiny sú Lucia Štroncerová, pôvodcom z Margecian, a Linda Jakub-Kukučková, rodáčka z rumunského Nadlaku. Manželia spomínaných dám sú nápomocní pri zabezpečovaní hudobného sprievodu a videodokumentácie.

Ako sa rodila a rozvíjala naša predstava

Prvotná myšlienka založiť folklórne aktivity pre slovenské deti v Bruseli vznikla na priateľskom stretnutí v januári 2018, keď sa niekoľko priaznivcov

Na návziku im bolo málo...

Keď som bol maličký pacholíček...

folklóru zhodlo na tom, že v Bruseli chýba aktivita pre slovenské deti, kde by sa mohli pravidelne stretávať, učiť sa ľudové piesne, precvičovať si rodný jazyk a spoznávať nových priateľov. Netrvalo dlho, slovo dalo slovo – a *Rodinka* sa prvýkrát stretla na uvítacom zoznamovacom nácviku v marci 2018.

Spočiatku sme sa stretávali v Maison des enfants (Belgické centrum pre deti), kde nám umožnili využívať ich priestor. Veľmi nám to pomohlo v našom rozbehu. Neskôr nás zaskočila správa, že priestory sa budú rekonštruovať a neexistuje možnosť ich naďalej využívať. Boli sme nútené zamyslieť sa, ako pokračovať, ale jednoznačne sme nechceli s aktivitami skončiť. Práve v tom období sa nám naskytla možnosť požiadať o dotácie, ktoré udeľoval Úrad pre

Slovákov žijúcich v zahraničí. Žiadosť nám bola schválená. A my sme už nemuseli riešiť otázku, odkiaľ vziať peniaze na prenájom priestorov. Touto cestou sa chceme poďakovať Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ). Vďaka dotácii môžeme sa stretávať na našich nácvikoch, nakupovať krojové súčasti pre deti, hudobné nástroje a pomôcky.

Naši členovia

Detičky, ktoré u nás tancujú, majú od 3 do 10 rokov. Spočiatku boli rozdelené do dvoch skupín, mladšia 3 – 5 rokov a staršia 6 – 10 rokov a viac. Po čase sme deti museli spojiť do jednej skupiny, keďže tie staršie boli mnohokrát časovo vyťažené a nemohli sa pravidelne zúčastňovať na nácvikoch.

Do krúžku chodí väčšinou okolo 15 detí, no sú stretnutia, keď sa počet vyšplhá na 25. Členovia väčšinou bývajú v Bruseli a jeho blízkom okolí, ale mali sme na nácviku už aj deti zo vzdialenejších miest.

Vedúce súboru Lucia Štroncerová a Linda Jakub-Kukučková

V *Rodinke* sú dvere otvorené pre všetky deti. Nielen tie slovenské. Naši terajší členovia pochádzajú zo slovenských i zmiešaných rodín.

Prečo práve folklór ako voľnočasová aktivita?

Folklór je dedičstvo, naše bohatstvo! Nosíme ho v sebe. Zahŕňa tradície, našu kultúru. Je s ním späť naše detstvo a spomienky. Závidia nám ho aj v zahraničí. Tancovali ho rodení Belgičania (bývalý súbor Li Tchena) a okrem iných sa ho učia tancovať aj Japonci. Aj tí, ktorí mu nenadŕžajú z času na čas ním žijú. Minimálne každé Vianoce.

Deti dlhodobo žijúce v zahraničí majú obmedzené možnosti dostať sa k tradičnému folklóru, a tak nevedome o toto dedičstvo prichádzajú. To bol ten hlavný dôvod, prečo sme sa rozhodli založiť *Rodinku*. Je to dobrovoľná voľnočasová aktivita. Deti nemusia na toto chodiť, ale môžu, a väčšinou aj chcú.

Prečo názov Rodinka?

Za týmto pomenovaním netreba hľadať nič komplikované. V jednoduchosti je krása. Čo môže byť tradičnejšie ako rodina? Keby sme žili na Slovensku, tak by sme v nedeľu tradične navštívili svojich príbuzných. Ale my žijeme v zahraničí, a tak sa každú nedeľu stretávame s našou novou *Rodinkou* tu, v Belgicku.

Pravdaže, nie je jednoduché prispôbiť sa každému, zladíť sa priestorovo aj časovo, no napriek pracovným a rodinným povinnostiam sa nám darí pravidelne stretávať.

Záber z nácvičky členiek súboru Rodinka

Čo nás teší

V decembri 2018 sa nám podarilo usporiadať tradičnú slovenskú Mikulášsku akciu, so všetkým, čo k nej patrí. Bola však niečím iná, výnimočná a nezabudnuteľná. Naš Mikuláš bol Portugalec, João Karayianni-Vasconcelos, ktorý do svojich 15 rokov vyrastal na Slovensku, kde boli pracovne vyslaní jeho rodičia. Napriek tomu, že už 22 rokov žije mimo Slovenskej republiky, zahral nám nefaľšovaného slovenského Mikuláša s neuveriteľne čistou slovenčinou, ktorú, ako sám povedal, stále rád používa a neustále pestuje.

Nielen z neho boli naše deti nadšené a očká im žiarili. Na našom Mikulášovi nechýbal Anjel, ktorý priletel z regiónu Bihor. Je to oblasť v Rumunsku, v ktorej už vyše 200 rokov žije slovenská komunita. Anjelika nám zahrala a prenádherne zaspievala Adriana Fúriková, známa reprezentantka slovenských ľudových piesní. To nás len utvrdilo v tom, že slovenský folklór spája ľudí z celého sveta.

V marci 2019 sme spevom a tancom oslávili naše prvé narodeniny. Samozrejme, nesmela chýbať ani narodeninová torta.

Na čom momentálne pracujeme?

Veľmi sme sa potešili správe, že deti z DFS Ďumbier sa chystajú do Belgicka. Vyhrnuli sme rukávy a pustili sa do organizácie stretnutia našich detí a rodín. DFS Ďumbier 4. októbra 2019 vystúpil v Bruseli so 45-minútovým programom a priniesol nám veľkú radosť.

V čase, keď píšeme tieto riadky, začíname sa zamýšľať nad Vianocami a Mikulášskym programom na tento rok. A vlastne tešíme sa na každú nedeľu, keď sa môžeme stretnúť. Veď čo môže byť krajšie ako zabaviť sa v spoločnosti priateľov.

Slováci na Cypre

Viera Míčková

Slovenská škola Flamingos

Slovenská škola na Cypre sa volá Flamingos a vznikla pred tromi rokmi. Cieľom založenia školy bolo umožniť deťom, ktoré majú slovenský pôvod, alebo iba vzťah k slovenskej kultúre, zdokonaľovať sa v slovenskom jazyku alebo si osvojiť základy komunikácie v slovenskom jazyku.

Dnes navštevuje školu asi 30 detí. Učia sa o Slovensku a po slovensky, cez slovenské rozprávky, piesne, riekanky, hádanky, povesti a iné, spoznávajú materinskú reč a krajinu svojich predkov. Vyučujú sa v poobedňajších hodinách raz do týždňa v každom veľkom meste ostrova – Pafos, Larnaka, Nikozia, Limasol a Paralimni. Tri hodiny si precvičujú gramatiku a spoznávajú slovenskú ľudovú slovesnosť, literatúru, prírodu, krajinu a jej zaujímavosti.

Niektoré deti chodia pravidelne každý rok na preskúšanie do svojej školy na Slovensku, iné deti sa zdokonaľujú v slovenčine kvôli svojim starým rodičom

Jedna z úvodných hodín v Slovenskej škole Flamingos

Aj takto vedia deti zablahoželať svojej učiteľke ku Dňu učiteľov

a prípadnému ďalšiemu štúdiu na Slovensku. Škola spolupracuje aj s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici, Metodickým centrom pre Slovákov žijúcich v zahraničí, vďaka čomu sa žiaci dostávajú aj na školy v prírode a tábory na Slovensku, kde je vyučovanie slovenčiny hravým spôsobom pre nich ešte lákavejšie a zaujímavejšie.

Okrem vzdelávacích aktivít v rámci školy sa konajú aj rôzne tvorivé dielne, deti rady kreslia a tiež si rady spoločne urobíme aj výlety do prírody, alebo iné športové aktivity, napr. plávanie. Navštívili sme botanickú záhradu, geopark, usporiadali sme športový deň, deň detí, plavbu loďou, mikulášsku besiedku, vianočnú besiedku spoločne s vojakmi UNFICYP, návštevu farmy a pozreli sme si aj detské mestečko remesiel a povolání, či archeologický park. Učiteľmi sú Viera Míčková a Patrik Ptačovský, ktorí sa snažia priblížiť deťom slovenský jazyk a odovzdať im vedomosti porovnateľné s vyučovaním slovenského jazyka na slovenských základných školách.

Ako komunita si spoločne organizujeme aj výlety, posedenia, divadielka, spoločné grilovačky a rôzne víkendové aktivity, ktoré sú otvorené celej slovenskej a českej komunite žijúcej na ostrove Cyprus.

Slováci v Česku

Viera Kučerová

Bona Fide

Volám sa Viera Kučerová-Dorotová, narodila som sa v Československu a pochádzam z malebnej podpoľianskej obce Očová, kde som prežila to najkrajšie detstvo. Väčšiu časť svojho života však žijem v Prahe, kde som po štúdiu na Divadelnej fakulte AMU dostala svoj prvý angažmán v divadle.

Magická Praha bola mojím hlavným mestom, kde som sa profesionálne realizovala, založila som si tu rodinu a našla druhý domov. Cnelo sa mi síce za malebnou prírodou a rázovitým folklórom na Podpoľaní, ale vedela som si to cez divadelné prázdniny vynahradiť dlhým a intenzívnym pobytom v rodnom kraji. Všetko bolo úžasné a myslela som si, že to inak už ani nebude.

31. december 1992 bol však posledným československým Silvestrom. Úderom polnoci vítali v už v dvoch samostatných suverénnych štátoch nový rok. V priebehu okamžiku sme stratili občianstvo a stali sme sa národnostnou menšinou vo svojej domovine. Táto doba nebola jednoduchá. Spretrhala rodinné väzby, vystavila hranice, vo vzduchu viselo veľa nevyriešených otázok, objavovali sa nacionálne vášne. Sama som ju prežívala veľmi intenzívne. Trvalý pobyt som mala v Prahe spolu s malým synom, ktorý sa narodil na Slovensku českému otcovi a slovenskej matke. Čakalo ma veľa zmien a veľa rozhodovania. Našťastie, všetko sa vyriešilo a prebehlo pokojne. Dnes mám dvojité občianstvo a so svojimi dvomi pasmi prechádzam slobodne hranice rôznych štátov.

A práve na prelome tisícročia začali sa splietať aj korene pražského spolku BONA FIDE, ktorý by som Vám chcela predstaviť.

BONA FIDE je nezisková organizácia podporujúca umenie, kultúrnu výmenu a minoritné projekty, vrátane národnostných. Založili ho po rozdelení Československa slovenskí absolventi Akadémie múzických umení v Prahe. Mali sme potrebu v tejto novovzniknutej situácii rozvíjať naše slovenské kultúrne tradície, slovenskú reč i národné povedomie. Odrazu sme chceli vytvoriť niečo, čo by pretrhnuté korene scelilo a dalo nám možnosť prepojenia s domovom, ktorý nám odrezala hranica.

A tak sme sa opäť po rokoch zišli – spolužiaci, v tom čase už vlastne výkonní umelci, herci, režiséri, scénografi, výtvarníci, hudobníci, filmári, scenáristi, fotografi, skladatelia, ale postupne sa pridali aj naši životní partneri – prekladatelia, žurnalisti, redaktori, učitelia, spisovatelia, filozofi, historici či lekári a i iné profesie.

Cieľom bolo vytvárať a produkovať kultúrne projekty z rôznych oblastí umeleckého zamerania (divadlo, rozhlas, multimédiá, preklady do slovenského jazyka, jazyková a literárna osveta, národnostné akcie a programy).

Náplňou nášho spolku bola od začiatku podpora umelcov pri tvorbe týchto aktivít, spolupráca s inými neziskovými organizáciami, rozvíjanie interkultúrneho dialógu a usporiadanie kultúrnych, vzdelávacích a národnostných aktivít pre deti a mládež, pretože v tom čase už väčšina našich členov mala malé deti.

BONA FIDE bolo zaregistrované Ministerstvom vnútra 8. 3. 2001 pod poradovým číslom VS/I-1/46365/0I-2 a bolo mu pridelené IČ 265 24 741.

Za predsedu bol zvolený Mgr. Richard Tršťan, herec, moderátor a redaktor.

Hneď v roku 2001 sme našudovali divadelné dvojjazyčné predstavenie pre najmenších *O statočnom Gašparkovi*.

Bábkové divadlo O statočnom Gašparkovi

Naši členovia vytvorili vzápätí divadelné predstavenie pre širokú verejnosť *Život potulného komedianta*.

V roku 2003 sme spolupracovali na vydaní dvojjazyčnej rozprávkovej knihy *Slovenské rozprávky*, súčasťou ktorej je i slovníček a zvuková nahrávka na CD, ktorú nahovorili naši členovia. V roku 2004 vzniklo predstavenie pre deti *Rozprávajme si rozprávku* a v roku 2005 sme spolupracovali na vzniku detského dvojjazyčného leporela *Bola raz Praha, mesto vežaté*. Kniha dostala osobnú záštitu vtedajšieho ministra kultúry ČR Pavla Dostála a ministra kultúry SR Rudolfa Chmela.

Spolupracovali sme na vzniku dokumentárneho filmu *Pauliny*. Tento projekt bol podporený grantom V4 a vznikol v spolupráci s Maďarskom, Poľskom a Slovenskom.

Od roku 2006 v spolupráci so Slovenským inštitútom v Prahe organizujeme semináre o slovenskej literatúre. Každoročne organizačne pomáhame pri folklórnych festivaloch *Praha srdce národov*, *Folklór bez hraníc* a *Vianoce s Limborou*. V roku 2010 sme vydali slovenské CD pre deti *Podďte s nami do rozprávky* a v roku 2011 vznikla i dvojjazyčná kniha rovnakého názvu.

V roku 2013 sme v spolupráci s GHMP usporiadali našim členom fotografom autorskú výstavu *Slovenská nová vlna* v Dome fotografie v Prahe.

V roku 2014 sme vydali dvojjazyčnú knihu *Pohádečko moje – Rozprávočka moja* a začali sme vyrábať a vysielat' rozhlasovú reláciu *Slovenská mozaika*

Slovenská nová vlna – autorská výstava našich členov

Záber z výstavy Tajomný svet bábok

v Rádiu ZET. V tomto roku sme začali organizovať aj *Festival českej a slovenskej tvorby pre deti*.

Okrem kultúrnych programov a rozhlasovej relácie *Slovenská mozaika* na Rádiu ZET, rozprávok pre deti a bábkových predstavení, usporiadali sme v rámci Festivalu českej tvorby pre deti autorskú výstavu *Tajomný svet bábok* našim členom, bábkovým výtvarníkom a scénografom a nacvičili sme divadielko pre deti s názvom *Rozprávky*.

V poslednom čase sme uviedli cyklus literárnych programov *Stretnutie so slovenčinou* a počas celého roku sme pracovali na projekte *Čítajme, počúvajte a učme sa!*, v rámci ktorého sme zorganizovali semináre a workshopy o slovenskej literatúre.

Každoročne pripravujeme v Múzeu hl. m. Prahy výstavy slovenských ilustrátorov detských kníh a vydali sme niekoľko kníh a CD pre deti.

V roku 2018 to bola kniha s CD nahrávkou *Bruško, bruško, kto v tebe býva?*. Posledným vydavateľským počínom BONA FIDE je nové audio CD o živote generála M. R. Štefánika *Večnosť v sekundách*.

Prioritou nášho spolku BONA FIDE je v poslednej dobe dvojazyčná výchova prostredníctvom knižnej a dramatickej tvorby pre deti zo slovenskej národnostnej menšiny v ČR.

Deti sú naša budúcnosť, učia sa cudzie jazyky a považujú to za samozrejmosť. Avšak nemali by stratit kontakt ani s jazykom svojich predkov, mali by ho rozvíjať i v majoritnom cudzojazyčnom prostredí. V prípade abstinencie materských a základných škôl s výučbou v materskom jazyku je nutné zvolit' metódu, ako prirodzenou a zábavnou formou priviesť dieťa k učeniu a k zdokonaľovaniu materského jazyka v minoritnom prostredí i v bilingválnych rodinách. Venujeme sa aj dvojjazyčnosti v dramatickej a knižnej tvorbe pre deti nielen ako jednej z motivačných ciest vzdelávania a výchovy, ale aj ako komunikácie, interakcie, motivácie a kreativity.

Okrem mojej pôvodnej profesie herečky a dramaturga, hrám aj bábkové divadlo, venujem sa organizovaniu *Festivalu tvorby pre deti* a redaktorskej profesii v rozhlase. Ako autorka niekoľkých edukačných divadelných hier pre deti, dvojjazyčných kníh a rozhlasových relácií, ale hlavne ako matka dieťaťa, ktoré vyrastalo v bilingválnom prostredí československej rodiny, som sa snažila vytvorit' z odborného i ľudského hľadiska spoločensky prospešné projekty, ktoré by mohli pomôcť rodičom dvojjazyčných rodín pri domácej

Vydania spolku Bona Fide

výučbe oboch jazykov (v mojom prípade slovenčiny a češtiny), a ktoré by deti prirodzene zaujali. Jednoznačne zvíťazili rozprávky, ktoré deťom predkladáme predčítaním z kníh, počúvaním z CD nahrávky alebo v divadelnom tvare – formou bábkového predstavenia.

Motto: Rozprávka nevznikla preto, aby sa ňou uspávali deti, ale aby prebúdza dospelých, aby pripomínala skutočné hodnoty zmysluplnej ľudskej existencie. (M. Rúfus)

Po rozdelení Československa sa slovenčina vytratila z médií i z bežného života. Za 26 rokov od rozdelenia nevznikla v ČR jediná škola so slovenským vyučovacím jazykom. České deti, ktoré v období spoločného štátu slovenčinu bežne ovládali, jej dnes skoro nerozumejú. V českých školách sa nevyučuje ani ako voliteľný predmet a slovenská literatúra sa dokonca vytratila z učebných osnov. Vzhľadom na tento fakt začali postupne vznikať dvojjazyčné česko-slovenské rozprávkové knihy s CD nahrávkami a slovníčkom rozdielnych výrazov. Pre deti sme pripravili tiež divadelné dvojjazyčné predstavenia. Tak začala naša cesta k výchove a vzdelávaniu detí, ale i k podpore komunikácie a rozvíjaniu kreativity v bilingválnom prostredí.

Prvou lastovičkou bolo dvojjazyčné vydanie rozprávok Pavla Dobšinského *Slovenské rozprávky* s CD nahrávkou a so slovníkom rozdielnych výrazov.

Bábkové divadlo Rozprávky jsou pohádky

Deti si môžu rozprávky čítať v origináli, súčasne ich porovnávať so zrkadlovým českým prekladom a zároveň počúvať kultivovanú slovenčinu z CD nahrávky. Kniha vyšla v roku 2003.

Rozprávky jsou pohádky sú ďalším dvojjazyčným česko-slovenským divadelným projektom. V bábkovom predstavení deti zavedú dvaja živí herci do rozprávkovej krajiny. Tu sa stretávajú s princeznou, kráľom, zvieratkami i lípežníkmi a pritom poznajú, že čeština a slovenčina sú navzájom veľmi blízke jazyky. Účinkuje V. Kučerová a M. Matejka. Výprava Z. Štancelová. Réžia J. Sebechlebský.

Dvojjazyčné leporelo o Prahe – bolo ďalším dvojjazyčným projektom. Jednoduché verše sú určené predovšetkým deťom a ich rodičom. Autorky: Viera Kučerová a Zuzana Štancelová.

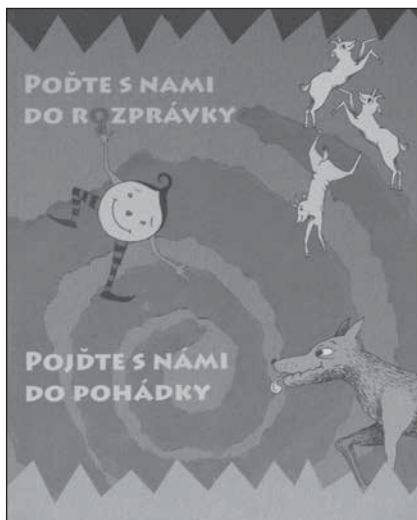
Naše projekty slúžia i k tomu, aby sa deti prirodzene naučili používať obidva jazyky.

Ďalšou interaktívnou pomôckou je dvojjazyčná kniha pre malé deti v zrkadlovom preklade, so slovníčkom a CD nahrávkou *Podďte s nami do rozprávky – Pojdte s námi do pohádky*. Túto knihu autorky Viery Kučerovej a ilustrátorky Alexandry Švolíkovej, členiek BONA FIDE priniesol deťom MIKULÁŠ a deti z nej mali veľkú radosť.

Ďalším zrealizovaným projektom je dvojjazyčná kniha s CD pre školákov *Rozprávočka moja – Pohádečko moje*, ktorá rozpráva pôvabné príbehy autorky J. T. Mettlerovej z 30. rokov minulého storočia. Krátke bájky vyvolávajú predstavu útulnej izbičky, kde v peci praská drevo a rodičia či starí rodičia vlúdne čítajú rozprávky. V našich krajinách rozprávky so

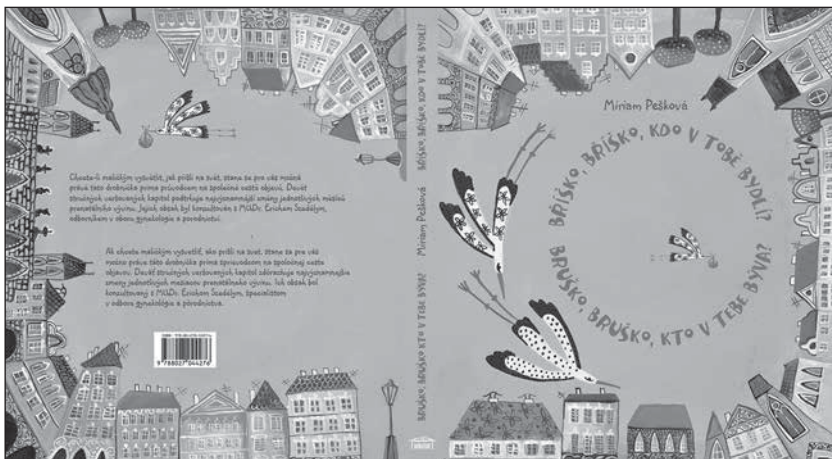

Leporelo o Prahe

Kniha Podďte s nami do rozprávky – Pojdte s námi do pohádky

Kniha Miriam Peškovej Bruško, bruško, kto v tebe býva?

svojou ľudovou múdrosťou vždy sprevádzali deti i dospelých a patrili k domácej pohode. Projekt navyše ponúka i vhodný spôsob podpory a rozvoja porozumenia medzi národom českým a slovenským. Aj preto sme zvolili takúto formu rozprávania, kde zo zvukového nosiča počut' slovenskú starú mamu Zuzanu Krónerovú a českého starého ocka Josefa Somra. Knihu ilustrovala Alexandra Švolíková a vydalo ju BONA FIDE.

Vydali tiež audioknihu Veroniky Šikulovej *To mlieko má horúčku* a posledným počínom v roku 2018 bolo vydanie knihy Miriam Peškovej *Bruško, bruško, kto v tebe býva?*

V roku 2018 sme zorganizovali našim členom veľkú výstavu bábok spojenú s workshopmi, divadlom a prezentáciou detskej literatúry.

Všetky tieto aktivity postupne vyústili do usporiadania *Festivalu českej a slovenskej tvorby pre deti*, ktorý organizujeme od r. 2015 v októbri, v mesiaci českej a slovenskej kultúrnej vzájomnosti. Na festivale prezentujeme detské knihy, bábkové divadielka, výstavy ilustrácií, výstavy bábok a konajú sa tam i tvorivé literárne, divadelné a výtvarné workshopy.

Festival podporuje MK ČR, Magistrát hl. m. Prahy v rámci podpory národnostných menšín v ČR, MK ČR a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Nie je ľahké v tomto technicky vyspelom svete neosobných médií, počítačov, internetu, facebooku, počítačových hier vychovávať deti k pochopeniu medziľudských vzťahov, k úcte k hodnotám i národnému čítaniu.

Z Festivalu českej a slovenskej tvorby pre deti

V našich projektoch ponúkame živý osobný kontakt nad stránkami zaujímavých kníh, obklopujeme i deti pocitom láskyplnej pospolitosti, vzájomného porozumenia a cti k tradíciám. Spolupracujeme aktívne so slovenským detským folklórnym súborom *Limborka*, s komunitou *Mamičky Slovenky v Prahe*, s bilingválnymi rodinami a, samozrejme, so slovenskou komunitou v ČR.

S našimi členmi stále vymýšľame nové tvorivé projekty, v ktorých môžeme spojiť naše umelecké profesie, slovenské korene i materinský jazyk.

Slováci vo Francúzsku

Zuzana Colinet Fodorová

1. D trieda alebo týždeň v Smajlíkove

Reportáž zo školy na Slovensku

Volám sa Julinka, mám 6,5 roka a chodím do slovenskej víkendovej školy a súboru Margarétka v Paríži. Teraz, cez moje francúzske prázdniny, som žiačkou 1. D triedy na Základnej škole na Ďumbierskej ulici v Banskej Bystrici. Som v triede Smajlíkovo. Moje dobrodružstvo trvá celý týždeň. Mám nových spolužiakov, novú pani učiteľku, Vierku, niektoré nové predmety a hlavne veľa nových zážitkov. Som naozajstná slovenská prváčka.

Čo sa mi najviac páčilo?

V pondelok sa mi najviac páčila výtvarná výchova. Spolužiačka Hanka, s ktorou sedím, mala krásny výtvarný kufrík a v ňom veľa zaujímavých vecí: plášť, obrus na stôl, voskovky, vodové farby, štetce. Aj ja by som taký chcela. A kreslili sme voskovkami, a nie fixkami, čo bolo super. Kreslili sme vtáčiky. V utorok sa mi najviac páčila telesná výchova, lebo sme driblovali s loptou.

Pred triedou 1. D

Čo bolo iné?

Aj prestávky sú iné. Prechádzame sa po chodbe a môžeme ostať aj v triede, ak sa nám nechce prechádzať. Vo Francúzsku musíme ísť všetci cez prestávku na dvor. A na Slovensku si môžeme doniesť do školy desiatu, čo je fantastické. Vo Francúzsku si jedlo do školy nesmieme nosiť. Aj prezuvky sa mi páčili, ráno som si vždy uložila svoje veci do svojej skrinky, ktorú som si zamkla na kľúčik. Vo francúzskej škole sa neprezúvame a na chodbe máme len háčiky na vetrovky. Ani úbor na telesnú výchovu som predtým nepoznala, maminka mi ráno nachystala tepláčky, tričko a cvičky. Vo Francúzsku cvičíme oblečení. Počas celého týždňa sme sa vždy ráno posadili na koberček v triede, zahrali sme sa nejakú hru na privítanie a sústredenie, až potom sme si sadli do lavíc a začali sme pracovať. Vo Francúzsku máme len lavice, koberček nie.

Akí boli moji noví spolužiaci?

Už tu mám aj nejaké kamarátky. Sedím s Hankou. Hanka má rada futbal, ale chodí aj na balet ako ja. Aj ostatné dievčatá sú fajn, hneď ku mne pribehli a začali sa so mnou rozprávať. Ešte si musím zapamätať ich mená.

Aká bola moja nová pani učiteľka?

Najviac sa mi páči moja nová pani učiteľka, Vierka. Ani raz na nás nekričala a je veľmi milá a na matematike sme sa s ňou hrali ťažké matematické hry, ktoré boli super.

Ktorý predmet sa mi najviac páčil?

Najviac sa mi páčila výtvarná výchova.

Čo by som si rada „preniesla“ do francúzskej školy?

Asi kufrík na výtvarnú výchovu, desiatu a hračky, s ktorými sa dievčatá hrali cez prestávku.

Pani učiteľka Mgr. Vierka Václavíková, ako sa Vám pracovalo s Júliou?

Julka nemala po vstupe do triedy žiadny problém. Zaradila sa do vyučovania veľmi rýchlo, stále sa hlásila o slovo. Pôsobila pokojne, bez stresu, zaujala ju každá téma. Na každú tému aj primerane reagovala, bola veľmi šikovná. Nezlakla sa žiadnej úlohy, pred ktorú som ju postavila. Ku všetkému pristupovala s nadšením, čo je pre učiteľa veľmi motivujúce.

S pani učiteľkou Vierkou

Bola úroveň jej slovenčiny dostatočná?

Julka hovorí veľmi peknou slovenčinou, len trochu nevýrazne, potichu. Prekvapila ma aj pri písaní na slovenskom jazyku. Pekne píše a bez pravopisných chýb. Nemala problém opísať svoje zážitky a pocity v slovenčine. Jej slovná zásoba je bohatá.

Ako sa včlenila do kolektívu?

Julka si svojím úsmevom získala všetky deti. Zo začiatku boli deti zvedavé na všetky okolnosti, ona trpezlivo odpovedala. Spočiatku bola trochu opatrnejšia, ale po dvoch dňoch sa otvorila deťom aj mne. Vyzerala, akoby k nám patrila už dlho. Bude nám chýbať.

Čo by si do budúcnosti mohla zlepšiť?

Nemám čo vytknúť zodpovednej žiačke. Malé zaváhania som postrehla v oblasti matematiky. Spočiatku ju zaskočilo počítanie príkladov spamäti. No postupom týždňa sa rozbehla a počítala samostatne. Sme radi, že sme ju mohli spoznať. Sme radi, že bola medzi nami, že s nami strávila aspoň krátky čas. Tešíme sa na ďalšie stretnutie. ☺

Margarétka ďakuje vedeniu školy a pani učiteľke Václavíkovej za milé prijatie Julinky do triedy 1. D, za skvelú pedagogickú ukážku týždennej práce a hlavne veľmi ľudský a obetavý prístup pani učiteľky k deťom.

Trieda 1. D

Zuzana Colinet-Fodorová

Slovenské literárne projekty v slovenskej škole Margarétka – Paríž

Ako si margarétky okrem výučby v slovenskej škole zdokonaľujú slovenčinu? No predsa vďaka každoročným projektom, do ktorých sa zapájajú. V šk. r. 2018/19 to bola slovenská literárna súťaž: „Čítame s Osmijankom“ – pre školákov, projekt „Guľko Bombuľko“ – pre škôlkarov a „Prekladateľská súťaž Josefa Palivce“ – tiež pre školákov.

„Čítame s Osmijankom“

Počas troch mesiacov sme sa stretávali s krásnymi knižkami v rámci 15. ročníka celoslovenskej súťaže ČÍTAME S OSMIJANKOM. Rozvíjali sme našu predstavivosť, slovnú zásobu, tvorivosť a lásku k slovenčine. Príbehy sme zažili na vlastnej koži cez tvorivé aktivity v súťažných zošitoch. Úlohy sme riešili spoločne, veľa sme sa nasmiali, ale hlavne sme sa zdokonalili v písaní

Tvoríme s naším maskotom Grétkou-Margarétkou

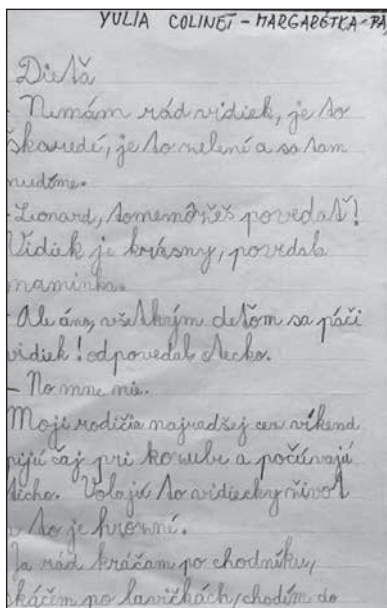
v slovenčine; v gramatike a v štylistike. Každú hodinu sme si niečím oživilí: Mozartovou *Malou nočnou hudbou*, obrázkami, zasadali sme ako mestská rada, keď sme sa rozhodovali, či si ponecháme holuby v našom meste – Paríž, písali sme inzerát a mnoho iných mini slohových prác. Riešenia úloh posielame na Slovensko a sme zvedaví na vyhlásenie výsledkov. A ktoré knihy sme prečítali: M. Ďuríčková – *O Jankovi Polienkovi*, D. Krolupperová – *Stratená škola*, D. Dušek – *Pišťáček*, A. Gregušová – *Svetozár*, G. Rodari – *Cibulkove dobrodružstvá*, J. Pavlovič – *Lov slov*, R. Dahl – *Minpinkovia*, K. Bendová – *Osmijankova rozprávka o inzerátovom prasiatku*.

Plagát súťaže Čítame s Osmijankom

„Prekladateľská súťaž Josefa Palivce“

Prekladali ste už nejakú knižku do slovenčiny? Možno áno. U nás v Margarétke sme si to vyskúšali pod odborným okom prekladateľky pani Diany Lemay, ktorá prekladá slovenské romány do francúzštiny. O čo išlo? Česká škola bez hraníc v Paríži vyhlásila 4. ročník prekladateľskej súťaže „Cena Josefa Palivce“, ku ktorej prizvala aj Margarétku. Tohto roku nás reprezentovala prváčka Julinka v kategórii 6 – 10 rokov. Prekladala úryvok z knihy „*Lenfant*“ (*Dieťa*) od Colas Gutman. Pani Diana posúdila, analyzovala a vyhodnotila Julinkin preklad. Výsledky celej prekladateľskej súťaže vyhlási Česká škola bez hraníc v júni. A verdikt pani Diany? „Veľmi úspešný preklad.“ Presvedčte sa sami.

Preklad: „*Dieťa*“ – úryvok

Zuzana Colinet-Fodorová

Literárne matiné v Slovenskej škole Margarétka v Paríži

Dňa 5. októbra 2019 mali slovenské deti v Paríži nekaždodenný zážitok. Navštívili ich spisovateľ Erik-Jakub Groch, ilustrátor Ľuboslav Paľo, prekladateľka Diana Jamborová-Lemay a pani učiteľka Paulína Šperková, odborníčka pre slovenskú literatúru.

Podujatie usporiadali Literárne informačné centrum Bratislava, INALCO – Paríž a vydavateľstvo Le Ver à Soie v spolupráci so Slovenskou školou Margarétka v Paríži. Ústrednou témou matiné bola knižka *Tuláčik a Klára*.

Tuláčik je psík a Klára zase malé dievčatko. Až keď sa stretnú, je im dovolené pochopiť, že domov je šťastné miesto, kde nás niekto čaká a že priateľstvo je lepšie ako sláva. Prezradil to deťom spisovateľ Erik-Jakub Groch. Prečítal príbeh „Smoking“, kde sa Tuláčik naučí, že prirodzenosťou psa je

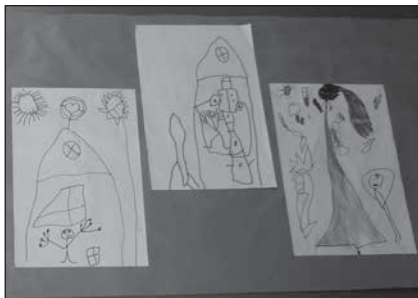

zavýjanie, a nie honosný oblek. Pán ilustrátor zasa vysvetlil, ako vzniká knižka a ako ilustroval Tuláčika. Prekladateľka Diana Jamborová-Lemay a literárna vedkyňa Paulína Šperková prečítali poviedku *Košť*, kde sme sa dozvedeli, že dážď je tá najlepšia hudba k piškótovému koláčču.

Potom sa ilustrátor aj autor „nechali inšpirovať“ návrhmi detí na Tuláčika a Kláru II. a deti im ako darček venovali svoje ilustrácie Tuláčika. Malí ilustrátori zasa ako darček dostali francúzske preklady *Le petit Vagabond et Clara* s podpismi autora a ilustrátora.

Kniha získala ocenenie *Najkrajšia detská kniha roka Slovenska*, bola zapísaná do prestížnej Čestnej listiny IBBY (International Board on Books for Young people) Hansa Christina Andersena v Bazileji a zaradili ju aj do stálej zbierky kníh Medzinárodnej knižnice v Mníchove.

Zuzana Colinet-Fodorová

Po stopách Štefánika

Deti zo slovenskej školy Margarétka – Paríž sa v jedno aprílové dopoludnie 2019 vybrali po stopách Štefánika, pri príležitosti 100. výročia úmrtia tohto slovenského veľikána. Na toto dobrodružstvo sme sa dobre pripravili. Pani učiteľka, Laura, dejepisárka, nám už vlni pri príležitosti 100. výročia založenia Československa rozprávala o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, o Rakúsko-Uhorsku a o tom, ako to vlastne s tým Československom bolo. My najmenší sme cez zážitkové učenie prežívali príbeh „Ako psíček s mačičkou slávil 28. október“, ako boli ľudia za cisára smutní, ako sa tešili, keď dostali dobrého pána prezidenta a ako sa dostali k československým vlajčkám, aby si vyzdobili domček.

Keďže deti z Margarétky pochádzajú z parížskeho regiónu, poznali už mestečko Meudon, kde sa nachádza observatórium, kde pôsobil M. R. Štefá-

Sledujeme stopu Štefánika na mape

---

nik. A aby sa o ňom dozvedeli čo najviac, pozvali si na návštevu pána Michala Kšiňana, MAS, PhD., z Historického ústavu SAV Bratislava, špecialistu na M. R. Štefánika, identity, pamäť, francúzsku a slovenskú historiografiu.

Margarétky cez tvorivú dramatikú pokračovali s pánom Kšiňanom v „objavovaní“ Štefánika. Spolu s rodičmi si pozreli francúzsku verziu filmu o ňom, nedávno schválenú Ministerstvom školstva na dejepisné hodiny na Slovensku. A kde všade sa deti dostali? A čo všetko ešte zistili? So Štefánikom ako astronómom, diplomatom a vojakom precestovali kus sveta. Ako astronómovia cestovali až do Turkestanu vybavení ďalekohľadmi, kde sledovali zatmenie slnka a loďou oboplávali celú zemeguľu, aby splnili svoju diplomatickú úlohu. Navštívili Taliansko, Spojené štáty americké, Sibír, Galapágy, kde si vyriešili svoj záverečný kvíz. A poslednú stopu Štefánika našli deti pri mohyle na Bradle, kde sa aj skončilo naše putovanie.

A tu sú videá z našich „dobrodružných“ ciest: Po stopách Štefánika

<https://www.facebook.com/slovenskaskolapariz/videos/2252961764923379/>

<https://www.facebook.com/slovenskaskolapariz/videos/529531510910861/>

<https://www.facebook.com/slovenskaskolapariz/videos/2671929406155497/>

Hvezdáreň v Meudon – zatmenie Slnka

Slováci v Chorvátsku

Sandra Kráľová-Vukšićová,

riaditeľka

Slovenské kultúrne centrum Našice

Braće Radića 68, 31 500 Našice

e-mail: slovackicentar-ravnatelj@os.t-com.hr, www.skc.hr

Spätosť Slovákov našickej oblasti s rodinou Pejačevićovcov

Viacere pramene uvádzajú, že Slováci na územie našickej oblasti prišli s cieľom slúžiť grófskej rodine Pejačevićovcov. Vystáhaloectvo za prácou do zalesnenej časti úrodnej Dolnej zeme vtedajšieho Rakúsko-Uhorska na panstvo rodiny Pejačevićovcov drevorubačom z Kysúc zadovážilo natoľko prijateľné životné podmienky, že sa rozhodli usadiť sa tu. V roku 1879 si v rámci chlebového vystáhaloectva Slováci na našickom panstve Pejačevićovcov založili osadu Markovec a o desať rokov neskôr, v roku 1889, osadu Jelisavec.

Dnes sú Markovec a Jelisavec viac etnické dediny. V nich potomkovia slovenských prisťahovalcov, najmä príslušníci staršej generácie, každodenne prejavujú slovenský pôvod predovšetkým tým, že používajú slovenský jazyk, udržiavajú tradície, ale aj verejne pôsobia v občianskych združeniach založených na etnickom princípe. Aj keď príslušníci rodiny Pejačevićovcov už desaťročia nežijú v našickom kraji, spätosť so Slovákami je stále prítomná vo viacerých formách.

Spätosť oboch dedín s našickou vetvou rodu Pejačevićovcov je zreteľná už v ich názvoch. Najmä niektoré obce na panstve Pejačevićovcov boli pomenované podľa mien predčasne zosnulých potomkov tohto rodu. Tak obec Markovec bola pomenovaná na pamiatku grófa Marka Pejačeviča. Osada Jelisavec, ktorú založili Slováci a bola o niekoľko ďalších kilometrov vzdialená od Našíc smerom na severovýchod, bola pomenovaná na pamiatku zosnulej príslušníčky rodiny Pejačevićovcov, Jelisavety.

Príchodom nových historických a spoločenských udalostí po viac ako dvoch storočiach sa uzavrela spätosť Pejačevićovcov s ich rodovým pan-

---

Kaštieľ Pejačevičovcov (Veľký) v Našiciach

stvom Našice (1732 – 1945). Napriek skutočnosti, že príslušníci starobylého a významného šľachtického rodu Pejačevičovcov po druhej svetovej vojne v Našiciach nie sú usadení, spojitosť obyvateľov slovenského pôvodu s Pejačevičovcami pretrvala. Kaštieľ, niekdajšia rezidencia Pejačevičovcov, v súčasnosti najvýznamnejšia historická a kultúrna pamiatka mesta Našice, je zároveň sídlom Ústrednej knižnice Slovákov v Chorvátsku. Výstavné priestory Vlastivedného múzea Našice pravidelne využíva Zväz Slovákov v Chorvátsku a Slovenské kultúrne centrum Našice.

Tým, že sa umiestňujú výstavy do priestorov kaštieľa rodu Pejačevičovcov v Našiciach, čiastočne pokračuje spätosť Pejačevičovcov a našických Slovákov, ktorí sa koncom 19. storočia prisťahovali do Slavónie.

Potreba tunajších Slovákov vhodným spôsobom poďakovať rodu Pejačevičovcov vyústila do projektu výstavy pod názvom Rodina Pejačevičovcov a kultúrno-historické vzťahy Chorvátov a Slovákov. Jeho nositeľom je Slovenské kultúrne centrum v spolupráci s Vlastivedným múzeom Našice. Výstava autorky Silvije Lučevnjakovej, kustódky a riaditeľky spomínaného múzea, prostredníctvom šesťnástich panelov v troch jazykoch (chorvátskom, slovenskom a nemeckom) približuje fenomén vysťahovalectva Slovákov, ktorí sa približne od začiatku 18. storočia usádzali na juhu bývalého Uhorska.

Práve kultúrno-historický a politický kontext vystaňovania sa Slovákov do regiónu Našíc a podpora sťahovania Slovákov šľachtickou rodinou Pejačevícovcov do tejto oblasti Slavónie je stredobodom záujmu výstavy. V úvode návštevníkom pútavým spôsobom prezentuje príčiny a časové obdobia – tzv. vlny vystaňovalectva Slovákov do regiónu Našíc. Ďalšie časti výstavy oboznámi návštevníkov s pôsobením šľachtickej rodiny Pejačevícovcov a ich podporou prisťahovaných Slovákov v tejto oblasti. Záver výstavy prezrádza významné výročia, a to 140 rokov od založenia obce Markovec a 130 rokov od založenia obce Jelisavec Slovákami.

Výstava *Rodina Pejačevícovcov a kultúrno-historické vzťahy Chorvátov a Slovákov* podáva nielen ucelený obraz vystaňovalectva Slovákov do regiónu Našíc, ale takisto usmerňuje návštevníkov k zamysleniu sa nad stále aktuálnou otázkou migrácie obyvateľstva. Katalóg výstavy je obohatený recenziou uznávaného odborníka dolnozemskej tematiky prof. PhDr. Jána Botíka, DrSc.

O význame tohto medzinárodného projektu svedčí podpora Ministerstva kultúry Chorvátskej republiky, Rady pre národnostné menšiny ChR, Zväzu Slovákov, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, poslanca pre českú a slovenskú národnostnú menšinu v Chorvátskom parlamente Vladimíra Bileka a mesta Našice.

Hlavným zámerom je prezentácia výstavy medzi Chorvátmi žijúcimi na Slovensku, v Rakúsku a Maďarsku, najmä medzi burgenlandskými Chorvátmi.

Verejnosti bola výstava prvýkrát prezentovaná v partnerskej organizácii Slovenského kultúrneho centra Našice, v Múzeu kultúry Chorvátov na Slovensku v Devínskej Novej Vsi.

Vernisáž pod záštitou Veľvyslanectva Chorvátskej republiky v Slovenskej republike sa konala 7. marca 2019, kde pobudla do konca apríla. V rakúskej Viedni bude k nahliadnutiu od 4. – 20. októbra 2019, a to v spolupráci s Chorvátskym centrom

Kaplnka sv. Marka v Markovci Našickom

vo Viedni. V spolupráci s Chorvátskou lokálnou samosprávou Rábsko-mošonsko-šopronskej župy v Kópháze bude výstava uvedená v termíne 24. októbra – 17. novembra 2019 v Šoprone, kde je pochovaný barón Josip Pejačević.

Rodina Pejačevićovcov a kultúrno-historické vzťahy Chorvátov a Slovákov

Sťahovanie Slovákov na územie súčasného Chorvátska sa začalo v 18. storočí, keď boli územia súčasného Chorvátska a Slovenska súčasťou Rakúskej ríše, a zintenzívnilo sa v 19. storočí, hlavne počas trvania rakúsko-uhorskej monarchie (po roku 1867). Slováci opúšťali preľudnené časti vtedajšieho severného Uhorska a prichádzali do riedko obývaných oblastí, ktoré ostali spustošené po vojnách s Osmanskou ríšou. Pozývali ich majitelia veľkostatkov, prevažne príslušníci šľachtických rodín, ktorí potrebovali ľudí schopných vykonávať ťažkú prácu. Najväčší počet slovenských prisťahovalcov sa usadil v severovýchodných častiach dnešnej Chorvátskej republiky, v regiónoch Slavónia a Baraňa. Prišli zo slovenských horských oblastí a v novej vlasti žili v prírodnom prostredí hustých lesov a mokradí. Usilovne a obetavo vykonávali ťažkú prácu, rúbali lesy, obrábali pôdu a stavali domy. Najväčšia koncentrácia prisťahovaných Slovákov bola v regióne Našíc, čo súvisí s pozvaniami šľachtickej rodiny Pejačevićovcov.

Šľachtická rodina Pejačevićovcov zohrala kľúčovú úlohu v politickom a hospodárskom živote Chorvátska, najmä v 19. a začiatkom 20. storočia. Na územie Slavónska sa prisťahovali na začiatku 18. storočia z oblastí dnešného Bulharska a Maďarska a čoskoro zbohatli výnosným obchodovaním. Postupne získali príslušníci rodu veľké pozemky po celej Slavónii a Srieeme. Koncom 18. storočia rodina získala dedičný grófsky titul a rod sa rozčlenil na tri vetvy: virovitickú (so sídlom vo Virovitici), našickú (so sídlom v Našiciach) a rumsko-retfalskú (so sídlom v Retfali pri Osijeku). Mnohí príslušníci rodiny boli politickí a vojenský hodnostári, ako aj hodnostári katolíckej cirkvi. Pejačevićovci sú jednou z mála šľachtických rodín, z radov ktorej pochádzali až dvaja chorvátski báni, a to Ladislav a Teodor Pejačevićovci. Z tejto rodiny pochádza aj prvá chorvátska skladateľka modernej hudby Dora Pejačevićová.

Prvé sťahovanie Slovákov do našického regiónu bolo zaznamenané v obci Martin pri Našiciach v roku 1750, ale osud týchto prisťahovalcov nie je historicky preskúmaný. Predpokladáme, že Slovákov na svoje panstvo pozval

---

barón Josip Pejačević (1710 – 1787), ktorý tým chcel zabezpečiť ekonomický a demografický rozvoj panstva. Po vojenskej kariére kúpil našické panstvo a od kráľovnej Márie Terézie spolu so svojimi synmi v roku 1772 získal dedičný grófsky titul. Podobne ako ostatní slavónski šľachtici sa občas obchodne zdržiaval v Požoni (dnešnej Bratislave), kde zasadal Uhorský snem. Na týchto cestách určite dobre spoznal životné podmienky na území dnešného Slovenska. Pochovaný je v neďalekom Šoproni, kde vlastnil aj dom.

Druhá vlna vystáňovaných Slovákov prišla do našického kraja v druhej polovici 19. storočia. Viedenský obchodník a podnikateľ Josip Pfeiffer vďaka rodine Pejačevićovcov v Ďurđenovci, severne od mesta Našice, otvoril v roku 1866 pílu. Bol to začiatok rozvoja významného drevárskeho podniku, hlavne keď bola v roku 1889 postavená továreň na výrobu tanínu. Slávny slavónsky dub bolo potrebné narúbať a spracovať. To si vyžadovalo nárast počtu robotníkov, ktorí prichádzali z celej monarchie. Sieť úzkorozchodných železničných tratí bola pomerne dobre vybudovaná. Širokorozchodná trať od Našíc do Osijeku bola vybudovaná v roku 1893. V roku 1895 bola predĺžená smerom na Slatinu a Szentlőrinz v Maďarsku. Odvtedy sa drevo, drevené a poľnohospodárske výrobky mohli prepravovať a predávať v celej Európe.

Prvá školská budova v Jelisavci

Tak sa začalo nové obdobie hospodárskeho rastu na panstve rodiny Pejačevičovcov, ktorý zároveň predstavoval pracovnú príležitosť pre prisťahovavých Slovákov.

Osobnosťou, ktorá sa zaslúžila o veľkú vlnu prisťahovalectva Slovákov do našickej oblasti v druhej polovici 19. storočia, bol gróf Ladislav Pejačevič (1824 – 1901), vyštudovaný právnik a veľkostatkár. Politicky zastával smerovanie k užšej spolupráci medzi chorvátskou a maďarskou časťou monarchie a zároveň bol členom delegácie, ktorá v roku 1868 uzavrela chorvátsko-uhorské vyrovnanie. Bol prvým chorvátskym bánom z rodiny Pejačevič (od r. 1880 do r. 1883). Po prevzatí správy našického panstva sa zaslúžil o rozvoj našickej oblasti. Staral sa o hospodársku prosperitu panstva, ale aj o prospech miestnej komunity, a tak aj Slovákov, ktorí obývali túto oblasť. S manželkou Gabrielou (1830 – 1913) bol predstaviteľom mnohých charitatívnych aktivít a držiteľom niekoľkých vyznamenaní.

V politických postojoch a pozitívnom vzťahu voči prisťahovaným Slovákom nasledoval otcu aj gróf Teodor Pejačevič (1855 – 1928), právnik a veľkostatkár. Po Ladislavovej smrti prevzal správu nad našickým panstvom. V politickom živote bol aktívny ako dlhoročný župan Virovitickej župy a chorvátsky bán (od r. 1903 do r. 1907). Po prvej svetovej vojne čelil mnohým problémom agrárnej reformy a rozkladu veľkostatkov. Na týchto procesoch sa aktívne zúčastňovali aj prisťahovaní Slováci, ktorí postupne získavali čoraz väčšiu finančnú a právnu nezávislosť od rodiny Pejačevičovcov. Jeho dcéra Theodora (zvaná Dora), grófka Pejačevičová (1885 – 1923) je ako prvá chorvátska skladateľka v súčasnosti najznámejšou členkou rodiny.

Prisťahovalci zo Slovenska, ktorí do našickej oblasti prišli na pozvanie grófa Ladislava Pejačeviča v roku 1879, sa usadili v časti jeho panstva východne od Našíc. Prišli z oblasti Kysúc (Stará a Nová Bystrica, Čadca, Klubina, Oščadnica a okolie Trenčína). Najskôr museli tvrdo pracovať na vyklčovaní lesov, aby mohli obhospodárať ornú pôdu a mali stavebné pozemky. Vytvorili tak novú osadu, enklávu slovenských obyvateľov, ktorá v súčasnosti nesie názov Markovec Našičký. V roku 1880 sa v jednej z prisťahovaleckých rodín narodil prvý chlapec, ktorý bol dostal meno Marko, podľa grófa Marka Pejačeviča (1862 – 1879), syna grófa Ladislava. Na jeho pamiatku bola pomenovaná celá nová obec – Markovec. Osada sa vyvinula do dlhého radu domov na oboch stranách hlavnej ulice, ktorá sa tiahne od cesty Našice – Osijek z jednej strany, k železničnej stanici na strane druhej. Pejačevičovci sa zaslúžili o to, aby obec mala sochu sv. Marka (1892) a kaplnku sv. Marka

---

(1913). Dobrovoľnícky hasičský zbor bol založený v roku 1907 a pôsobil pod patronátom rodiny Pejačevičovcov.

Osada Jelisavec sa nachádza štyri kilometre severovýchodne od Našíc na rovine, ktorou prechádza cesta a železničná trať Našice – Osijek. Osídlená bola Slovákmí pochádzajúcimi z rovnakej oblasti, ako tí z Markovca Našického, avšak z neskoršej vlny prisťahovalectva (1889). Slováci prišli aj s niekoľkými rodinami Poliakov z Haliče do lesnatého priestranstva Porečkigaj. Ťažko pracovali na vyklčovaní lesov, kde potom založili osadu, ktorá bola pomenovaná na pamiatku zosnulej príslušníčky rodiny Pejačevičovcov Jelisavety, princeznej Rohan, rodenej Pejačevičovej (1860 – 1884), dcéry grófa Ladislava. Rovnako ako Markovčania, aj Slováci z Jelisavca boli žiadaní robotníci na výrub lesov a spracovanie dreva. Väčšinou sa zaoberali poľnohospodárstvom a mnohí boli zamestnaní ako robotníci na železnici.

Prvý kaštieľ v Našiciach Pejačevičovci postavili v roku 1812 na mieste bývalej skromnej obytnej budovy (kúrie) v centre mesta. Kaštieľ niekoľkokrát zmenil svoju podobu. Najvýznamnejšie zmeny nastali okolo roku 1865, keď sa podľa nákresov Ferenza Storna zo Šopronu stal z jednoduchej neskorobarokovej budovy reprezentačný kaštieľ v historizujúcom štýle. V roku 1907 bol v jeho blízkosti dokončený nový neoklasicistický kaštieľ pre grófa Marka Pejačeviča (1882 – 1923), Teodorovho syna. Obe budovy sú zakomponované do veľkého parku, ktorý bol založený ešte v polovici 19. storočia ako anglický park s umelým jazerom a veľkým skleníkom. Tieto kaštiele najlepšie prezentujú spoločenské postavenie a ekonomickú moc rodiny Pejačevičovcov.

Ľudové školstvo má v regióne Našíc dlhú tradíciu a rodina Pejačevičovcov zohrávala významnú úlohu v jeho rozvoji. V ich kúrii v Našiciach

*Vernisáž výstavy v Múzeu kultúry
Chorvátov na Slovensku,
v Devínskej Novej Vsi, 7. 3. 2019*

v roku 1778 začala pôsobiť prvá ľudová (základná) škola, kde výučbu viedli františkáni. Navštevovali ju deti žijúce na pozemkoch grófa. Výučba sa neskôr vykonávala na rôznych miestach. Pejačevičovci štedro pomáhali darovaním pozemkov pre školské budovy a peňažnými príspevkami na stavbu školských budov. Podporu poskytovali aj chudobným žiakom. Našickú školu od 90. rokov 19. storočia navštevovali aj deti zo slovenských rodín, ktoré do školy pešo dochádzali z Jelisavca a Markovca, až pokým v pomerne vzdialenom Jelisavci nevznikla v r. 1901 miestna škola. V Markovci bola založená škola v roku 1922, ale aj v týchto školách sa vyučovalo v chorvátskom jazyku. Až od školského roku 1935/36 tu pôsobili učitelia, ktorí vyučovali slovenský jazyk a kultúru.

Pejačevičovci, ako patróni našického kostola a františkánskeho kláštora, ovplyvňovali náboženský život prisťahovaných Slovákov, keďže ako rímskokatolícki veriaci boli začlenení do farnosti Našice, ktorú viedli františkáni. Príslušníci tejto rehole pôsobia v Našiciach od konca 13. storočia. Ich kostol sv. Antona z Padovy je jedným z najkrajších sakrálnych interiérov v Slavónii. V 18. storočí bol obnovený v štýle baroka. Kláštor bol centrom náboženských, školských a kultúrnych aktivít. Interiér kostola nesie silnú pečať rodiny Pejačevičovcov (darovali oltáre, maľby, sochy, erby...). Bohatá kláštorná knižnica a archívy uchovávajú početné záznamy, v ktorých je zdokumentovaná prítomnosť Slovákov v našickom kraji. Dnes patria Jelisavec a Markovec do novozaloženej farnosti so sídlom v Markovci Našickom (Silvija Lučevnjak, prof.).

Miloslav Strehársky

Dni slovenskej kultúry – Rijeka 2019

Matica slovenská v Rijeke za spolupráce so Zväzom Slovákov v Chorvátsku a s predstaviteľkou slovenskej národnostnej menšiny (SNM) v Primorsko-goranskej župe (PGŽ) zorganizovala aj tohto roku, od 13. do 15. júna, v poradí už 19. *Dni slovenskej kultúry – Rijeka 2019* s medzinárodnou účasťou. Slováci počas týchto dní predstavujú obyvateľom mesta a jeho návštevníkom svoju kultúru a dedičstvo. Podujatie sa uskutočnilo s podporou Rady pre národnostné menšiny Chorvátskej republiky, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Mestskej rady v Rijeke, Zväzu Slovákov v Chorvátsku, poslancu pre českú a slovenskú národnostnú menšinu v Chorvátskom parlamente Vladimíra Bíleka a predstaviteľky SNM v PGŽ Miroslavy Gržiničovej. Program mediálne podporili Rádio Rijeka, Novi List, Kanal R a Chorvátska rádio-televízia.

Prvý deň sa začal v priestoroch Matice privítaním hostí zo Slovenska a Maďarska a prezentáciou výstavy obrazov slovenských ľudových krojov.

Mólo Karolíny Rijeckej – účastníci slávnostného aktu spustenia vencov do mora

---

Účastníci krojovaného sprievodu

Program pokračoval na Móle Karolíny Rijeckej spomienkou na vystahovaných Slovákov, ktorí do sveta vyplávali z rijeckého prístavu, spustením vencov do mora s príležitostným prejavom a krátkym kultúrnym vystúpením. Tohto roku spustili dva vence, a to veniec MS z Rijeky a veniec slovenskej národnostnej menšiny z Maďarska. V kultúrnom programe sa zúčastnili: spevácka skupina Slovenka MS z Rijeky, ako aj umelecké skupiny hostí zo Slovenska a Maďarska.

Všetci účastníci a hostia potom odišli v sprievode do budovy štátneho archívu, kde sa uskutočnilo slávnostné otvorenie DSK – Rijeka 2019.

Na začiatku spevácka skupina Slovenka zaspievala chorvátsku a slovenskú hymnu.

Moderátori celovečerného programu, Jarmila Vukovićová a Mario Gržinić, privítali vzácných hostí: viceprimátora mesta Rijeka Dr. Nikolu Ivaniša, riaditeľa Štátneho archívu Gorana Crnkovića, zástupcu PGŽ Gianniho Jurasu, riaditeľku Mestského Červeného kríža Mariju Vičićovú, zástupkyňu z Osvetového strediska v Považskej Bystrici metodičku folklóru Mgr. Danku Mahutovú, majsterku výrobkov zo syra Danku Smolíkovú, vedúcu Klubu autentického folklóru zo Žiliny Luciu Bačkorovú, umelkyňu krojových doplnkov Annu Kulichovú, choreografa Juraja Kulicha, predstaviteľov národnostných menšín v PGŽ a účastníkov programu zo Slovenska (členov Klubu autentického folklóru Hojana, členov Ľudovej hudby Veselie s primáškou Terezkou Kulichovou-Jurdikovou), Maďarska (Folklórnu skupinu zo Slovenského Komlóša

s vedúcimi Gáborom a Milanom Krčméryovcami). Zdôraznili, že týmto podujatím si zároveň pripomíname deň vystáňovaných Slovákov a oslavujeme spolu s občanmi Rijeky deň sv. Víta. Všetky naše aktivity sa tento rok konajú aj pri príležitosti 25. výročia MS Rijeka a končia sa 3. decembra slávnostnou akadémiou. Program, ktorý počas tejto manifestácie predvedú naši hostia a domáci, je bohatý, obsahuje spev, tanec, divadelné scény, ale i jedlá a všeličo iné. Spoločná niť všetkých častí je láska k hodnotám, tvorbe a spôsobu života predošlých generácií slovenského ľudu. Potom boli prečítané pozdravné listy MS v SR a Zväzu Slovákov v Chorvátsku.

K mikrofónu neskoršie pristúpila predsedníčka MS Rijeka a SNM v PGŽ pani Miroslava Gržiničová. Privítala prítomných a prihovorila sa slovami: MS Rijeka má teraz iba 55 členov a hoci je najvdialenejšia od Zväzu Slovákov, predsa je veľmi aktívna. Tento rok v rámci výtvarnej sekcie s prácou začala aj dielňa keramiky a popri literárnej pracuje aj divadelná sekcia, v ktorej pôsobia dospelí a deti. Na konci vyjadrila obavy, že MS bude musieť opustiť priestory, ktoré teraz používa, pretože mesto Rijeka drasticky zvýšilo cenu nájomného. Potom odovzdala diplomy za prítomnosť a účasť na tomto podujatí.

Choreograf z Považskej Bystrice Juraj Kulích predniesol pár slov o 18-ročnej spolupráci s folklórnou skupinou Slovenka MS z Rijeky, pre ktorú vytvára krásne choreografie. Pán Juraj Kulích sa potom zhostil čestnej úlohy slávnostne otvoriť podujatie.

Nasledoval kultúrny program, v ktorom účinkovali Ľudová hudba Veselie z Považskej Bystrice, Folklórna skupina autentického folklóru Hojana zo Žiliny, FS Slovenka MS z Rijeky so žartovným tancom *Šimy-Šimy* v sprievode ĽH Veselie a potom sa predstavili najmladší členovia FS Slovenka MS Rijeka krátkym pásmom tancov a slovenskými pesničkami, ktoré nacvičili pod dozorom Miroslavy Gržiničovej a Margity Bachníkovej. Kultúrny program pokračoval vystúpením divadelníkov MS Rijeka, ktorí prichystali ukážku zo

Pred pamätnou tabuľou S. H. Vajanskému

Vystúpenie FS z Maďarska

svojej novozačatej činnosti. Námet na krátku humornú scénu pomenovanú *Smartphones* vymysleli spoločne, scenár a réžiu podpisuje Jarmila Vukovičová a autorka songov je Mária Šikičová. Bola to premiéra. Na záver vystúpili ĽH Veselie a dievčatá z FS Hojanka.

Prítomní sa mohli kochať v sledovaní autorskej výstavy párt s vernisážou. Parta ako symbol čistoty a nevinnosti je neoddeliteľnou súčasťou ozdoby hlavy dievčat neviest. Aj v tejto oblasti je Slovensko unikátnou úkažkou vkusu, pestrosti a rozmanitosti. Autorka Anna Kulichová priblížila históriu, vývin, druhy párt a ich použitie v súčasnosti. Po ukončení programu prvého dňa všetci prítomní opustili sálu spokojní a družne sa zabávali pri skromnom občerstvení.

Druhý deň sa pre niektorých matičiarov začal už zavčas rána prípravou stánku na Jadranskom námestí vynášaním potrebných vecí z priestorov MS do stánku, ako aj chystaním potravín. O ôsmej hodine začali prichádzať účastníci a pripravovať svoje stoly. Korbáčiky a syry už tradične ponúkala Danko Smolíková, majsterka výroby syrových špecialít z Považskej Bystrice, pečené klobásy a parené buchty s makom a orechmi Slováci z Tótkomlóša (Slovenský Komlós) v Maďarsku. Členovia MS z Rijeky už tradične ponúkali

zemiakové placky, bryndzové halušky, záviný s orechovou a makovou plnkou, buchty s lekvárom a makom.

Po príchode všetkých účinkujúcich skupín na Jadranské námestie šiel krojovaný sprievod mestom – pozdĺž Korza. Mali sme tú česť privítať aj radcu vo Veľvyslanectve Slovenskej republiky v Záhrebe Jána Holiča, ktorý sa zúčastnil aj v sprievode folklórnych skupín.

Stánok MS Rijeka a ostatné stánky boli hojne navštevované miestnymi obyvateľmi, turistami, aj predstaviteľmi mestskej správy Rijeka a PGŽ. Na námestí sa striedali všetky skupiny. Ukážkami ľudových piesní a tancov skupiny bavili početné domáce rijecké obecnstvo, ako aj mnohých turistov, ktorí sa kochali v rôznych gastronomických špecialitách a v pestrej kultúre.

Druhý deň sa zakončil spomienkou na Svetozára Hurbana Vajanského v mestečku Volosko pri Opatiji pred budovou, na ktorej sa nachádza jeho pamätná tabuľa. Po krátkom príhovore pani Gržiničovej rijeckí matičiari položili veniec a spevácka skupina Slovenka zaspievala slovenskú hymnu. Pamätná tabuľa slovenskému spisovateľovi, publicistovi, literárnemu kritikovi, novinárovi a politikovi S. H. Vajanskému, ktorý sa roku 1905 zúčastnil na kongrese slovanských novinárov vo Voloskom, tu bola odhalená roku 2006

Predstavenie párt

v spolupráci s Maticou slovenskou a z iniciatívy Stanislava Bajaníka, pracovníka v oblasti múzejníctva, ochrany kultúrneho dedičstva, informatiky a médií, ktorý je autorom viacerých publikácií z oblasti národných a literárnych dejín, 5 dokumentárnych filmov, 6 autorských monografií a taktiež iniciátorom desiatky pamätných tabúl, búst, reliéfov, na Slovensku i vo svete. Matičari v Rijeke si túto udalosť pripomínajú každý rok počas *Dní slovenskej kultúry*.

Na tretí deň ráno sa hostia zo Slovenska a Maďarska, ako aj niektorí matičari na čele s predsedníčkou Gržiničovou stretli v prístave hotela Admiral v Opatiji kvôli jednodňovému výletu loďou pozdĺž Kvarnerského zálivu. Plavba sa začala o 9-tej hodine za krásneho slnečného a teplého počasia a trvala až do neskorého popoludnia. Najprv loď plávala pozdĺž pobrežia do Mošćenicekej Dragy, a potom sa otočila smerom k ostrovu Cres a zakotvila v prístave osady Beli. Výletníci tam mali príležitosť pozorovať let supov. Kolónia tých vtákov žije v skalách nad morom. Plavba potom pokračovala smerom k ostrovu Krk a výletníci sa zastavili v prístave mestečka Malinska. Záver plavby bol tam, kde bol jej začiatok – v Opatiji. Tento výlet bol pre všetkých účastníkov, a najmä pre hostí zo Slovenska a Maďarska, nezabudnuteľným zážitkom.

Na záver môžeme konštatovať že DSK – Rijeka 2019 splnil svoj účel, prezentáciu Slovenska, jeho kultúry a gastronómie. Matičari z Rijeky pri tejto príležitosti ďakujú sponzorom, všetkým účastníkom programu, svojim členom za pomoc a vynaložené úsilie a váženým hosťom, ktorí ich poctili svojou prítomnosťou, ako aj tým, ktorí poslali pozdravné listy.

Slováci v Islande

Katarína Mosnáková-Baglašová

Foto: Klub islandských fanatiků, z.s.

Kostol na Islande postavený zo slovenského dreva

Na Islande, v mestečku Reydarfjörður, v roku 2017 postavili drevený kostol svätého Þorláka, ktorý vysvätil biskup pochádzajúci zo Slovenska, kapucín Dávid Bartimej Tencer. Mesto sa nachádza na východnom pobreží Islandu a v minulosti prístav tohto mesta zohrával veľkú úlohu v medzinárodnom obchode. V súčasnosti tu žije niečo viac ako tisíc obyvateľov. Kostol, ktorý tu postavili, sa stal jediným oficiálne vyhláseným islandským svätým kostolom v Reydarfjörður. Do jeho vysvätenia sa bohoslužby konali iba v menšej kaplnke pre 25 ľudí.

Pre tento kostol je zaujímavé aj to, že drevo, ktoré sa na výstavbu použilo, pochádza priamo zo Slovenska, z okolia Poľany, a aj to, že pri stavbe pomá-

Kostol zvonku

Kostol zvnútra

hali slovenskí dobrovoľníci. Dopravu do mesta financovala organizácia nemeckých katolíkov Bonifatiuswerk. Kostol je vysoký 12 metrov.

Ak by ste chceli navštíviť tento kostolík, alebo aj iné duchovné, kultúrne či prírodné pamiatky Islandu, neváhajte sa obrátiť na islandskú cestovnú kanceláriu D-Travel Island so slovenskými koreňmi, ktorá sa venuje doprave a zájazdom pre zahraničných, ale najmä slovenských a českých turistov. V ich ponuke nájdete denné výlety, ako aj poznávacie zájazdy na Islande. Zažiť tu môžete miesta preplnené turistami s typickou architektúrou a dobrou zábavou, ale aj miesta, ktoré ešte stále čakajú na objavenie.

Island je síce dvakrát taký veľký ako Slovensko, no na jeho spoznanie stačí aj štvordňový poznávací zájazd. Skúsení turisti odporúčajú tento bezpečný ostrov navštíviť dvakrát v roku. Raz v lete, keď je všetko zelené, a raz v zime, keď sa na oblohe objaví krásna polárna žiara.

Slováci v Kanade

Dušan Tóth,

bývalý generálny tajomník SKS v rokoch 1971 – 1990

Uctíme si 50. výročie Svetového kongresu Slovákov

Zrod Svetového kongresu Slovákov a jeho prípravné zasadnutie v júni roku 1970 v New Yorku bola jednou z najvýznamnejších udalostí v slovenskej diaspóre. Bol to pevný základ zrodu celosvetovej organizácie Slovákov žijúcich v slobodnom svete v Toronte, organizácie, ktorá usporadúvala veľmi dôležité a prínosné konferencie, stretnutia Slovákov, bojovala o ľudské a občianske práva a snažila sa o demokratický život na Slovensku a pevné postavenie Slovenska v Európe.

Z histórie bolo známe, že sa slovensko-americké organizácie, menovite Slovenská liga v Amerike, po druhej svetovej vojne dožadovali, aby sloboda a umožnenie demokratického života boli zaistené Slovákom. K nim sa neskôr pridali aj iné organizácie ako Kanadská slovenská liga a Prvá katolícka slovenská Jednota. Požiadavky slovenského národa a apel na zápas proti útlaku a tyranii pravidelne prinášala v podobe článkov Slovenská tlač na Severoamerickom kontinente ako je Slovenská obroda, Evanjelická jednota, Slovák v Amerike, Katolícky sokol a i.

Koncom roku 1945 začala vyvíjať svoju činnosť aj slovenská politická emigrácia, ktorá opustila Slovensko po obsadení Sovietskou armádou. Peter Pridavok už ku koncu vojny

*Zakladateľ Svetového kongresu Slovákov
Štefan Roman*

založil Slovenskú národnú radu v zahraničí SNRvZ, ktorej neskôr do čela sa postavil Karol Sidor. Ďalej vznikol Slovenský akčný výbor, ktorý sa neskôr premenoval na Slovenský oslobodzovací výbor.

Keď komunisti po Februárových udalostiach 1948 úplne prevzali moc, prišla zo Slovenska emigrácia politických strán: Demokratickej strany a Strany slobody. Kotel začal vriieť, keď sa chceli jednotlivé politické skupiny presadiť a začali jeden proti druhému vehementne bojovať.

Dr. Peter Hledko sa podujal schladiť horúce hlavy. V roku 1949 navrhol, aby bola vytvorená zjednocovacia komisia. Konečne v roku 1951 bolo všetko pripravené, aby sa v Niagara Falls slovenský exil zjednotil. No napätie medzi jednotlivými skupinami pokračovalo. Po smrti Karola Sidora a profesora Františka Hrušovského zjednotenie exilu zobral pevne do rúk predseda Slovenskej ligy v Amerike Filip Hrobák. V dňoch 28. a 29. mája 1960 v New Yorku vznikla politická reprezentácia pod hlavičkou Slovenská oslobodzovacia rada. Filip Hrobák na slávnostnom zhromaždení povedal: „Ak všetci Slováci budu jednotne pracovať za slovenskú samostatnosť, môžeme veľa vykonať.“ Napriek eufórii, ktorá vládla na zasadnutí, Hrobákov slová zapadli do zabudnutia, jednota sa neujala a emigrácia zostala rozhádaná.

Konečne Štefan Boleslav Roman myšlienku zjednotenia presadil na základe náboženského citenia a presvedčenia. Vyzval na spoluprácu biskupov, rímsko-katolíckeho Grutka, grécko-katolíckeho Rusnáka, evanjelického a. v. Dr. Ontka a Eugena Loebľa, bývalého námestníka Ministra zahraničného obchodu v Gottwaldovej vláde. Títo spolu s mnohými organizáciami zvolali prípravné generálne zhromaždenie Svetového kongresu Slovákov do New Yorku, aby o rok, v roku 1971, v Toronte položili pevné základy celosvetovej reprezentácie Slovákov žijúcich v slobodnom svete. Do vedenia sa dostali aj Dušan Tóth, Eugen Löbl a Jozef Marián Kirschbaum. Štefan Roman bol kľúčovou osobnosťou Slovákov v slobodnom svete. Pod jeho vedením sa uskutočnili generálne zhromaždenia SKS v Ríme a vo Washingtone, osobitná politická recepcia v budove Senátu USA, prijatie delegácie SKS v Európskom parlamente, účasť SKS na Európskych dňoch organizovaných Paneurópskou úniou atď. Z jeho iniciatívy SKS odoslal niekoľko významných memoránd kľúčovým politickým miestam – prezidentovi Spojených štátov amerických, dvom helsinským konferenciám (1977 v Belehrade a 1980 v Madride), ďalej Organizácii Spojených národov, kanadskej vláde a Vatikánu. Všetky akcie zabezpečil aj finančne. Zamatovú revolúciu v bývalom Československu v roku 1989 SKS privítal.

Svetový kongres Slovákov sa predstavil zahraničnej verejnosti deklaráciou, v ktorej sa jednoznačne hovorilo: „Vyhlasujeme, že slovenská otázka je otázkou medzinárodnou, preto žiadame pre slovenský národ medzinárodnú spravodlivosť vyjadrenú plnou demokratickou štátnosťou.“ Kongres pri jeho vzniku pozdravil aj prezident Spojených štátov G. R. Ford slovami: „Pre Slovákov v zahraničí nemôže byť lepšej veci, ktorej by sa zaslúžili, ako pomáhať slovenskému národu za železnou oponou znovu nadobudnúť slobodu a samostatnosť.“

SKS monitoroval situáciu na Slovensku a upozorňoval vlády Spojených štátov, Kanady, Nemecka a iné o porušovaní ľudských a občianskych práv. Pravidelne pripravoval informácie pre Helsinskú nástupnú konferenciu. Organizovali sa vedecké konferencie, stretnutia mládeže, lobovali, aby sa Slovensko dostalo na mapu médií a stalo platným členom v rodine národov v zápase o suverénne postavenie v Európskom parlamente, až po návštevu 43 člennej delegácie zo Slovenska na čele s Alexandrom Dubčekom, Milanom Čičom a Rudolfom Schusterom pri 20. výročí od založia SKS v roku 1990.

Osobitným uznaním a Pamätnou medailou sv. Cyrila a Metoda ocenil činnosť Svetového kongresu Slovákov v roku 2000 predseda Matice slovenskej v Martine Jozef Markuš pri príležitosti 30. výročia založenia SKS. Syn Alexandra Dubčeka – Peter, prevzal v novembri 2002 v Bratislave pamätnú plaketu udelenú prezidentom Svetového kongresu Slovákov Paulom Rusnákom k nedožitým 80. narodeninám svojho otca.

Táto téma doteraz nebola komplexne obsiahnutá. Sporadicky sa objavili články s informáciami o SKS, avšak nikto sa nesnažil o celkové hodnotenie. Žiada sa vydať svedectvo aj o tomto veľmi dôležitom období v dejinách Slovákov žijúcich v zahraničí. Možno by bolo v roku 2021 vhodnou udalosťou osláviť tento historický medzník zlatým výročím.

Jozef Starosta,
šéfredaktor časopisu Slovo z Britskej Kolumbie

Jeden rok v živote Farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri

59. rok Farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri bol iný ako predchádzajúcich 58 rokov. Každý rok je iný, špecifický, ale obdobie august 2018 – júl 2019 bolo naozaj jedinečné. Farníci osady sv. Cyrila a Metoda ho prežili bez slovenského kňaza. Viete si predstaviť let lietadla, plného cestujúcich, bez pilota? Tak akosi sme sa cítili.

Ako sa to stalo?

V lete 2017, po 15 rokoch pôsobenia, odišiel Otec Juraj Kopanický a nahradil ho Otec Rastislav Kršák, SVD. Venovali sme tomu článok **Výmena stráží v New Westminsteri**¹.

Píše sa tam: „Otec Rastislav, podľa jeho vlastného vyjadrenia, asi vraj prekoná rekord najkratšieho pôsobenia v našej farnosti, ktorý doposiaľ drží otec Jozef Menuš, ktorý tu bol iba necelé 3 roky. Otec Rastislav má momentálne oficiálne poverenie byť naším kňazom iba na jeden rok.“

A tak sa stalo. Po roku, v auguste 2018, sa Otec Rastislav vrátil k svojim bratom „verbistom“, pretože, podľa pravidiel rehole, člen rehole môže byť mimo svojho spoločenstva nanajvýš jeden rok. Otec Rastislav pred svojím odchodom poskytol Slovu z Britskej Kolumbie rozhovor v článku **Rozhovor s Otcom Rastislavom**.

Zaujímavé, nie celkom príjemné, udalosti sa udiali pri príchode Otca Rastislava do New Westminstera v auguste 2017 a rovnako pri jeho odchode v auguste 2018. Ako býva dobrým zvykom v našej farnosti, členovia farského spoločenstva si s láskou uctia príchod, ako aj odchod kňaza z farnosti do farnosti. A naše slovenské mamky, ženy, dcéry, ktoré sú dobrými kuchárkami, zvyknú pripraviť bohaté pohostenie vo farskej hale.

---

¹ 30. číslo časopisu Slovo z Britskej Kolumbie, s. 22, <http://slovozbritskejkolumbie.ca/sites/default/files/attachments/Slovo.z.Britskej.Kolumbie.29-30.cislo.jesen-zima.2017.pdf>

Myslím si, že naposledy sa robili veľké stavebné úpravy farskej haly niekedy začiatkom 70-tych rokov minulého storočia, to znamená takmer pred 50 rokmi. To tiež znamená, že odpadová kanalizácia z haly a z fary, ktorá vedie do mestského kanalizačného systému, si tiež pamätá veľa osláv počas uplynulého polstoročia. A stromy okolo kanalizácie rastú, korene im mohutnejú, a tie sa veľmi nestarajú, kadiaľ rastú. Aj cez kanalizáciu.

Pri rozlúčkovom posedení s Otcom Jurajom Kopanickým v auguste 2017, ktoré bolo privítacím stretnutím s Otcom Rastislavom Kršiakom (**pozri²**) bolo vo farskej hale veľmi živo a kanalizácia to nezvládla. Upchala sa. A jej obsah si našiel cestu do suterénu fary (do basement-u). To isté sa zopakovalo pri odchode Otca Rastislava v auguste 2018. Pokiaľ v prvom prípade Otec Rastislav „zalarmoval“ farníkov, a tí s pomocou mestkej kanalizačnej služby kanalizáciu „prepchali“, v druhom prípade starý pán Otec Mons. Rossi z neďalekej Farnosti sv. Michala, ktorý „zdedil“ aj našu farnosť, nariadil nepoužívať halu na žiadne spoločenské udalosti, hlavne nepoužívať sociálne zariadenia a kuchyňu, pokiaľ sa kanalizácia neopraví.

Takže sme zostali bez slovenského kňaza, bez slovenskej haly, s opustenou farou a s nedelňami sv. omšami, ktoré slúžil kňaz z Farnosti sv. Michala v anglickom jazyku. To, že náš kostol bol slovenským kostolom, hlásala tabuľa pred kostolom.

Celkom sme sa však nevzdali. Pastoračná farská rada udržala „slovenskosť“ sv. omši hlavne tým, že čítania a spoločné modlitby boli slovenské. Organistka Jana Železná spolu so spevákmi z chórusu oduševnene viedli kongregáciu veriacich pri spoločných spevoch piesní JKS-ky a gitarista Janči Varga spolu s Ľubom Demčákom a ďalšími dvomi mladými gitaristami omladili JKS-kový repertoár „mladšími“ chrámovými mládežníckymi piesňami.

V septembri tiež prišla do Vancouveru na hudobný festival ľudová

Pri husľových vložkách Majky Demčákovej a mladého huslistu – návštevníka z Čiech, sme sa cítili nielen ako v chráme, ale veľakrát ako na vystúpení husľových majstrov

² <http://slovozbritskejkolumbie.ca/vymena-strazi-v-new-westminstri>

V septembri bol slovenský kňaz Otec Varga na návšteve u svojho brata v New Westminsteri a dostal povolenie od nášho arcibiskupa slúžiť v našom kostolíku sv. omše počas 2 či 3 nedieľ. Bolo to milé oživenie v živote nášho farského spoločenstva.

tanečno-hudobno-spevácka skupina Vinica z Myslavy pri Košiciach. Okrem vystúpenia v centre Vancouveru sme počítali aj s vystúpením pred slovenským publikom v našej slovenskej farnosti, ale farská hala bola nepoužiteľná... Podarilo sa nám však zorganizovať vystúpenie Vinice v hale inej farnosti, St. Clare of Assisi, kde tiež chodia viacerí Slováci.

Pri úvodnom slove Jozef Starosta, jeden z organizátorov tohto večera, požiadal prítomných, aby zdvihli ruku tí, ktorí sa narodili na Slovensku, alebo sa tam narodili ich rodičia alebo starí rodičia. **Viac ako polovica z takmer 300 prítomných zdvihla ruku**³. Bol to pôsobivý obraz a pocit spolupatričnosti naplnil všetkých Slovákov, ktorí sa tu zišli zo širokého okolia Vancouveru. Rovnako druhá polovica obecnstva, ktorú tvorili Coquitlamskí farníci Sv. Kláry bola prekvapená ... A ako povedal jeden člen Vinice, „*behal mi mráz po chrbte pri pohľade na tú záplavu rúk, ktorá si prišla obnoviť spomienky na rodné Slovensko*“.

³ Článok o vystúpení Vinice vo Vancouveri a v Coquitlame si môžete prečítať na inom mieste tohto vydania Slova z Britskej Kolumbie a tiež na <http://slovozbritskej-kolumbie.ca/vinica>

V novembri začal znovu vychádzať farský bulletin, ktorý po odchode Otca Rastislava mal takmer 3-mesačnú prestávku. Ujala sa ho dobrovoľníčka „redakčná rada“ (Maria Karki, Jozef Starosta, ku ktorým sa neskôr pridala Katka Starostová a Janka Jurkovičová). **Farský bulletin vychádza týždenne bez prerušenia od novembra minulého roku**⁴. Obsahuje duchovné príhovory v slovenskom a v anglickom jazyku, rozvrh sv. omši v našom kostole, udalosti a aktivity v našej farnosti, ale aj dôležité podujatia vo vancouversej arcidiecéze, a tiež útržky z bohatej historie našej farnosti, ktorá si bude na budúci rok pripomínať 60 rokov svojej existencie.

Od novembra 2018 stačí sledovať **naš farský bulletin**⁵ a záujemcovia o život našej farnosti sa tam môžu (takmer) všetko dozvedieť. Spomeniem tu iba tie dôležitejšie aktivity a udalosti.

Hneď v prvom vydaní bulletinu, 18. novembra 2018, bola výzva k farníkom, aby sme sa podelili s darmi, ktoré sme dostali od Pána Boha. S akými darmi? Každý z nás dostal od Pána jeden alebo viacero z týchto troch darov: TIME, TALENT, TREASURE.

Bol tam tiež oznam, že viacerí farníci sa už podelili a delia s týmito darmi. Oznam, že kanalizácia je už opravená a že sa farská hala dá opäť používať, bol dosť strohý a možno aj trošku skúpy, pretože priebeh opráv bol zaujímavý.

Počul som, že arcibiskupstvo schválilo „väčší“ projekt vo farnosti, ak existujú aspoň tri „oficiálne“ ponuky na vykonanie projektu a odôvodnenie, prečo si vybrať ten-ktorý z nich. Naše farské rady (pastoračná a finančná) po dlhšom hľadaní získali tri ponuky na opravu kanalizácie. Všetky tri boli, tuším, v rozmedzí \$45,000 – \$55,000. Avšak iba dve ponuky spĺňali požiadavky na „oficiálnu“ ponuku, tretia bola „neoficiálna“. Takže od arcibiskupstva, cez správcu farnosti, neprišla „zelená“ na opravu kanalizácie.

Končila sa jeseň, blížil sa december a vianočné obdobie, keď obvykle frekvencia aktivít v našej hale narastá, takže sa rysovali dve alternatívy. Alebo v tomto roku sa nebude nič v našej slovenskej hale diať, alebo treba zobrať opravu kanalizácie „do vlastných rúk“.

Skupina dobrovoľníkov, vedená členmi pastoračnej a finančnej rady Rudom Priškinom a Jančim Vargom, začala svojpomocne opravu kanalizácie.

Vyrentovali malý bager, obnažili a odstránili staré potrubie, kúpili nové. Inštalácia nového potrubia prebiehala pod dozorom dvoch expertov na takéto práce, Petra Levárskeho a Fera Kohúčika. Za zopár týždňov (keďže sa

---

⁴ Pozri <http://cyrilmetod.ca/buletiny/>

⁵ *tamtiež*

Oprava kanalizácie malým bagrom

väčšinou pracovalo iba v sobotu) bolo možné dať do 1. bulletinu oznam: ***Kanalizácia je už opravená a farská hala sa dá opäť používať.***

Netrúfam si vymenovať všetkých brigádnikov, ktorí priložili ruku k dielu, aby som na niekoho nezabudol. Na fotografiách, ktoré som spravil počas jednej z viacerých brigád, môžeme rozpoznať týchto členov farnosti: Janko Hruška, John Janek, Fero Kohúčík, Paľo Križka, Martin Lavrík, Miro Lesay, Miško Oravec, Rudo Priškin a Janči Varga.

Spoločenský život sa vo farskej hale opäť rozbehol.

Prvou významnejšou akciou bol spoločný obed „Pod Oravským zámkom“ spojený so zbierkou pre potreby farnosti. Zbierka priniesla 736 dolárov. Veľká vďaka patrí organizátorom, Jankovi Čarnogurskému a Mirovi Lesayovi, ako aj všetkým kuchárkam (aj kuchárom), ktorí pripravili chutný obed a vynikajúce zákusky.

Spolu s poďakovaním odznela aj výzva na podanie pomocných rúk pri príprave spoločných obedov, pri upratovaní, pri príprave kávy, kosení trávy, starostlivosti o kvety a pri rôznych údržbárskych prácach. Ak každý z nás prispeje svojím talentom, naša farnosť a farská komunita bude prevítať.

Koncom novembra folklórna skupina Slávik pripravila popoludnie nazvané *Adventné tvorenie*, na ktoré pozvali „všetkých ľudí dobrej vôle a tvorivého ducha“.

2. decembra našu farnosť navštívil sv. Mikuláš a obdaril deti nášho farského spoločenstva zhromaždené po sv. omši v kostole sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri z iniciatívy Mišky Demčákovovej.

Vianočnú podpornú zbierku „Xmas Food Hamper“ pre chudobnejších a núdzných členov spoločenstva zorganizovala aj tento rok Andrea Machulová.

Počas zimných a jarných mesiacov sa takmer každý pondelok v našom kostolíku schádzala modlitbová skupina, aby spoločne vzdávala „chvály a vďakyvzдания“.

Začiatkom decembra odznela tiež vo farskom bulletinu takáto výzva: „8. a 9. decembra bude v našej hale Craft and Bake sale, ktorý organizuje Bertha Palko. Je to predaj vianočného pečiva a ručných prác a prosíme vás o pomoc. Ako môžete pomôcť? Prineste na predaj vaše ručné práce. Prineste Vami napečené koláče a zákusky, koláče a zákusky a ešte raz koláče a zákusky. Prineste ceny do tomboly. A navyše, môžete pomôcť osobne pri sobotňajšom a nedeľnom predaji. Vopred vám všetkým ďakujeme za každý druh pomoci. Pomáhame sami sebe, podporujeme našu farnosť, budujeme našu komunitu, pre nás i pre naše deti.“

Predaj vianočného pečiva a ručných prác prebieha v našej farnosti každoročne od začiatku 3. tisícročia, a tak ako po minulé roky, aj tento rok bol úspešným podujatím pre budovanie spolupatričnosti v našej komunite, pre šírenie dobrého mena našich slovenských kuchárov, pekárov a ich ručných prác.

Od decembra až do príchodu nového slovenského kňaza koncom júna sa skupinka farníkov stretala každý štvrtok k modlitbe sv. ruženca a spoločne prosila za kňaza do našej farnosti.

K modlitbe za kňaza do farnosti nás povzbudil aj otec biskup Jozef Halko, ktorý sa k nám prihovril dvakrát vďaka technologickému pokroku v oblasti komunikácie, konkrétne vďaka Skype.

Pri prvom príhovore otca biskupa, 16. decembra, bol už prítomný aj Otec Emil Králik SVD, ktorý k nám prišiel ako „vianočný darček“ a bol s nami, vďaka poverenia od otca biskupa Halku, až do Troch kráľov.

Z iniciatívy Mirky a Vlada Plavákových a s pomocou Katky a Jozefa Starostovych bolo 23. decembra vo farskej hale „Pod Oravským zámkom“ bábkové divadlo *Medovníkový domček* spojené s „potluck“-om pre deti.

Pri konci vianočného obdobia, 30. decembra, manželka Zuzka a Martin Lavříkovi pripravili *Jasličkovú pobožnosť*. Detičky boli, tak ako po minulé roky, vynikajúce.

Otec Emil Králik SVD – náš „vianočný darček“

Pre rodiny s deťmi bola možnosť stráviť spoločne posledný deň v roku vo farskej hale. O kvalite tohto podujatia, ktoré zorganizovala Mária Eškut, svedčila plná hala veselých detí a spokojných rodičov.

Členovia Farnosti sv. Cyrila a Metoda sa prišli rozlúčiť s Otcem Emilom Králikom vo sviatok Troch kráľov, 6. januára 2019. Slovenský kostol pri sv. omši a ani farská hala „Pod Oravským zámkom“ pri spoločnom obede nezívali prázdnotou.

V januári začala skupina dobrovoľníkov pod vedením Ruda Priškina opravovať, upravovať, maľovať a vylepšovať interiér našej farskej haly. Trvalo to zopár mesiacov, ale vďaka tejto iniciatíve máme teraz vynovenú a vymalovanú halu s novou zvukovou aparátúrou, s novým osvetlením, projektorom a premietacím plátnom, a tiež s novým modulárnym závesným systémom, ktorý umožňuje flexibilnú výzdobu haly pre rôzne príležitosti. „Pán Boh zaplať!“

Čerstvo vymalovanú halu vyskúšal detský súbor Sláviček, ktorý usporiadal pod organizačnou taktovkou Lenky Friebertovej vo februári Detský karneval. Radosť z vydareného podujatia a veľa smiechu zažili nielen detičky, ale aj ich rodičia a iní dospelí účastníci karnevalu.

Vo februári sa začala séria štvrtkových seminárov o knihe Matthew Kelly *Resisting Happiness*. Skupinka farníkov (8 – 12) sa pravidelne stretávala vo štvrtok po modlitbách sv. ruženca vo farskej hale. Semináre trvali presne

jednu hodinu (mali sme 1-hodinové presýpacie hodiny). Začal ich a až do letnej prestávky v auguste viedol Jozef Starosta.

Začiatkom marca Slovenské folklórne združenie SLÁVIK usporiadalo v hale slovenského kostola v New Westminsteri fašiangovú zábavu. Bohatý folklórny program FS Slávika doplnil DJ Fero, ktorý roztancoval aj návštevníkov fašiangovej zábavy.

V pôstnom období sme mali v našom slovenskom kostolíku rôzne tématické krížové cesty, napríklad krížovú cestu za chorých a trpiacich farníkov alebo krížovú cestu za uzdravenie rodín. 5. marca 2019 bola Detská krížová cesta, ktorú deti samy viedli. Pri príprave im pomohla Martina Procházková.

Pôstne obdobie bolo tiež obdobím modlitieb a pôstu „Za kňaza do farnosti a za duchovné povolania“. Zúčastnili sa ich mnohí farníci, ktorí sa na tento úmysel modlili a postili každú stredu a piatok. Rovnako, na tento úmysel, pokračovali modlitby sv. ruženca každý štvrtok.

Začiatkom apríla nás navštívili dvaja profesori z Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave. Prišli sa presvedčiť o čulom živote slovenských komunít vo Veľkom

Otec Emil Králik SVD – náš „vianočný darček“

Vancouveri, hlavne sa zoznámiť s radosťami a strastami nášho farského spoločenstva.

Rodiny Oravcová, Levárska, Priškinová a Mikuličová pozvali všetkých farníkov do vynovenej slovenskej farskej haly „Pod Oravským zámkom“ na „Zabíjačkový tanier“ v nedeľu 7. apríla 2019 po slovensko-anglickej sv. omši.

V Toronte, v českej farnosti, je v súčasnosti slovenský kňaz Ján Čukáš, ktorý má na starosti Čechov v Kanade. Prišiel aj na západ Kanady poslúžiť českým veriacim bohoslužbou a sviatosťami pred Veľkou nocou. Sv. omšu a sviatosť zmierenia vysluhoval v našom slovenskom kostolíku 10. apríla.

Na Kvetnú nedeľu sv. omšu vysluhoval Otec Emil Králik, ktorý opätovne prišiel medzi nás a jeho zásluhou sme mali pravé slovenské veľkonočné sviatky. Pri sv. omši bolo spolu s ním 9 miništrantov. K „slovenskosti“ bohoslužieb pomohol aj podnet Mirky Plavákovéj, aby sme prišli na sv. v slovenských krojoch. Tí, ktorí mohli, prišli. Po sv. omši pripravil FS Slávik veľkonočné dielničky pre malých a veľkých v hale „Pod Oravským zámkom“. Najväčšej obľube sa tešili maľovanie vajčiek a pletenie korbáčov.

Turistický výstup na horu Burnaby Mountain zorganizoval na Veľkonočný pondelok český a slovenský klub turistiky v spolupráci s našou Farnosťou

Turistický výstup na horu Burnaby Mountain

---

sv. Cyrila a Metoda. Hrou, ktorá niesla meno „Veľkonočný poklad“, si deti (aj dospelí) pripomenuli kresťanskú tradíciu veľkonočných sviatkov. Výstupu sa zúčastnil aj Otec Emil Králik.

Ešte pred svojím odchodom späť na Slovensko udelil Otec Emil Králik 28. apríla 2019 1. sv. prijímanie deťom z našej farnosti, ktoré na túto sviatosť pripravili obetavé mamičky-katechétky Martina Procházková a Mária Eškútová.

V nedeľu 5. mája po sv. omši o 11.45 bolo vo farskej hale vystúpenie súboru Slávik pod menom „Od Slávika s láskou“ spojené so spoločným obedom. Bol to prejav vďačnosti FS Slávik našej farnosti za možnosť používania farskej haly pre nácvik vystúpení Slávika.

V nedeľu 19. mája zažili všetci prítomní vo farskej hale hlboký kultúrny zážitok. Vystúpil tam komorný orchester „The Gallo Chamber Players“, ktorého členkou je aj naša skvelá huslistka Majka Demčáková. Orchester predviedol „Fantastic Voyages: A Springtime Salute to Telemann“. Georg Philipp Telemann (*1681 – 1767) bol jedným z najplodnejších a najvšestrannejších skladateľov, ktorí vôbec žili. Koncert mladých umelcov priniesol neopakovateľný hudobný zážitok.

„Taký bol generál Milan Rastislav Štefánik“ bol názov spomienkového stretnutia a krátkeho prierezu životom M. R. Štefánika, ktoré sa uskutočnilo vo farskej hale v nedeľu 2. júna 2019. Spomienkové stretnutie spojené so spoločným farským obedom zorganizovali dobrovoľníci z novozaloženej neziskovej organizácie „Vancouver Slovak Mission Society“, ktorá vznikla v apríli 2019 pri Farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri. Sprievodné slovo mal Peter Levarský, obrázkovú a textovú dokumentáciu pripravil Jozef Starosta.

Po takmer roku bez trvalého slovenského kňaza sme sa ho dočkali. 28. júna 2019 prišiel do našej farnosti Otec Pavol Gera zo Žilinskej diecézy. Naše gazdinky a gazdovia začreli do ich bohatého kuchárskeho a pekárskeho repertoáru, ktorým obohatili spoločný stôl pri uvítacom posedení s Otcom Pavlom hneď v nedeľu 30. júna 2019 po sv. omši. Napriek plnej hale a kuchynským aktivitám kanalizačný systém pracoval ako hodinky... vďaka všetkým tým, ktorí ho v jeseň minulého roku opravili.

Pán Boh zaplať za celý uplynulý rok 2019. Bol to rok, v ktorom sme si uvedomili, že mať slovenskú farnosť a slovenského kňaza na západe Kanady na brehu Tichého oceána nie je samozrejmosť. Bol to rok, ktorý zjednotil členov farnosti okolo Eucharistického Stola, ale aj v spoločnom kultúrnom, spoločenskom a národnom živote.

Vďaka, Pane!

Paul Stacho

125 rokov Slovákov v Kanade: výstáhovalectvo a emigrácia krajanov na výstave v Toronte

Krajania v Kanade sa činia. V sobotu 23. februára 2019 bolo v Toronte slávnostné otvorenie výstavy s názvom 125 YEARS OF SLOVAK IMMIGRATION TO CANADA. Panelová obrazová výstava s publicistickou časťou na baneroch našla svoj domov v Richmond Hill Heritage Centre v Toronte. Pripravovaná výstava vznikla za finančnej podpory Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí z Bratislavy a torontských dobrovoľníkov pod vedením Aleny Melasovej, riaditeľky Múzea slovensko-kanadského kultúrneho dedičstva v Toronte a administrátorky – pokladníčky spomínanej inštitúcie Luby Hendersonovej.

Artefakty a panely uvedenej výstavy informujú o bohatej histórii emigrácie generácií Slovákov, ktorí ešte za čias Rakúsko-Uhorska začali ako prví pionieri prichádzať farmáriť a zúrodňovať nedozreté prémie obrovskej krajiny na severoamerickom kontinente. Mnohí Slováci skúšali svoje šťastie získať prácu v nebezpečných uhoľných baniach, alebo aj na výstavbe kanadských železníc. Nebáli sa ťažkej roboty a dokázali sa presadiť v zložitých existenčných podmienkach medzi inými etnickými skupinami.

Po dlhej morskej plavbe Slováci prichádzali väčšinou cez povestné mólo číslo 21 v prístave Halifax na východnom pobreží Kanady. Aké osudy našli v novej krajine rôzne vlny emigrantov zo Slovenska? Vystavené materiály v angličtine a slovenčine podávajú o tom celkový prehľad. A tak iste zaujmú mnohé konkrétne informácie a štatistické údaje. Spomeniem aspoň zopár faktov.

Okolo roku 1900 začali prichádzať mnohí Slováci aj do hornatej provincie Alberta a Britská Kolumbia, kde sa nachádzali bane. A rodákom sa nevyhýbali nešťastia – 24. mája 1902 pri banskej explózii vo Fernie, Britská Kolumbia, zahynulo 50 slovenských baníkov. Aby o necelý rok doľahla na slovenských výstáhovalcov z Rakúsko-Uhorska ďalšia pohroma. 23. apríla 1903 v mestečku Frank v provincii Alberta sa stala nepredvídaná prírodná katastrofa. Okolo 70 miliónov ton skál a zeminy pochovalo pri zosuve pôdy 60 Slovákov, ktorí žili v tomto mestečku. Aj z informácií tejto strohej „slovenskej kroniky v Kanade“ vidno, že veru nie každý, kto hľadal v ďalekej cudzine „lepšiu skyvu

---

chleba“, mal to šťastie a prežil. Rôzne boli teda osudy slovenských emigrantov.

V priebehu piatich rokov (1922 – 1927) sa do Kanady vysťahovalo vyše 21-tisíc Slovákov. História rôznych slovenských podporných spolokov, vznik Kanadskej slovenskej ligy v roku 1933, predvojnová, povojnová emigrácia, emigrácia po roku 1968, úspechy Slovákov a ich potomkov, ako aj pestrý, podnetný a aj domovskú krajinu slovenských prisťahovalcov – Kanadu, obohacujúci kultúrny, náboženský a spoločenský život – to všetko, ako aj ďalšie artefakty, dokumenty a na dobových fotografiách zvečnené príbehy, tvoria ďalšie kapitoly tejto zaujímavej výstavy.

Výstava v Richmond Hill Heritage Centre potrvá od 23. februára do konca mája 2019.

Bližšie informácie:

<http://www.slovakcanadianheritagemuseum.ca>

<http://www.experiencenyorkregion.com/tc-events/on-exhibit-at-richmond-hill-heritage-centre-125-years-of-slovak-immigration-to-canada>

*Riaditeľka Múzea slovensko-kanadského
kultúrneho dedičstva v Toronte
Alena Melasová*

Paul Stacho

Predvianočné pozdravy z toronskej slovenskej katolíckej komunity

V Slovenskom katolíckom kostole aj vlni farníci uskutočnili úspešný Vianočný bazár, ktorý je každoročne veľmi populárny medzi slovenskou komunitou v Toronte. Veď aj my zahraniční Slováci „spozna veľkej mláky“ sa pripravujeme nielen duchovne, ale sa aj „fyzicky“, zásobujeme sa vianočnými dobrotami, ktoré sú pre nás Slovákov typické na vianočnom stole nielen medzi Tatrami a Dunajom, ale aj v ďalekej cudzine. Tak tomu bolo aj v nedeľu 25. novembra 2018 v slovenskom katolíckom kostole Svätého Cyrila a Metoda v Mississauga-Toronte. Bolo si čo vybrať zo širokého sortimentu. Ponú-

kali sa slovenské klobásky, hurky, knedle, pirohy, vianočné zákusky, vianočné ozdobné dekorácie a iné sviatočné dobroty. Nechýbali, samozrejme, ani produkty od slovenského baču. Hádám málokde na svete sa zahraniční Slováci môžu popýšiť, že majú aj slovenského baču. V našom prípade sa môžeme pochváliť, lebo máme baču Dušana Peterku, ktorý ponúkal na vianočnom trhu obľúbené oštiepky, bryndzu, ovčie a kozie syry, žinčicu, korbáčiky a ďalšie produkty. Fotografie povedia „tisíc slov“, takže prezrite si aj priložené fotografie.

Paul Stacho

Hokejovým bratom Jarošovcom sa na Niagare páčilo

Ako sa to vlastne začalo? Pár dní pred kanadským septembrovým predĺženým víkendom som dostal telefonát. Zavolať mi „slovenský športový ambasádor“ z Ottawy, kamarát a spolužiak z detstva Tomáš Tomík. Povedal mi z mosta do prosta, či by sa mohol u mňa zastaviť, lebo sa chystá na Niagaru. No nebude vraj sám, privedie ešte aj dvoch ďalších nočlažníkov. Netušil som, že ma čaká zvláštne, o to príjemnejšie „hokejové prekvapenie“ aj s príchuťou NHL.

Prišla mi teda športová návšteva do domu a mal som nie každodennú možnosť zoznámiť sa prostredníctvom „ambasádora“ Tomáša s mladými slovenskými hokejistami, ktorí vyrastali v Košiciach – s bratmi Igorom a Kristiánom Jarošovcami. Strávili sme pekné spoločné chvíle, pri ktorých moji návštevníci objavovali hlavné mesto sveta vodopádov a vodopádičkov, okolie Hamiltonu, plus svetoznáme Niagarské vodopády. Vážim si takých náv-

Slovo z Britskej Kolumbie bolo pri tom...

Kristián fotografuje Tomáša a prizerá sa (v strede) brat Igor

števníkov, ktorí sa hrdo hlásia ku krajine medzi Tatrami a Dunajom. Takým ľuďom rád poslúžim ako „domorodý turistický sprievodca“.

Pár slov teda o mojich hosťoch. Začnem od najstaršieho po najmladšieho. Tomáš Tomík tvrdou a poctivou prácou vynikol vo vodnom póle. Reprezentoval v bývalom Československu kluby CHZWP Nováky a neskôr ČH Košice. Bol v tomto športe jeden z najlepších v republike a v roku 1981 emigroval do Kanady. Ako špičkový športovec reprezentoval nielen ČSSR, ale neskôr aj krajinu javorového listu. Vo svojej športovej kariére získal množstvo titulov a ocenení. Po skončení aktívneho pôsobenia v športe zúročil svoje organizačné vedomosti a skúsenosti takpovediac ako neplatený „slovenský športový ambasádor“ v hlavnom meste Kanady – Ottawe. V tomto meste žije už takmer 40 rokov. Na rôznych svetových podujatiach, na ktorých sa zúčastnil, pomáhal slovenským, českým, kanadským a iným športovým tímom. Naposledy trebárs tohto roku pomáhal na hokejových MS v Bratislave reprezentačnému mužstvu Lotyšska.

A teraz k bratom Jarošovcom, s ktorými ma navštívil. Igor Jaroš je 26-ročný hokejista, ktorý sa presadil svojím talentom a pôsobil vo viacerých slovenských kluboch a neskôr aj vo švédскеj lige. V súčasnosti ale hokej nehrá, pretože sa dáva dohromady z viacerých športových zranení. Rozhodol sa a do Kanady prišiel navštíviť svojho mladšieho brata Kristiána, ktorý to dotia-

Chalani všetko dokumentovali...

hol až do najvyššej hokejovej súťaže NHL v tíme Senators Ottawa. Mladší brat Kristián, ktorý bol trpel v detstve astmatickými problémami, to dotiahol teda až na najvyšší hokejový piedestál – do klubu v NHL. Zásľuhu na tom má nielen on sám, ale hlavne jeho rodičia, tréneri a všetci ostatní, ktorí v tomto úsilí korunovaného úspechom Kristiána podporili.

Aj my kanadskí Slováci sme takisto zviditeľňovaní, lebo sa hrdó hlásime k Slovákom, ktorí hrajú v najprestížnejšej hokejovej súťaži sveta. Veď Kanada, podobne ako Slovensko, hokejom žije. Športovci všeobecne nás v cudzine dokážu omnoho lepšie reprezentovať a spropagovať ako návštevy skorumpovaných politikov. Platí to od hokeja až po cyklistiku. A keď sme už trebárs pri tých rodičoch, patrí im skutočne úcta, lebo chalani, ako som ich ja pri Niagare oslovoval, si zakazdým aj „vysúkali rukávy“ a poumývali a poutierali v kuchyni riad. Častá bola aj otázka, čím a ako mi môžu v kuchyni pomôcť. To isté bolo vidno ale aj u chalana seniora „ottawského športového ambasádora“. Šport im dal mimochodom aj disciplínu, pocit pre zodpovednosť a poriadok. A keď odišli, tak hostovské izby boli vzorovo aj upratané. Skrátka, klobúk dole...

Šport – a nie drogy: to sú moje slová a dúfam, že aj vy, aj vy sa so mnou stožníte. Týmto smerom by sa mala dnešná mládež uberať. A na samý záver? Všetkým prajem od Niagary moje klasické „Zdravíčko&Šťastíčko“.

Slováci v Libanone

Božena Farhatová

Materinský jazyk

Určite je niečo pravdy na tvrdení, že Slováci len málokedy vedia ohodnotiť a doceniť to, čo majú doma – krásu a výnimočnosť materinského jazyka nevnímajúc. Iba keď dlhší čas pobudnú vo svete, keď majú príležitosť spoznať inú „vravu“ a tvrdý akcent cudzieho jazyka, zistia, aká jedinečná a ľubozvučná je ich materčina.

Pre mnohých mojich libanonských priateľov je slovenčina veľmi podobná francúzštine – svojou mäkkosťou, melodičnosťou a vraj spevavou až hudobnou plynulosťou slov... Neoponujem, ale vždy zdôrazňujem jej jedinečnosť v kontexte iných slovanských jazykov.

Materinský jazyk. Čo môže byť pre každého človeka dôležitejšie, dôvernejšie a emocionálnejšie?! Pre nás krajanov, roztrusených približne v 50-ich krajinách sveta, má tento pojem o jednu dimenziu viac – pretrvávajúcu spätosť s domovom, s tým „hniezdom, ktoré hreje dňom i nocou, vystlané mäkkou vravou mám a mozoľami otcov“, ako o tom výstižne napísal Milan Rúfus. Jeho poézia je ako slovenčina sama – melodická, obdivuhodná a krásna. Vraví sa, že človek bez vlasti zabľúdi, bez materinského jazyka tobôž, bez neho len ťažko nájde cestu späť, k svojim. Môj profesor slovenského jazyka na FiFUK, nebohý pán Stanislav, nám študentom často hovorieval: „vážite si materčinu ako cenné a nenahraditeľné dedičstvo, učte sa a zdokonaľujte sa v nej, lebo ona vždy napovie, kto ste, odhalí vašu úroveň.“ Pravda pravdúca.

Aj preto je pre nás krajanov také dôležité zachovať materčinu všetkými možnými a dostupnými prostriedkami. Nedá sa pochybovať o význame jazykového, a tým aj národného povedomia, nech by sme žili kdekoľvek. Určite sa to darí viac vo väčších slovenských komunitách, kde je na úrovni kultúrno-osvetová práca, spevokoly, divadlá, folklórne súbory, kde vychádzajú slovenské noviny a časopisy, kde majú pre deti archív rozprávok, hier, piesní, kde je možnosť počúvať slovenské vysielanie a pod.

V Libanone (napríklad) nič podobného nemáme. Komunita krajanov/-niek, slovenských a českých, nepresahuje stovku, na ich deti dennodenne pôsobí

Beirut, hlavné mesto Libanonu

silný francúzsko-anglicko-arabský vplyv a o rýdzo slovenských akciách môžeme iba snívať. A predsa sa v našich rodinách slovenčine zatiaľ darí, pre deti je blízka a zaujímavá. Zásluhy na tom majú ich mamy, ktoré od malička vštepujú svojim deťom vzťah ku slovenským rozprávkam a pesničkám, k slovenskému slovu. Určite nie je ľahké v trojjazyčnom vyučovacom systéme zdoľať aj slovenskú gramatiku, frazeológiu a výslovnosť, najmä ak by tu nebola silná snaha mamy rozprávať doma po slovensky. Naším deťom sa častokrát podaria, najmä tým menším, milé skomoleniny a doslovné preklady z tých jazykov, ktoré aktívne používajú. Tvrdým orieškom sú pády a skloňovanie, preto môžeme počuť – vitajte v Libanon, doniesol som poznámka od učiteľ (v arabčine sa v podobných prípadoch „skloňuje“ predložkami), veď ma vieš (poznáš), doslovne z arabčiny. Namiesto úsmevu majú na tvári omietku, namiesto sliny pluv (veď je plávať, nie slinať), občas si hrebeňujú vlasy, škrtia ich v brušku, ockovi zomrela batérka v aute, preto ich vyženil (rozumej vyhnal) z garáže. Mamy sa pýtajú – kedy sa zväčším ako ty, veď na váhe mám ten istý kil, tvrdia, že koza z rozprávky o kozliatkach má namiesto vämienka cicavce, že cez Liptov tečia rieka Váhova, že je vonkajšie a dnukanie oblečenie, že keď je sesternica, musí byť aj sesternic, že sa im páčia pesničky Mariky Gombíkovaj. Stane sa, že na otázku Prečo plačeš, Čo ťa bolí,

odpoveď je hocičo. Zlatým klincom je rada krajankej dcéry majiteľovi obchodu s bižutériou – „ujo, keby si upravil výklad a pekne naaranžoval tovar, určite by si pretiahol mnohé zakazníčky“. Podobných úsmevných príkladov by bolo za knihu. Je to bežný jav aj v iných krajinách a rodinách, kde sa komunikuje viacjazyčne. Preto tak veľmi záleží na prehlbovaní a zdokonaľovaní správnych jazykových návykov u detí krajanov. Mnohým pomohli mesačné jazykové kurzy v Modre-Harmónii, väčšina z nich si cibíri jazykové návyky u starých rodičov na Slovensku cez letné prázdniny. Avšak od úsilia matiek najviac závisí schopnosť ich detí komunikovať po slovensky. O tom, že ich prácu by posilnila dostupnosť vysielania Slovenského rozhlasu do všetkých krajín, kde žijú Slováci, teda aj na Blízky východ, netreba ani hovoriť. Väčšina inonárodných komunit toto privilégium má – spomeňme Maďarov, Rusov, Poliakov, Srbov, ba i Libanon vysielajú pre svojich krajanov do celého sveta. Vari je bohatší ako Slovensko? To sotva, akurát mu záleží na viac ako osem miliónov Libanončanov, ktorí sú roztrúsení po svete a ktorí aj takto nestrácajú kontakt so svojou krajinou, ani ten jazykový.

Kiežby naša vláda nezabúdala na ten obrovský potenciál, ktorý v slovenskom zahraničí existuje, aby skutočná pomoc na zachovanie materinského jazyka v jednotlivých komunitách neprišla neskoro. Usilujme sa o to a doprajme našim deťom zdokonaľovať sa v ich materinskom jazyku, v tej melodicknej, ľubozvučnej, krásnej a stále blízkej slovenčine.

Slováci v Maďarsku

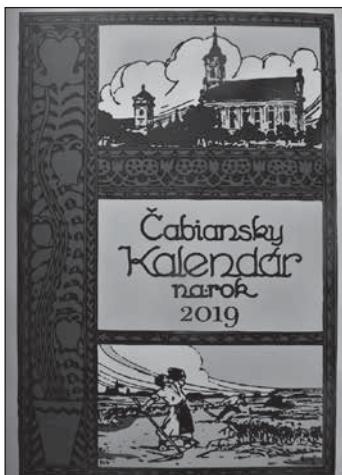
Tünde Tušková

O storočnom Čabianskom kalendári

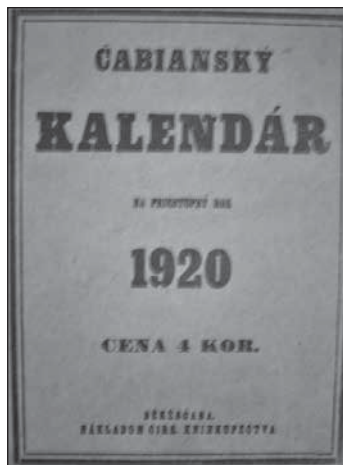
Príspevkom si chceme pripomenúť storočné jubileum vzniku *Čabianskeho kalendára* a zároveň uctiť prácu šéfredaktorov, prispievateľov a vydavateľov tak pôvodného, ako aj znovuydaného kalendára.

V roku 2018 sme oslavovali trojsté výročie znovuzaloženia Békešskej Čaby (1718) a teraz – o dva roky neskôr – si pripomenieme storočnicu prvého čísla Čabianskeho kalendára (1920). Medzi spomínanými udalosťami uplynulo dvesto rokov, no napriek tomu ich spája niečo spoločné, čím je práve „čabianskosť“. Znovuzaloženú Čabu premenili Slováci počas jedného storočia na najväčšie dynamicky sa rozvíjajúce sídlo celej župy. Slováci do konca 1. svetovej vojny žili v Karpatskej kotline v jednej krajine. Po rozpade spoločného štátu sa ocitli vo viacerých krajinách a časť z nich sa medziiným stala aj občanmi Maďarska.

Na základe mnou vedeného výskumu sa ukázalo, že slovenská tlač, ktorú Čabänia na začiatku 20. storočia poznali a čítali, pochádzala zväčša zo slovenských osád vtedajšieho Horného Uhorska. V dôsledku už spomínaného vzniku nových hraníc po prvej svetovej vojne čabianski, resp. dolnozemskí Slováci zostali bez slovenskej tlače. Tento nedostatok – túto stratu sa snažil vynahradiť evanjelický farár Ľudovít Žigmund Szeberényi (Szeberényi Zsigmond Lajos), ktorý zostavil, resp. napísal prvé číslo *Čabianskeho kalendára*. V roku 1920 vyšla ročenka Cirkevného kníhkupectva v rozsahu dvadsať strán a v náklade 2500 exemplárov, stála 4 koruny. V roku 1922 už mala rozsah 101 strán a vyšla v 5000 exemplároch, mala cenu 15 korún. V roku 1925 sa dostala na svoj vrchol, vyšla

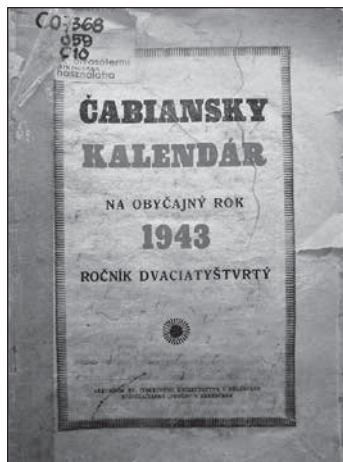

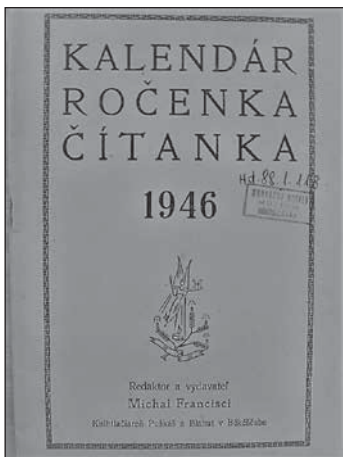
totiž v rozsahu 157 strán a v náklade 1000 kusov; vtedy sa už predávala za 15 000 korún. Vydávanie sa ustálilo na 120 – 130 strán, náklad bol okolo 6000 – 8000 exemplárov. Vydavateľom kalendára bola až do roku 1948 Čabianska evanjelická cirkev. Keďže zredigovanie prvého čísla kalendára bolo za rumunskej okupácie, kalendár sa mohol vydať len s povolením rumunského cenzora. O tom svedčí aj pečiatka „Censurat: Turicius“, ktorá sa nachádza v hornom pravom uhle vnútornej obálky kalendára. Boli to mimoriadne ťažké pomery na zrodenie slovenského kalendára v Békešskej Čabe, navyše vydaného v židovskej tlači Tevan Adolf v období, keď vládla nenávisť voči národnostiam.

Prvé číslo kalendára bolo veľmi rudimentárne, začiatkové tak z obsahovej, ako aj z formálnej stránky. Táto skromnosť a jednoduchosť sa odrážala aj na titulnej stránke ročenky. V začiatkovej fáze si kalendár ešte nenašiel svoju formu, až od roku 1925 začal mať stály obal.

Po formálnej stránke je kalendár rozdelený na úvodnú – kalendárnu časť a na textovú časť. V samotnej kalendárnej časti je výklad kalendárnych znakov (zatmenie slnka a mesiaca, o panujúcej planéte). Čabiansky kalendár, ako aj podobné kalendáre, pravidelne prinášali astronomické údaje, presné pohyby planét. V prvom čísle kalendára je každý mesiac uvádzaný na samostatnej strane. Hore je pomenovanie mesiaca a pod ním sa nachádzajú dni mesiaca spolu s meninami. V ročníku 1920 sú vymenované zatiaľ iba evanjelické a katolícke meniny, až v neskorších číslach sú uvádzané aj pravoslávne meniny. Na tej istej strane sú aj hviezdárske poznámky ako napríklad dĺžka dňa a pri každom dni je uvedený východ a zatmenie slnka i mesiaca. Cieľom bolo poskytnúť praktické informácie k jednotlivým dňom a orientovať sa v časových obdobiach. Ľudia

sa v každej dobe snažili vyznať sa v čase, sledovali nebeské telesá, aby mali prehľad o prírodných cykloch. Nebolo to inak ani u Slovákov v Maďarsku. Pre textovú časť prvého čísla ročenky bola tiež charakteristická nenáročnosť a jednoduchosť. Textová zložka pozostáva iba zo šiestich strán. Začína sa s *novoročnými perličkami*, za ktorými nasleduje článok historického charakteru pod nadpisom *Pád a naspäť vydobytie zámku Ďulianskeho (1566 – 1696)*. Okrem histórie je predstavená aj literatúra. Szeberényi uverejnil slovenskú ľudovú pieseň pod názvom *Zoťali brezy* a taktiež slovenský preklad ruského autora Ivana Andrejeviča

Krylova. V prvom ročníku kalendára je publikovaná ruská bájka pod názvom *Orol a včela*, ale aj v neskorších číslach ročenky sú častokrát uverejnené bájky menovaného ruského autora. Redaktor kalendára rád uvádza Krylova, keďže pomocou spomínaného epického žánru má možnosť kritizovať ľudskú spoločnosť a odkrývať reálne vzťahy medzi ľuďmi. Aj takýmto spôsobom plní kalendár svoju výchovno-vzdelávaciu funkciu. Ako je známe, Čabiansky kalendár sa vo veľkej miere pričínal aj o rozvoj kultúrnych nárokov Slovákov na Dolnej zemi, ktorej prvé znaky badať už aj v prvom čísle kalendára. Prvý ročník spomínaného kalendára sa končí vymenovaním jarmokov, čím poskytuje pomoc a praktické informácie potrebné pre každodenný život. Vymenované osady sú: Békés (Békés), Berinčok (Mezőberény), Doma (Gyoma), Dula (Gyula), Sarvaš (Szarvas), Seghalom (Szeghlom).

Môžeme konštatovať, že i keď najväčším prínosom prvého čísla Čabianskeho kalendára v roku 1920 bol jeho zrod a vznik, predsa už hneď na začiatku sa šéfredaktorom podarilo splniť tú najdôležitejšiu úlohu kalendára, jeho najpodstatnejšie poslanie – poskytnúť čitateľskému zázemiu stále čítanie a zábavu v slovenčine, resp. vyzývať Čabänov k zachovávaniu a kultivovanému používaniu svojej materčiny. Tak ako prvé číslo kalendára, aj to o sto rokov neskôršie stále plní svoju funkciu. Čabiansky kalendár reprezentuje čabiansku, dolnozemskú životaschopnosť, prispôsobujúcu sa dobovým požiadavkám; stáva sa neoddeliteľnou súčasťou Čabänov a dolnozemských Slovákov.

Imrich Fuhl

Dolnozemskí Pilíšania

Keď vymiera národnosť a keď sa už sotva nájde v celom Maďarsku spolu desať-dvadsaťtisíc Slovákov (o uvedomelých ani nehovoriac), keď pomaly nemáme čitateľov, a ani neviem, či sme ich vôbec niekedy mali, ťažko hovoriť o literárnom živote v kruhu slovenskej národnosti v Maďarsku. V poriadku, povedzme, že zato ešte nás niekto číta a sem-tam sa nájdu aj slovenskí básnici, spisovatelia... Aj vďaka nim sa v posledných desaťročiach podarilo ozrejmiť pojmy a špecifické črty slovenskej literárnej tvorby v Maďarsku, ktorú aj najlepší znalci problematiky bežne začleňujú do dolnozemskeho kontextu. Podľa mňa však tam patrí iba čiastočne. Zovšeobecňujúce označenie dolnozemskej literatúra mi akosi ani z terminologického hľadiska nesedí, pretože väčšina, dozaista viac než polovica našich literárnych tvorcov nie je dolnozemska v pravom slova zmysle, ale ide najmä o Pilíšanov. Vrch Pilíš má 757 metrov, nič sa nedá robiť, na Slovensku môžu o nás hovoriť ako o dolnozemských autoroch, my sme však prevažne predsa len hôrni chlapi, ba máme medzi sebou aj autorky – ženy. Isteže, naše rady posilňujú aj Komlóšania, Čabánia a Sarvašania, ale podstatná časť našich autorov sa rodí pod Pilíšom. Najmä vďaka Alexandrovi Kormošovi a Gregorovi Papučkovi sa Pilíš stal podobne silným symbolom Slovákov v Maďarsku ako napríklad komlóška turňa, čabianska klobása či dolnozemskej tkaniny.

Imrich Fuhl

O sebe

Imrich Fuhl – takto sa volám a prevažne takto ma volajú aj iní (mnohí mi ale vravia aj Imro, Imiko, Imriško, pán Fuhl atď...). Oficiálne sa však nazývam a v úradoch som evidovaný ako Fuhl Imre – už od roku 1961, teda odkedy som pod Pilíšom, celkom presne v domčeku na rohu Vyhoňu a Dolnej uličky v Mlynkoch (Pilisszentkereszt), uzrel svetlo sveta. Nebolo to nič mimoriadne. Ak neberieme do úvahy, že pôvodne sa počítalo s dvojčatami, teda ak

nemyslíme na moju značnú nadváhu prejavujúcu sa už toho času (viac ako šesť kilogramov hneď pri narodení). Teda skoro nič zvláštneho, stalo sa to už aj iným, každý sa nejak narodil. Takto s odstupom času sa mi zdá, že som celkom (presnejšie: viac-menej) normálne /vy/rástol, rozvíjal som sa (aspoň navonok) ako každý z nás. Ani v tom nebolo nič výnimočné, že som chodil do škôlky a – keďže to už aj vtedy bolo povinné – aj do základnej školy. V druhej triede som z niektorých predmetov takmer prepadol (študijný priemer: 2,6), ale potom som sa pochlapil... – natoľko, že mi nerobilo príliš veľké problémy skončiť ani budapeštianske slovenské gymnázium a neskôr odbor žurnalistiky na bratislavskej univerzite. Síce nie „odmalička“ som chcel byť novinárom, ale stalo sa... Ani som sa nespamätal (vlastne ešte ani školu som celkom nedokončil) a už som začal robiť detskú a mládežnícku rubriku ľudových novín, ktoré z času na čas som zvykol dokonca aj šéfredigovať, ale zato prevažne sa zaoberám kultúrou a politikou, no a... – vlastne aj ma to baví. „Lepšie aj tak nebude“ – hovoríeva sa, ešteže neberiem veci až tak smrteľne vážne. A aby som celkom nezabudol, niektorí dobroprajní (odo mňa) nezávislí literárni kritici vo mne vidia aj „básnika, ktorý má pred sebou veľkú budúcnosť“. Či im je dobre!/?/ Len sa nepýtajte, či sú inak úplne v poriadku... (1999)

Fuhloviny

Odporovaný rozdiel medzi „maďarskými Slovákami“ a Slovákami v Rumunsku

V Nadlaku

aj keby náhodou niekto nebol Slovákom, hovorí po slovensky.

V Maďarsku

aj keď je niekto Slovákom, ani náhodou nehovorí po slovensky.

Imrich Fuhl

Ukrižovanie

♠ S L O V Á K ♠
 MA ^{slo} MA
 G v G
 Y · Y
 A ? A
 MAGYAR s RAYGAM
 slovák O l O k á v o l s
 R o R
 S v S
 Z e Z
 Á n Á
 G ě G
 MA i MA
 m a - n m a -
 g y a r a g y a r
 ♠ slovák slovák slovák ♠

Slováci v Poľsku

Milica Majeriková-Molitoris

Ako sa Slováci neodťahovali a ocitli sa v Poľsku

Dňa 28. júla 2020 to bude už sto rokov, keď sa dovedty v historicky jednotnom území Spiša a Oravy predelenom hraničnou čiarou tisíce Slovákov žijúcich v severných oblastiach spomínaných žúp ocitlo mimo svojho domovského štátu – v Poľsku. Ako k tomu došlo?

Keď sa pred viac ako sto rokmi skončila prvá svetová vojna, obyvatelia severného Spiša a hornej Oravy ešte netušili, že sa ich boj práve len začína. Nadšenie z konca dovedty najmasovejšieho konfliktu, v ktorom zahynuli stovky Spišiakov i Oravcov a ďalšie tisíce trpeli obrovskou núdzou, vystriedali živelné nepokoje vyplývajúce z uvoľnenia dlhodobého kumulovaného hospodárskeho, sociálneho, politického i národnostného napätia v Uhorsku.

V takýchto podmienkach sa rodila prvá česko-slovenská republika, pričom práve Orava bola jednou z prvých žúp, ktorá sa už na prelome októbra a novembra 1918 hlásila prostredníctvom slovenských národných rád či vý-

Delegácia zo spišských obcí v Prahe, ktorá požadovala zotrvanie v ČSR

*Pamätník československým úradníkom, ktorí boli zavraždení poľskými „legionármi“
(po pripojení Pienin k Poľsku v roku 1938 zhozený do Dunajca)*

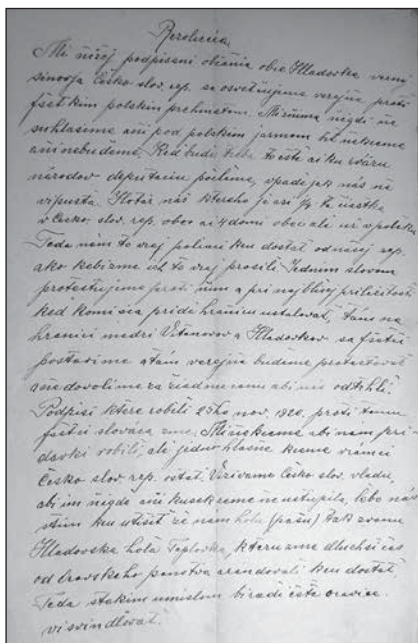
borov k tomuto novému štátu. Uchopenie moci však nebolo vôbec jednoduché, keďže okrem dobrovoľníkov nemali slovenskí národovci k dispozícii takmer žiadne silové zložky, ktorými by sa im podarilo situáciu stabilizovať.

To si uvedomovali aj poľskí aktivisti z Podhalia, ktorí už začiatkom 20. storočia začali vyvíjať snahy o „prebudenie poľskosti“ u obyvateľstva severných oblastí Slovenska hovoriaceho goralským dialektom. Táto ich „buditeľská akcia“ však nemala veľký úspech a pre polonizačnú myšlienku sa im podarilo získať len niekoľko jednotlivcov na hornej Orave. Práve títo založili 5. novembra 1918 v Jablonke národnú radu, ktorá vyhlásila pripojenie Oravy, Spiša i Kysúc k novorodiacemu sa Poľsku a požiadala o vyslanie vojenských jednotiek na obsadenie spomínaných území. Poľskí vojaci sa objavili na Orave ešte v ten istý deň a o niekoľko dní neskôr aj na Spiši. Proti obsadzovaniu (česko)slovenského územia poľskými vojskami protestovala Slovenská národná rada v Dolnom Kubíne, avšak prakticky nemala nástroje, aby tomu zabránila. Situácia sa ešte vyhrotila, keď v oravskej obci Polhora začali poľskí vojaci strieľať do dedinčanov, čoho výsledkom boli traja mŕtvi a 28 zranených Polhorčanov.

Po viacerých incidentoch sa nakoniec československá strana obrátila s protestom k náčelníkovi dohodovej vojenskej misie v Budapešti Fernandovi Vixovi. Nótu na rešpektovanie poľských požiadaviek však podal aj poľský generálny štáb. Plukovník Vix nakoniec uznal československé stanovisko a poľské vojská sa do 13. januára 1919 museli stiahnuť za starú uhorsko-haličskú hranicu.

Stiahnutie poľských vojsk bolo veľkým úspechom československej diplomacie, ale poľský záujem o Spiš a Oravu týmto neskončil a preniesol sa do diplomatickej roviny. V tom čase zároveň prebiehal už aj ďalší spor o Těšínsko, kde v januári 1919 došlo dokonca k vojenským stretom a reálne hrozil otvorený vojenský konflikt. Preto sa československo-poľskými hraničnými spormi začala zaoberať aj Najvyššia rada mierovej konferencie v Paríži. Tá najskôr odporučila, aby sa sporné strany dohodli o spoločných hraniciach v bilaterálnych rokovaniach, ktoré však neboli úspešné. Preto sa napokon čoraz reálnejšie začala dostávať do popredia myšlienka ľudového hlasovania, v ktorom by samotné obyvateľstvo prejavilo svoju vôľu, ku ktorému štátu chce patriť. Definitívne sa presadila koncom septembra 1919, keď Najvyššia rada mierovej konferencie vyhlásila plebiscit na Orave v okresoch Námestovo a Trstená, na Spiši v okrese Spišská Stará Ves a v Javorine a na Tešínsku.

Poľskí aktivisti, ktorí na Spiši a Orave dúfali v omnoho väčšie územné zisky, skonštatovali, že „hlasovať môže zopár hladných ľudí“. Na slovenskej strane však i tieto požiadavky vyvolali veľké pobúrenie. Dňa 28. septembra 1919 sa konalo v Trstenej veľké ľudové zhromaždenie za integritu Oravy, Spiša a Tešínska a začiatkom novembra prezentovalo 180 predstaviteľov z plebiscitných oravských obcí svoju „nezlomnú vernosť republike“ a protest proti nariadenému plebiscitu prezidentovi T. G. Masarykovi v Prahe. Niekoľkotisícové demonštrácie za ČSR a proti plebiscitu sa uskutočnili tiež na Spiši – v Spišskej Starej Vsi, Kacvine, Krempachoch a Vyšných Lapšoch, pričom rovnako aj zástupcovia zo všetkých spišských obcí, kde sa malo ľudové hlasovanie uskutočniť, prezentovali svoje pročeskoslovenské stanovisko u prezidenta v Prahe. Proti „trhaniu“ Spiša a Oravy sa postavili tiež rodáci v Amerike, ktorí spisali *Rezolúciu* proti plebiscitu,

Rezolúcia obyvateľov Hladovky
proti pripojeniu k Poľsku

Zmeny slovensko-poľskej časti hranice v rokoch 1918 – 1924

proti možnému pripojeniu svojich rodných obcí k Poľsku a za česko-slovenskú republiku. Podpísalo ju viac ako 1500 amerických Slovákov pochádzajúcich z obcí, v ktorých sa malo ľudové hlasovanie uskutočniť.

Keďže poľská strana nemohla počítat s takouto masovou podporou obyvateľstva, zagitovala dvoch spišských a oravských gazdov, s ktorými presviedčala o túžbe Spišiakov a Oravcov pripojiť sa k Poľsku nielen domácich poľských politikov, ale hlavne predstaviteľov dohody, pričom sa im túto myšlienku podarilo predostrieť aj americkému prezidentovi Wilsonovi. Svojich ľudí mala aj na plebiscitnom území, pričom azda za najkontroverzejšie možno považovať pôsobenie tzv. spiško-oravskej légie, ktorá sa dopúšťala rôznych násilných činov s cieľom zastrašiť miestne obyvateľstvo. Jej činnosť vrcholila pred prezentovaným dátumom plebiscitu, keď v júni 1920 zavraždili československých úradníkov zo Spišskej Starej Vsi i slovenského richtára obce Neveča Valentína Strončeka. Reakciou pobúreného slovenského obyvateľstva bolo napadnutie poľskej plebiscitnej komisie v Spišskej Starej Vsi, počas ktorého sa pri útoku utopil jeden jej člen.

Nakoniec však obyvatelia severného Spiša a hornej Oravy nedostali možnosť rozhodnúť o svojom osude. So súhlasom poľského premiéra Władysława Grabského a československého ministra zahraničných vecí Edvarda Beneša bol totiž plebiscit odvolaný a o budúcnosti Spišiakov a Oravcov, bez ohľadu na ich mienku, rozhodla Veľvyslanecká rada mierovej konferencie.

Stalo sa tak 28. júla 1920 v belgickom kúpeľnom mestečku Spa. Plebiscitné územie Spiša, Oravy i Tešínska bolo rozdelené medzi oba štáty. Zatiaľ čo na Tešínsku boli viac-menej naplnené aspirácie československej strany, slovenská časť republiky stratila 14 spišských a 14 oravských obcí, ktoré sa prvýkrát v dejinách stali súčasťou Poľska.

Spomínaný verdikt vyvolal odmietavú reakciu u veľkej časti Spišiakov a Oravcov, ktorí mali pripadnúť Poľsku. Na Spiši bol hneď na druhý deň, 29. júla, zorganizovaný plebiscit verejným podpisovaním rezolúcií za Česko-Slovensko, v ktorom 86 % voličov vyjadrilo svoju vôľu žiť v tomto štáte. Podpísané hárky chcela predložiť 30 členná deputácia zo Spiša prezidentovi T. G. Masarykovi, ktorý ich však neprijal. V samotných spišských obciach sa Poliaci stretávali s pasívnou rezistenciou, keď im napríklad obyvatelia Jurgova odmietli akúkoľvek i najmenšiu pomoc, či s otvoreným odporom ako napríklad Tribši, kde vypukla vzbura proti poľskej posádke, ktorá ušla a následne obec obsadilo poľské vojsko. Taktiež Nedečania, Krempašania a Fridmančania sa vyhrážali, že „*poľskej okupácii sa vzopru silou a že skôr zahynú všetci v boji, akoby k Poľsku pripadli*“. V Nedeci bola poľská strana dokonca nútená vyhlásiť stanné právo. Na Orave, v Hladovke, došlo aj k ozbrojenému povstaniu, pričom Hladovčania v novembri 1920 spísali rezolúciu, v ktorej deklarovali svoju pročeskoslovenskú orientáciu: „*Pod poľskim jarmom biť ňekceme aŕi ňebudeme.*“

Podobné rezolúcie predkladali aj obyvatelia ďalších oravských obcí, napríklad Bukoviny-Podsklia, Orávky, Harkabúza, Hornej Zubrice, či Podvlku.

Veľkú nádej pritom vkladali do delimitačnej komisie, ktorá však mohla navrhnúť len určité drobné zmeny, najmä ak nová hraničná čiara spôsobovala miestnym obyvateľom problémy hospodárskeho rázu. Na základe jej návrhov boli Československu nakoniec vrátené obce Suchá Hora a Hladovka, pričom k Poľsku boli pripojené miestne časti Dolnej Lipnice – Prívarovka a Skočiky, ktoré rozhodnutím z 28. júla 1920 ostali v ČSR. Ďalší jej návrh na výmenu Nedece a Kacvína za časť Javoriny sa neuskutočnil. Po ukončení delimitácie v roku 1924 tak definitívne Poľsku pripadlo 26 spišských a oravských obcí s približne 25 000 obyvateľmi. Zo Spiša to boli obce: Čierna Hora, Durštín, Fridman, Falštín, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Lapšanka, Nedeca, Nižné Lapše, Nová Belá, Repiská, Tribš a Vyšné Lapše, z Oravy zas obce: Bukovina-Podsklie, Harkabúz, Chyžné, Jablonka, Nižná Lipnica, Nižná Zubrica, Orávka, Pekelník, Podvlk, Srnie, Vyšná Lipnica a Vyšná Zubrica. Tak sa do Poľska dostali tisíce Slovákov, ktorých potomkovia si sčasti ešte aj dnes zachovávajú slovenskú kultúru a slovenské národné povedomie.

Slováci v Rakúsku

Miriam Spring

Verejnoprávny rozhlas, televízia a ich internetové stránky

Všetky autochtónne národnostné skupiny v Rakúsku sú aktívne v rozhlasе, televízii, ako aj na internete. V zákone národnostných skupín z roku 1976 je okrem iného zakotvená povinnosť ORF (Rakúsky verejnoprávny rozhlas a televízia) vyhradiť pre uznané národnostné skupiny mediálny priestor na vysielanie v ich materinských jazykoch. Po dlhoročnom pôsobení redakcií burgenlandských Chorvátov či Slovincov v Korutánsku oslavujú aj relácie slovenskej a českej národnostnej skupiny na ORF tohto roku (2019) už ich 15. jubileum.

Slovenská redakcia začínala svoju prácu v roku 2004 dvomi rozhlasovými reláciami. Rádio Špongia bolo určené hlavne pre mladšiu generáciu. Témam pre dospelých sa hneď od začiatku venovalo Rádio Dia:tón. Spočiatku sa obe relácie vysielali na stredných vlnách 1476. V priebehu rokov prišlo k určitým programovým zmenám a v súčasnosti vysiela Rádio Dia:tón svoje príspevky vždy v pondelok o 21,40 na frekvencii 94,7 na Rádiu Burgenland, ako aj cez internetové rádio oe1campus. Rozhlasové relácie v slovenčine trvajú 20 minút.

Pred desiatimi rokmi do aktivít našej redakcie vo Viedenskom rozhlasе pribudla produkcia televízneho magazínu České ozvěny/Slovenské ozveny. Jeho prvé vydanie bolo na ORF2 odvysielané v auguste roku 2009. Relácia sa od začiatku vysiela o 13,05 v druhú nedeľu každého párneho mesiaca. Jazykmi magazínu sú rovnakým dielom slovenčina a čeština, ale nemecké titulky ich dopĺňajú a oslovujú tým aj záujemcov z radov rakúskeho publika. Duo moderátoriek sa divákom v každej relácii prihovára z inej zaujímavej lokality vo Viedni a jej okolia.

V redakcii sa v programoch snažíme pokryť široké spektrum tém. Od tých vážnejších, akými sú napríklad potreba reformy zákonov týkajúcich sa národnostných skupín v Rakúsku, postavenie Slovákov v Rakúsku, či snahy

---

o zachovanie ich materinského jazyka až po rozhovory s umelcami, spisovateľmi alebo záznamy z rôznych kultúrnych či športových podujatí, o ktoré nie je vo Viedni vďaka geografickej blízkosti k Bratislave núdza. Výročia významných udalostí zohrávajú taktiež veľkú úlohu vo výbere pripravovaných tém.

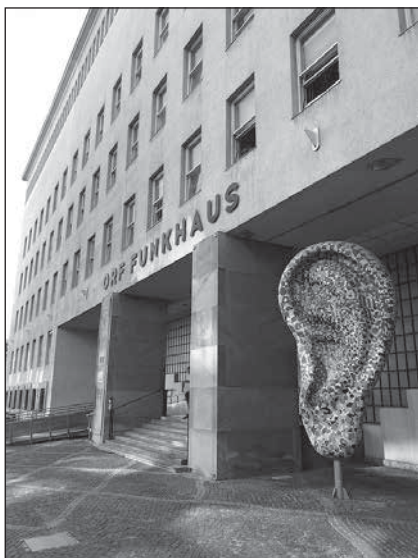
Producentom slovenských relácií je časť tímu redakcie národnostných skupín vo Viedenskom rozhlase pod vedením mediálne veľmi skúseného Serdara Erdosta. Autorkou väčšiny textov a moderácií je Yvonne Strujić-Erdost a mojou úlohou je ich zredigovanie či preklad. Všetky naše príspevky sa dajú vypočuť či pozrieť on demand v archíve na internete na: <https://volksguppen.orf.at/slovaci>. Na tejto stránke okrem toho pravidelne publikujeme tipy na rôzne podujatia pre Slovákov v Rakúsku, ako aj aktuálne správy o cezhraničných projektoch či kultúrnej výmene medzi oboma susednými krajinami. Veľkou súčasťou zverejňovaných správ na našej stránke je aj politika s dôrazom na život a aktuálne problémy menšinového obyvateľstva v Rakúsku, ale aj na Slovensku.

Priestor pre Slovákov v rakúskych verejnoprávnych médiách sa v marci tohto roku opäť trochu rozšíril. Na internete bol v rámci Tvthek.ORF.at

sprístupnený videoarchív, Volksgruppen in Österreich/Národnostné skupiny v Rakúsku, zaoberajúci sa súčasnosťou, ako aj dejinami kultúry Slovákov. Hlavnou črtou a veľkým prínosom tohto archívu je, že ponuka príspevkov nie je, na rozdiel od on demand archívu, časovo limitovaná. Iniciátorom projektu, ktorý sa týka všetkých šiestich autochtónnych skupín v Rakúsku: Slovákov, Čechov, Maďarov, Rómov, Slovincov a burgenlandských Chorvátov, bola Publiková rada ORF. Neustále rozširujúci sa archív začína v marci s 87 videami, staršími i novými, z nich sa 9 príspevkov venovalo Slovákom žijúcim hlavne vo Viedni, v Burgenlande a v Dolnom Rakúsku a ich snahám integrovať slovenskú kultúru a jazyk do každodenného moderného života.

Politicky aktívni členovia národnostných skupín v Rakúsku sa zasnažia okrem iného aj o zvýšenie podielu ich vysielacieho času vo verejnoprávnych médiách. Dúfajme, že sa im to podarí.

Slováci v Rumunsku

Adriana Fúriková

Dva folklórne súbory z rumunského Bihoru

Folklórny súbor Lipka

Folklórny súbor Lipka bol založený v roku 1980 s cieľom zachovávať a prezentovať slovenské ľudové tradície z Bodonoša – prvej dediny, ktorú založili Slováci v tom regióne. Tance a spevy, ktoré FS Lipka pestuje, sú inšpirované z tradičnej ľudovej kultúry Slovákov z Gemera, Oravy, Kysúc, Zvolena a Zemplína, ktorí sa tu usadili koncom 18. storočia.

Skupina sa najskôr uplatnila doma v Bodonoši, neskôr v celej Bihorskej oblasti a v neposlednom rade vo svete, na viacerých folklórnych festivaloch na Slovensku, v Maďarsku, či v bývalej Juhoslávii.

Lipka spočiatku mala okolo 30 členov, ktorí po niekoľkoročnom pôsobení odchádzali na štúdiá alebo za prácou. Vedúca súboru sa stále snaží získa-

Folklórny súbor Lipka

vať nových členov. V súčasnosti súbor má 25 členov, väčšina pochádza z radov študentov z miestnej strednej školy, ktorá nesie meno jedného zo spoluzakladateľov Matice Slovenskej – Jozefa Kozáčka.

Vedúcou súboru je Mária Peniaková (profesorka na gymnáziu dediny Bodonoš). Aktuálne vo svojom repertoári Lipka má: dievčenský tanec – *Podťe dzivčatečka*, chlapčenské tance: *Verbung* a *Zbojnický tanec*, spoločné tance: *Parchovany*, *Kostelec*, *Polky*, *Suchoň-Drgoň*, *Gemer*.

Folklorný súbor Ďatelinka

Folklorný súbor Ďatelinka bol založený v roku 2009 vo Varzali zásluhou učiteľky Anny Kapusniakovej a profesora Františka Kapusniaka. Súbor vznikol s cieľom zachovávať tradície slovenskej kultúry, zdedených od svojich predkov, ktorí prišli do tejto oblasti pred 225 rokmi ako osadníci a ich úlohou bolo odlesňovanie hôr patriacich habsburským magnátom.

Členmi folklórneho súboru sú žiaci I. – XII. ročníka, ktorí boli a stále sú veľkými nadšencami slovenského folklóru. Všetci chceli prispieť k zachova-

Folklorný súbor Ďatelinka v Bukurešti

Folklorný súbor Ďatelinka na festivale v Bodonoši roku 2013

niu tradícií predkov, a to najmä prostredníctvom slovenských ľudových piesní a tancov.

Repertoár zahŕňa lokálne ľudové tance, spevy a obyčaje špecifické pre naše oblasti, ako aj ľudové tance z oblasti ich predkov zo Slovenska. Ide o tance z regiónu Kysuce, Zemplín a Myjava. Pri takých špecifických tancoch tanečníci používajú na javisku bohatú zbierku etnografických predmetov a rekvizít, ktoré slúžia súboru pri tematických tancoch, ako aj ľudové kroje špecifické pre daný región.

Postupne sa začali zúčastňovať na rôznych kultúrnych a folklórnych akciách tak doma v Rumunsku, ako aj v zahraničí. V Rumunsku participovali na festivaloch organizovaných v slovenských komunitách vo Varzali, v Bodonoši, v Čerpotoku, na Huti, na Šaranoch, na Gemelčičke, v Dernej, v Madarase, v Boromlaku a na Feďverneku. V rokoch 2012, 2013 a 2014 boli pozvaní na Dni Slovákov z Oradei. Ich slovenské tance a spevy predviedli aj na Festivale českej menšiny z Băile Herculane v roku 2011, na Národnom festivale Proetnica Sighișoara v roku 2013, na Etnickom festivale v Temešvári v roku 2014, ako aj na festivale Vetre Folclorice Marghita v roku 2012.

Folklórny súbor Ďatelinka

Ich snahu a nadšenie pre slovenský folklór si všimli aj v zahraničí, a tak sme mali možnosť odprezentovať sa aj na medzinárodnej úrovni, konkrétne na Slovensku a v Česku.

Na Slovensku sa zúčastnili na Folklórnom festivale v Leviciach v rokoch 2011, 2012, 2013 a 2014, na Folklórnom festivale v Trebišove v roku 2012, na Agrokomplexe Nitra v roku 2012, na Folklórnom festivale v Nových Zámkoch v roku 2013 a na Folklórnom festivale v Ružindole v roku 2014. Mali krásnu možnosť predstaviť sa aj na televíznej šou *Zem Spieva* na Slovensku.

V roku 2013 sa v dedinke Varžaľ zastavila skupinka Slovákov žijúcich v Českej republike, ktorí v roku 1948 odišli do bývalého Československa. Súbor Ďatelinka tam zožal veľký úspech. Spoločne sme sa dohodli každoročne pokračovať v týchto kultúrnych aktivitách.

Všetky tieto záblesky krásy možno nájsť v tanci mladých tanečníkov z Varžaľa, ktorí sú poslami tak krásnej a bohatej ľudovej kultúry. Vedúca súboru je veľmi šťastná, že mladí majú radi tradície, ale aj spoznávať nové kraje, kde nadväzujú priateľstvá. Praje si odovzdávať lásku k folklóru ďalším generáciám, najmä v tejto dobe, keď modernizácia a globalizácia je súčasťou nášho života.

Slováci v Srbsku

Katarína Mosnáková-Bagľašová

Slovenský premiér Peter Pellegrini navštívil slovenskú komunitu v Srbsku

V roku 2019 slovenský premiér Peter Pellegrini absolvoval dve pracovné návštevy Srbska. Najprv to bolo v máji, keď sa konala oficiálna návšteva prezidenta Srbska Aleksandra Vučića a srbskej premiérky Any Brnabićovej. S premiérkou Brnabićovou podpísali medzištátnu dohodu o urovnaní dlhu Srbska voči Slovensku a časť dlhu – ide o vyše 7 miliónov dolárov – sa usmerní na podporu zahraničných Slovákov. Z toho by značná časť sumy mala byť venovaná Slovákom v Srbsku, na výstavbu Slovenského domu.

V máji pred budovou Obce Báčsky Petrovec privítali predsedu Slovenskej republiky Petra Pellegriniho

S touto správou premiér Pellegrini navštívil aj Báčsky Petrovec, kde sa stretol s predstaviteľmi niektorých slovenských inštitúcií v Srbsku. Privítali ho predseda Obce Báčsky Petrovec Srđan Simić, predsedníčka Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny Libuška Lakatošová a predseda Matice slovenskej v Srbsku Ján Brtka. Prítomná bola i veľvyslankyňa SR v Srbsku Dagmar Rapčeková. Slávnostný program a príhovory vzácných hostí spestril Komorný zbor Zvony zo Selenče.

Na svojom facebookprofile premiér Pellegrini po tejto návšteve napísal: *Na záver mojej návštevy Srbska som navštívil slovenskú komunitu v Báčskom Petrovci. Bol to pre mňa výnimočný moment, že som mohol zavítať medzi krajanov. Tamojší Slováci si stále udržiavajú krásne tradície, kultúru a jazyk, čo si nesmierne vážim. A keďže sa nám dnes podarilo urovnať starú pohľadávku voči Srbsku, rozhodli sme sa, že celú sumu, viac ako šesť miliónov eur, použijeme na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí. Ja dúfam, že z týchto peňazí sa podarí postaviť v Srbsku aj Slovenský dom.*

Druhá návšteva sa konala v auguste na Slovenských národných slávnostiach v Báčskom Petrovci, ktoré Peter Pellegrini aj slávnostne otvoril. Slovenské národné slávnosti sú od roku 2009 národným sviatkom Slovákov žijúcich

V auguste na Otváracom programe Slovenských národných slávností 2019 v Báčskom Petrovci sa zúčastnil aj predseda Slovenskej republiky Peter Pellegrini

Z otváracieho programu Slovenských národných slávností 2019 v Báčskom Petrovci

v Srbsku. Založené boli v roku 1919, teda v roku 2019 sa konalo 100. výročie založenia. Slávnosti každý rok privítajú stovky hostí zo Srbska a zahraničia, najmä zo Slovenska. V rámci bohatého programu sa stretávajú umelci, literáti, folkloristi, pedagógovia, novinári, študenti, matičiari, ale aj športovci, rybári a iní nadšenci slovenského dolnozemskeho života a kultúry. Konajú sa tu početné dokumentárne a umelecké výstavy, divadelné predstavenia, folklórne koncerty detí a dospelých, jarmok tradičnej kuchyne a ľudovo-umeleckých výrobkov, športové súťaže, slávnostné zasadnutia, konferencie a stretnutia. Každý rok sa organizuje slávnostný otvárací ceremoniál v priestoroch Slovenského vojvodinského divadla. V roku 2019 sa na tomto otváracom ceremoniáli zúčastnil aj slovenský premiér, kde o.i. povedal: *Vy všetci ste ukážkovým príkladom toho, ako je jedna komunita schopná udržiavať si vlastné zvyky, jazyk a tradície a zároveň prejavovať dostatočnú lojalitu krajine, v ktorej žije. Je pre mňa veľmi povzbudzujúce vidieť vo vašom podaní autentický slovenský folklór a tradície v takej podobe, ako ich sem vaši predkovia z rôznych kútov Slovenska priniesli.*

*Foto: Katarína Pucovská,
www.kulpin.net*

Katarína Mosnáková-Bagľašová
Milina Sklabinská

250 rokov príchodu Slovákov do Starej Pazovy

Stará Pazova je mestom s najväčším počtom Slovákov v Srbsku. Podľa sčítania z r. 2012 v Starej Pazove žije spolu 18 602 obyvateľov, z čoho je 11 378 Srbov a 5105 Slovákov. Ostatné menšiny sú Chorváti, Česi, Macedónci, Čierňohorci, Rómovia a i. Stará Pazova sa nachádza v regióne Sriem a je sídlom rovnomenného okresného celku. Slováci sa sem začali sťahovať v roku 1770, čo znamená, že v roku 2020 oslavujú významné 250. výročie, a preto im venujeme pozornosť v našom kalendári. Údaje čerpáme z knihy *Slováci v Srbsku z aspektu kultúry* (Ed. SKLABINSKÁ, Milina – MOSNÁKOVÁ, Katarína: Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov 2011).

Historické fakty o Starej Pazove

Starú Pazovu v 18. storočí osídlili najprv Srbi, ktorí na pustatinu *Pazovo* prišli chrániť hranicu Uhorska pred tureckými vpádmi a založili si osadu vo vtedajšom *Petrovaradínskom pohraničnom regimente*. Do tejto srbskej osady prišla v roku 1770 prvá skupina Slovákov zo Selenče a z Malého Kereša (Kiskőrös v dnešnom Maďarsku), ako aj z niektorých stolíc zo Slovenska. Osadníci sa hneď na začiatku zaujímali aj o svoj duchovný život a školskú výchovu detí. Prvý slovenský pazovský farár *Samuel Špannagel* roku 1770 konal prvé služby Božie pre verejnosť pod holým nebom. V roku príchodu vybudovali si aj modlitebňu a o rok neskôr položili základný kameň evanjelického kostola. Onedlho bola vystavaná fara a neskoršie aj škola, no úplnú náboženskú slobodu získali až po roku 1781 rozhodnutím cisára *Jozefa II.* V roku 1784 žilo tu 1348 evanjelikov Slovákov a 426 pravoslávnych Srbov. Prívlastok „stará“ dostala, keď sa v roku 1791 južnejšie usadili Nemci, ktorých sídlisko bolo nové.

Kostol, ktorého základy položili v roku 1771, sa dodnes nachádza v centre Starej Pazovy. Je to najstarší kostol Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Srb-

---

Evanjelický kostol v Starej Pazove

sku, ale aj historicky významné miesto, lebo sa v ňom rozhodlo o založení slovenského evanjelického dištriktu, teda o osamostatnení Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Juhoslávii. V ňom bol inštalovaný prvý biskup SEAVC, staropazovský rodák Adam Vereš. V kostole sú štyri pamätné tabule, zachytávajúce najdôležitejšie udalosti v dejinách.

Vývoj národného a kultúrneho života v Starej Pazove

Slováci v Starej Pazove rozvíjali svoj kultúrny život už v druhej polovici 19. storočia, o čom svedčia mnohé udalosti. Na oslavách stého výročia príchodu Slovákov do Starej Pazovy (1870) zaspieval staropazovský spevokol pieseň *Kto za pravdu horí* v štvorhlasnej úprave. Pazovská čítareň bola zalo-

---

Oltár v kostole v Starej Pazove

žená roku 1878 a od roku 1881 v Pazove často hostovalo Srbské národné divadlo.

Významnú úlohu v ďalšom rozvoji kultúrneho života tak Slovákov, ako aj tunajších Srbov mali predovšetkým pravoslávna a evanjelická cirkev, ale aj jednotlivci, slovenskí kňazi, učitelia a národní buditeľia *Ján Kutlík, Štefan Leška, Ján Tobiáš Langhoffer, Martin Kopčík, Vladimír Hurban Vladimírov* a iní. V tom období si evanjelická cirkev založila aj *Vzájomnú pomocnicu* (1882) a na jej základoch neskoršie začala pôsobiť *Staropazovská banka* (1908).

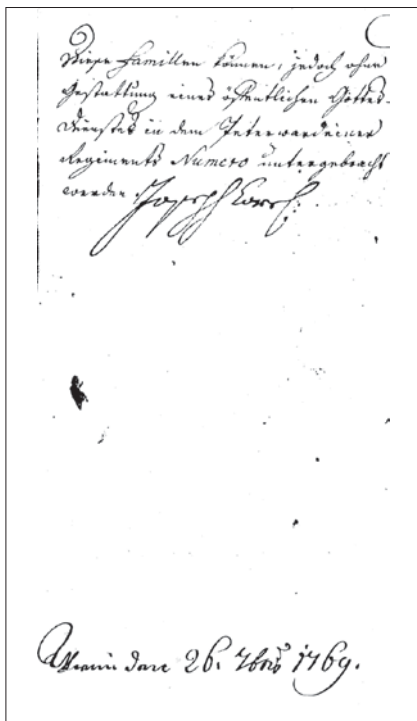
V prvých rokoch 20. storočia si začali Slováci organizovať spolkový život usporadúvaním slovenských zábav (od roku 1902), a potom aj divadelných predstavení (od roku 1903). *Slovenská pospolitá čítá-*

reň (1906) začala organizovať divadelné zábavy každoročne a v roku 1925 tu premiérovod odznela opereta *Pekná nová maľovaná kolíska*. Činnosť na kultúrnom poli sa zintenzívnila po roku 1928, keď staropazovskí Slováci zjednotení v evanjelickom cirkevnom zbore vybudovali *Cirkevno-národný dom*, neskoršie nazvaný *Slovenský národný dom* s veľkolepou konventno-divadelnou sieňou. V ňom si svoje miesto našla *Slovenská pospolitá čítáreň*, mimokostolné aktivity cirkevného zboru ako výučba konfirmandov, nácvik nábožných piesní, zasadnutia presbyterstva a celozborových konventov. Tu sa realizovali aj ostatné slovenské spolky ako divadelný krúžok, roľnícky spevokol, dobrovoľný hasičský spolok, športový klub *Štefánik* a ľudová škola.

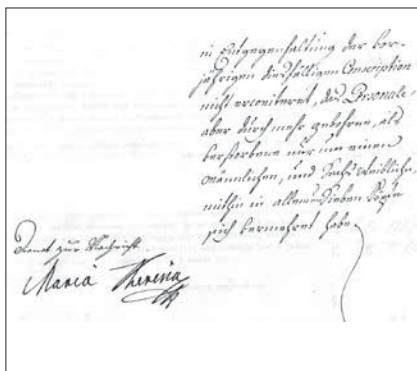
Roľnícky spevokol so štyridsiatimi mužmi nacvičoval od roku 1920 a prvé verejné vystúpenie mal roku 1925 pod vedením učiteľa a organistu *Karola Dollinaya*. Občas v *Slovenskom národnom dome* pracovali aj roľnícky a chmeliarsky spolok, dievčenská večerná škola, usporadúval sa tu kurz slovenčiny a iné akcie.

Avšak najaktívnejšie a najúspešnejšie pracoval divadelný krúžok, ktorého ustavičným podnetom bol staropazovský rodák a významný dramatický spisovateľ *Vladimír Hurban Vladimírov* – VHV. Spoločne so svojím otcom a sestrou *Ludmilou* bol zakladateľom divadla a v ňom dlhé roky pôsobil ako herec, organizátor, autor divadelných predstavení a režisér.

Kultúrno-osvetová činnosť bola zvlášť čulá v medzivojnovom období. Od založenia *Miestneho odboru Matice slovenskej* (1933) sa vyvíjala pod jej vplyvom a po druhej svetovej vojne, od roku 1948, v rámci novozaloženého *Slovenského kultúrno-osvetového spolku hrdinu Janka Čmelíka* so sídlom v *Slovenskom národnom dome*. Spolok mal za cieľ ochraňovať slovenské ľudové tradície, a to prostredníctvom divadelnej, tanečnej, vzdelávaco-zábavnej a hudobnej odbočky. Na silnú tradíciu staropazovského divadla nadviazala Divadelná odbočka, ktorá celý čas uprednostňovala hry z dielne domácich autorov: *VHV*, *Ludmily Hurbanovej*, *Ferdinanda Klátika*, neskôr *Miroslava Demáka*, slovenských dramatikov *Ferka Urbánka* a *Ivana Stodolu*, srbských autorov – najmä *Branislava Nušiča*. Zo svetových autorov sa najviac hrával *A. P. Čechov*, ale aj *Molière*, *Wilde*, *Shakespeare*. Podrobný prehľad o celkovom divadelnom živote v Starej Pazove v období 1903 – 2003 podáva aj publikácia, ktorá slo-

Povolenie o osídlení, ktoré podpísal Jozef II.

Podpis Márie Terézie na súpise z roku 1774

Slovenský národný dom v Starej Pazove

vom a fotografiami dokumentuje bohatú divadelnú činnosť Staropazovčanov. Ide o knihu s názvom *Storočie divadla v Starej Pazove*, ktorá vyšla v roku 2007 a jej autorkou je *Katarína Verešová*.

Z iniciatívy študentov pazovského gymnázia a profesora slovenčiny *Vena Nechvátala* vznikla roku 1976 *Literárna spoločnosť Ľudmily Hurbanovej*, ktorá popularizovala literárne umenie medzi mladými. Na posedeniach sa čítali aj vlastné práce – próza a poézia, neskôr si začali študenti vydávať svoj periodický časopis *Auróra*. Časom literárna spoločnosť začala pestovať krásne slovo recitovaním poézie a prózy.

Súčasná podoba kultúrneho života v Starej Pazove

Dnes sa môže Stará Pazova popýšiť veľkým počtom kultúrnych ustanovizní a združení, ako aj silnými osobnosťami – reprezentantmi súčasnej literárnej, výtvarnej, hudobnej a divadelnej tvorby. K literárnym tvorcom patrí predovšetkým *Miroslav Demák* (1948), básnik, prozaik, spisovateľ pre deti, redaktor vo vydavateľstve *Obzor* a redaktor časopisov *Nový život* a *Pionieri*. Je autorom básnických zbierok *Z otvorenej dlane* (1974), *Zverokruh* (1977), zbierok poviedok *Švédske domky* (1980), próz pre deti *O troch umel-*

coch (1977), *Trojhlavý drak Štefan* (1979), *Husle* (1993) a i. Miroslav Demák je súčasne riaditeľom Vydavateľstva ESA v Bratislave, ktoré sa zameriava na vydávanie diel slovenských autorov žijúcich mimo Slovenska, predovšetkým autorov z Dolnej zeme.

Patrí sem aj jeden z najproduktívnejších slovenských vojvodinských básnikov dneška *Martin Prebudila* (1960), zároveň spisovateľ pre deti, známy novinár a publicista. Z jeho obsiahleho diela uvedieme iba básnické zbierky *Dážď do tváre* (1983), *Život na plejbek* (1987), *Horeznačky* (1992), *Namiesto kodicilu* (2001), *Takmer o ničom* (2010), *Nezamýňaj prázdny dom* (2010) a i.

K predstaviteľom mladšej generácie slovenského literárneho života vo Vojvodine patrí Staropazovčanka *Katarína Hricová* (1967). Vydala zbierky básní *Terapia* (1992), *Voľným pádom* (1997), *Motýľ v klietke* (2004), *Dýchať pod vodou* (2007) a zastúpená je v niekoľkých antológiách.

Literárne činný je aj *Jozef Klátik* (1949), akademický maliar, básnik a univerzitný pedagóg. Jozef Klátik súčasné umenie vojvodinských Slovákov obohacuje najmä svojím maliarskym prejavom, ale aj početnými bibliofíliami a vizuálnou poéziou, ktorá je zastúpená v zbierkach *Nemé oko* (2003) a *Koniec jazyka* (2009).

Výstava Spolku československých žien v Starej Pazove 1931

Moderné výtvarné umenie v Pazove veľmi plodne reprezentovala všestranná umelkyňa a kozmopolitná osobnosť *Mira Brtková* (1930 – 2014). Z Pazovy pochádzal aj akademický grafik a maliar *Pavel Pop* (1948 – 2019), ktorý vo svojej výtvarnej tvorbe rozvíjal koncepciu imaginatívneho realizmu. Postmoderný prízvuk a neustála korešpondencia jeho diela s atmosférou dneška zaradili Pavla Popa medzi významných výtvarných umelcov Srbska.

Prvý akademický sochár z radov vojvodinských Slovákov *Ján Stupavský* (1947) žije a tvorí v Starej Pazove. Jeho sochárske dielo vyznačuje materiálna stálosť a pevnosť, ako aj jednoduchý, elegantný a čistý tvar. Monumentálne diela Jána Stupavského, pomníky a skulptúry, sú postavené na niekoľkých verejných miestach v Starej Pazove a okolí, ale aj na Slovensku (kompozícia *Pučanie v Záhrade umenia* v Prešove (1992) a súsošie *Cyrila a Metoda* v Terchovej (2006)).

Divadelné inscenácie sú dnes na vynikajúcej úrovni, najmä vďaka medzinárodne uznávanému režisérovi *Miroslavovi Benkovi*, ktorý od roku 2007 v rámci *Art centra Chlieb a hry* realizuje špičkové divadelné a umelecké projekty. Predstavenia tohto telesa sa hrajú na najznámejších divadelných festi-

Záber z predstavenia staropazovských divadelníkov *Dni zo snov Eisteinovcov* pri príležitosti osláv 110. výročia divadelníctva v Starej Pazove

valoch doma a v zahraničí: BITEF, Belehrad (Srbsko), MESS, Sarajevo (BiH), EX PONTO, Lublana (Slovinsko), Divadelná Nitra, Nitra (Slovensko), International Theatre Fadjr Festival 2006, Teherán (Irán – GRAND PRIX za najlepšie predstavenie), Cairo International Festival for Experimental Theatre 2007 (najlepšia scénografia a nominácie na najlepšie predstavenie a najlepšieho režiséra), ďalej v Rakúsku, Chorvátsku, Maďarsku, Rumunsku, Nórsku, Fínsku...

Aj oblasť hudby má v Starej Pazove svoje osobitné miesto. Jej dobré meno reprezentuje najmä operný spevák *Boris Babík*, tiež virtuóz *Janko Brtko*, úspešný akordeonista, ktorý získal veľa cien na medzinárodných súťažiach. V Pazove pôsobí aj zmiešaný spevácky zbor *Tília*, ktorý vo svojom repertoári má skladby cirkevnej a umeleckej hudby, ako aj prednes slovenských ľudových piesní v autenticknej alebo upravenej podobe. Pazova sa právom pýši aj svojimi sólovými rozhlasovými spevákmi: *Jurajom Kubečkom*, ktorý sa venuje prednesu slovenských ľudových piesní, ako aj *Janou Kubečkovou-Vukovičovou*, interpretkou džezovej hudby.

Vzácné knižné vydania dnes uchováva *Knižnica Dositeja Obradovića* v Starej Pazove, ktorá vyrástla z niekdajšej *Čítárne* a neskôr z *Čítárne Srbov remeselníkov* a *Slovenskej pospolitej čítárne*. Dnes má päťdesiat tisíc kníh, z nich takmer osemtisíc je v slovenskej reči. Má značný fond príručnej literatúry, tzv. referenčnú zbierku, vyše tisíc vzácných encyklopédií, lexikónov, slovníkov a iných titulov.

Táto a mnohé iné knižnice dnes vlastnia aj vzácne vydania, ktoré sa zaberajú určitými fenoménmi staropazovskej kultúry. Patrí sem bezpochyby monografické dielo z roku 1970, keď si tunajší Slováci pripomenuli dvestoročnicu prisťahovania do Starej Pazovy. Ide o zborník štúdií a článkov pod názvom *Stará Pazova 1770 – 1970*, ktorý na takmer päťsto stranách zhŕňa historické fakty a kultúrne dejiny Slovákov na tomto území. Odborné príspevky sú rozdelené do siedmich ucelených častí (*Poloha, Obyvateľstvo a hospodárstvo, Dejiny, Kultúra, Národopis, Literárna história, Ukážky z literárnej tvorby domácich autorov a Dve jubileá*) a sú ilustrované fotografiami, náčrtmi a reprodukciami diel výtvarných umelcov zo Starej Pazovy.

Ďalším monumentálnym dielom je aj zbierka staropazovských piesní, ktoré zozbieral jazykovedec a pedagóg Michal Filip a ktorá čakala na vydanie štyridsať rokov. Zásluhou *Juraja Miškovića, Martina Kmeťa* a etnomuzikológov zo Slovenska vyšla táto zbierka v roku 1996 pod názvom *Slovenské ľudové piesne zo Starej Pazovy*. Obsahuje 524 piesní, tiež odborné príspevky s analýzami melódií a jej autormi sú Michal Filip, Juraj Miškovic, Martin Kmeť a kolektív. Etnomuzikológ Martin Kmeť publikoval odborné články, v ktorých

---

Z otvorenia 3 x Ď v roku 2013 – Ema Kočišová a Alexander Bako

analyzoval osobitosti staropazovskej piesne a fenomén tzv. staropazovského spievania.

Staropazovská rodáčka, jazykovedkyňa a vysokoškolská profesorka *Anna Maričová* (1951 – 2016) knižne publikovala odborné práce *Slovenské nárečie Starej Pazovy* (2006), *Slovenské predpony v slovenčine a srbčine* (2008) a *Slovník pazovského nárečia* (2011). Autorka sa zaoberala vedeckovýskumnou činnosťou v oblasti konfrontačného výskumu slovenčiny a srbčiny, lexikológie, tvaroslovia a dialektológie, tiež vysokoškolskou pedagogickou prácou.

Staropazovskí Slováci v impozantnej budove starej fary vybudovali *celo-cirkevný archív Slovenskej evanjelickej a. v. cirkvi v Srbsku*. Nachádzajú sa tu doklady, fotografie a knihy veľkého významu, ktorých je tu okolo sedemsto. Najstaršia z nich je zo 16. storočia a sú tu aj knihy s vlastnoručným podpisom *Jozefa Miloslava Hurbana*, listy *Svetozára Hurbana Vajanského*, *Vladimíra Roya*, *Ľudmily Podjavorinskej* a iných. Nachádza sa tu aj bohatý archív o činnosti Hurbanovcov a všeobecne o dejinách kultúry staropazovských Slovákov. Zatiaľ je spracovaných vyše dvetisíc dokladov, teda asi polovica z celkového počtu.

Po slovensky sa dnes v Starej Pazove vyučuje na základných a stredných školách. Z troch základných škôl je slovenčina vyučovacím jazykom vo

---

všetkých ročníkoch na *Základnej škole hrdinu Janka Čmelíka*. Škola spolupracuje aj s kultúrnymi zariadeniami a výsledkom tej spolupráce je každoročná premiéra aspoň jedného divadelného predstavenia pre deti. Po slovensky sa vyučuje aj na *Gymnáziu Branka Radičevića*, ktoré vzniklo ešte v roku 1919 ako *Súkromné reálne gymnázium* v chorvátskej, srbskej a slovenskej reči. V *Strednej ekonomickoobchodnej škole Vuka Karadžića* a v *Technickej škole* sa slovenský jazyk učí fakultatívne.

Kultúrny život Slovákov v Starej Pazove je dnes pestrý vďaka činnosti SKUS-u hrdinu Janka Čmelíka, ako aj vďaka všestranným aktivitám Kultúrneho strediska.

Okrem divadelného súboru v SKUS-e dnes pôsobia aj iné odbočky. Slovenské pazovské folklórne tradície úspešne predstavuje verejnosti *Folklórny súbor Klasy*, zatiaľ čo svoje prvé „folklórne kroky“ robia deti v detskom folklórnom súbore *Pukance*. V deväťdesiatych rokoch sa tu utvorila silná skupina hudobníkov, ich počet a kvalita ich prednesu sa zvyšovali po vzniku hudobnej školy. Dnes úspešne pôsobí niekoľko slovenských hudobných kapiel, ktoré uchovávajú tzv. *pazovskuo spievania*.

Ručnými prácami, výrobou kostýmov pre divadelné predstavenia či výrobou *pantúšiek* (malých krcpov) ako suvenírov, ako aj prípravou chutných

Z pazovského jarmoku v roku 2012

pazovských špecialít sa zaoberá *Združenie pazovských žien*. Do tretice má spolok aj odbočku, ktorá sa zaoberá fotodokumentáciou a propagáciou činnosti všetkých foriem spolkovej práce (FODAP). Táto odbočka má bohatú dokumentáciu.

Stredisko pre kultúru Obce Stará Pazova sa systematicky stará o prípravu umeleckých programov, divadelných predstavení, projekcie filmov atď. Je organizátorom kultúrnych podujatí ako *Pazovské kultúrne leto*, *Ekologický karneval* a hudobné podujatie mladých *Mini-tini fest*. V kompetencii strediska je aj organizovanie tradičného divadelného festivalu *Stretnutia ochotníckych divadiel Vojvodiny*, ktorý sa každoročne v spolupráci so *Zväzom ochotníckych divadiel Vojvodiny* a *Zväzom ochotníckych spolkov Starej Pazovy* koná v Starej Pazove. Vo všetkých aktivitách sú spravidla zastúpení aj tunajší Slováci. V rámci *Strediska pre kultúru* pôsobí aj *Galéria výtvarného umenia – Galéria Miry Brtkovej*. V nej grafiky, olejomalby, skulptúry a plagáty vystavujú domáci akademickí umelci, ako aj umelci zo Srbska a zo zahraničia.

Turistický potenciál Starej Pazovy

Stará Pazova ponúka rad kultúrnych podujatí, na ktorých sa prezentuje tradičná slovenská kultúra ako aj súčasné umelecké prejavy tunajších Slovákov. Sú regionálneho alebo miestneho rázu a lákajú sem domácich, ale aj cezpoľných záujemcov a divákov.

Organizuje sa tu prehliadka detskej divadelnej tvorby *3xĎ*, ktorá vznikla roku 1993 so zámerom podporovať činnosť slovenských detských divadelných súborov v Srbsku, ale aj podnecovať rozvoj a prezentáciu divadelnej tvorby pre deti. Na festivale sú tri kategórie: 1. bábkové divadlo, 2. deti pre deti a 3. dospelí pre deti. Festival sprevádza rad sprievodných podujatí pre deti.

Regionálnym podujatím je *Rozospievaný Sriem*, na ktorom vystupujú speváci-ochotníci zo všetkých slovenských sriemskych osád a prezentujú tak slovenské ľudové piesne z týchto prostredí. Koná sa každoročne v októbri.

Lokálneho rázu je podujatie *Memoriál Juraja Ondříka*, ktoré si Pazovčania založili na podporu divadelnej tvorivosti. Zároveň jeho cieľom je zachovať pamiatku na divadelného barda *Juraja Ondříka*, ktorý sa etabloval nielen ako herec a režisér, ale aj ako autor divadelných hier so súčasnou tematikou.

Kultúrne podujatia so slovenskou tematikou dotvárajú celkovú bohatú kultúrnu mozaiku Pazovy. Stará Pazova vás priláka aj svojimi turistickými at-

---

Panoráma Starej Pazovy v súčasnosti

rakciami. Mestu vždy záležalo na vlastnom prostredí, a tak vystavalo kúpeľné mestečko Starý Slankamen a riečne kúpaliská pri Dunaji na východných svahoch Fruškej hory. Komplex sihotí, tzv. *Belegišské ady*, je dnes štátom chránené územie.

Okrem mohutnej rieky Dunaj, ktorá rybárom ponúka odpočinok aj zábavu, existuje tu aj prírodná vodná nádrž *Gajičova bara*. Zachovali sa aj prírodné pamiatky – biely topol' je starší ako osada sama a je pod ochranou štátu a dva košaté biele topole na *Saskom drume* symbolizujú už dve storočia prirodzenú srbsko-slovenskú vzájomnosť. V osade Golubinci sa rekonštruuje zámok *Schlos*, zatiaľ čo vo všetkých osadách sa skončila alebo sa práve ukončuje rekonštrukcia kostolov zo 17. a 18. storočia.

V Starej Pazove a v jej okolí je veľa reštauračných zariadení, ktoré ponúkajú výborné jedlá, nápoje a oddych. V Surduku, Belegiši a Golubinciach existujú tzv. spomienkové domy pripomínajúce múzeá a v Starej Pazove sa rozvíja aj vidiecka turistika. V *Klube VHV Slovenského národného domu* sa pri rôznych príležitostiach pripravujú výborné špeciality slovenskej sriemskej kuchyne.

Navštívte aj Vy Starú Pazovu – mesto s bohatou históriou, čulým kultúrnym životom a Slovákmí, ktorí sú okrem iného výborní hostitelia.

Jarmila Gerbocová,
kurátorka krajaných zbierok
SNM-Historické múzeum
Bratislava

Perličky z dejín slovenského ochotníckeho divadelníctva vo Vojvodine

Hoci o poslaní divadla panujú rozličné mienky, v žiadnom prípade nemožno súhlasiť s tými, ktorí zanedbávajú ochotnícke divadlo pre jeho mimoumelecké komponenty; veď práve vyzdvihovaním mimoumeleckých, vo svojej podstate pre život veľmi užitočných prvkov ochotnícke divadlo bolo stálym HÝBADLOM v živote národného kolektívu a súčasne aj dôkazom afirmovania národných síl v určitom spoločenskom celku do doby, kým v ňom ešte neprišlo k zrejmejšiemu politickému aktivizovaniu... píše Michal Filip vo svojich Štúdiách a článkoch / Nový Sad, Obzor 1990/ o poslaní ochotníckeho divadelníctva.

Divadlo, tak ako všetky druhy umenia, sa vo svojom dejinnom vývoji menilo v závislosti od historicko-spoločenských, ale i politických pomerov danej krajiny.

Nebolo tomu ináč ani medzi Slovákami žijúcimi na Dolnej zemi, v srbskej Vojvodine. Aj tu, okrem zábavy, bolo každé predstavenie podporou a potvrdením ich vlastného jestvovania, zachovania si jazyka, svojej identity v majoritných prostrediach. Miestna inteligencia, ktorú tvorili učitelia, farári, mládež, spolky, neskôr čítárne, ale aj samovzdelávacie krúžky slovenskej mládeže a iní – všetci títo stáli pri samotnom zrode a ďalšom rozvoji ochotníckeho divadelníctva. Aj napriek tomu, že ich sprvu mnohí nazývali komediantmi, keď prvé ženské úlohy preberali na seba muži.

* * *

Hrávalo sa tradične na kalendárové dni – na Jána, na Jura, na Hromnice, Veľkú noc, Turíce či na Vianoce. Ale hrávalo sa aj k výročiam prvých divadelných predstavení v dedine, k výročiu príchodu prvých osadníkov – Slovákov.

Voľakedy „na divadlo“ alebo „vidieť či hľadiť divadlo“ išla celá rodina, aj s deťmi; bola to udalosť pre celú dedinu, a tak sa vždy netrpezlivo čakalo na nové a nové predstavenia.

Sprvu sa hrávalo na voľných priestranstvách, na nádvoriach škôl, v miestnych krčmách, v strede dediny pod šiatrami, na cirkevných dvoroch, v súkromných domoch, v školách na improvizovaných javiskách, v telocvičniach. Predstavenia hojne navštevovali okrem domácich aj hostia z blízkych a vzdialenejších slovenských osád.

Aj keď prvé divadelné predstavenia či výstupy boli súčasťou zábavných a tanečných programov, večierkov alebo spoločenských besiedok (veľakrát spojených s večerou) – hovorenému slovu v materinskom jazyku sa pripisovala zázračná, ba priam magická moc.

Pre jazykovú zrozumiteľnosť dominovali na začiatku medzi divákmi žáňrovo jednoaktovky, veselohry, skeče a kuplety slovenských dramatikov Jozefa Urbánka, Jozefa Hollého, Jána Chalupku, Laskomerského, Jozefa Gregora Tajovského, Timravy, Fredru a iných.

Režisérmi, upravovateľmi a veľakrát aj hercami prvých dramatických textov, ktoré sa získavali najmä zo Slovenska, z Turčianskeho Sv. Martina, boli miestni učitelia.

Striedali sa roky úspešné s menej úspešnými, s rokmi úplného útlmu, zapríčinenými nielen nedostatkom hercov, režisérov-ochotníkov, ale najmä spoločensko-politickými a hospodárskymi pomermi. No boli aj také, keď sa nacvičilo za rok viacero predstavení (s pripomienkou, že nešlo o predstavenia v dnešnom zmysle slova).

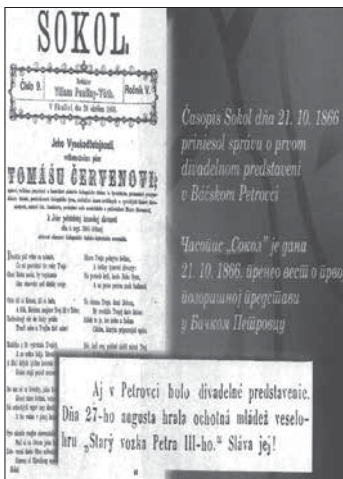
* * *

Dejiny slovenského ochotníckeho divadelníctva na Dolnej zemi sa viažu k Báčskemu Petrovcu. Tamojšia ochotnícka mládež 27. augusta 1866 v krčme Karola Slavku predstavila naštudované Kotzebueho frašky *Starý vozka Petra III.* z repertoáru štúrovskej družiny zo Slovenska, zo Sobotišťa. O jej prípravu sa zaslúžil petrovský národovec Jozef Viktor Rohoň.

Súčasne **týmto predstavením sa začína písať aj história ochotníckeho divadelníctva slovenskej diaspóry vo svete.**

Neprešlo ani 6 rokov a v Báčskom Petrovcu sa uvádza hra prvého domáceho dramatika a režiséra, ev. farára Félixu Kutlíka, dráma *Stratený syn*, špeciálne napísanej pre potreby vojvodinskej ochotníckej scény.

Časopis Sokol priniesol správu o prvom slovenskom predstavení

Nebol to iba Rohoň a Kutlík, o rozvoj divadelníctva 19. storočia sa zaslúžili aj Ján Straka (1850 – 1888), Karol Medvecký (1875 – 1937) a Ondrej Garay (1865 – 1919).

Prelom 19. a 20. stor. bol vo Vojvodine mimoriadne bohatý na organizovanie prvých slovenských predstavení. Treba spomenúť Petrovský spevokol (1891; so svojimi divadelnými predstaveniami), príchod Jána Čajaka do Selenče (1895) a jeho zaktivizovanie domácich na divadelné dosky. Roku 1903 (niektoré pramene uvádzajú rok 1900) sa prvýkrát po slovensky hrá v Boľovciach, o dva roky neskôr v Báčskej Palanke. Stará Pazova roku 1903 uvádza veselohru *Testiná do domu – spokojnosť z domu*, ktorú režijne pripravil Vladimír Hurban, otec VHV. Pre zaujímavosť – na záver prítomní zaspievali kuplet, ktorý je dodnes hymnou tamojších divadelníkov. Tu pri mene VHV treba pripomenúť: ako dramatik sa roku 1905 predstavil po prvýkrát staropazovskému publiku jednoaktovkou *Fialka*.

*Petrovský národovec
Jozef Viktor Rohoň*

Stará Pazova má ešte jednu zaujímavosť: prvé elektrické osvetlenie vo Vojvodine vďaka ručne robenému agregátu. Tak mohla divadelná scéna pod šiatrom na dvore cirkevného domu začiatkom decembra 1907 uviesť Fredrovu veselohru *Pán Tomáš alebo čože ma už nikto nepozná*.

V Kulpíne roku 1904 (niektoré pramene uvádzajú rok 1905) vďaka tamojšiemu učiteľovi organizujú ochotníci zábavný večierok so spevmi, fraškami a monológmi z rozličných hier. Podobný večierok sa následne uskutočnil aj v Kysáči roku 1908. Pri takýchto akciách sa konali peňažné zbierky, určene nielen na činnosť novovznikajúcich kultúrnych spolkov, ale i na slovenskú tlač, čo

Ev. farár Félix Kutlík

malo pozitívny ohlas na divadelné začiatky v slovenských prostrediach.

Do predvojnového obdobia možno zaradiť i začiatky slovenského divadla v Pivnici (1909) a roku 1913 v Hložanoch. Zvláštnosťou tohto obdobia boli v Aradáci tzv. paničky, ktoré až do roku 1960 predstavovali funkciu divadla – uvádzali zdramatizované ľudové balady a rozprávky, ktoré zneli skôr ako operety.

Jedinou slovenskou osadou v Banáte, ktorá dostala tesne pred prvou svetovou vojnou (1914) povolenie od maďarizačných vrchností hrať po slovensky, bola Kovačica. Inde sa divadelná činnosť v čase vojny utlmila. Predsa – tesne pred jej koncom uviedli v Starej Pazove predstavenia Krylova,

M. Milana, Laskomerského a Bornsteina.

Po ukončení vojnového šialenstva sa divadlo začínalo postupne zobúdzťať.

Prvá správa je z Petrovca roku 1919, následne roku 1920 z Padiny; inde začínajú po prvýkrát hrať po slovensky (Erdevík). Po založení Petrovského gymnázia (1919) sa začínajú usporadúvať každoročne Slovenské národné slávnosti, ktorých súčasťou sú o. i. aj divadelné predstavenia.

Obdobie až do roku 1941 je charakteristické mimoriadnymi aktivitami vďaka už existujúcim a vznikajúcim spolkom. V tomto období sa objavuje spoločný projekt hercov Báčky, Banátu a Sriemu, keď Vladimír Hurban Vladimírov (VHV) v Starej Pazove píše roku 1923 libreto operety *Pekná nová maľovaná kolíska*. Ide o **prvú slovenskú operetu** (text zhudobnil učiteľ Ján Podhradský), ktorá mala roku 1925 premiéru v Kovačici, Padine a v Pazove.

Všestrannosť VHV dokumentuje i jeho vlastný program *Slovenská pieseň* (réžia, scenár, 1930), „prvý multimediálny projekt – hra s rozprávačom VHV“ (Katarína Verešová).

Začiatkom 20. rokov 20. stor. nastupuje na slovenské divadelné dosky Vojlovica, v roku 1929 Lug, v roku 1932 Biele Blato. Začínajú sa hosťovania divadelníkov mimo Vojvodiny (Stará Pazova v Belehrade, Kysáč roku 1938 na Slovensku).

Samotné založenie Matice slovenskej v Južoslávii (MSJ) v roku 1932 o. i. aj s Divadelným odborom a následné zakladanie miestnych odborov Matice

slovenskej (MOMS) s odbočkami v slovenských lokalitách malo od začiatku mimoriadny význam pre ďalší rozvoj slovenského vojvodinského divadelníctva.

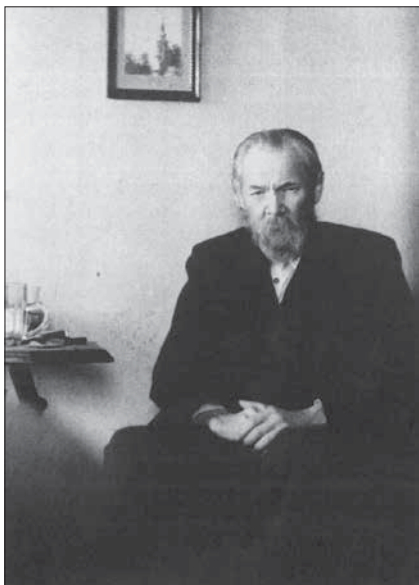
Vďaka existujúcim spolkom a organizáciám v rokoch 1932 – 1941 súbory našudovali a premiérovali viac ako 374 hier.

* * *

Obdobie 2. svetovej vojny bolo na poli ochotníckeho slovenského divadelníctva vo Vojvodine poznačené útlmom. Väčšina osád nehrala, v tichosti sa však pripravovali nové inscenácie (Pivnica, Lug, Kulpín). Výnimkou bola Padina (1943), ktorá uviedla Urbánkovu hru *Škriatok*.

Pol roka pred oslobodením sa svojmu obecenstvu predstavili Kovačičania hrou Jarka Elena a Janka Pelikána *Ej horička zelená*.

* * *

Vladimír Hurban Vladimírov (VHV)

Po oslobodení sa divadelníctvo začína orientovať na mladších a súčasných slovenských dramatikov popri literatúrach inonárodných. Zo srbských autorov treba spomenúť hry dodnes obľúbeného Branislava Nušiča. Nemožno naďalej zabudnúť na dominantnú postavu dolnozemskeho dramatika, Staropazovčana Vladimíra Hurbana Vladimírova (VHV), osobnosť, ktorá výrazne ovplyvnila a poznačila divadelníctvo nielen vo Vojvodine, ale v slovenskej diaspóre na celej Dolnej zemi.

Taktiež sa začína veľa diskutovať o novom smerovaní; do osád prichádzajú profesionálne divadlá, konajú sa zájazdy do zahraničia. MSJ zakladá roku 1948 v Petrovci Slovenské ústredné ochotnícke divadlo, neskôr

(roku 1966) pri oslavách storočnice divadla v Petrovci – ako Divadlo VHV Petrovec. Hlavným poslaním novovzniknutej inštitúcie bola výchova nových kvalitných kádrov, ktoré mali za úlohu kreaovať tamojšie vojvodinské slovenské divadelníctvo.

Najúspešnejším obdobím divadla do roku 1978 je hra *Balada o poručíkovi a Mariutke*, ktorou režijne na vojvodinské divadelné dosky vstúpil profesionálny režisér Ľuboslav Majera, prvý absolvent VŠMU v Bratislave.

Druhá polovica 20. storočia prináša úplne nový rozmer a kvalitu výberom nových dramatikov, ich textov, najmä však nástupom nových režisérov profesionálov či amatérov. Júlia a Pavel Čániovci, Juraj Ondřík, Tomáš Hriešik, Ján Šifel, Miroslav Benka, Ján Čáni, Andrej Privratský, Ján Makan, Ivan Hansman Jesenský, Michal Babiak. Matúš Olša, Stanislav Sládeček, Vladislava Fekete a ďalší sú mená, ktoré svojimi prístupmi k textu a v konečnom dôsledku v spolupráci s hercami výrazne vyznačili smerovanie nielen slovenského vojvodinského divadelníctva. Hry profesionálnych režisérov, vynikajúcich hercov a tanečníkov získavajú najvyššie ocenenia na medzinárodných súťažiach. Nonverbálne predstavenie *S.O.S. – zachráňme naše duše* (réžia Miroslav Benka, Divadlo VHV Pazova 1990) – získalo viacero najvyšších ocenení doma i v zahraničí.

Súčasne nastáva obdobie, v ktorom Vojvodina organizuje viacero domácich i medzinárodných súťažení: Divadelný vavrín (od r. 1969), Petrovské dni divadelné (od r. 1996), v Starej Pazove 3 x Ď, prehliadka venovaná tvorbe pre deti aj (od r. 1993) a Ondříkov memoriál (od r. 1993); v Pivnici DIDA, s cieľom motivovať tvorbu autorov Dolnej zeme (od r. 1995), od r. 2003 v Kysáci – Festival Zuzany Kardelisovej.

* * *

Výslednicou aktivít vojvodinskej plejády hercov, režisérov, milovníkov a v neposlednom rade aj podporovateľov tohto druhu umenia je vznik **Slovenského vojvodinského divadla** (SVD, 2003) **v Báčskom Petrovci**, s prvým úradujúcim správcom Vladimírom Valentíkom. Divadlo je **prvým a doteraz jediným slovenským profesionálnym divadlom mimo hraníc SR**.

Prvou inscenáciou v roku založenia divadla (2003) bola hra Jána Čajaka ml. *Zuzka Turanová* v réžii Ľuboslava Majeru.

Nezabudnuteľným sa stalo druhé predstavenie *Pacem et circenses – Chlieb a hry, divadlo snov v 15 obrazoch* za réžie Miroslava Benku s hlavným

---

*Z najúspešnejšieho predstavenia v dejinách vojvodinských Slovákov
Panem et circenses – Chlieb a hry Miroslava Benku roku 2004*

hercom a tanečníkom Zdenkom Kožíkom (sezóna 2003/2004). Hra získala množstvo hlavných cien na významných medzinárodných súťažiach.

„V snahe afirmovať umenie doma i za hranicami“ vzniklo v Starej Pazove v roku 2007 združenie ART CENTRUM CHLIEB A HRY (Miroslav Benka, Mira Brtková, Miroslav Demák a Jozef Klátik).

* * *

A konečne – na otázku Aká je situácia na poli slovenského divadelníctva vo Vojvodine v súčasnosti? možno pokojne odpovedať so všetkou vážnosťou – divadlo, dramatické umenie aj napriek meniacim sa spoločným pomerom žije, existuje, má svojich predstaviteľov z radov režisérov, hercov, dramatikov. Vďaka nim sa súbory pravidelne predstavujú nielen na domácich scénach a súťažiach; svoje umenie prezentujú i za hranicami svojej vlasti.

Anton Paulík

Zápisky o Slovákoch zo Srbska

Pred niekoľkými týždňami som mal možnosť navštíviť niektoré obce a akcie vojvodinských Slovákov. Samozrejme, o nich som čo-to vedel aj doteraz, ale priame dojmy mi ešte chýbali. Vďaka organizačnej pomoci Anny Horvátovej som sa zoznámil s mnohými ľuďmi, aktivistami slovenskej menšiny vo Vojvodine, a tak som si vytvoril obraz o ich súčasnosti, aj keď, samozrejme, veľmi subjektívny.

Nedá mi, aby som nenapísal aj to, čo mojou hlavou prebehlo pri prvej zastávke v Báčskom Petrovci, pred budovou Gymnázia Jána Kollára, ktorú postavili na podnet a s finančnou pomocou Milana Rastislava Štefánika. Ako aj v iných prípadoch sme mohli počuť pripomienku, že to vzniklo za pomoci medzivojnového Československa, či niektorého predstaviteľa vtedajšieho politického života ČSR. A odvtedy aj tieto inštitúcie, aj miestne slovenské komunity sa vyvíjali sto rokov nerušene, a práve preto má človek pocit, akoby sa pohyboval na Slovensku, v čisto slovenskom prostredí. A tu som pochopil, čo vlastne hľadajú, a čo už nenájdu v našich dedinách a mestách návštevníci zo Slovenska, alebo práve z Vojvodiny.

O sile tejto komunity svedčí budova obnoveného evanjelického kostola v Petrovci, taktiež práve prebiehajúca obnova budovy gymnázia, záujem detí o detský tábor v Jánošíku, či záujem miestnych Slovákov o literárny večierok vo štvrtok večer v Kulpíne. Táto mentálna sila bola prítomná všade, aj napriek hospodárskym ťažkostiam, alebo plynulému odchodu mladých ľudí z krajiny. Našťastie následky odchodu mladých ľudí sme postrehli zatiaľ len pri rozhovoroch s predstaviteľmi miestnej či regionálnej samosprávy, alebo na stretnutí s predsedníčkou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny Libuškou Lakatošovou. Na uliciach, alebo na podujatiach, aspoň z nášho pohľadu, ešte zoslabovanie miestnych organizácií, chvalabohu, nevidieť.

Na podnety priateľa Vlada Valentíka sme mohli nazbierať naozaj hodnotné dojmy zo života Slovákov vo Vojvodine. Neformálne stretnutia a rozhovory s deťmi, dospelými a predstaviteľmi jednotlivých organizácií, významnými osobnosťami miestnej kultúry nám pomohli vytvoriť si vlastný obraz o tom, ako sa môže dotvárať, zachovať a rozvíjať menšinová komunita, ktorej dlho

---

po „veľkej vojne“ žičila tak domáca, ako aj medzinárodná politika, ktorá do posledných rokov zostala kompaktná a svoju budúcnosť mala prakticky vo vlastných rukách. Ktorá aj napriek naozaj krutým skúsenostiam z poslednej európskej vojny si zachovala svoju životaschopnosť a aj nedotknuteľnú, silnú slovenskú identitu až dodnes. Nám zasa neostáva nič iné, ako tam chodiť častejšie, aby sme sa poučili aj z ich skúseností, aby sme načerpali energiu z ich vitality.

Za zorganizovanie týchto stretnutí aj touto cestou ešte raz ďakujem Anne Horvátovej a Vladimírovi Valentíkovi.

*Autor textu Anton Paulík (prvý sprava), Štefan Kraslán a Imrih Fuhl z Maďarska na letnom detskom tábore v Jánošíku v Srbsku s redaktormi Slovenského svetového kalendára Katarínou Mosnákovou-Baglašovou a Vladimírom Valentíkom
24. júla 2019*

Slováci v Španielsku

Anna Simonovičová,
novinárka zo Starej Pazovy

„Náhoda“ vyústená do života v Španielsku

Motto:

Cesta do Španielska bola jedna náhoda, zhoda okolností, nečakaná príležitosť, slovom, avantúra, a keďže v mojej rodine nikdy nechýbal tento duch, chceli sme ju vyskúšať.

Anna Kardelisová-Kuričová, Slovenka v Španielsku

(Pazovský kalendár 2003, z interštátneho rozhovoru s divadelnou herečkou Annou Kardelisovou-Kuričovou pri príležitosti storočnice divadla v Starej Pazove; autor Martin Prebudila)

V juhozápadnej časti Európy, na Pyrenejskom polostrove leží Španielsko, zložené zo 17 autonómnych spoločností a dvoch autonómnych miest v Afrike. Tak trochu na prvý pohľad podľa zloženia sa podobá exJuhoslávii. Práve z tej Juhoslávie začiatkom deväťdesiatych, vojnových rokov do španielskeho prostredia odišla štvorčlenná rodina Kuričová: staropazovská rodáčka Anna Kardelisová-Kuričová, herečka, Hadi Kurič, v tom čase režisér Národného divadla v Sarajeve, s dvomi deťmi. Umelecká a životná púť, ktorú začali v starej Juhoslávii, sa prerušila a začínala sa akumulovať nová skúsenosť na španielskej dráhe.

Anna Kardelisová-Kuričová je prvá slovenská profesionálna herečka v bývalej Juhoslávii. Svoju divadelnú cestu začala v Ochotníckom divadle VHV v Starej Pazove v roku 1980 v predstavení *Na dne M. Gorkého* v réžii Juraja Ondříka. V tom istom roku hrala v poéme *Básnik a žena* od J. Smreka, potom do roku 1987 nasledovali predstavenia *Hmla na úsvite* od M. Urbana, *Salome O. Wilda*, *Zem-Záveje* od VHV, záverečné predstavenie na pazovských doskách; tieto posledné v réžii Miroslava Benku. V roku 1986 Anna skončila herectvo na Umeleckej akadémii v Novom Sade u profesora Petra Baničeviča, pracovala v Národnom divadle – Sombor, v Srbskom národnom divadle – Nový Sad a v Divadle Duško Radović – Belehrad. Medzičasom stvárnila rôzne

Anna Kardelisová-Kuričová 18. 7. 2003 v rodisku v Klube VHV so starými kamarátmi

postavy vo filmových a televíznych produkciách ako: *Nastojanje*, Vladko Filipovič (Lejla) 1981, *Sremom kao srcem*, Zoran Šarić 1983, Jovan Jovanović Zmaj, Bora Gvozdencić (Ruža) 1983, *Baze na Dunavu*, Zvonko Ilijić (Milena) 1984, *Najlepší dani u životu Ivana Kiseka*, Vedran Mihlečić 1986, *Mišo*, Ján Mankan (Marka) 1986.

Po 26 rokoch milé stretnutie s Annou, inak mojou spolužiačkou a kamarátkou, zaviedlo nás na otvorenie výstavy akademickej maliarky Miry Brtkovej pri príležitosti pomenovania pazovskej galérie na galériu tejto významnej maliarky. Tam sme sa stretli s Vladimírom Valentíkom, zakladateľom a šéfredaktorom Svetového kalendára. V družnom rozhovore dotkli sme sa aj témy Slovákov vo svete, a tak vznikla idea na tento rozhovor.

– Máme Slovákov aj v Španielsku?

– V oblasti Valencia, na mediteránnom pobreží, v prostredí, v ktorom žijem, stretla som Poliakov, Bulharov, Rusov, Bielorusov, osoby z Čiech, ako napríklad cestopisného fotografa Tomáša, s ktorým udržiavame kontakty, ale Slovákov, ani zo Slovenska ani z Dolnej zeme, nie.

– Zo širokej roviny na šíre more viedla tvoja cesta. Je to celkom iný spôsob života?

– Veru je odlišný, predovšetkým v dôsledku podnebia, v Španielsku sa stretajú stredomorská, atlantická a kontinentálna klíma, ktoré sa odlišujú od stredoeurópskeho podnebia; potom ibersko-celtská a africko-berberská kultúra, ktorá zrodila a rozvíjala rozličné amalgámy obyčají, zvlášť v rámci mohamedánskej a katolíckej tradície; tiež inakší spôsob pripravovania stravy, väčší počet rozličnej zeleniny a ovocia... V Španielsku žijem vedľa mora, kde vládne jemné stredomorské podnebie s jeho typickými arómami „azaharu“, vôňou pomarančového kvetu. Niekedy ma prekvapí skutočnosť, že namiesto jabĺk, sliviek a líp som obklopená pomarančmi, olivami, levandulou... Vtedy sa opýtam sama seba: S ktorým čipom jazdíš? Prichádza odpoveď: Pravdepodobne s obidvomi. Vo Vojvodine ma oduševňujú krásne široké polia so žitom, kukuricou, slnečnicou... pozri sa, deti ma prosili, aby som do kvetináčov na španielskom balkóne zasadila slnečnicu, vraj je to prekrásny kvet... (cha-cha).

– Ako je to so slovenčinou? Rozprávate sa doma po slovensky?

– Po slovensky sa nemám s kým rozprávať v Španielsku, okrem internetom cez slúchadlá s príbuznými a priateľmi. Súkromne, doma, tentoraz doma – v Španielsku, sa rozprávame miešatinou srbského a španielskeho jazyka a v práci po španielsky a katalánsky. Musím však pripomenúť, z vlastnej skúsenosti, že prvotná, materská kultúra ponecháva trvalý odtlačok na náš budúci život. Jazyk, piesne, literatúru, kuchyňu, teda všeobecne dolnozemskú kultúru si nosím so sebou, i bez priameho úmyslu ju presídľujem. Napríklad v mojej miešanej rodine sa poznajú slovenské pesničky, hádanky, uspávanky, ktoré som im vinšovala, a ktovie, možno jedného dňa, nateraz nejestvujúci chlapec bude opakovať: „Kom-kom-kominár, kedy si sa umýval...“

– Deti sú už veľké, dospelí ľudia. Pokračujú vo vašich stopách?

– Nie. Starší syn, Vigor, je muzikológom a historikom, a mladší, Stribor, doktorand na sociológii. Som hrdá na nich.

– Koľko si v kontakte so slovenskou literatúrou?

Z inscenácie Antigona

Anuša (foto M. Uhrík)

– Pri každej návšteve do Pazovy dostanú sa mi od mojej sestry Vlasty, od teba, od Martina Prebudilu, alebo od Mira Benku, nové edície kníh a časopisov. S veľkou kuriozitou sa informujem o nových výtvoroch M. Demáka, T. Čelovského, Z. Speváka, V. Benkovej, V. Hronca, M. Ďugu... Sú to tvorcovia, v prácach ktorých som vždy mávala veľký pôžitok. A nielen keď ide o literatúru, ale i o výtvarné umenie. Napríklad minulý rok som stretla grafického umelca Jozefa Klátika pri príležitosti otvorenia Galérie Miry Brtkovej, tentoraz výtvarníka Jána Agarského... jeden jeho obraz mám v Španielsku. Tvoriví ľudia, podľa mňa, sú obdarovaní špecifickou senzibilitou a okrem toho, že nám so svojou tvorbou prejavujú celý jeden svojrázny svet, mne tiež ako tvorcovi sú zaujímavé aj ich osobné názory na umenie, podmienky, v ktorých pracujú... a tuším, že je záujem obojstranný.

– **Máš čas aj na elektronické informovanie?**

– V poslednej dobe prichádzam do Pazovy každé tri mesiace, rodičia, totiž mama a svokra, majú značné

roky, takže tieto pobyty v starom domove využívam tiež i na čítanie Hlasu ľudu, Vzletu a iných časopisov. Pokým v Španielsku pre realizovanie prác v divadle, pripravovanie skúšok, zájazdov s predstavením... bez falošnosti: nestíham.

– **Čo znamená mať vlastné divadlo?**

– Mať vlastné divadlo: na jednej strane je to výhoda, na strane druhej je to zodpovednosť a na tretej riziko a radosť v tej istej chvíli... Naše divadlo, produkčná dielňa, alebo továreň, sa volá „Teatro de la Resistencia“ (Divadlo

Odporu), ním udržiavame dve základné línie scénickej tvorby: jedna je založená na súčasných textoch ako *Opus Primum; El Cielo Estrellado Sobre Nosotros; Nostalgia*;... a druhá na klasických textoch ako *Don Quijote, Los Amantes de Teruel, Don Juan, Ujka Vania, Antígona, Hamlet, Tartif*... Spracovať predstavenia na predlohy, ktoré sa ti páčia, ktoré ťa lákajú z ktorýchkoľvek dôvodov, je celá jedna výhoda. Z druhej strany prejavuješ zodpovednosť voči kultúrnej, štátnej inštitúcii, ktorá vložila dôveru i materiálne prostriedky do tvojho projektu, i, nakoniec riziko, lebo nemôžeš vedieť dopredu, ako odreaguje divadelná tržnica na tvoju ponuku a radosť, akže je odpoveď priaznivá.

– Čo sa vám a čo obecenstvu viac páči? Líši sa to?

– Ako aj všade vo svete širšie obecenstvo si volí predstavenia, počas ktorých sa môže výborne zabaviť, ale keď ide o odborné divadelné obecenstvo, bezobsažná predloha zväčša nemá priaznivú odpoveď. Náš komplexný, náročný a obťažný repertoár má výborné prijatie. Keby ho nemal, nemohli by sme sa zaoberať touto robotou už štvrtstoročie.

– Ocítli ste sa v situácii, že diváci zbadali, že ste nezdolali jazyk?

Edmund Kin – Elena

– Ako divadelníkom veľmi nám záležalo na tom, aby sme čím skôr zdolali španielsky jazyk. Medzi inými prostriedkami pre hercov jazyk je jeden z najdôležitejších nástrojov. Do Španielska sme prišli v decembri roku 1992 a prvé predstavenie sme pripravili pomerne rýchlo, už na jar 1993, pod názvom „*Opus primum*“. Založené bolo na príbehoch a takmer bez textu. Potom nasledovalo predstavenie, v ktorom sme hrali cudzincov a od roku 1996 sme dosiahli takú úroveň vládnutia výslovnosťou, že sme mohli hrať postavy v španielskom jazyku. Odvtedy som hrala: Elenu (Edmund Kean, H. Kurich), Antigonu (Sofokles), Gertrudu (Hamlet, W. Shakespeare), Elenu Sergejevnu (Ujka Vania, A. P. Čechov)... Neskoršie sme začali hrať i španielsku klasiku (Siglo de Oro) zo XVI., XVII. storočia, ktorá je písaná starošpanielčinou, a často veršovaným jazykom, a vôbec nie je ľahká pre interpretáciu. Jestvuje celá jedna veda o tom, ako sa má vyslovovať tento druh textov. Medzi divadelnou profesiou sa považuje barokový veršovaný text za jeden z najťažších druhov interpretácie. Jediné štátne divadlo v krajine so 46 miliónmi občanov, ktoré má zmluvne zaistených hercov na dve alebo tri sezóny a ktorá sa môže zopakovať, je Divadlo s klasickým repertoárom usídlené v Madride. Nie je ľahko zdolať tento spôsob interpretácie textu. Bolo to poslednou výzvou pre nás: zmocniť sa kultúrneho bohatstva, ktoré sme veľmi málo poznali a dovtedy s ním nepracovali. Tak sa objavili: *Lazarillo el Hambriento* v dramatizácii H. Kuricha pikárskej novely z roku 1554 „*Lazarillo de Tormes*“, *Don Juan (Don žuan o Chuan)*, de Tirso de Molina... a dobre nám to šlo.

– **Kde najčastejšie vystupujete?**

– Kedy ako, závisí to od každého predstavenia, od ekonómie, od jazyka, niekedy hráme viacej po Španielsku, alebo v krajinách Južnej alebo Strednej Ameriky, vystupovali sme v Kolumbii, v Mexiku... Inokedy hrávame častejšie vo Valencii alebo v Katalánsku. Sú to dvojjazyčné krajiny, kde, spolu s Baleármi, žije 13 – 14 miliónov obyvateľov a polovička z nich hovorí katalánskym jazykom. Taktiež sme pobudli na európskych festivaloch a turné...

– **Odchádzate často na festivaly?**

– Každé predstavenie má svoju dráhu. Niekedy si jedna predloha razí cestu ľahšie, rýchlejšie, má väčšiu návštevnosť divákov a účasť na mnohých festivaloch. Predpokladám ako i v iných umeniach i s inými umelcami i v divadelnej tvorbe nie vždy sa nám spĺňajú žiadosti a očakávania, ktoré sme vložili do jednotlivého projektu; niekedy má viacej, inokedy menej jazdy. Predstavenie, ktoré udržiavame na repertoári skvelých 22 rokov, na prvom festivale, kde sme ho zahrli, nik si ho nevšimol, ale už na nasledujúcom

---

dojem bol diametrálne rozličný (cha-cha-cha). V podstate je dôležité zaoberať sa robotou, ktorá ťa teší.

– **Máte už aj nejaké uznania za svoju doterajšiu prácu?**

– Za najväčšie uznanie považujeme možnosť založenia a zaobrania sa vlastnou profesiou. Áno, máme ocenenie ako Najlepšie predstavenie sezóny v Barcelone od divadelnej kritiky, uznania za adaptáciu textov, odmeny za stvárnené herecké výkony. Obaja sme zvolenými členmi Španielskej akadémie divadelných umení, manžel Hadi v kategórii autorov a režisérov, ja v hereckej.

– **Aké máte plány s divadlom do budúca?**

– Každý rok pripravujeme jedno alebo dve predstavenia. Dlhú dobu sme mali „veľký“ divadelný repertoár s veľkým počtom ľudí: hercov, spolupracovníkov... Tentoraz plánujeme projekt pre nás dvoch. Bude to druhé predstavenie, v ktorom by sme mali hrať mi dvaja sami...

– **Hrali ste aj vo filmoch?**

– Okrem sporadických prác, ako napríklad nahrávka v Mexiku, film ako umenie nebol stredobodom mojich umeleckých i profesionálnych záujmov. Všetku moju energiu som vložila do rozvoja divadelného hereckého umenia.

– **Máš času s rodinou cestovať po Európe?**

– Najprv som cestovala kvôli divadelným zájazdom a neskôršie, keď deti dorástli, aj kvôli pôžitku a kuriozite. Ako štvorčlenná rodina cestovali sme

Anna Kardelisová-Kuričová v Španielsku

---

autom, lebo letenky boli v tom čase veľmi drahé. Navštívili sme bezmála všetky krajiny západnej Európy: Portugalsko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Švédsko, Anglicko; a v strednej a južnej Európe: Taliansko, Grécko, počítajúc taktiež oblasti, ktoré pred poslednou vojnou v Európe tvorili bývalú

Z predstavenia Lazariljo – Lazariljo

Juhosláviu. Znovu chýrečný Balkán! Keďže som pobudla zopár mesiacov v Amerike kvôli práci a v Afrike turisticky, môžem povedať, že sa moja bytosť so svojím kultúrnym zložením predsa najlepšie identifikuje s Európou.

– Ako by si ocharakterizovala 27 strávených rokov v Španielsku?

– Trochu tak akoby som žila dva životy v jednom. Dve rozličné krajiny, rozličné ekonomicko-politické systémy, rozličná kultúra, jazyky, ohromný počet ľudí, ktorých som mala príležitosť spoznať, ich obyčaje... rozumela som im. S novými poznatkami, ktoré som získala, zdá sa mi, že som sa stala tolerantnejšou,

a samým tým lepšou, šľachetnejšou osobou. Voči Juhoslávii a minulému životu necítim nostalgiu, ale sa teším, keď stretnem ľudí, ktorých poznám, aj keď sa dozviem, že im život ide dobrou cestou, že sa dobre majú, že sa stali babičkami alebo dedkami...

– Si oľutovala niekedy, že si odišla odtiaľto?

– Nie, nie som. Okrem toho, že som bola Slovenkou, bola som aj Juhoslankou. Juhoslávia prestala existovať. Moje pôsobenie sa presťahovalo a rozvíjalo v inom prostredí a trvá v odlišnom „súhvezdí“, z druhej strany Európy. Do Španielska prichádza ročne 85 miliónov turistov z celého sveta. Tá miešanina ľudí prináša vplyvy z rôznych kontinentov a považujem to za veľký obzor na svet, ktorý som získala životom v Španielsku. Považujem seba za osobu s veľkou dávkou šťastia.

Slováci vo Švajčiarsku

Monika Švajlenová

Združenie Slovákov vo Švajčiarsku a jeho časopisy

Rok 1969 a založenie Združenia Slovákov vo Švajčiarsku (ZSvŠ) bol aj zrodом myšlienky informovať a zhromažďovať nielen svojich členov, ale i ostatných novo prichádzajúcich krajanov o živote a možnostiach v novej, cudzej spoločnosti a budiť i udržiavať v nich slovenské národné povedomie.

Prví ochotní nadšenci zhromažďovali informácie a zostavovali prvé bulletiny na písacom stroji a následne ich kopírovali, aby ich potom rozposlali alebo osobne odovzdali všetkým záujemcom. Túto prácu „na kolene“ si dnes už vie málokto predstaviť. Koľko času venovali autori, všetko amatéri, príprave len jedného čísla? A to prvé ročníky *Informácií Združenia priateľov Slovenska* vychádzali podľa potreby, keď bolo nutné niečo oznámiť alebo vhodne pripomenúť nejakú udalosť zo slovenských dejín. Za to si zaslúžia náš rešpekt a úctu!

Po pár rokoch sa spolku podarilo nadobudnúť písací stroj so slovenskou klaviatúrou, čo zrýchlilo prípravu podkladov pre tlač. Tie sa rozmnožovali pre úsporu nákladov „cyklostilom“, vlastným rozmnožovacím strojom. Rozšírenie elektronických prístrojov a ich používanie umožnilo prípravu graficky kvalitnejších podkladov pre tlač. Náklad bulletinu sa neustále zvyšoval, z pôvodných asi 50 kusov až na 1200 kusov. Tie sa už nechávali tlačiť v miestnej tlačiarňi. Zostavenie bulletinu však bola stále časovo náročná práca, ktorú si ochotne vzali na svoje plecia dobrovoľníci z vedenia spolku. Boli si vedomí, že uverejnené informácie a články sú vzhľadom na dobu a situáciu emigrantov pre život v novej krajine veľmi nápomocné a dôležité. Námety príspevkov do *Informácií* čerpali z osobných skúseností krajanov, ktorí nejaký problém či situáciu už zažili, riešili a aj zdarne vyriešili. Časom došlo aj k zmene názvu, *Informácie* sa premenovali na *Slovenské zvesti*. Zmena názvu však neprinesla nijakú zmenu v ich zameraní.

V spolkovom bulletinu ľudia nenašli len oficiálne, resp. úradné informácie. Dočítali sa veľa o osobných či rodinných jubileách, úspechoch krajanov a vôbec o bežnom živote rodákov. Duch rodiny a príbuzenstva ďaleko od opustenej vlasti, ktoré tieto skromné noviny sprostredkovali, dávali ľuďom silu a pocit spolupatričnosti a súdržnosti.

V čase totality mohli noviny len nepriamo a „z druhej ruky“ informovať o situácii v Československu. Téma zviditeľnenia Slovákov a Slovenska, posilňovania národného povedomia a snaha o vlastný štát však bola stále prítomná.

Udalosti rokov 1989 a neskôr 1993 prijali členovia ZSvŠ i mnohí ďalší krajanovia s nadšením a zadostučinením. Svojím obsahom a aktuálnosťou prispeli k tomu aj aktivity ZSvŠ a jeho bulletinu.

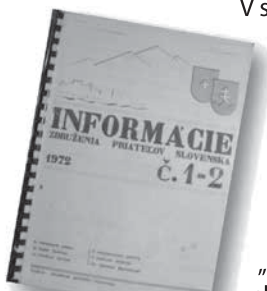
S novou dobou prišli aj nové možnosti. Tvorba a zostavovanie SZ však stále prebiehala v domácej dielni výboru ZSvŠ. Skladanie SZ na potrebnú zásielkovú veľkosť pre distribúciu pripravili dobrovoľníci za jedno odpoľudnie.

Dnes sme veľmi hrdí na to, že za 50 rokov vydávania spolkového bulletinu sa zostavovatelia SZ mohli spoľahnúť na prispievateľov z vlastných radov i na príspevky od priaznivcov združenia. Tým si Slovenské zvesti zachovali svoju originalitu, ktorá sa v čase internetu ešte zvýraznila.

50 rokov boli Slovenské zvesti neoddeliteľnou súčasťou činnosti ZSvŠ, odzrkadľovali jeho poslanie a smerovanie.

V roku 2019 uzavrie ZSvŠ svoje aktivity a zastaví aj vydávanie Slovenských zvestí. Sme presvedčení, že sa tým ukončí len jedna etapa krajanského života Slovákov vo Švajčiarsku.

Lebo motto: **„Každý koniec je šancou pre nový začiatok“** dáva nádej.

Vladimír Valentík

L'ASSOCIATION CENTEURO

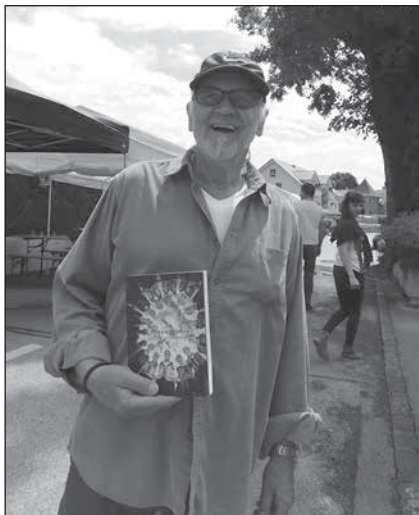
SLOVAQUE PAVILLON

Slováci v Ženeve

Slováci žijúci vo všetkých kútoch sveta si našli svoj nový domov aj v starobyľom krásnom meste Ženeve. Najviac Slovákov sa tu usadilo po roku 1968 a medzi nimi bol aj Tibor Strähle, ktorý sa v priebehu nasledujúcich desaťročí stal organizátorom a významnou osobnosťou krajanového života v zahraničí. V súčasnosti sa číní najmä v Asociácii Centeuuro – Slovenský pavilón, v rámci ktorej funguje aj Slovenská galéria (Galerie Slovaque), ktorá je najnovšie, po roku 2015, zo Ženevy presťahovaná do Arzier-Le-Muids, a usporadúvajú sa tam početné výstavy slovenských výtvarníkov. Vystavovali tu napríklad Igor Piačka, Ivan Kováčik, Anna Gajová, Ernest Dubay, Fero Horniak, Miloš Vanko... Bola tu aj výstava slovenskej menšiny v Maďarsku v roku 2005 a najnovšie, v roku 2019, aj výstava slovenského akademického maliara zo Srbska Michala Ďurovku. Asociácia zároveň organizuje aj divadelné

*Skupina Slovákov zo Ženevy na vernisáži samostatnej výstavy Michala Ďurovku
15. júna 2019 v Arzie-Le-Muids*

Tibor Strähle so Slovenským svetovým kalendárom

Tibor Strähle s hosťmi Milinou Sklabinskou a Michalom Ďurovkom pri Ženevskom jazere

predstavenia a konferencie. Napríklad bola tu konferencia pri príležitosti 50. výročia Európy roku 2007, alebo o Slovenskom národnom povstaní roku 2004, ktorú mal na starosti Jozef Jablonecký. Činnosť teda viac ako pozoruhodná.

Asociácia – kultúrno-ekonomické centrum strednej Európy Centeuro – Slovenský pavilón (L'association Centeuro slovaque pavillon, Geneve) vznikla 8. marca 1999 v Ženeve a určila si cieľ pôsobenia v oblasti prezentácie slovenskej kultúry a umenia vo Švajčiarsku. Je to neziskové združenie, bez politickej a profesijnej príslušnosti, a má sídlo v Ženeve. Zaoberá sa usporadúvaním umeleckých výstav, kultúrnou výmenou medzi Švajčiarskom a Slovenskom, ale aj inými krajinami centrálnej Európy. Asociácia spolupracuje so školami, divadlami, umelcami, podnikmi a so všetkými asociáciami a spolkami sledujúcimi rovnaké ciele tak vo Švajčiarsku, ako aj v ostatných zainteresovaných krajinách.

Združenie pozostáva z Generálnej rady, Výboru a revízorov účtov. Generálna rada je najvyšší orgán a Výbor je administratívny exekučný orgán asociácie.

Zakladajúci členovia asociácie, ktorí podpísali v roku 1999 stanov tohto združenia, boli: Tibor Strähle, Natasha Strähle a Mathieu Chardel.

Slováci vo Švédsku

Nadá Gyllenhammarová

Zápisky zo štokholmského večera poézie pri príležitosti nedožitých deväťdesiatin pána Milana Rúfusa

Členovia Kultúrnej spoločnosti priateľov Milana Rúfusa a Tomasa Tranströmera v Štokholme si na december 2018 naplánovali pripraviť dôstojný spomienkový večer na nedožitú deväťdesiatinu pána Rúfusa.

Večer poézie si vyžadoval veľkú sálu. Mali sme šťastie. Vo veľkej aule Štokholmskej mestskej knižnice usporadujú pravidelné večery poézie a v decembri mali ešte voľný termín. Keďže pán Rúfus do knižnice patrí, začali sme pracovať na tom, aby sme tam mohli predstaviť jeho tvorbu. Pracovníci knižnice nám vytvorili krásny plagát a vystúpenie nieslo názov "Milan Rúfus & Tomas Tranströmer priateľstvo básnikov". Mali sme v úmysle ukázať švédskemu publiku priateľstvo medzi dvoma veľmajstrami poézie, slovenským a švédskym.

Páni Rúfus a Tranströmer sa stretli v živote viackrát. Tomas Tranströmer bol na Slovensku ocenený za poéziu Cenou Jána Smreka. Jeho poéziu zviditeľnil najmä pán Milan Richter, a to ešte predtým než Tomas Tranströmer dostal Nobelovu cenu za literatúru (2011). On preložil jeho celú tvorbu do slovenčiny.

Na predstavenie sme pozvali pani Magdu Rúfusovú aj pani Monicu Tranströmerovú, manželky poetov a zároveň aj naše čestné členky. Obidve prijali pozvanie. S pani Magdou som naplánovala návštevu Štokholmu úplne do detailov. V poslednej chvíli však ochorela jej dcéra Zuzka a ona bola nútená zostať doma. Poslala nám video s milým a dojímavým príhovorom. Program poetického večera sme dôkladne premysleli a dobre pripravili. Oslavu otvorila pani veľvyslankyňa Martina Balunová svojím príhovorom o milovanom básnikovi zo Slovenska. Básne z *Pamätníčka* a z poslednej zbierky od Milana Rúfusa *Ako stopy v snehu* sme recitovali dvojazyčne – po švédsky a po slovensky.

Anna-Katarína Schatzl preložila a zhudobnila báseň pána Rúfusa *Modlitba za Slovensko* a okrem nej zaspievala ešte dve ľudové piesne, jednu slovenskú a jednu švédsku. V druhej časti sme si zaspomínali na naše vystúpenie v bratislavskom Zičiho paláci spred dvanástich rokov. V prítomnosti oboch básnikov sme vtedy, tiež dvojazyčne, predstavili ich poéziu.

Spomienkový večer na nedožitú deväťdesiatku sa nám vydaril. Divákom sme elektronicky priblížili atmosféru zo Zičihho paláca a reprodukcie kresbičiek Zuzky Rúfusovej z Pamätnička. Predniesli sme aj známe básne pána Tranströmera.

Monica Tranströmerová a pani veľvyslankyňa boli nadmieru spokojné. Hlboko dotknuté nám ďakovali za krásny umelecký zážitok. Spolu s nimi sa o predstavení dojato vyjadrovali aj mnohí diváci a zamestnanci knižnice. Pýtali sa ma na preklady básní pána Rúfusa a že kde by si ich mohli zakúpiť. Musela som ich sklamať a povedať, že, bohužiaľ, nič také vo švédčine zatiaľ nevyšlo. To, čo sme čítali, som preložila ja a iba pre interné potreby spoločnosti. Superlatívy sa zovšadiaľ sypali na naše hlavy. My prednášajúci členovia sme ďakovali za výbornú spoluprácu s ambasádou a knižnicou. Po skončení spomienkového večera pozvala pani veľvyslankyňa účinkujúcich a obecenstvo na vianočné koláčiky a glögg.

V predvečer narodenín Milana Rúfusa sme sa znovu zišli u mňa na tradičnej, decembrovej kapustnici. Pokiaľ pán Rúfus žil, zvykli sme mu telefonovať a spievať švédsku gratulačnú pieseň. Vysvetlil nám, že kapustnica sa na oslavu jeho narodenín hodí, pretože jeho rodákov – Porubánov – prezývali kapustiarmi. Aj veršík, čo napísal v detstve, nám vtedy zarecitoval.

Ako sa tešievali naši starkí:

Bude ako bude / kapusta je v sude. / Zemiak pod humnami, / Pánbožko bol s nami. / Usmial sa nám na dom / nezhynieme hladom.

V januári bude už desať rokov, čo spievame do telefónu gratulačnú pieseň iba pani Magde Rúfusovej.

Pani veľvyslankyňa zdieľala s nami radosť z vydareného predstavenia a zúčastnila sa aj na narodeninovej kapustnici, v poradí už pätnástej. Týmto som odhalila, že kultúrna spoločnosť zároveň oslávila polokruhly výročie svojho vzniku.

Chcela by som priložiť preklad pekného, ďakovného pozdravu od pani Tranströmerovej pani Magde Rúfusovej.

Milá pani Magda,

diváci prítomní na pamätnom večere pri príležitosti nedožitých 90-tin Milana Rúfusa boli vďační za video s Vaším príhovorom. Video-nahrávka bola skvelá, cítili sme Vašu blízkosť, skoro až prítomnosť.

Členovia Kultúrnej spoločnosti priateľov Milana Rúfusa a Tomasa Tranströmera pripravili veľmi dobrý program. Básne sa

---

čítali vo švédčine a v slovenčine. Slovenčina je krásny jazyk. Bolo tam pozorné a citlivé publikum a mňa sa to tiež hlboko dotklo.

Niektorí zo zúčastnených si pamätali aj ten úžasný večer poézie v Bratislave 2006 a krásne stretnutie našich mužov. Tak isto stretnutie s Vami a Zuzankou.

Srdečná vďaka za nádhernú krištálovú misku. Naplním si ju vianočnými sladkosťami a budem cítiť Vašu prítomnosť pri vianočnom stole.

Srdečne pozdravuje Monica

Nakoniec by som predstavila účinkujúcich tohto vydareného večera poézie.

Skúšali sme poctivo pod vedením našich profesionálov – režiséra pána Hansa Wigrena a herečky pani Marie Hjalmansonovej.

Poetický večer pripravili a básne čítali po slovensky a aj po švédsky Naďa Gyllenhammarová, Milan Chromek, Anna-Katarína Schatzlová a Yveta Aspová.

Spomienky na bratislavské stretnutie pánov Rúfusa a Tranströmera a ich poéziu po švédsky čítali Hans Wigren, Kerstin Sors, Malin French, Maria Hjalmatsonová, Mariann Gustafsson. Jan Gyllenhammar nám pomáhal s technikou, fotografoval, nafilmoval video a uverejnil ho na youtube.

Slováci v Taliansku

Maja Straková,
predsedníčka

ZDRUŽENIE PRIATELOV SLOVENSKA

ASSOCIAZIONE AMICI DELLA SLOVACCHIA

Associazione MY&VY

Amici della Slovacchia

Corso Vittorio Emanuele II. 30

10123 Torino, ITALIA

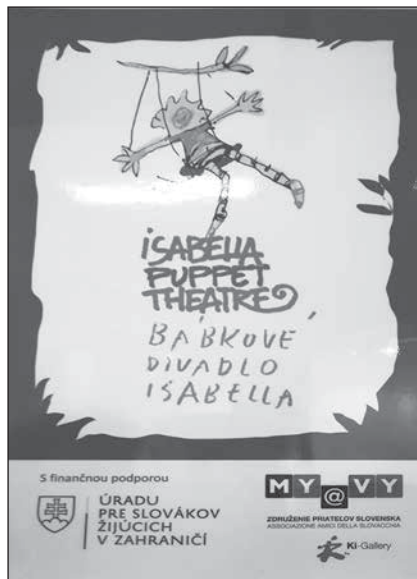
C.F. 97680210016

<http://www.myavyslovacchia.it>

Slovenské bábkové divadlo Isabella na výstave v Turíne

11. máj – 16. jún 2019
Palazzo Barolo, Turín

Združenie priateľov Slovenska MY@VY prispieva k šíreniu integrácie a udržiavaniu slovenského jazyka a kultúry v rámci komunity Slovákov žijúcich nielen na území Talianska, ale aj v iných svetových krajinách. V tomto rámci si naše združenie predstavovalo všeobecne prístupnou formou oprášiť staré tradície a zvelodovať kultúrne a duchovné dedičstvo slovenského národa na platforme figuratívneho divadla a prezentovať ich širokej verejnosti v prostredí slovenského zahraničia, ako i na Slovensku. Na vlnu úspechu, ktorým bolo v roku 2016 zapísanie českého a slovenského bábkárstva ako tra-

Prezentačný plagát

Členky MY@VY na vernisáži

dičného interpretačného umenia do zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO, sme založili v Turíne **Slovenské bábkové divadlo Isabella**.

História bábkového divadla na Slovensku siaha do 18. storočia. Vtedy začali prichádzať prví kočovní bábkari. Vďaka tradícii bolo po 2. svetovej vojne na čom stavať. Napríklad na Slovensku to boli rody Sajkovcov, Anderlovcov, Stražanovcov, Dubských, ktorí hrali bábkové divadlo po celý rok. V lete vonku, v maringotkách, v zime v krčmách, v ich zadných miestnostiach.

Podľa predsedu Slovenského centra Medzinárodnej bábkarskej únie (UNIMA) Ivana Gontka propagácia bábkového divadla je dôležitá, pretože na rozdiel od Slovenska v krajinách Latinskej Ameriky, východnej Ázie, Indie a Afriky je bábkové divadlo súčasťou živého umenia. V Česko-Slovensku bolo za posledných 50 rokov vytesnené, akoby žánr určený len deťom. Do dnešného dňa sa tak naň nahliada.

Súčasný bábkový divadlo sa rozvinulo do najrozmanitejších foriem a už to nie sú len klasické maňušky a marionety, ale skutočné pódiové prepojenie bábkohera s bábkami a hudobnými nástrojmi a interakcia s publikom.

Divadlo sme budovali od začiatku celkom vlastnými rukami. Absolvovali sme súkromnú sťaž v kreatívnych dielňach Bratislavského bábkového divadla,

kde sme sa priučili umeniu konštrukcie a obliekania bábok. Divadelný ústav v Bratislave nám poskytol konzultácie ohľadom scénarov a textov. V prvom štádiu našej práce sú všetky predstavenia inšpirované pôvodnou slovenskou literárnou tvorbou, a to hlavne podľa nestora slovenských rozprávok Pavla Dobšinského.

Spolupracujeme a podporujeme aj tvorivú činnosť mladých autorov na Slovensku.

Už druhý rok pracujeme **v medzinárodnom detskom zariadení CASA UGI v Turíne**. Je to zariadenie pričlenené do Detskej nemocnice „Regina Margherita“, ktoré prevádzkuje UGI – **Únia rodičov v boji proti detskej rakovine**. V zariadení sú umiestnené deti z celého sveta, ktoré sú na dlhodobom onkologickom liečení v Turíne. Zariadenie vzniklo práve preto, aby tieto deti nemuseli dlhodobo žiť v nemocnici, kde chodia len na terapie. Momentálne pracovným jazykom je taliančina, eventuálne angličtina, francúzština, ruština. Deťom však približujeme Slovensko a počas každého stretnutia ich naučíme slovenské slová, krátke porekadlá, zahráme im slovenské detské pesničky. Priebežne chystáme predstavenie v slovenčine čisto len pre slovenskú komunitu. Okrem CASA UGI konali sme akcie v rámci terapeutických komunit pre fyzicky a psychicky postihnuté deti a dospelých v Turíne a blízkom okolí.

Fulvio a Maja aranžovali výstavu

Palazzo Barolo – vernisáž

V roku 2019 divadlo bolo vybrané na veľkú výstavu **FACCENDO ALTRO (Robiac iné)**, ktorá sa konala v prestížnych výstavných priestoroch barokového paláca PALAZZO BAROLO v Turíne **od 11. mája do 16. júna**. Výstava bola venovaná jednotlivcom a kolektívom venujúcim sa umeniu ako koničku, a nie sú profesionálnymi umelcami. Realizáciu výstavy zabezpečili lokálne administratívne správy Mesto Turín, Región Piemont, Turínska zdravotnícka jednotka a ďalšie inštitúcie. V rámci výstavy sme realizovali aj kreatívne laboratória pre školy a terapeutické komunity. Na výstave sme každý deň prezentovali Slovensko, recitovali sme menšie scény, rozprávali historky, približovali sme nielen bábkarstvo, ale aj komplexne slovenské umelecké tradície, divadelné a literárne umenie. Naša expozícia mala veľkú odozvu. Prišli sa pozrieť Slováci žijúci v Piemonte, priatelia Slovenska, ako i mnohí bábkoherci a divadelné tímy. Všetci návštevníci výstavy sa vyjadrili pozitívne o našej expozícii aj o jej vedení a označili naše kultúrne tradície za veľmi atraktívne. Prihovorili sa nám mnohí záujemcovia s ponukou spolupráce. Inštalácia výstavy, ako aj jej rozobratie nás stálo naozaj veľa námahy, ale ohlas, ktorý sme získali, nás ubezpečil o tom, že robíme dobrú prácu. Zároveň aj chceme poďakovať ÚSZZ za poskytnutú finančnú dotáciu na prevádzkovanie nášho slovenského divadla.

Realizácia divadla a výstavy: Maja Straková a Fulvio Colangelo.

Foto: Lucia Kubicová

Terézia Davidová,
Turín, Taliansko

ZDRUŽENIE PRIATELOV SLOVENSKA

ASSOCIAZIONE AMICI DELLA SLOVACCHIA

Associazione MY&VY
Amici della Slovacchia
Corso Vittorio Emanuele II. 30
10123 Torino, ITALIA
C.F. 97680210016
<http://www.myavyslovacchia.it>

S hrdosťou plávam pod slovenskou zástavou

Naša členka, predsedníčka Združenia priateľov Slovenska MY@VY, veteránska plavkyňa Maja Straková pochádza z Bratislavy. Už vyše 40 rokov žije v talianskom Turíne. Na základnej škole plávala za Červenú hviezdu, dosahovala výborné žiacke a dorastenecké výsledky. Počas štúdia na SVŠ však pretekárske plávanie zanechala. *Myslím si, že túžba vrátiť sa k plávaniu mi zostala na celý život, vyznáva sa: Medzitým som sa presťahovala do Talianska, plávaniu som sa nemohla venovať, prioritou bola rodina a práca, a aj plavárne boli ďaleko od miesta môjho bydliska. Neskoršie však otvorili plavárňu neďaleko nás a s radosťou som zistila, že tam začal fungovať aj plavecký master klub SANGIP, Klub svätého Jozefa, ktorý mi dal novú šancu. Vrátiť sa k súťažnému plávaniu nebolo také jednoduché, aj vekom som už nebola najmladšia. Keď si večer ostatní ľudia pohodlne sadali do kresiel pred TV obrazovku, ja som brala batoh na chrbát a išla som plávať. Brrr... a koľkokrát bola aj zima. Maja sa však nevzdala. Postupne sa dostala do*

Maja Straková v Šanghaji

dobrej kondície a bola nasadená na rôzne preteky, z ktorých sa často vracala s medailami na krku. Keď sa zdržiavala na Slovensku, vyhľadala si veteránskych plavcov, aby mohla s nimi trénovať. PVK – Plavecký veteránsky klub v Bratislave ju prijal s otvoreným náručím: *Moji spoluplavci v Bratislave dosahujú výborné výsledky, sú dobre zorganizovaní a zúčastňujú sa aj na vrcholných medzinárodných podujatiach ako Majstrovstvá Európy a sveta.* Takže to bola pre ňu ozajstná výzva a motivácia. Medzitým, v roku 2006, bola Maja menovaná na ZOH Turín ako olympijský ataše slovenskej olympijskej výpravy. Počas tohto podujatia sa dostala do styku s vrcholovými športovcami, ale i vládnymi a diplomatickými osobnosťami. Spoľahlivo a bezpečne previedla slovenskú výpravu cez celú zimnú olympiádu. Hneď po olympiáde plávala pod slovenskou zástavou na jej prvých Majstrovstvách Európy v španielskom Cadize. Odvtedy absolvovala, vždy pod slovenskou zástavou, viacero plaveckých podujatí ako na ruskej Jalte, odkiaľ doniesla so spoluplavkyňami prvý a jediný **slovenský bronz v ženskej štafete**. Spomína si na preteky v Montreale, Kazani a v iných krajinách.

Tento rok, 2019, sa zúčastnila na Majstrovstvách sveta master v kórejskom Gwangju. Majstrovstvá sa konali v auguste v nádhernom univerzitnom komplexe, perfektne vybavenom na všetky vodné športy. Organizácia bola

Gwangju – prosili nás piť pivo, aby sme šetrili vodu!

bezchybná, počasie krásne, aj keď príliš horúce a vlhké. *Odcestovali sme z Bratislavy do Viedne 9. augusta cez Dubaj a Seoul sme prišli do Gwangju v nedeľu 11. augusta večer, priamo na otvorenie majstrovstiev. A to so 7-hodinovým časovým posunom. Do bazénu sme sa dostali až v pondelok a prvé preteky som absolvovala už v utorok 13. augusta. Veľmi som sa obávala, aby som neskončila pod čiarou, čo znamená, že by som nedosiahla predpísaný kvalifikačný čas a pre mňa by to bola hanba pred mojím klubom, ktorý mi vyslovil dôveru. Tieto preteky, ako i druhý štart, sa mi podarili, skončila som v mojej vekovej kategórii na 15-tom mieste. Hrialo ma to pri srdci a bola som hrdá na moju slovenskú nomináciu. Plávalo sa až do nedele 17. augusta. Slovenský tím dosiahol 7 bronzových medailí, čo v takej vysokej svetovej konkurencii bol výborný výsledok.*

Peking – Vyliezli sme na 6500 km dlhý čínsky múr

Počas pobytu v Kórei sa slovenský tím zoznámil aj s krajinou. Kórea je nádherné územie, známe autá Hyundai a Kia, ako i výrobky Samsung, čajové plantáže, výroba plavidiel a vzorné poľnohospodárstvo robia krajinu veľmi bohatou. Jej obyvatelia sú nesmierne privetiví, bezchybne vychovaní a pekní ľudia. Tím sa potom presunul do Číny. *Obyčajne, keď cestujeme tak ďaleko, navštívime aj susedné krajiny. V Číne sme absolvovali tour do šarmantného a elegantného Šanghaja, do známeho Xi-an, kde sme obdivovali 6-tisícovú terakotovú armádu z pálenej hliny a do Pekingu, kde sme stihli vyliezť na známy čínsky múr.*

Na záver Maja ešte dodáva: *Seniorské plávanie k životnému štýlu a zdraviu patrí. Keď sa už toľko máčame v bazénoch a obsesívne naháňame naplávané vzdialenosti, potom účasť na medzinárodných pretekoch s plavcami z celého sveta je síce namáhavá aktivita, ale je to akási čerešnička na torte za odmenu, ktorá nám prináša nové motivácie a výzvy.*

Lucia Kubicová,
podpredsedníčka
lucia.kubicova.torchio@gmail.com

Associazione MY&VY
Amici della Slovacchia
Corso Vittorio Emanuele II. 30
10123 Torino, ITALIA
C.F. 97680210016
<http://www.myavyslovacchia.it>

Návšteva úspešných austrálskych architektov v združení MY@VY v Taliansku

Vedenie združenia Priateľov Slovenska MY@VY, predsedníčka Maja Straková a podpredsedníčka Lucia Kubicová, pravidelne organizujú stretnutia so slovenskými rodákmi, ktorí žijú v rôznych kútoch sveta. Naše združenie hosťovalo u krajanov z dvoch svetadielov, a to z Európy a Ameriky: Francúzska, Kanady, Luxemburska, USA, Rakúska, Českej a Slovenskej republiky atď. Tieto stretnutia s rodákmi sa už stali akousi nepísanou tradíciou v posledných rokoch: 2015, 2016, 2017, 2018. Pravidelne sme o nich informovali na našej webovej stránke, na portáli ÚSŽZ, ako aj inde vo svete. Pripomeňme si niektoré z nich, napríklad:

<http://www.slovenskezahranicie.sk/sk/krajania-informuju/1262/v-turine-sa...>
<https://www.slovenskezahranicie.sk/sk/krajania-informuju/2400/lubomir-fabzin-zo-scm-v-luxemburgu-na-navsteve-slovakov-z-myvy-v-taliansku> ;
<http://www.myavyslovacchia.it/?q=sk/node/508>
<https://www.slovenskezahranicie.sk/sk/udalost/2364/slovenski-pamiatkari-na-navsteve-slovakov-v-taliansku-v-zdruzeni-myvy>

Bolo tomu tak aj začiatkom tohto leta 2019, keď pribudol ďalší, najvzdialenejší svetadiel, a to Austrália. Pozvanie do Združenia MY@VY prijali úspešní, slovensko-austrálski architekti žijúci v Sydney – Muška a Igor Molitorovci, ktorí koncom mája 2019, po takmer 8-ročnej pauze, zavítali na Slovensko. Tento manželský pár architektov prišiel navštíviť svoje rodiny, priateľov a spolužiakov, pretože obaja sú pôvodom Slováci pochádzajúci z Prešova. Vyštudovali Fakultu architektúry SVŠT v Bratislave v rokoch 1981 – 86. Desať

---

rokov pracovali na východe Slovenska a potom sa v roku 1996, už s dvoma malými deťmi, vysťahovali do Austrálie.

5 – 6-týždňové pobyty manželov Molitorovcov na Slovensku a v Česku, nikdy nie sú len návštevou rodiny, jednoduchým relaxom, totálnym vypnutím od pracovných povinností a sladkým ničnerobením. To by asi už nikdy nedokázali. Ich cesty po svete sú vždy spojené so štúdiom, poznávaním a získavaním nových znalostí a skúseností. Tentoraz sa rozhodli navštíviť Taliansko, aby si pripomenuli starobylosť a majestátnosť Európy a kolísku renesančného architektonického slohu. Manželia Molitorovci si dopriali pre seba týždenný pobyt. v severnom Taliansku. Tri dni pobudli v hlavnom meste Lombardie v Miláne.

Symbol hlavného mesta Lombardie – metropolitná katedrálka bazilika Narodenia Panny Márie, známejšia ako Milánska katedrála (Dòm de Milan v milánskom dialekte) je katedrálou milánskej arcidiecézy. Je to najväčší kostol v celom Taliansku, vysoký 108,50 m s 11 700 m² vnútornej plochy. Katedrála je štvrtá najväčšia na svete čo do plochy a šiesta čo do objemu. Základný kameň dómu položili 12. mája 1386.

Milánska katedrála

Zdobí ju 3 400 sôch, z toho 2 300 sôch sa nachádza na vonkajších fasádach. (https://it.wikipedia.org/wiki/Duomo_di_Milano)

Manželia Igor a Muška Molitorovci sa vyviezli výtahom na horné terasy, odkiaľ obdivovali architektúru a urbanizmus Milána.

Odtiaľ sa presunuli do kraja Piemont, kde si pozreli Turín, Asti a príslahlé okolie.

Dňa 16. júna 2019 členovia združenia MY@VY vycestovali z rozpálenej metropoly Piemontu na letný piknik do prírody do Asti. Krajania Slováci, Taliani a Austrálčania si posedeli v príjemnom prostredí pri ľahkom a chutnom občerstvení. Vo veľmi priateľskej atmosfére a srdečnej debata si vymieňali skúseností z pracovného, ako aj osobného života Slovákov žijúcich v zahraničí – v ďalekej Austrálii a v Taliansku. Vzájomná konfrontácia troch štátov a dvoch svetadielov bola mimoriadne zaujímavá. Porovnávali sme a hodnotili pozitívne aj negatívne stránky jednotlivých štátnych systémov, ako funguje emigračný, školský, vzdelávací, zdravotnícky, pracovný, daňový systém a

---

Architekti Igor a Muška Molitorovci z ďalekej Austrálie na návšteve krajanov v združení Priateľov Slovenska MY@VY 16. 6. 2019 v Asti

dôchodkové zabezpečenie, aké majú jednotliví občania práva a povinnosti voči štátu, ako sa príslušný domovský štát stará o nich. Zvedavo a so záujmom sme diskutovali o všetkých možných témach, dokonca aj o hypotetickom a praktickom návrate žiť na Slovensko, doslova sme si vyliali duše.

Tieto konfrontácie sú pre nás veľmi užitočné, otvárajú nám nové horizonty, nové pohľady na celosvetovú spoločenskú situáciu a v neposlednom rade nás nútia i k osobnému prehodnoteniu rôznych pohľadov na život.

Ing. arch. Lucia Kubicová-Torchio, podpredsedníčka združenia Priateľov Slovenska MY@VY v Turíne (MY@VY-l'Associazione Amici della Slovacchia) sprevádzala svojich austrálskych kolegov krajanov po historických pamiatkach okresného mesta Asti a jeho malebnom okolí. Ukázala im aj Astesanu, čo je jedna z Vínnych ciest Piemontu, ktoré pred piatimi rokmi vyhlásilo UNESCO za svetové kultúrne dedičstvo.

V Asti architekti Molitorovci navštívili románsko-gotickú katedrálu Santa Maria Assunta a San Gottardo z r. 1266. (<http://www.cittaecattedrali.it/it/bces/31-cattedrale-di-santa-maria-assunta-asti>)

Dott. Edoardo Torchio a manželia Ing. arch. Igor a Muška Molitorovci boli pred jedným z najstarších gotických kostolov v Asti, kolegiátnym kostolom San Secondo, postavenom v r. 1256 a zasvätenom patrónovi mesta – muče-

---

Dott. Edoardo Torchio a manželia Molitorovci pred kostolom San Secondo

níkovi San Secondo. Vedľa je príslahlý, barokový palác Radnice mesta, ktorý plní túto funkciu nepretržite od r. 1558. V 18. stor. palác rekonštruoval a rozšíril architekt Benedetto Alfieri.

Vínna cesta Astesana od r. 2014 je chránená UNESCO. <https://www.piemonteitalia.eu/it/esperienze/le-strade-del-vino-piemonte>

Región Piemont je krajina vína par excellence, jej kopce pokrýva 45 000 hektárov viníc, s 20 000 vinárskymi podnikmi a tromi miliónmi hektolitrov vína vyrobeného ročne. Malé dediny sa šplhajú po úzkych cestách do kopcov a na ich vrcholoch dominujú stredoveké hrady, neskorogotické a románske kostoly a rozsiahle tufovo-tehlové hospodárske usadlosti, kde po stáročia bolo vinohradníctvo základom hospodárskeho a spoločenského života. V tejto časti Piemontu sa vyrábajú veľmi kvalitné vína chránené špecifickým názvom kontrolovaného a zaručeného pôvodu (17 vín chránených značkou DOCG a 42 druhov vín DOC), ako sú svetoznáme značky Barolo, Barbaresco, Barbera d'Asti, Asti Spumante.

História dediny Mongardino sa datuje od r. 975.

Farský kostol San Vincenzo, ktorý stojí na najvyššom mieste, v polovici 17. storočia bol prestavaný. Veľký architektonický záujem vzbudzujú početné kaplnky v uličkách a v okolitých dedinkách Mongardina.

Okrem toho architekti stihli navštíviť predajne so špecializovaným nábytkom v Isola d'Asti a v Asti, ako aj svetovo vyhľadávanú reštaurársku firmu starožitných nábytkov zvučného mena v Asti.

Vínna cesta Astesana

V Turíne, hlavnom sídle kráľovského rodu Savoyovcov, navštívili najdôležitejšie a najcennejšie kráľovské múzeá, ktoré pozostávajú z Kráľovského paláca, Kráľovských záhrad, Kráľovskej zbrojnice, Kráľovskej knižnice, Sály Chiablese, Galérie Sabauda (Savoyovcov), Múzea starožitností, Kaplnky turínskeho plátna. Manželia Molitorovci v najstaršej a najelegantnejšej kaviarni Caffè Baratti & Milano ochutnali turínsku špecialitu: šálku horúcej čokolády. Samozrejme, nemohli vynechať ani návštevu najstaršieho Egyptského múzea na svete, fungujúceho od roku 1824, ktoré je druhým najdôležitejším múzeom na svete po Káhire vzhľadom na hodnoty a množstvo exponátov.

Na ploche 55 000 štvorcových metrov sa návštevníci môžu oboznámiť s históriou Turína, Talianska a sveta. V tomto komplexe je uzavretých viac ako 2000 rokov histórie: od prvých rímskych osád, ktoré založili Augusta Taurinorum na obranu hraníc ríše, cez stáročia Savojskej nadvlády až po roky hnutia – Risorgimento, ktoré viedlo k vyhláseniu Talianskeho kráľovstva (1861) a následne k zjednoteniu Talianska (1871), keď Turín zohral absolútne najdôležitejšiu úlohu.

Mole Antonelliana je nielen symbolom mesta Turín, ale aj jedným zo symbolov Talianska.

Kaviareň Caffè Baratti & Milano je jednou z najstarších a najprestížnejších historických kaviarní v Turíne, otvorenou od roku 1875. Nachádza sa v centre mesta, v slávnej pasáži Galéria Subalpina. Koncom 19. stor. popularita kaviarne bola natolko slávna, že získala titul „oficiálnej dodávateľskej spoločnosti Kráľovského paláca“. V roku 1985 Ministerstvo kultúrneho dedičstva vyhlásilo objekt kaviarne za pamiatkovo chránený, spolu s jeho historickým imobiliiom.

Egyptské múzeum v Turíne je najstarším múzeom na svete, ktoré je úplne venované nílскеj civilizácii a druhé najdôležitejšie na svete po Káhire.

V roku 1759 odišiel vášnivý egyptológ z Padovy, Vitaliano Donati, do Egypta, aby vykonal vykopávky a rôzne nájdené nálezy poslal do Turína. Začiatkom 19. storočia, v dôsledku napoleonských výprav do Egypta, vypukla v celej Európe skutočne veľká móda zberu egyptských starožitností. Bernardino Drovetti z Piemontu, generálny konzul Francúzska počas okupácie v Egypte, zozbieral v tomto období viac ako 8 000 kusov, vrátane sôch, sarkofágov, múmií, papyrusov, amuletov a rôznych šperkov. V roku 1824 kráľ Carlo Felice kúpil túto veľkú zbierku za 400 000 lír a spojil ju s inými predmet-

Egyptské múzeum v Turíne

---

mi klasických starožitností Savojského Domu, vrátane zbierky Donati. Takto sa v Turíne zrodilo prvé egyptské múzeum na svete.

Koncom devätnásteho storočia začal riaditeľ múzea Ernesto Schiaparelli nové akvizície, pričom osobne viedol dôležité archeologické expedície a výkopové kampane v Egypte. Takýmto spôsobom, v 30-tych rokoch 20. storočia, sa zbierka rozrástla na viac ako 30 000 kusov, ktoré dokumentujú a ilustrujú všetky najdôležitejšie aspekty starovekého Egypta, od nádherného umenia až po bežné predmety každodenného používania.

V roku 2013 bolo múzeum zaradené do zoznamu britských novín The Times ako jedno z 50 najlepších múzeí na svete.

Po týždennom poznávacom pobyte v Lombardii a Piemonte austrálski architekti Igor a Muška Molitorovci odleteli do Prahy a potom naspäť na Slovensko, kde im zostal ešte týždeň do návratu k protinožcom. Ďakujeme im za ich mimoriadne úspešnú a slávnú reprezentáciu Slovenska v ďalekej Austrálii. Do ďalších rokov im želáme veľa zdravia, šťastia a nových úspechov v rodinnom, ako aj v pracovnom živote.

Kto sú Ing. arch. Igor Molitor a Ing. arch. Muška Molitorová

Manželia Molitorovci pochádzajú z Prešova, zoznámili sa počas vysokoškolských štúdií. Boli spolužiakmi v jednom ročníku na Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave v rokoch 1981 – 86. Presne o desať rokov neskôr, v roku 1996, sa rozhodli vysťahovať do Austrálie už spolu so svojimi dvoma malými deťmi. Žiť v Austrálii bol Igorov sen, o ktorom sníval od svojich štrnástich rokov a poctivo sa na jeho realizáciu pripravoval. Igor bol jazykovo vybavený, mal štátnu skúšku z angličtiny a preto si veľmi rýchlo našiel prácu ako architekt. Manželka s deťmi to mali ťažšie, najprv museli chodiť v Austrálii do školy, aby zvládli základy anglického jazyka. Aj napriek ešte nie dokonalej znalosti angličtiny Muška sa mohla taktiež zamestnať v architektonickej kancelárii. Spočiatku robila technické detaily budov pre nemocnice na Novom Zélande. Boli to komplikované technické výkresy, od presklených fasád po výťahy, pričom konštrukcie museli byť seizmicky naprojektované tak, aby odolávali zemetraseniam na ostrove.

Od náročných vykonávacích výkresov Muška relaxovala únikom do sveta fantázie. Vymyslela si krajinu Mezzarthys a sympatické postavičky jej fiktív-

---

nych obyvateľov. Vymyslené príbehy sa páčili deťom, aj jej manželovi Igorovi, ktorý taktiež popustil uzdu svojej fantázie. Ich spoločné rojčenie v ďalekej Austrálii zákonite vyústilo do štvor-ručného napísania troch rozprávkových kníh v slovenčine. Vo vydavateľstve Ikar, v rokoch 2005 a 2006, vyšla ich trilógia *Dievčatko z Krajiny Drakov*. Prvá kniha *Mezzarthys* z tejto ságy získala prvú cenu za najlepšiu knihu v súťaži ISTRON 2006. Ďašia kniha *Tajomstvo Legelynu* obsadila tretie miesto. V hlave už nosia ďalšie nové pokračovania príbehov, avšak pre veľkú pracovnú vyťaženosť ich ešte nestihli položiť na papier a finalizovať.

Slováci boli odjakživa pracovitým a múdрым národom a v Austrálii si šikovných a vzdelaných ľudí vážia. **Ing. arch. Igor Molitor** sa vypracoval na jedného z riaditeľov vo veľkej medzinárodnej architektonickej firme s hlavným sídlom v Sydney, ktorá má dvadsaťtri pobočiek v Austrálii a vo svete., pričom Igor šéfuje 6 architektonickým ateliérom. Navrhuje veľmi zaujímavé projekty občianskych stavieb, ako sú rôzne mrakodrapy, hotely, školy, bytové komplexy atď. Za realizáciou týchto stavieb cestuje nielen do rôznych austrálskych miest, ale aj do Singapuru, na Taiwan a inde. Okrem toho, vyhral niekoľko najprestížnejších austrálskych cien za architektúru. Spomeniem napr. len jednu z nich, ktorou je Sustainable Development Award at the 2011 Urban Development Institute of Australia. Išlo o jednoduché a lacné ubytovanie pre bezdomovcov a sociálne slabších obyvateľov. Ide vôbec o prvé sociálne ubytovanie v Austrálii, ktoré získalo ocenenie ako zelená stavba a bolo základom pre nové normy hodnotenia pre rezidenčné stavby. Tento projekt bol tiež nominovaný za Austráliu na Svetový festival architektúry v Barcelone, 2. – 4. 11. 2011 ateliérom v Austrálii.

Po pracovnej stránke sa darí aj **Ing. arch. Ružena Muške Molitorovej**. Približne pred 15-imi rokmi prestúpila do malej súkromnej firmy, ktorá navrhuje úrady, obchody a výškové budovy. Avšak s prioritou na návrh luxusných rodinných domov a "milionárskych" vil v Sydney, až po dizajn a finálnu realizáciu ich interiérových zariadení a všetkých doplnkov pre tých absolútne

Igor Molitor

Ružena Muška Molitorová

najbohatších ľudí v Austrálii (a to mnohých rozličných národností zo všetkých sveta-dielov). V tomto architektonickom ateliéri už môže bohato uplatniť svoju fantáziu, odbornú znalosť a invenciu. Samozrejme, že si to vyžaduje plné nasadenie človeka, neustále vzdelávanie sa, oboznamovanie sa s novými módnymi trendami, ale aj poznaním rôznych historických štýlov a dejín Európy, Austrálie, Číny, Thajska, Taiwanu, Južnej Afriky, teda krajín, odkiaľ pochádzajú tí najmajetnejší zákazníci. Len pre zaujímavosť – jeden z jej klientov, pán Frank Lowy, ktorý sa narodil vo Fiľakove na Slovensku, bol ešte pred pár rokmi najbohatším Austrálčanom. Nehovoriac o tom, že táto klientela si automaticky vyžaduje dodržiavanie maximálnej diskretnosti a profesionálnej mlčanlivosti.

Obidbe ich deti idú v rodičovských šlapajách. Syn Filip vyštudoval v Sydney maliarstvo a grafický dizajn a hrá v skupine Sargent Sapphire. Pred rokom odišiel do Prahy a zatiaľ sa z nej neponáhľa vrátiť do Austrálie. Mladšia dcéra Vanesa je architektka v Sydney. Obidvaja hovoria výborne po slovensky, anglicky a francúzsky.

V rodine Molitorovcov sú úspešní asi všetci jej členovia. Aj Igorov brat **prim. MUDr. Martin Molitor, Ph.D.**, je uznávaným špičkovým odborníkom vo svojej profesii. Obidvaja bratia našli svoje profesionálne uplatnenie a úspech v zahraničí, respektíve v austrálskom Sydney a Prahe, ČR.

S takmer 100 % istotou možno povedať, že slovenskí architekti, manželia Igor a Muška Molitorovci dosiahli v Austrálii hviezdnu kariéru, o ktorej sa mnohým z ich spolužiakov nemôže ani snívať. V Taliansku sa takýmto slávnym a úspešným architektom hovorí: *ARCHISTAR*, čo znamená *Hviezdy architektonického neba* a všade sa im kladie červený koberec pod nohy, tešia sa veľkej úcte a obdivu, žijú vo svetlách televíznych kamier a reflektorov novinárov a paparazzov. Molitorovci prišli na Slovensko skromne a nenápadne. Žiadne kamery z STV, Markízy či Jojky ich nevíтали a neoslepovali. Veď čím vyššie Slovák žijúci v zahraničí dosiahne uznanie vo svete, tým menej sa o neho jeho rodné Slovensko zaujíma. Je to smutná stará pravda: čím vyššie sa Slovák vo svete „vznáša“, tým menej na neho dovidí jeho rodná vlasť, odborníci z profesie i diplomatické zastupiteľstvá. Nebolo by na škodu mať viacej v úcte svojich mimoriadne úspešných krajanov. Veď v porovnaní so svetovou populáciou je nás Slovákov skutočne máličko.

Slováci v Ukrajine

Darinka Habor-Ograzanská

Folklórny súbor Naša fajta zo Storožnice

Folklórny súbor Naša fajta je mladý súbor, ktorý vznikol v roku 2017 v dedinke Storožnica na Zakarpatsku, v Ukrajine. Je to dedinka, ktorú od Slovenska delí iba rieka Už, a kde asi v každej rodine sú slovenské korene.

Zo začiatku bol FS Naša fajta iba tanečný krúžok pre deti z obecnej školy. Časom sa to začalo rozvíjať, a tak o 2-3 roky sme už mali okolo 50 tanečníkov, ktorí zbožňujú slovenský folklór. Zakladateľkou a vedúcou súboru je Miroslava Ograzanská, ktorá v rodnej dedinke chcela zachovať a rozvíjať slovenský folklór, čo sa jej aj podarilo. Dlhú dobu sa rozmýšľalo nad názvom súboru. Chcelo sa tomu dať nejaký zmysel. A keď sa jednej chladnej jesene k tanečníkom deťom pripojili aj rodičia, tak názov vznikol sam od seba. Pripojili sa na skúškach i krstní rodičia, bratia, sestry, príbuzní a susedia mladých tanečníkov, a tak sa zrodila veľká tancujúca rodina – fajta (pretože „fajta“ v nárečí znamená rodina).

Deň tanca v Užhorode

Dulovce 2019

Vo folklórnom súbore tancujú deti a mládež vo veku od 4 do 17 rokov. Sú rozdelení do troch skupín: 4 – 6 rokov, 7 – 9 rokov, 10 – 17 rokov. Funguje tiež skupina seniorov FS Naša fajta, kde sú účastníci vo veku nad 30 rokov. Počas 12-ročnej histórie sa na pódiumoch vystriedali už dve generácie. V súčasnosti máme okolo 70 tanečníkov. Repertoár súboru je založený na folklóre zo Slovenska (hlavne z oblasti Zemplína), ale aj na folklóre zo všetkých regiónov Ukrajiny.

Súbor podáva na javisku kvalitný výkon, keďže má nielen dobrú tanečnú prípravu, ale aj krásne kroje. Mali sme dosť problémov, keďže financovanie folklóru na Ukrajine nie je žiadne. Ale milovníci Slovenska sa nevzdali a vyhotovili sme si kroje sami. Šili sme v noci, v pauzičke medzi vystúpeniami, ručne vyšivali mamky, babky, ale aj deti, a dokonca aj chlapci. Spoločnými silami sme si vyhotovili 95 krojov z oblasti Zemplína a Šariša, ktoré nám dodnes pomáhajú tešiť divákov.

FS Naša fajta sa zúčastnil na mnohých festivaloch, súťažiach a slávnostiach. V minulom roku sme mali 87 vystúpení, fakticky počas všetkých víkendov. No pre nás to nie je práca – proste veľká láska a oddanosť slovenským koreňom.

Za posledných päť rokov sme trikrát boli víťazmi celoštátnej súťaže: zvíťazil tam práve slovenský folklór.

FS Naša fajta je účastníkom asi všetkých festivalov na Zakarpatsku, kde žije slovenská menšina. Sú to: *Strieborná štrievička, Applefest, Dobronská paprika, Jesenný jarmok, Slovenská veselica, Slovenská ruža, Dni slovenskej kultúry* v Užhorode. Tiež medzinárodné festivaly: *Beauty around me, Festivalový maratón, Padiun-dance, Sakurafest* a mnoho ďalších.

FS Naša fajta je tiež organizátorom mnohých podujatí v rodnej dedine. Už 6 rokov organizuje Fašiangový ples v Dome kultúry, taktiež veľkonočné a vianočné posedenia, večery, debaty – kde sa dá nie iba porozprávať, ale aj vyhotoviť krásne dekorácie k prichádzajúcim sviatkom. Slávime spolu Deň Valentína, Medzinárodný deň žien, Deň smiechu, Deň mládeže, Medzinárodný deň detí, Deň rodiny a mnoho ďalších, stále v sprievode muziky, zábavy, hier a hlavne tanca.

FS Naša fajta cestuje aj do zahraničia, na festivaly: Praha – srdce národov (Česko), Medzinárodný folklórny Čerpotok v Rumusku, Dedovizeň (Slovensko), Najmilší koncert roka, Medzinárodné dni Slovákov v Košiciach, Pamätný deň zahraničných Slovákov v Bratislave, Detský folklórny festival v Dulovciach atď.

V decembri 2018 nás oslovili, že potrebujú slovenský folklórny súbor na karneval do ďalekej Afriky. Tak sme absolvovali aj 24-hodinovú cestu lietadlom a stretli sme sa s 38 súbormi z rôznych krajín sveta; napr. Etiópia, Tanzánia, Kolumbia, Turecko, Senegal, Amerika, Kanada, Indonézia, Mexiko, Brazília a i. Bola skvelá atmosféra, získali sme nových priateľov a zažili Silvestra 2019 vedľa Atlantického oceánu v Nigérii. Slováci sa môžu úprimne tešiť – ich folklór milujú aj na druhej strane sveta.

Karneval v Nigérii 2018

Gabriela Brovdiová

Slovenská redakcia na Ukrajine

Redakcia vysielania v slovenskom jazyku bola založená vďaka úsiliu Matice slovenskej na Zakarpatsku v januári roku 1996. Ale už od roku 1993 sa za účasti aktivistov MS na Zakarpatsku nepravidelne pripravovali relácie v slovenskom jazyku o živote a kultúre Slovákov v rôznych regiónoch našej oblasti.

Dnes Redakcia vysielania v slovenskom jazyku pripravuje televízne a rozhlasové relácie. 26 min. televízna relácia Slovenské pohľady sa

vysiela pravidelne vo štvrtok. Program je venovaný životu a problematike slovenskej národnostnej menšiny na Zakarpatsku a najzaujímavejším udalostiam z Ukrajiny a zo Slovenska.

Slovenská redakcia sa zúčastňuje aj na spoločnom tv-projekte národnostných redakcií – relácii ETNO-VISION (každý týždeň pripravujeme 4-5 min. príspevok zo života slovenskej komunity).

Rozhlasová relácia Slovenský kaleidoskop sa vysiela každý piatok (20 minút) a relácia Správy, Relax, Zábava – stanica TISA FM, sa vysiela pravidelne v pondelok (30 minút).

Redaktori redakcie slovenského vysielania:

- 1. Gabriela Brovdiová** – vedúca redakcie,
  - 2. Milan Tovt** – videoinžinier (pripravuje televízne relácie, robí kameru a strih),
  - 3. Edita Potorijová** – redaktorka (moderuje a pripravuje rozhlasové a televízne vysielanie),
  - 4. Kamila Kryvka** – redaktorka (pripravuje televízne vysielanie),
  - 5. Tereza Hedešová** – prekladateľka (prekladá, titulkuje, pripravuje televízne relácie).
-

Slováci v USA

Katarína Mosnáková-Bagľašová

Slovenská prezidentka Zuzana Čaputová o Festivale slovenského dedičstva v New Jersey

Jedným z najvýznamnejších podujatí Slovákov v USA je Festival slovenského dedičstva v New Jersey. V roku 2019 sa konal 22. septembra, a to už jeho 42. ročník. Festival bol založený v roku 1976 pôvodne ako jednorazová udalosť pri príležitosti 200. výročia založenia Spojených štátov amerických. Prišlo naň však až 10 000 ľudí, a tak sa organizátori rozhodli usporadúvať ho každoročne v septembri. Cieľom festivalu je podporovať a udržiavať záujem o slovenskú kultúru v prostrediach Slovákov žijúcich v Amerike.

V roku 2019 podujatie svojou prítomnosťou poctila Zuzana Čaputová, prezidentka Slovenskej republiky. Vo svojom príhovore o. i. povedala: *Slo-*

O festival je vždy veľký záujem

Prezidentka Zuzana Čaputová medzi krajanmi v USA

vensko reprezentujú v zahraničí ľudia, ktorí sú pracovití, talentovaní, vzdelaní a všetci na nich môžeme byť hrdí. Potrebujeme vaše skúsenosti, vašu inšpiráciu – to všetko, čo ste nadobudli v cudzine, potrebujeme cítiť aj na Slovensku. Čaputová tiež pripomenula dôležitosť vzdelávania amerických Slovákov aj v slovenčine: A nejde len o jazyk samotný: učitelia na týchto školách sa skutočne starajú o to, aby si deti vytvorili vzťah k Slovensku – aby sa naučili kultúru, tradície..., povedala prezidentka.

Na podujatí sa zúčastnili aj minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák a predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo. Miroslav Lajčák na svojom facebook profile po ukončení festivalu napísal: *Prítomnosť na Valnom zhromaždení OSN už tradične využívam aj na stretnutie so slovenskou krajskou komunitou na Festivale slovenského dedičstva v New Jersey. Je úžasné, že každoročne množstvo generácií Slovákov žijúcich v Amerike a priateľov Slovenska prichádza na toto spoločné stretnutie. Hoci žijú ďaleko, stále cítia slovenskú príslušnosť a domov si radi pripomínajú. Poďakoval som sa všetkým, ktorí udržiavajú slovenské tradície a jazyk v USA nažive. Vidieť, aká je táto komunita pevná a súdržná ma vždy naplní radosťou.*

Program festivalu sa začal v sobotu o 10.00 h gréckokatolíckou svätou omšou, po ktorej nasledoval program *Od detstva k svadbe*, ktorý pripravili slovenské školy Lipka Akademy a Domovinka. Pri tejto príležitosti sa predstavil bohatým kultúrno-umeleckým programom aj domáci folklórny súbor Limbora z New Yorku, tiež hostia zo Slovenska – obľúbené hudobné formácie Cigánski diabli a Drišľak.

Lena Lamb

Zlatá Brána v Severnej Karolíne

*Zlatá Brána otvorená,
zlatým kľúčom podoprená,
kto do nej vojde, hlava mu zojde,
či je ona a či on, nepustím ho z brány von.*

Túto známu slovenskú ľudovú hru sme si nedávno zahráli všetci spoločne v Českej a Slovenskej škole v Severnej Karolíne, USA. Česi aj Slováci! Veľkí aj malí! Spolu sme si tak pripomenuli našu minulosť ako jedna krajina. Pre deti bolo úžasné vidieť a počuť, ako sa krásne pretkáva slovenský jazyk s českým a ako je to zrozumiteľné pre obidva národy. V dnešnej dobe je to nádherný príklad pre celý svet.

Veľmi sa tešíme, že naša škola rastie a minulý rok sme otvorili druhú pobočku v Severnej Karolíne v meste Charlotte. Ďakujeme našim pani učiteľkám, ktoré sa krásne venujú deťom aj dospelým a v škôlke aj v škole učia a približujú slovenský jazyk, slovenské zvyky, tradície a kultúru.

Slováci vo Veľkej Británii

Dana Klampárová,

Czech & Slovak club UK, Birmingham, Veľká Británia

Member of Association of Slovak Schools in the UK

d.klamparova@slovak-club.co.uk

www.czsclub.co.uk

Slovenský jazyk vo Veľkej Británii

Emigrácia Slovákov do Veľkej Británie existovala, samozrejme, už pred vstupom Slovenska do Európskej únie, avšak v roku 2004 sa jednoznačne migrácia zväčšovala a začali sa vytvárať aj nové slovenské komunity. V prvej vlnе migrácie to boli komunity mladých ľudí. Postupom času začali do Veľkej Británie prichádzať aj rodiny s deťmi, alebo vznikali zmiešané manželstvá, ktorých potreba zachovania si sociálnej spojitosti s domovom prispela k vytváraniu komunitných a vzdelávacích centier.

Prvé oficiálne vzdelávacie zariadenie vo Veľkej Británii bolo otvorené v novembri 2006 v Londýne za pomoci Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚŠŽZ). V ostatných mestách slovenský organizovaný život rástol pomocou dobrovoľníckych stretnutí, kde sa vytvárali tradičné kultúrne aktivity pre deti. Až od roku 2012 sa postupne začali otvárať ďalšie slovenské vzdelávacie zariadenia v ostatných mestách Veľkej Británie.

Na podnet ÚŠŽZ v roku 2014 vznikla neformálna Asociácia slovenských vzdelávacích zariadení a centier, ktorá začala zabezpečovať prenos informácií medzi vzdelávacími centrami a inštitúciami v materskej krajine. V roku 2019 sa za prítomnosti štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí pána Františka Ružičku konalo prvé oficiálne stretnutie Asociácie slovenských vzdelávacích centier a komunít na Veľvyslanectve SR v Londýne.

Hlavným cieľom asociácie je podpora a rozvoj vzdelávania detí Slovákov žijúcich vo Veľkej Británii v ich materinskej reči a budovanie spolupráce medzi jednotlivými vzdelávacími centrami. Ďalšími úlohami bolo zabezpečenie učebníc pre vzdelávacie centrá, organizácia detských folklórnych vystúpení a súťaží, ohodnotenie úspechov žiakov a hlavne podpora otvárania

---

Asociácia slovenských vzdelávacích centier a komunít na Veľvyslanectve SR v Londýne

nových vzdelávacích centier. Dnes má Asociácia slovenských vzdelávacích centier a komunít vo Veľkej Británii 18 členov a minimálne ďalšie 3 mestá prejavili záujem o otvorenie vzdelávacieho centra.

Vzdelávacie centrá momentálne nezabezpečujú iba výučbu slovenského jazyka, ale taktiež organizujú mimoškolské aktivity a kultúrne podujatia nielen pre deti a mládež, ale aj pre dospelých.

Možnosti týchto zariadení sú však veľmi limitované nedostatkom lokálne žijúcich odborníkov v danom odbore. Momentálne majú deti a mládež žijúci na území Veľkej Británie vďaka vzdelávacím zariadeniam dostupné tieto pravidelné mimoškolské aktivity: ľudové tance a spievanie, ľudové dielne, výtvarné krúžky či knižnice s limitovanou slovenskou literatúrou. Musím však podotknúť, že tieto aktivity nie sú dostupné vo všetkých vzdelávacích centrách a i napriek snahe týchto centier sú všetky deti i naďalej ukrátené o príležitosť spoznať naše ďalšie tradičné umelecké aktivity, ako napríklad hrnciarstvo, drotárstvo, rezbárstvo, modelárstvo a iné krúžky, ktoré sú bežne dostupné deťom žijúcim v strednej a východnej Európe.

Ďalšie mimoškolské aktivity dostupné deťom vďaka USZZ a MŠVVŠ SR sú letné a zimné tábory. Ich dôležitosť pri upevňovaní národného povedomia je neopísateľná.

Počas roka organizujú všetky vzdelávacie centrá viaceré aktivity, ktoré spájajú komunitu, a preto prispievajú k upevňovaniu národného povedomia. Väčšina z nich organizuje športové dni, šarkaniádu, premietanie rozprá-

voľ, besiedku na Mikuláša, oslavu Veľkej noci, oslavu Dňa detí, Dňa matiek a Dňa otcov či multikultúrny festival.

Individuálne podujatia sú napríklad v Brightone, ktorý organizuje stávanie mája; v Sheffielde organizujú pálenie ohňov na svätého Jána, v Bracknell je to jarmok s témou *Jánošík* a v Birminghame organizujú každoročne *Majáles* či *Jesennú tančovačku* pre celé rodiny.

Ako som už skôr spomenula, prioritou vzdelávacích centier je, samozrejme, edukácia, a preto je hlavným cieľom Asociácie slovenských vzdelávacích centier a komúnit vo Veľkej Británii existujúce centrá združovať a napomáhať otváranie

Brighton

Sheffield

---

nových, čo so sebou prináša potrebu riešiť prekážky, a to najmä v oblasti zabezpečenia pedagogického personálu a prenájmu čo najvhodnejších priestorov.

Je potrebné uviesť, že súčasní pedagógovia vykonávajú svoju činnosť na dobrovoľnej báze, záleží im na odovzdávaní poznatkov najmladšej generácii, ale z dlhodobého hľadiska je táto záťaž neudržateľná nielen z personálneho, ale aj z finančného hľadiska. Napríklad aj minimálny príspevok na dopravu a pokrytie ich nákladov spojených s výkonom ich činnosti je v konečnom dôsledku suma, ktorú musia uhrádzať rodičia formou príspevkov.

Rodičia, ktorí sa finančne musia podieľať na prevádzke centra, majú právo očakávať výsledky a často si neuvedomujú, v akých podmienkach naši pedagógovia pracujú. Okrem činnosti vo vzdelávacom centre sú zamestnaní, prípravu robia po večeroch a na úkor svojich rodín a, ako som už predtým spomenula, bez finančnej odmeny.

Hlavným cieľom všetkých dobrovoľníkov v komunitných a vzdelávacích centrách je, aby si mladšia generácia žijúca vo Veľkej Británii pripomínala a cenila slovenské korene a nestratila schopnosť komunikovať v reči ich rodičov alebo predkov, aby slovenské povedomie medzi Slovákmi žijúcimi vo Veľkej Británii nezaniklo.

Bracknell

Majales 2019

Juliana Sersenová,
www.slovaktheatreinlondon.com
FB: Slovak theatre in London

Slovenské divadlo v Londýne

V roku 2019 odohralo Slovenské divadlo v Londýne (STL) v júni premiéru predstavenia *Mami, čo si chcela?* spojenú s následným vytvorením videona-hrávky, v septembri uskutočnilo podujatie *Večer so Slovenským divadlom v Londýne* na pôde Ambasády Slovenskej republiky v Londýne a v októbri začalo prípravu nového predstavenia s plánovanou premiérou v apríli 2020.

Jediné predstavenie roka 2019 sa uskutočnilo v Belgicku, v divadelnej sále radnice Tomberg, mestskej časti Bruselu. Približne 150-tim divákom slovenského a českého pôvodu sme zahrli predstavenie *Mami, čo si chcela?*, dokumentárnu drámu o babičkách, dochádzajúcich za svojimi vnúčatami do zahraničia. Dané predstavenie nám umožnilo oprášiť repertoár, spoznať novú komunitu zahraničných Slovákov, spojiť sa s publikom v prežívaní

Účinkujúci v hľadisku sály v Bruseli: (zľava) Magdaléna Slaboňová, technička; herci – Jana Jenčová (dole), Barbora Trubačová (hore), Simona Vrabcová, Lukáš Božik a Monika Šimková

Herecká zostava predstavenia Mami, čo si chcela? po odohraní v Bruseli 30. 6. 2019

rovnakých starostí a radostí a naplniť svoje poslanie kultúrne oživovať Slovákov roztrúsených po Európe. Po predstavení, ako to už býva zvykom, poskytli sme divákovi priestor na diskusiu.

V júli 2019 sa aktuálne obsadenie STL stretlo v priestoroch East London University, aby navždy zaznamenalo hru *Mami, čo si chcela?* ako videonahrávku. Nahrávka v slovenčine s anglickými titulkami je pre široké publikum sprostredkovaná na webstránke divadla.

Podujatie *Večer so Slovenským divadlom v Londýne*, uskutočnené 5. septembra 2019, bolo milou rekapituláciou desaťročnej činnosti divadla pod vedením Juliany Sersenovej. Približne 80 zúčastnených hostí sa dozvedelo o tituloch predstavení, o ceste k postupnej profesionalizácii divadla, pozrelo si prezentáciu divadelných fotografií a zúčastnilo sa diskusie o fungovaní divadla. Oživením večera boli živé hrané a spievané scény hercov Simony Vrabcovej a Jakuba Repiského z minuloročných predstavení. Podujatie poctil príhovorom veľvyslanec Slovenskej republiky vo Veľkej Británii pán Ľubomír Reháč.

Nová herecká zostava STL, v počte šesť hercov, sa stretla prvý raz v októbri 2019, aby si naplánovala skúšky nového veseloherného predstavenia z dielne J. Sersenovej, ktoré má plánovanú premiéru v apríli 2020.

Ďakujeme divákovi a podporovateľom za priazeň a dôveru a tešíme sa na premiéru a reprízy v roku 2020!

Krajanina na Slovensku

Katarína Mosnáková-Bagľašová

Vzdelávacie aktivity na Slovensku pre vaše deti, resp. žiakov

Vedeli ste, že vašim deťom alebo žiakom môžete poskytnúť krátkodobé zdokonaľovanie v slovenskom jazyku priamo na Slovensku? A že k tomu budú mať možnosť spoznávať kultúru a turistické destinácie vašej starej vlasti? Áno, je to možné. Stará sa o to Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ako aj niekoľko inštitúcií, medzi nimi i Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v Bratislave a Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Na základe požiadaviek Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a predstaviteľov vzdelávacích inštitúcií z krajského prostredia a v súlade so zmluvným vzťahom medzi MŠVVaŠ SR a Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici sa každoročne koná takmer desať rôznych táborov, škôl v prírode a iných vzdelávacích programov pre deti z krajského prostredia. Tieto vzdelávacie aktivity majú odlišné cieľové skupiny (deti, ktoré navštevujú slovenské školy, deti, ktoré sú členmi vzdelávacích centier, žiaci 1. a 2. stupňa, pokročilí, začiatočníci...), obsahujú náplň a miesto konania. To, čo ich ale všetkých spája, je jeden spoločný cieľ: prostredníctvom interaktívnych hier a alternatívneho vzdelávacieho programu prispieť k zdokonaľeniu slovenského jazyka a komunikácie detí a mládeže zo zahraničia. Tiež poskytnúť príležitosť spoznať Slovensko, ako aj slovenské dejiny, tradície a kultúru. V neposlednom rade tieto vzdelávacie aktivity prispievajú k zdokonaľovaniu zahraničných pedagógov a sprevádzajúcich osôb, ktoré sa na týchto kurzoch tiež zúčastňujú.

V roku 2019 sa v organizácii MC UMB a v gescii MŠVVaŠ SR konali tieto vzdelávacie aktivity:

Škola v prírode zameraná na zimné športy v dvoch turnusoch (9. – 16. marec 2019 a 16. – 23. marec 2019), Donovaly, spolu 88 osôb.

Ozdravný tábor pre detí z Ukrajiny (14. – 24. júna 2019), Tatranská Lomnica, 43 osôb.

Škola v prírode I. turnus, (14. – 24. júna 2019), Mýto pod Ďumbierom, 88 osôb.

Detská krajanská univerzita (30. júna – 6. júla 2019), Donovaly, 44 osôb.

Škola v prírode II. turnus, (5. – 14. júla 2019), Mýto pod Ďumbierom, 88 osôb.

Letný tábor pre deti z Maďarska (14. – 19. júla 2019), Nová Lesná, 54 osôb.

Učíme sa o Slovensku po slovensky (31. júla – 9. augusta 2019), Donovaly, 87 osôb.

Škola v prírode III. turnus (23. augusta – 1. septembra 2019), Mýto pod Ďumbierom, 79 osôb.

Škola v prírode zameraná na zimné športy alebo tzv. **Lyžiarsky kurz** má za cieľ priblížiť deťom zo zahraničia zimné športy a poskytnúť im možnosť zvládnuť základy lyžiarskych techník a snowboardingu. Garantom kurzu je Katedra telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty UMB. Ak to ubytovacie zariadenie umožní, pobyt je kombinovaný aj s plaveckým výcvikom. Súčasťou programu sú poznávacie výlety do okolia miesta konania kurzu. Tohto roku to boli Donovaly.

Ozdravný tábor je určený pre deti z oblasti Černobyľu, ktoré na Slovensko prichádzajú na základe spolupráce s medzinárodnou Nadáciou pre deti

Návšteva Vydrovej doliny v rámci Školy v prírode 2019

Slovenské rozprávky ožili v Habakuky na Detskej krajanskej univerzite

Ukrajiny. Ozdravný tábor vychádza z medzivládnej dohody Slovenska a Ukrajiny. Jeho cieľom je vytvoriť priestor na regeneráciu účastníkov prostredníctvom vzdelávacích a pohybových aktivít, ako aj doplnkového programu. Tohto roku sa ozdravný tábor konal v Tatranskej Lomnici a jeho súčasťou bola prezentácia prírodných výnimočností a historických pamiatok Vysokých Tatier. Program sa realizuje v spolupráci s Katedrou telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty Univerzity v Banskej Bystrici.

Škola v prírode je vzdelávací program Metodického centra UMB, ktorý má najdlhšiu nepretržitú tradíciu organizovania. Každoročne sa koná v letných mesiacoch v troch turnusoch pre žiakov slovenských škôl z tzv. tradičných krajín zahraničných Slovákov: Chorvátska, Poľska, Maďarska, Srbska, Rumunska a Ukrajiny. Tohto roku sa škola v prírode konala v obci Mýto pod Ďumbierom. Základom pedagogickej koncepcie škôl v prírode je využitie alternatívnych prvkov vo vyučovaní žiakov 1. aj 2. stupňa, podnecovanie interakcie medzi deťmi z rôznych prostredí a rôznych vekových skupín a podpora využívania slovenského jazyka v prirodzenom komunikovaní. Sú-

častou vzdelávacieho programu sú aj tvorivé dielne, športové aktivity, či poznávacie výlety.

Detská krajská univerzita je určená pre víťazov súťaží slovenského jazyka a prednesu zo slovenských škôl zo zahraničia. Je to špecializované vzdelávacie podujatie zamerané na rozvoj záujmu o vedu, výskum a vysokoškolské štúdium. Gestorsky a lektorsky ho zabezpečujú profesori, pedagógovia a doktorandi Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ako aj externí spolupracovníci. Tohto roku sa Detská krajská univerzita konala na Donovaloch. Podujatie sa skončilo v Cikkerovej sieni banskobystrickej radnice slávnostným odovzdaním diplomov a programom venovaným Pamätnému dňu zahraničných Slovákov, na ktorom sa v spolupráci s Mestom Banská Bystrica zúčastnila aj verejnosť.

Letný tábor pre deti z Maďarska je aktivita, ktorá sa realizuje na základe medzinárodných dohôd Maďarska a Slovenskej republiky s cieľom podpory národnostných menšín v týchto krajinách. Určený je žiakom základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským v Maďarsku. Zámerom Letného tábora je vytvoriť priestor na regeneráciu účastníkov prostredníctvom vzdelávacích a pohybových aktivít, ako aj doplnkového programu. Jeho špecifikom je každoročné organizovanie v prostredí Vysokých Tatier, tohto roku kon-

Športové aktivity nechýbali ani na tábore Učíme sa o Slovensku po slovensky

---

krétno v Novej Lesnej. Súčasťou programu bola prezentácia prírodných výnimochností a historických pamiatok tohto regiónu. Program sa realizuje v spolupráci s Katedrou telesnej výchovy a športu Filozofickej fakulty Univerzity v Banskej Bystrici.

Učíme sa o Slovensku po slovensky sa realizuje formou škôl v prírode prostredníctvom aktivít v súťažných družstvách, alternatívnymi formami vzdelávania s minimálnym sedením za lavicami. Určený je prednostne deťom zo Západnej Európy a Zámoria. Jeho cieľom je rozvíjať základné komunikačné zručnosti v slovenskom jazyku a umožniť poznávanie reálií Slovenska. Pestrý, hravý a pedagogicky erudovane koncipovaný program pripravuje tím pedagógov a doktorandov UMB v spolupráci s Pedagogickou fakultou UMB. Tohto roku sa projekt Učíme sa o Slovensku po slovensky konal na Donovaloch, ktoré vo svojom okolí ponúkli rad poznávacích výletov.

Na ktoré z týchto aktivít budete môcť prihlásiť vaše dieťa, resp. vášho žiaka, sledujte na stránke MŠVVaŠ SR www.slovak.minedu.sk. V Chorvátsku, Poľsku, Maďarsku, Srbsku, Rumunsku a na Ukrajine prihlasovanie žiakov prebieha pod dozorom inštitúcií a osôb poverených vzdelávaním v slovenskom jazyku v ich krajine. Za Západnú Európu a Zámorie prihlasovanie koordinujú tamojšie slovenské vzdelávacie centrá.

Okrem toho MC UMB ponúka aj možnosť prihlásenia na **Letnú školičku ľudovej kultúry**, ktorá je určená pre začiatočníkov a najmenších tanečníkov

V rámci tvorivých dielní vznikajú aj takéto skvosty – mapa výšiviek Slovenska

Vzdelávacie aktivity vedie mladý profesionálny tím pedagógov, ktorý sa neváha obliecť do slovenských krojov

z krajanského prostredia. Je to projekt PhDr. Zuzany Drugovej, ktorá ho organizuje už 5 rokov, obvyčajne v letných mesiacoch v Banskej Bystrici. Súčasťou školičky sú aj tvorivé dielne a výstupom je program pre verejnosť.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí pre deti zo zahraničia organizuje **Krajanské leto**. Jeho zámerom je podporiť rozvoj komunikácie v slovenskom jazyku, prehĺbiť vzťah detí k Slovensku a slovenskej kultúre a podnietiť vzájomné spoznávanie sa so slovenskými deťmi z iných krajín sveta. Špecifickým cieľom tohto projektu je vytvoriť kreatívne, pútavé a interaktívne vzdelávacie prostredie, ktoré prispeje k užitočnému a kvalitnému stráveniu času žiakov počas letných prázdnin. Určený je tak žiakom z tradičných krajín (Poľska, Ukrajiny, Srbska, Rumunska, Chorvátska, Maďarska), ako aj deťom zo Západnej Európy a Zámoria. Miesto konania sa mení. Prihlasovanie prebieha na Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Jeden z troch turnusov realizuje MC UMB.

Ak si chceme zachovať identitu a národné povedomie, musíme v prvom rade vedieť komunikovať po slovensky. Ak k tomu chceme vedieť niečo viac o Slovensku, jeho prírodných krásach, gastronómii, kultúre a tradíciách, potrebné je Slovensko aj navštíviť a zažiť. Toto všetko pre vaše deti a žiakov ponúkajú vyššie uvedené vzdelávacie aktivity na Slovensku.

Foto: archív mc umb

Svetlana Surová-Fábryová,
moderátorka a redaktorka relácie Vojvodina

Vojvodina v televízii Folklorika

Folklorika je hudobno-dokumentárna televízia, ktorá spustila svoje vysielanie 1. júna 2018. Jej tvorcovia stoja aj za úspešnou televíznou show RTVS – *Zem spieva*. Producentom televízie je Peter Núñez a riaditeľkou kreatívna producentka Martina Cyprichová.

Televízia sa zameriava hlavne na slovenský folklór a ľudové tradície. Jej súčasťou sú aj relácie *Moje korene*, *Zeme Pán*, *Ľudová kuchyňa*, *Remeslo má zlaté dno*, *Ľudové múdrosti*, *Folklór podľa nás*, *Nárečja Slovenskje*, *Ľudová lekárň* a *Vojvodina*. Všetky majú spoločné to, že sú o nás a pre nás. O tom, kto sme, čím sme si prešli a kam smerujeme, a to všetko je popretkávané hudobnými číslami v autentickom, ale aj experimentálnom folklórnom štimungu.

„Folklorika prináša relácie o nás, vracia sa k našim koreňom, no venuje sa aj súčasnému stavu folklóru na Slovensku a vo Vojvodine. Spomína na najvýznamnejších predstaviteľov folklórnej scény, ale svoju pozornosť obracia aj na novú generáciu. Najžiadanejšou je dokumentárna relácia *MOJE KORENE*, ktorá ponúka 45-minútový priestor výnimočným osobnostiam, nositeľom tradícií, ktorí pevne uchovávajú krásu folklóru, autenticckosti s krehkou vierou, že to, čo mu venovali celý život, pretrvá. V relácii *ĽUDOVÁ KUCHYŇA* pripravujeme v jednotlivých regiónoch pôvodné staré recepty, v relácii *REMESLO MÁ ZLATÉ DNO* objavujeme majstrov svojho remesla a vo *VOJVODINE* naše cesty vedú za krajanmi, Slováckmi žijúcimi na Dolnej zemi, v srbskej Vojvodine. Jazyk, slovenské zvyky a tradície si zachovávajú z pokolenia na pokolenie.

Folklorika je zameraná na prezentáciu tradičnej ľudovej kultúry v jej mnohorakých lokálnych i umeleckých podobách. Radi by sme programovú štruktúru obohatili o nové relácie, zdokonalili sa, zvýšili kvalitu videoklipov, stále prinášali radosť. No najdôležitejšia ambícia je nesklamať ľudí, ktorí nám otvárajú nielen dvere, ale predovšetkým svoje srdcia, púšťajú nás do svojich spomienok a my sa pokúsime urobiť všetko preto, aby sme ich spomienky dôstojne uchovali.“ uvádza Martina Cyprichová.

Relácia Vojvodina prináša na televízne obrazovky bohatstvo vojvodinských Slovákov. Dôverne zachytáva a vizualizuje život slovenských komunit

---

v Srbsku. Ponúka necelú polhodinu, v ktorej sa hovorí o folklórnych súboroch, speváckych skupinách či sólistoch. (Ne)Zabudnutých povrách, zvykoch a pesničkách. O svetoznámych, ale aj tých lokálnych umelcoch, remeselníkoch a dejateľoch. O vnútorných bojoch slovenských prisťahovalcov na Dolnú zem, ale aj problémoch, s ktorými zápasili cez históriu. Ich prispôsobeniu sa novému regiónu, prírodným podmienkam, zvlášť však národom, s ktorými tu našli spoločný domov. Ďalej do pozornosti dáva aj udalosti, ktoré tunajších Slovákov v dávnej, ale aj bližšej minulosti zasiahli a preniesli turbulentnými zmenami nestabilného Balkánu. Ako to všetko vplývalo na tvarovanie ich kultúrnej identity a ako zasiahlo ich osudy. Predovšetkým je to relácia „o“ ale aj „pre“ obyčajných ľudí. Jej obsah napĺňajú návody na početné babské recepty, poľnohospodárske a hospodárske rozhlady a vo veľkom ponúka recepty a vychytávky z domácej kuchyne. Ozrejmuje všedný život Slovákov v Báčke, v Banáte a v Srieme. Pokazuje na blahobyť a bremeno života v Panónskej nížine a rázovitej Fruškej hore. Ako redaktorka, alebo skôr ako kysáčska rodáčka cítim, že táto relácia okrem zaujímavých obsahov prináša omnoho viac. Prináša prepojenosť národov a upovedomenie o tom, že sú hrdí Slováci aj v diaspóre. A že sú im tradície, jazyk, kultúrna identita, vierovyznanie, ale aj spôsoby predkov hlboko vsadené.

Televízny formát Vojvodina evokuje dolnozemetcom domov, lebo po prvý raz sa vysiela PRAVIDELNÁ relácia na Slovensku. Vzbudzuje to rešpekt, lebo zviditeľňuje ich snahu a odhodlanosť zachovať svoje **ja** a ich horlivosť za národ a reč slovenskú. Stúpajúca popularita relácie je potvrdením jej samotného významu. Formát 26 minút s hudobnými prestávkami sa vysiela každodenne na kanáli TV Folklorika a vo verejnoprávnej televízii RTVS ako týždenný formát.

Televízia Folklorika dostupná je iba pre zákazníkov platforiem Magio TV, Magio Sat, Magio Go a DIGI TV. V Srbsku je dostupná užívateľom digitálnej káblovej siete Sat – Trakt (ST-Cable).

Telekom spustil Folkloriku v spolupráci s MC Box v podobe experimentu, keďže podobný kanál v slovensko-českom priestore neexistoval. Výsledky však podľa operátora výrazne prekonal očakávania, a najmä počas víkendov a sviatočných dní dosahuje „reach“ porovnateľný s plnoformátovými TV stanicami.

Ak chcete kontaktovať televíziu, môžete tak urobiť prostredníctvom mailu: folklorika@folklorika.tv

Autorský tím projektu
Party v 21. storočí

**V známom projekte *Party v 21. storočí*
zapojené aj krajanky**

Limitovaná kolekcia obrazov takmer zaniknutých slovenských párt je veľkolepým spoločným projektom fotografov Ľubomíra Saba a Zuzany Sénašiovej a etnologičky Kataríny Chabrečekovej, ktorí si prizvali do tímu spoluautorov obrazov dve umelecké maliarky – Sarah Avni a Ivanu Mintálovú a facepainterov Andreu Ľubockú a Patrika Raga. Zámerom tohto projektu je pomocou moderného umenia reprezentovať a spájať kultúru, tradičné hodnoty a históriu Slovákov a atraktívnym spracovaním ich priblížiť aj súčasnej generácii. Výsledkom sú originálne obrazy, ktoré unikátnym spôsobom spájajú fotografiu, facepainting a umeleckú maľbu.

Parta, kedysi tradičná súčasť ľudového odevu mladých bezdetných dievčat v 17. a 20. storočí, sa stáva ústredným prvkom jedinečného umeleckého projektu, ktorého cieľom je znovu zrodiť slovenské skvosty pomaly upadajúce do zabudnutia. Projekt prechádza početným umeleckým spektrom, mapuje pestrosť a rozmanitosť takmer zaniknutých tradičných párt a vencov z regiónov Slovenska. Stáva sa prínosom pre zachovanie

Fotografia zachytávajúca autorov a spoluautorov projektu Party v 21. storočí v kostole Klarisiek na výstave

kultúrneho dedičstva a symbolicky odhaľuje ľudové tradície súčasnému divákovi.

Doposiaľ autori vytvorili 50 originálnych obrazov a zároveň „vzkriesili“ a zdokumentovali 44 párt zo všetkých regiónov Slovenska, ako aj 6 párt zahraničných Slovákov zo srbskej Vojvodiny.

Tejto úlohy sa zhostila maliarka Ivana Mintálová, ktorá umelecky dotvorila novú sériu obrazov, zachytávajúcích dievčatá v partách zahraničných Slovákov zo srbskej Vojvodiny. Jej dekoratívny rukopis a talent je rozpoznateľný v prevedení slovenských symbolov v barokovom či renesančnom štýle – odlišnom od doterajších obrazov. V sérii 6 obrazov, vytvorených jedinečnou technikou a malbou ornamentov v úplne novom videní, tak dominujú najmä farby drahých kovov a reliéfná technika. V roku 2017 sa konal etnologický výskum a zároveň umelecké fotenie vo Vojvodine, kde sme umelecky stvárňovali party a vence z obcí: Pivnica, Kovačica, Báčsky Petrovec, Selenča, Aradáč a Stará Pazova. Ďakujeme rodine Ragovej, ktorá sa o nás počas týždňa vo Vojvodine starala, a Patrikovi Ragovi, ktorý sa podieľal na hlavnej organizačnej zložke.

V priebehu 2 rokov navštívilo už viac ako 400 000 ľudí 38 výstav a prezentácií po celom svete: Brusel, Berlín, Bratislava, Viedeň, Praha, Pyeongchang, Ottawa, New York, Was-

Parta z Kovačice

Parta z Pivnice

Vernisáž výstavy Party v 21. storočí – kostol Klarisiek

hington, Košice či Brno. Vďaka tomu úspechu sa pripravuje ďalších 15 výstav doma aj v zahraničí.

Jedinečnosť projektu rovnako podčiarkuje módna prehliadka historických párt a krojov, v ktorej modelky „doslova“ vystupujú z obrazov, ako aj originálne skomponovaná hudba, ktorá kombinuje pôvodnú ľudovú hudbu s prvkami aktuálnych moderných žánrov. Od roku 2018 projekt Party v 21. storočí reprezentuje slovenské umenie a kultúru pod oficiálnou značkou Slovenska GOOD IDEA SLOVAKIA. Viac o projekte: www.party21art.com

Pohľad na 49. výstavu v kostole Klarisiek

Zuzana Pavelcová

Ročenka Slováci v zahraničí jubiluje

Vo vydavateľstve Matice slovenskej vyšla po 35.-krát vedecká ročenka Slováci v zahraničí. Za činnosťou redakčnej rady a vydavateľstva sú viac ako tri desiatky rokov zostavovania, prípravy, recenzovania, redigovania i tlače významného matičného vedeckého zborníka, ktorý po prvý raz vyšiel v roku 1971.

Vznik ročenky inicioval v šesťdesiatych rokoch Ústav pre zahraničných Slovákov. V správe z hodnotenia činnosti zo 14. 7. 1969 nachádzame prvú zmienku o príprave zborníka: „*Edičná rada ústavu schválila prvé číslo zborníka „Slováci v zahraničí“, ktorý v krátkom čase zadáme do vydavateľstva. Hlavným redaktorom zborníka je Dr. Ján Sirácky.*“

Dnes zborník vychádza v mäkkej väzbe s priemerom rozsahu 250 až 300 strán. Ročenka si medzi zborníkmi stále zachováva špecifické postavenie. Uverejňuje vedecké štúdie a materiály o živote krajanov, prináša spomienky na významné výročia slovenských osobností pôsobiacich v zahraničí, uverejňuje recenzie a informácie z krajanského sveta a poskytuje správu o činnosti Krajanského múzea Matice slovenskej za uplynulý rok. Na svojich stránkach prezentuje širokospektrálny záber tém, medzi ktoré patria najmä dejiny Slovákov v zahraničí, literatúra, umenie i kultúra. V zborníku nájdeme aj príspevky od autorov, ktorí patria k Slovákom žijúcim v zahraničí, vďaka čomu ročenka získava špecifické postavenie medzi vedeckými zborníkmi. Práve toto špecifikum je jej veľkým prínosom.

Do redakcie každoročne chodíva približne 20 až 30 príspevkov priemerne z 5 krajín sveta.

Tohtoročná ročenka Slováci v zahraničí č. 35 je uvedená spomienkovým editoriálom **Zuzany Pavelcovej**. Kapitulu Štúdie otvára príspevok **Matúša Marcinčina**. Prináša náčrt životného profilu Karola Strmeňa v súvzťažnosti s jeho autorským a prekladateľským dielom. Príspevok **Patrika Šenkára** analyzuje literárnu tvorbu slovenského prozaika zo súčasného Rumunska – Pavla Bujtára (1936). Štúdia **Imricha Tótha** z Francúzska sa zaoberá životom, dielom a posolstvom katolíckeho kňaza a pápežského preláta msgr. Františka Revesa. **Katarína Mosnaková-Baglašová** sa zaoberá tancami *llečke*. Tieto tance sú raritné a patria do ojedinelých skvostov tradičnej

---

kultúry tak vo vojvodinskom, ako i v celoslovenskom kontexte. Materiál **Jána Jančovica** sa zaoberá históriou osídľovania a založenia Níred'házy v Sabolčskej stolici békeškými Slovákmi roku 1753.

Kapitola **Výročia a jubileá** prináša príspevok **Anety Lomenovej**, ktorý odzrkadľuje desaťročnú činnosť Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v Srbsku. Autorka sa v článku zaoberá predovšetkým záležitosťami programovej činnosti Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov a približuje výsledky jeho poslania, doterajšieho fungovania a aktívnej práce. Príspevok **Claudeho**

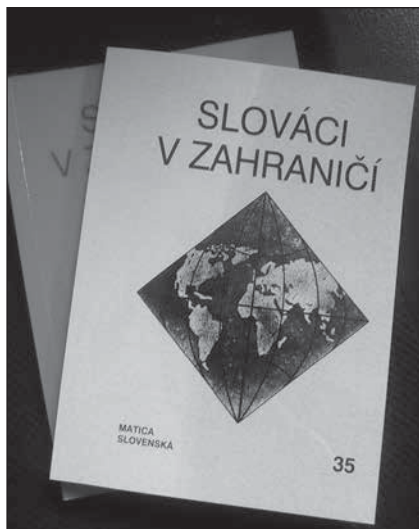
Baláza sa orientuje na 50. výročie vzniku Ústavu pre zahraničných Slovákov, jedinečnej inštitúcie, ktorá plnila úlohy v oblasti výskumu, kultúrnej prezentácie a záchrany kultúrneho dedičstva zahraničných Slovákov.

Peter Cabadaj do zborníka zaslal tri príspevky viažuce sa k jubileám slovenských krajských osobností. V prvom z nich sa venuje opernej speváčke, pedagogičke a krajskej aktivistke Darine Kohútovej-Hanuliakovej. Prináša krátky životopis, kde sa zameriava na jej úspechy, ktoré dosahovali celosvetový rozmer. Rodáčka z Terchovej prežila väčšinu života vo švajčiarskom Berne a žala úspechy v San Carlo v Neapole, La Fenice v Benátkach, ale i v Ríme, Cagliari, Monte Carle, New Yorku, Washingtone, Chicagu, Toronte a inde.

Ďalším príspevkom z pera **Petra Cabadaja** je bibliografická črta Jána Kadára, venovaná jeho 100. výročiu narodenia. Autor ho vníma ako jednu zo zakladateľských osobností slovenskej kinematografie, spomína na neho ako na spolutvorcu vlny českého filmu, uznávaného tvorcu kanadského filmu, držiteľa Oscara i Zlatého glóbusu.

Poslednou spomienkou je črta venovaná Sláve Manicovej. Autor **Peter Cabadaj** sa krátko venuje jej životu. Popisuje ju ako úspešnú poetku a editorku, ktorá výrazne obohatila slovenskú literatúru.

Informácia **Sandry Kralovej-Vukšičovej** prináša poznatky o legislatívnej regulácii práv národnostných menšín v Chorvátskej republike s dôrazom na práva a postavenie slovenskej národnostnej menšiny.

Zborník uzatvára správa **Zuzany Pavelcovej** o činnosti Krajanského múzea Matice slovenskej počas roku 2018. Autorka popisuje aktivity KM MS vo vedeckej oblasti, v oblasti archívnej činnosti, akvizície fondov, rozvoja knižnice KM MS, výpožičiek a konzultačných služieb, v oblasti styku s krajanmi, s verejnosťou a krajskou mládežou a v oblasti spolupráce s ostatnými inštitúciami.

Do budúca má redakčná rada ambíciu zostaviť ročenku obsahovo silnú a vedecky hodnotnú. Pre všetkých potenciálnych prispievateľov Matica slovenská zverejňuje informáciu *Pokyny pre autorov* na svojej stránke www.matica.sk.

Ak patríte skôr k tým, čo radšej čítajú ako píšú, ročenku si môžete pohodlne objednať z domova, na webe www.vydavatel.sk

---

Krajanská téma

Jarmila Buchová,

jarmila.buchova@gmail.com

Predsedníčka ISEIA, Šéfredaktorka Ceruzky vo svete

Združenie ISEIA: <http://www.iseia.eu/>

Časopis Ceruzky vo svete: <http://ceruzkyvosvete.iseia.eu/>

ISEIA – International Slovak Educational Institution and Association

ISEIA – Medzinárodný inštitút a asociácia slovenských vzdelávacích centier

Slovenčina vo svete

ISEIA je dobrovoľné združenie slovenských vzdelávacích centier, ktoré pôsobia v zahraničí. Vzniklo z iniciatívy zástupcov slovenských komunitných centier v zahraničí, ktorí sa stretli na 1. zasadnutí Komisie pre školstvo a vzdelávanie Sekcie pre západnú Európu a zámorie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ) v októbri 2014. Zámerom združenia je **uchovávanie aktívnej znalosti materinského jazyka a národného povedomia mladej generácie Slovákov žijúcej v zahraničí.**

Počet vzdelávacích centier sa rozrástol. Z pôvodných deviatich zakladajúcich centier v roku 2014: Buenos Aires (AGR), Toronto (CAN), Paríž (FRA), Mníchov (GER), Dublin (IRL), Luxemburg (LUX), Birmingham (UK), Londýn (UK), New York (USA) spolupracujeme v súčasnosti viac ako s 30 slovenskými vzdelávacími centrami.

V spolupráci s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVaŠ) sme v roku 2019 zabezpečili niekoľko úspešných akcií: detské letné tábory na Slovensku, lyžiarsky kurz pre deti, metodické školenia pre učiteľov slovenčiny, nákup kníh pre centrá. V spolupráci s centrami sme opäť vydali zaujímavé čísla časopisu Ceruzky vo svete, plné reportáží z centier a aj úloh, tajničiek a súťaží pre deti. Deti z centier sa zapojili do súťaže *Čítanie s Osmijankom* a aj prvého ročníka súťaže

*Šieste zasadnutie Školskej komisie Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Sekcie pre západnú Európu a zámorie*

Rozprávky z celého sveta. Kniha *Rozprávok z celého sveta* bola predstavená v septembri v Užhorode.

Hlavným cieľom združenia ISEIA je podpora a rozvoj vzdelávania detí Slovákov žijúcich v zahraničí v ich materinskej reči a budovanie spolupráce medzi jednotlivými vzdelávacími centrami. Tento cieľ zabezpečuje ISEIA prostredníctvom koordinácie spolupráce členských centier, ktoré patria do oblasti neformálneho vzdelávania detí, výmenou skúseností v oblasti vzdelávania detí, pre ktoré je slovenčina druhým jazykom, a realizáciou spoločných projektov.

K čiastkovým cieľom patria aj aktivity smerujúce k vypracovaniu jednotnej Konceptii vzdelávania detí Slovákov v zahraničí, vzdelávanie učiteľov slovenčiny v zahraničí, vypracovanie metodických a didaktických materiálov na vyučovanie, spolupráca s inštitúciami, ktoré sa zaoberajú problematikou vzdelávania slovenských detí a zastupovanie členských slovenských vzdelávacích centier voči tretím osobám.

Na dosiahnutie týchto cieľov spolupracujeme s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí (ÚSZZ) v rámci Sekcie pre západnú Európu a zámorie Komisie pre školstvo a vzdelávanie, so štátnymi inštitúciami, pod ktoré oblasť neformálneho vzdelávania slovenských detí v zahraničí spadá, napr. Štátnym pedagogickým ústavom, s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici, Cen-

---

trom ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave, s Rádiom International a inými inštitúciami zaoberajúcimi sa problematikou neformálneho vzdelávania.

Letné detské tábory 2019

V gescii Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí organizovalo Metodické centrum Univerzity Mateja Bela, Matica Slovenská a Akadémia vzdelávania Martin spolu v štyroch turnusoch 2019 letné detské tábory Krajanské leto 2019. V krásnom prostredí Donovaly, Tatranská Lesná a Orava, poskytli pobyt pre takmer 250 žiakov vo veku 8 do 14 rokov zo 16 krajín. Na deti čakal bohatý a rôznorodý program s cieľom zlepšiť aktívnu znalosť materinského jazyka a zvýšiť národné povedomie mladej generácie Slovákov žijúcej v zahraničí.

V gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu organizovalo Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského a Metodické centrum Univerzity Mateja Bela letné akcie pre deti. Letná aktivita *Učíme sa o Slovensku po slovensky* bola pre deti od 8 do 14 rokov, tentokrát v krásnom prostredí Donovaly. Letná škola pre krajanov – stredoškolákov zo zahraničia vo vekovej kategórii od 14 do 18 rokov z krajín Anglicko, Francúzsko, Maďarsko, Nemecko, Srbsko, Taliansko, Ukrajina a USA. V Modre sa zišlo skoro 40 mladých ľudí, ktorí pod vedením skúsených lektoriek z Centra ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave strávili svoj prázdninový čas efektívnym vzdelávaním zameraným na zvyšovanie úrovne slovenčiny, a to tak v hovorenej, ako aj písanej forme.

Účastníci odchádzali domov s novými zážitkami, novými vedomosťami a priateľstvami. Už teraz sa tešia

Stretnutie podpredsedníčky ISEIA a členky Školskej komisie ÚSZZ za USA Ingrid Sivcovej-Kuzma s pani prezidentkou Zuzanou Čaputovou v New Yorku

Stretnutie predsedníčky ISEIA a členky Školskej komisie ÚSZZ za Nemecko Jarmily Buchovej s pani prezidentkou Zuzanou Čaputovou v Berlíne

na stretnutie na ďalších krajských aktivitách na Slovensku, ale aj v krajskom prostredí. Účastníci letných aktivít, pedagógovia a rodičia ďakujú srdečne za veľmi úspešné a pre krajský svet prínosné vzdelávacie akcie zamerané na zvyšovanie úrovne slovenčiny, ale aj na budovanie pozitívneho vzťahu k Slovensku, na vytváranie väzieb a priateľstiev v krajskom svete.

Metodické školenia 2019

11. – 13. októbra 2019 sa v krásnom prostredí na Cypre konal v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR ďalší zo vzdelávacích seminárov, ktoré Pedagogická fakulta UMB organizuje pre pedagógov, ktorí sa venujú vzdelávaniu detí slovenských krajanov žijúcich prechodne, resp. trvalo v krajinách západnej Európy a zámoria. Seminár je súčasťou projektu „Vplyv edukačných

a socio-kultúrnych faktorov na utváranie národnostnej identity“. Vzdelávací seminár mal názov „Ukážky dobrej praxe v rozvíjaní slovenského jazyka pre učiteľov slovenských vzdelávacích centier vo svete“. Seminár organizovala PF UMB v Banskej Bystrici v spolupráci s Flamingos Slovak School in Cyprus a okrem vzdelávacích centier sa ho zúčastnili aj reprezentanti Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí a Rádia Slovakia International.

V dňoch 1. – 3. novembra 2019 sa zišli pedagógovia zo slovenských vzdelávacích centier v zahraničí v Paríži, kde v gescii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR organizovalo Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave spolu so slovenským centrom v Paríži Petit Slavik výjazdový metodický seminár.

Ďakujeme aj ÚŠZZ za finančné príspevky na úhradu časti ubytovania a cestovného pre pani učiteľky z našich vzdelávacích centier.

Porady ÚŠZZ v roku 2019

16. – 17. apríla 2019 sa v Bratislave konalo **6. zasadnutie Sekcie školskej komisie ÚŠZZ** pre západnú Európu a zámorie. Účastníci zasadnutia sa v rámci jednotlivých tém zasadnutia zaoberali nasledujúcimi okruhmi: vzdelávacie štandardy pre žiakov plniacich si povinnú školskú dochádzku mimo územia Slovenskej republiky, komisionálne skúšky, novela školského zákona, novela zákona o pedagogických a odborných zamestnancoch, uznávanie diplomov a dokladov vydaných v zahraničí štátnymi orgánmi Slovenskej republiky, učebnice a vzdelávacie programy pre vzdelávacie centrá, aktuálne potreby vzdelávacích centier v zahraničí zameraných na výučbu slovenského jazyka a ďalších predmetov v slovenskom jazyku, skúsenosti z doterajších 5 ročníkov letných táborov pre krajskú mládež, ktorých hlavným garantom je ÚŠZZ, vývoj detskej reči a problémy s ňou spojené.

Odovzdanie ocenenia riaditeľa Štátneho pedagogického ústavu Ľudovíta Hajduka za pedagogickú a odbornú činnosť pre rozvoj slovenského jazyka a kultúry vo Francúzsku Alžbete de la Bouvrie. Na fotke spolu s veľvyslancom SR v Paríži Igorom Slobodníkom.

---

5. septembra 2019 sa v Banskej Bystrici uskutočnilo **Inauguračné zasadnutie Komisie pre školstvo a vzdelávanie ÚSZZ**. Základnými cieľmi spoločnej komisie z pohľadu v oblasti školstva a vzdelávania v krajskom svete je uchovávanie aktívnej znalosti materinského jazyka a národného povedomia mladej generácie Slovákov žijúcej v zahraničí s cieľom umožniť priebežnú integráciu do vzdelávacieho systému SR v súlade s Ústavou SR... „Slovensko a Slovenská republika vždy považovali a považujú Slovákov žijúcich v zahraničí za integrálnu národnú súčasť, ich životy a dejiny za súčasť slovenských národných dejín a ich kultúru za súčasť národného kultúrneho dedičstva.“ Jednou z jej úloh je predloženie návrhov do koncepcie krajskej štátnej politiky na obdobie 2021 – 2025.

Členovia školskej komisie:

ČAMBOROVÁ Katarína (SVK), predsedníčka,
HLASZNIK Pavel (ROM), podpredseda pre školské inštitúcie v rámci autonómnych menšín,
PACHERVÁ Mária (IRL), podpredsedníčka pre školské inštitúcie v západnej Európe a zámorí,
BALANKO Valéria (UKR), členka pre letné tábory,

Odovzdanie ocenenia riaditeľa Štátneho pedagogického ústavu Ľudovíta Hajduka za pedagogickú a odbornú činnosť pre rozvoj slovenského jazyka a kultúry v Írsku Márii Pacherovej

BUCHOVÁ Jarmila (GER), členka pre propagáciu práce komisie,
DE LA BOURIE Alžbeta (FRA), členka pre základné školstvo a mimoškolské aktivity v západnej Európe a zámorí,
SMALLEY Dagmar (UK), pre infraštruktúru a manažment školských inštitúcií,
MALÍKOVÁ Martina (SVK), zastúpenie rezortu školstva a prenos informácií,
MIKSÁD Vlatko (HRV), pre základné školstvo a mimoškolské aktivity v rámci autonómnych menšín,
PEČEŇOVÁ Edita (HUN), pre stredné školstvo a mimoškolské aktivity,
SIVČOVÁ-KUZMA Ingrid (USA), pre nadaných talentovaných žiakov/ študentov,
SURMA Dominik (POL), pre posilňovanie národného povedomia v procese výchovy a vzdelávania,
ZOLŇANOVÁ Svetlana (SRB), pre vzťahy s pedagógmi a vychovávateľmi, uplatňovanie projektového a zážitkového vzdelávania v školskom prostredí,
PRÍVAROVÁ Vilma (SVK), tajomníčka komisie.

Stretnutie s pani prezidentkou

Dňa 21. augusta 2019 prijala pani prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová počas svojej oficiálnej návštevy Berlína aj našich krajanov žijúcich v Nemecku. Na toto stretnutie boli pozvaní tí krajanovia, ktorí významným spôsobom organizujú kultúrny a spoločenský život Slovákov žijúcich v Nemecku. Na stretnutie pozýval pán veľvyslanec SR v Berlíne Peter Lizák. Z Mníchova pricestovali do Berlína spolu s generálnym konzulom SR v Mníchove Františkom Zemanovičom aj pani Viera Horch, predsedníčka Slovensko-nemeckého kultúrneho klubu v Mníchove, a pani Jarmila Buchová, ktorá organizuje vyučovanie slovenčiny pre deti a rôzne iné mimoškolské aktivity pre krajské rodiny v Mníchove. Pani Buchová, ako predsedníčka združenia ISEIA a šéfredaktorka časopisu *Ceruzky vo svete*, odovzdala pri tejto príležitosti pani prezidentke náš spoločný časopis *Ceruzky vo svete*, ako aj srdečné pozdravy od všetkých slovenských detí zo vzdelávacích centier po celom svete.

Dňa 25. 9. 2019 prijala pani prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová počas svojej oficiálnej návštevy USA aj našich krajanov žijúcich v Amerike. Na toto stretnutie boli pozvaní tí krajanovia, ktorí významným spôsobom organizujú kultúrny a spoločenský život Slovákov žijúcich v USA. Stretnutie sa uskutočnilo na Stálej misii Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku/Permanent Mission of Slovakia to the UN. Stretnutia sa zúčastnila Ingrid Sivčová, podpredsedníčka ISEIA a členka Školskej komisie za USA pri

---

Úrade pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Pani Sivčová odovzdala pani prezidentke náš spoločný časopis Ceruzky vo svete a srdečné pozdravy od všetkých slovenských detí po celom svete, ktoré sa podieľajú na tvorbe časopisu. Ide už o druhé číslo, ktoré pani prezidentka od nás dostala.

Stretnutie s predstaviteľmi Združenia slovenských evanjelikov žijúcich v zahraničí (ZSRŽZ)

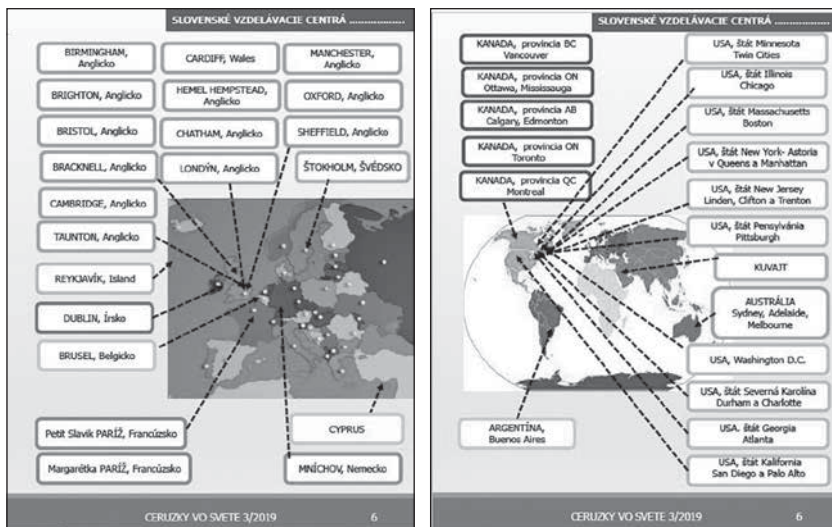
Dr. Dušan Tóth, ktorý žije a pôsobí v Kanade, a pani Janka Haluková, tajomníčka združenia, ktorá žije a pôsobí v Prahe, zavítali v rámci svojej pracovnej cesty k projektu „Rozvoj duchovných a vzdelávacích aktivít slovenských evanjelikov v zahraničí–workshop Európa“ aj do Mníchova. Po pracovných stretnutiach v Prahe, Bratislave a rakúskom Heinburgu nasledovalo rokovanie s pani Vierou Horch, predsedníčkou Slovensko-nemeckého kultúrneho klubu v Mníchove, a s Jarmilou Buchovou, ktorá vedie vyučovanie slovenčiny pre deti v Mníchove, a je predsedníčkou združenia ISEIA. Cieľom stretnutia bolo nadviazanie spolupráce, výmena skúseností a príprava vzdelávacej a misijnej činnosti so zameraním na vzdelávanie detí a mládeže v materinskom jazyku.

Predseda Združenia Dr. Dušan Tillinger je zvoleným slovenským farárom Missurskej synody pre Slovákov v Toronte, pôsobil predtým v evanjelickom zbore v Prahe. ZSEŽZ vzniklo s cieľom podporovať misijnú činnosť a zaistenie duchovnej starostlivosti o slovenských evanjelikov hlavne v miestach novodobej emigrácie – v západnej Európe, v USA a v Kanade. Na rozdiel od vybudovaných a fungujúcich slovenských katolíckych misií vo svete, ECAV v SR nemá vybudovanú obdobnú štruktúru a venuje sa hlavne evanjelickým zborom na Dolnej zemi. Veľa slovenských evanjelikov tak zostalo bez duchovného zaopatrenia v rodnom jazyku, ale aj bez možnosti vzdelávať svoje deti v slovenčine v prirodzenom duchovnom spoločenstve, ktorým sú kostoly a cirkevné zbory. Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.

Ocenenia za odbornú a pedagogickú činnosť v roku 2019

Podakovanie za pedagogickú a odbornú činnosť pre rozvoj slovenského jazyka a kultúry vo Francúzsku odovzdal 21. 9. 2019 riaditeľke vzdelávacieho centra Slavík – Petit v Paríži Alžbete de la Bouvrie, za účasti veľvyslanca Slo-

---

Mapa slovenských vzdelávacích centier v západnej Európe a zámorí

venskej republiky v Paríži Mgr. Igora Slobodníka, riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave pán prof. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD. Poďakovanie za pedagogickú a odbornú činnosť pre rozvoj slovenského jazyka a kultúry v Írsku odovzdal v septembri 2019 riaditeľke vzdelávacieho centra v Dubline Márii Pacherovej riaditeľ Štátneho pedagogického ústavu v Bratislave pán prof. PhDr. Ľudovít Hajduk, PhD. Obom riaditeľkám srdečne gratulujeme k významnému oceneniu dlhoročnej práce v oblasti školstva a kultúry pre krajské deti a mládež a prajeme veľa ďalších úspechov.

Súťaž: Slovenské rozprávky z celého sveta

Prvý ročník literárno-výtvarnej súťaže pre slovenské deti žijúce v zahraničí vyvrcholil krstom našej spoločnej knihy. Krstu sa zúčastnili mladí autori z Užhorodu a Belgicka, zástupcovia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, zástupkyňa Generálneho konzulátu SR v Užhorode, predseda Matice slovenskej na Ukrajine, predseda spolku maliarov Zakarpatska na Ukrajine, umelci, pedagógovia a mnoho priateľov slovenčiny. Do súťaže sa zapojili deti z Anglicka, Belgicka, Kuvajtu, Maďarska, Nemecka, Rumunska,

Srbska, Švajčiarska a Ukrajiny. Vznikla veľmi pekná knižka s množstvom rozprávok. Gratulujeme všetkým výhercom. Druhý ročník súťaže je už otvorený. Zapojte sa aj vy ostatní. Hlavnou témou je tentokrát téma zvieratá. Prajeme veľa kreatívnych nápadov.

Časopis Ceruzky vo svete 2019

Časopis predstavuje jedinečný projekt učiteľiek slovenčiny pre deti zo slovenských vzdelávacích centier vo svete, ktoré sú združené v asociácii ISEIA. Na tvorbe online časopisu sa podieľajú učiteľky a deti z rôznych krajín: Anglicko, Austrália, Cyprus, Írsko, Island, Francúzsko, Nemecko, Kanada, Kuvajt, Taliansko, USA. Momentálne je do projektu zapojených viac ako 30 vzdelávacích centier. Cieľom je sprostredkovávanie informácií o deťoch Slovákov žijúcich v zahraničí, ich projektoch a aktivitách, sprostredkovanie „slovenského života“, slovenčiny a reálií o Slovensku. Ide o špecifické informácie o slovenskom detskom zahraničí. Okrem reportáží z centier: ukážkových hodín vyučovania a akcií centier, v časopise nájdete mnoho úloh a súťaží zameraných na rozvoj slovenčiny: osemsmernky, krížovky, úlohy na čítanie s porozumením, maľované čítanie a pod. Ďakujeme celému redakčnému kolektívu a pani učiteľkám za príspevky v roku 2019.

Poďakovanie

Ďakujeme všetkým riaditeľom a vedúcim slovenských vzdelávacích centier za ich obetavú prácu na komunitnom poli, pani učiteľkám a učiteľom, deťom, rodičom a priateľom slovenčiny a slovenskej kultúry za ich záujem, Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR za finančnú pomoc pri organizácii aktivít pre krajskú komunitu, Štátnemu pedagogickému ústavu DR, Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici, Centru ďalšieho vzdelávania Univerzity v Bratislave, Rádiu Slovak International za doterajšiu spoluprácu. Verím, že všetci spolu prispějeme k **uchovávaniu aktívnej znalosti materinského jazyka a národného povedomia mladej generácie Slovákov žijúcej v zahraničí**. Tešíme sa na ďalšie slovenské akcie na území Slovenska, ale aj mimo neho – v našich krajských komunitách po celom svete.

Gustáv Murín

Slovenčina je svetová!

Ak by vám ktokoľvek chcel nahovoriť, že základnou podmienkou cestovania je znalosť jazykov – nevie, o čom hovorí. Najmasovejší turisti na svete sú Japonci. To sú ľudia, ktorí vás privedú do zúfalstva svojou bezbrehou ochotou zobrať batoh na ramená, do ruky videokameru, tí slušnejší do druhej ruky slovník, a prekráčať s vierou v nekonečné ľudské dobro celým svetom. Významne im k tomu pomáhajú ich kredit-karty, ale aj tak musíte nutne krútiť hlavou nad japonským študentom, ktorý bez znalosti elementárnych výrazov aspoň v angličtine dorazí až do španielskej Seville a tam blúdi s mapou v ruke a niet mu pomoci. Prihovoril som sa mu súciteľne trikrát a odmenou mi bolo len jeho do zhlúpnutia ochotné prikyvovanie hlavou, pričom sa za každým vydal úplne iným smerom, než aký som sa mu snažil poradiť. Pri tom všetkom nepochybujem, že výlet v Seville prežil v relatívnom šťastí a dodnes rozpráva doma rodine rozprávky o tom, aké je cestovanie ľahké. Takto poučený, netrím tým, že moja angličtina má príšernú gramatiku a premenlivý prízvuk (v Amerike ma najskôr šacovali za Nemca, potom sa to zlepšilo a tipli ma za Kanaďana a najhrdší som na odhad jednej kalifornskej čašníčky, ktorá sa ma pýtala, čo nového u nás doma v Bronxu). V cudzích zemiach totiž vôbec nerozhoduje, akou skvelou gramatickou stavbou vety sa komu prihovoríte, ale to (a to doslova), kým ste a čo chcete. Keď ste normálny, dobromyseľný človek, ktorý sa nechystá domácich ani poučovať, ani ponižovať, a navyše máte elementárnu, až detskú zvedavosť nechať sa poučiť (ale nie ponižiť) od nich, môžete hovoriť aj po maľtánsky. Samozrejme, že okrem gest, či výrazu tváre existujú aj všeplatné medzinárodné termíny a slová. V Európe sú dokonca takzvané „europeizmy“, ktorých pôvod je už dnes neznámy, ale zato sú zrozumiteľné vo väčšine európskych krajín. Pamätám si na šoféra belgického nákladného auta, ktorý nás aj s priateľkou zobral, keď sme sa ako vysokoškooláci rozhodli stopom prejsť za mesiac západnú Európu. Ochetných šoférov sme na cestách našli dosť, tento však okrem ochoty nemal žiadnu cudzojazyčnú slovnú zásobu. Tak na nás hovoril po svojom. Akosi sme mu porozumeli, že sa pýta, odkiaľ sme. Povedali sme, že z Československa. On pokýval hlavou, povedal „Škoda“ (lebo k autám mal zjavne najbližšie a iste myslel na značku tých vtedajších našich) a na ďalších šesťde-

---

siat kilometrov nám to vystačilo. A keď ma za Parížom zasa obťažoval agresívny homosexuál, nepotreboval som vedieť ani slovo po francúzsky, aby som vedel, že je zle. Preto, nech som kdekoľvek na svete, úplne najradšej hovorím po slovensky.

Veľmi sa mi to osvedčilo v mexickom metre. Na zastávke, kde som mal vystúpiť, sa s typicky bezstarostným, detským smiechom nahrnul celý dav Mexičanov do dverí. Hneď mi bolo jasné, že za normálnych okolností nielen nevystúpim, ale hneď aj zahyniem rozmačkaný o náprotivné okno. A tak som začal kričať. Z plných pľúc a po slovensky. Priznám sa, že si nepamätám, čo som hovoril. Ale celkom určite to neboli tie najzdvorilejšie výrazy. A ten dav sa najskôr zarazil, potom rozosmial a nakoniec rozostúpil ako Červené more pred Mojžišom, takže som suchou nohou prekráčal uličkou medzi usmievajúcimi sa, pobavenými obyvateľmi Mexico City.

Poučenie je prosté: nemusíte ovládať cudzie jazyky, ak sa dokážete každému na svete zrozumiteľne vyjadriť...

Obsah

Vladimír Valentík, Katarína Mosnáková-Baglašová: K štvrtému ročníku Slovenského svetového kalendára	3
KALENDÁRIUM	4
Kalendár na rok 2020	29
Koľko je Slovákov a Čechov v cudzine?	30
POVEDALI O SLOVENSKOM SVETOVOM KALENDÁRI	
Ján Varšo	31
Ingrid Žalneva	33
Lucia Kubicová	35
Katarína Brunariová	36
Zuzana Colinet Fodorová	37
Vierka Pridalová-D'Agostini	38
Miriam Spring	39
Naďa Gyllenhammarová	39
Božena Farhatová	40
Milica Majeriková-Molitoris	41
SLOVÁCI VO SVETE	
Slováci v Argentíne	
Andres Kolec: Argentínska rodinná kronika Kolecovcov	42
Slováci v Austrálii	
Ján Kulík: Spomienky Jozefa Boboša	49
Dana Slúková: Z najnovšieho repertoáru Folklórneho súboru Liptár z Melbourne	56
Slováci v Bosne a Hercegovine	
Pavel Cihlár: Krátka história, sčítanie, spolky a sakrálne objekty Slovákov v Bosne a Hercegovine	63

Slováci v Belgicku

- Milina Sklabinská: Ako som sa zoznámila so slovenskou komunitou v Belgicku 70
- Lucia Štroncerová: Detská folklórna skupina Rodinka 74

Slováci na Cypre

- Viera Míčková: Slovenská škola Flamingos 79

Slováci v Česku

- Viera Kučerová: Bona Fide 81

Slováci vo Francúzsku

- Zuzana Colinet Fodorová: 1. D trieda alebo týždeň v Smajlíkove ... 90
- Zuzana Colinet Fodorová: Slovenské literárne projekty v slovenskej škole Margarétka – Paríž 93
- Zuzana Colinet Fodorová: Literárne matiné v Slovenskej škole Margarétka v Paríži 95
- Zuzana Colinet Fodorová: Po stopách Štefánika 97

Slováci v Chorvátsku

- Sandra Kráľová-Vukšićová: Spätost' Slovákov našickej oblasti s rodinou Pejačevićovcov 99
- Miloslav Strehársky: Dni slovenskej kultúry – Rijeka 2019 107

Slováci v Islande

- Katarína Mosnáková-Baglašová: Kostol na Islande postavený zo slovenského dreva 113

Slováci v Kanade

- Dušan Tóth: Uctíme si 50. výročie Svetového kongresu Slovákov 115
- Jozef Starosta: Jeden rok v živote Farnosti sv. Cyrila a Metoda v New Westminsteri 118
- Paul Stacho: 125 rokov Slovákov v Kanade: vystahovalectvo a emigrácia krajanov na výstave v Toronte 128
- Paul Stacho: Predvianočné pozdravy z toronskej slovenskej katolíckej komunity 130
-

Paul Stacho: Hokejovým bratom Jarošovcom sa na Niagare páčilo	132
Slováci v Libanone Božena Farhatová: Materinský jazyk	135
Slováci v Maďarsku Tünde Tušková: O storočnom Čabianskom kalendári	138
Imrich Fuhl: Dolnozemskí Pilíšania	141
Slováci v Poľsku Milica Majeriková-Molitoris: Ako sa Slováci neodstahovali a ocitli sa v Poľsku	143
Slováci v Rakúsku Miriam Spring: Verejnoprávny rozhlas, televízia a ich internetové stránky	148
Slováci v Rumunsku Adriana Fúriková: Dva folklórne súbory z rumunského Bihoru ...	151
Slováci v Srbsku Katarína Mosnáková-Bagľašová: Slovenský premiér Peter Pellegriini navštívil slovenskú komunitu v Srbsku	155
Katarína Mosnáková-Bagľašová, Milina Sklabinská: 250 rokov príchodu Slovákov do Starej Pazovy	158
Jarmila Gerbocová: Perličky z dejín slovenského ochotníckeho divadelníctva vo Vojvodine	170
Anton Paulík: Zápisky o Slovákoch zo Srbska	177
Slováci v Španielsku Anna Simonovičová: „Náhoda“ vyústená do života v Španielsku	179
Slováci vo Švajčiarsku Monika Švajlenová: Združenie Slovákov vo Švajčiarsku a jeho časopisy	187
Vladimír Valentík: Slováci v Ženeve	189

Slováci vo Švédsku

- Naďa Gyllenhammarová: Zápisky zo štokholmského večera
poézie pri príležitosti nedožitéj deväťdesiatin pána
Milana Rúfusa 191

Slováci v Taliansku

- Maja Straková: Slovenské bábkové divadlo Isabella na výstave
v Turíne 195
Terézia Davidová: S hrdosťou plávam pod slovenskou zástavou ... 199
Lucia Kubicová: Návšteva úspešných austrálskych architektov
v združení MY@VY v Taliansku 202

Slováci v Ukrajine

- Darinka Habor-Ograzanská: Folklórny súbor Naša fajta
zo Storožnice 211
Gabriela Brovdiová: Slovenská redakcia na Ukrajine 214

Slováci v USA

- Katarína Mosnáková-Baglašová: Slovenská prezidentka
Zuzana Čaputová o Festivale slovenského dedičstva
v New Jersey 215
Lena Lamb: Zlatá Brána v Severnej Karolíne 217

Slováci vo Veľkej Británii

- Dana Klampárová: Slovenský jazyk vo Veľkej Británii 218
Juliana Sersenová: Slovenské divadlo v Londýne 222

KRAJANIA NA SLOVENSKU

- Katarína Mosnáková-Baglašová: Vzdelávacie aktivity na Slovensku
pre vaše deti, resp. žiakov 224
Svetlana Surová-Fábryová: Vojvodina v televízii Folklorika 230
Autorský tím projektu *Party v 21. storočí*: V známom projekte
Party v 21. storočí zapojené aj krajanky 233
Zuzana Pavelcová: Ročenka Slováci v zahraničí jubiluje 236

KRAJANSKÁ TÉMA

- Jarmila Buchová: Slovenčina vo svete 239
Gustáv Murín: Slovenčina je svetová! 249
-

S finančnou podporou
**Úradu pre Slovákov
žijúcich v zahraničí**

Slovenský SVETOVÝ KALENDÁR

Ročník 4

Zakladateľ a šéfredaktor: Vladimír Valentík
Zástupkyňa šéfredaktora: Katarína Mosnáková-Baglašová

Na obálke: Daniela Bíleková, Melbourne, Austrália
Fotografoval: Pavel Surový
Prepress: Slovenské vydavateľské centrum, Báčsky Petrovec, Srbsko

Vydal:

Slovenský kultúrny klub v Srbsku

e-mail: svetovykalendar@gmail.com
www.slovenskykalendar.com

Vytlačila: tlačiareň Artprint Media, Nový Sad,
Srbsko roku 2019

ISSN 2466-510X

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

323,15(=162.4)(497.11)

SLOVENSKÝ svetový kalendár / zakladateľ a šéfredaktor
Vladimír Valentík. – Roč. 1 (2017) – . – Bački Petrovac :
Slovenský kultúrny klub, 2016 – . – Ilustr. ; 21 cm

Godišnje.

ISSN 2466-510X = Slovenský svetový kalendár
COBISS.SR-ID 309006343

ISSN 2466-510X